BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIX
C
22
NAPOLI

XLIX
C
22

CHRONICON EGMUNDANUM
SEU
ANNALES REGALIUM
ABBATUM EGMUNDENSIUM
AUCTORE
Fr. JOHANNE DE LEYDIS
Ordinis Prædicatorum Harlemi.

Accedunt

Præter THEODORICI A LEYDIS

BREVICULOS

LEONIS MONACHI EGMUNDENSIS

BREVICULI MAJORES

Hiſtoriam Comitum continentes, qui Egmundæ ſepulti.

Eruit hactenus latitantes, collegit, & primus edidit
adjectis Obſervationibus

ANTONIUS MATTHÆUS,

Juris in Illuſtri Academia Lugduno-Batava Anteceſſor.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud FREDERICUM HAARING,
CIↄ. IↄCXCII.

Benevolo Lectori S.

PAucis dicam, quod volo, quiſquis tandem es, qui patriæ antiquitatis ſtudioſus ſcriptis his delectaris. Ex vetuſtiſſimis in Hollandia, & vix vetuſtior poteſt dici, eccleſia Egmundenſis, inſigni olim fama, & Sanctorum patrociniis, inprimis S. Adalberti, qui ex ſociis Willebrordi, cum ad loca hæc perveniſſet, Chriſtum populis non ſine fructu prædicavit, illuſtris. Primnm lignea, mox lapidea, & donationibus Comitum, qui multa in eam congeſſerant, præprimis dives & opulenta. Ad eam ſenſim opum magnitudinem evecta, ut rerum adminiſtrationi Abbas, quem oportuit advertere inprimis animum cœleſtium rerum curæ, tandem impar ad Advocatum, in quem omnem ſecularium rejecit curam, confugerit. Primum autem non unum, ſed quod opes monaſterii in pluribus erant locis remotis etiam & multum diſſitis, plures ſimul conſtituit. Senſim deinceps ex iis unum, virum in iis locis præpotentem aſſumpſit, præſertim poſtquam periculoſum nec expedire id apparuit, ut rerum adminiſtratio ſpargeretur per multos. Et eum etiam ne inſoleſceret primum tantum ad vitam, mox cum gravis jam Abbati, & ſic poſceret rerum ſtatus, firmum fecit, ut ait Auctor, id eſt, dignitatem hereditariam ac perpetuam ei contulit. Immenſum aucta tum poteſtas, præſertim ſiquis conſideret, quam ingens tum Advocati. Non adminiſtrandi tantum jus, ſed ut ſummo magiſtratui præſidendi judiciis, regendi, coercendi, & reos afficiendi etiam ſummo ſupplicio. Reditus monaſterii, cenſus, prædia, facultates, in ipſius poteſtate. Et hinc opum incrementum. Hinc Dominium de Egmont. Hinc qui olim jam præpotens, præpotentior adhuc ſenſim. Nobilis primum, mox & eques, & ex equite tandem Comes. Ab ovo exhibent hi Annales ſingulatim & accurate, quo & majus eorum pretium, harum

 rerum

rerum hiſtoriam. Auctor Belga eſt, Carmelita, coenobii Carmelitarum, quod Harlemi eſt, Prior, idem qui ſcripſit Chronicon & res geſtas Hollandorum, Joannes a Leydis. Verum Chronicon non perduxit ultra Wilhelmum Bavarum, qui VI. ejus nominis. Annales hos longe ultra. Perducti ad id tempus, quo jam præfuit rerum ſummæ Carolus V. Imperator, uſque ad tempus, quo victus, quo captus cæſo exercitu Franciſcus I. Galliarum Rex. Ab ipſo autem quod perducti eo an poſſit dici non ſatis ſcio. Obiiſſe ipſum Boxhornius ait Anno 1504. *theatr. urb. Holl. in deſcript. urb. Leyd. p.* 211. Idem Meurſius etiam dicit *Athen. Batav. cap.* 24. Sed unde id habeant incertum. Dicunt tantum non probant. Nec quo nitantur ſatis conſtat. Dubiam autem rem reddit, & vehementer quidem dubiam, quod perducti hi Annales ad id tempus quod dixi. Siquis putet continuatos vehementer id rurſum obſtat, quod toto opere hoc idem ſtylus, nec alienæ acceſſionis ullum ullibi argumentum. Mirum forſan videbitur, ſi ætatem protraxit ad id tempus, quod dixi, quod velut rerum ignarus Regis Galliæ captivitatem adſcribat Anno CIↃ. IↃ. XXIV. quæ ſequenti demum contigit. Sed & id an ut oportet ſatis ſtringat non ſcio. Certum quod quicquid ſit mirandi eadem adhuc ratio, ſi ab eo fortaſſis error, qui ſi ponas jam defunctum, mox eum continuavit. Neceſſe eſt tamen fateor, ut & valde adhuc juvenis, cum acceſſit ad ſcribendum, & jam grandævus cum deſiit. Edito jam Chronico Annales ſcripſit ut ait ipſe hujus libri pr. *Quemadmodum ego*, inquit, *Frater Joannes Leydenſis Ordinis Carmelitarum ex Harlem dixi declaravique in Chronicis Hollandiæ per me compoſitis in ſecunda diviſione per totum.* Et ſcripſit juſſu aut rogatu, ut paulo ante etiam ait, Nicolai de Adrichem, qui Abbas Egmundenſis evaſit Ann. 1477. *Scripſit* dico. Non *edidit*. Nam & id incertum quando edidit. Poteſt

fieri ut ediderit jam vivo adhuc Nicolao. Poteſt etiam ut recenſiti, ut tractu temporis ab eo aucti auctiores adhuc prodierint, poſtquam vita conceſſit. Et hinc nemo non videt, quam a vero diſcedat longius, qui primus Chronicon ejus edidit, Franciſcus Sweertius Antverpianus, dum putat Chronicon ab eo ſcriptum Wilhelmi Bavari ætate, Alberti Ducis filii, qua haud dubie adhuc nondum natus. Quodnam Sweertio argumentum, quo nitatur, non ſcio. Scio Auctor ultra Wilhelmum non progreſſus. Sed quid hinc? An ullum hinc argumentum? Majorum numero etiam habuit Philippum a Leydis virum olim illuſtrem, & ſcriptis non tantum editis ſed dignitatibus clarum, Guilhelmi Ducis Conſiliarium, qui V. ejus nominis, Arnoldi de Hoern epiſcopi Trajectenſis Vicarium generalem, & quinque inſuper eccleſiarum, dum vixit Canonicum, Trajectenſis nimirum, Condatenſis, Medioburgenſis, Hagienſis, Leydenſis, & tertiæ etiam Decanum. Paſſim alibi ejus mentio ut doctiſſimi olim viri. Inter alia quibus famam & nomen inter eruditos conſecutus egregium librum ſcripſit inſignem *de Reipubl. cura & ſorte Principantium*, Leydæ olim typis editum Ann. 1516. ſed qui quod dolendum tot annorum interjectu jam haberi vix poteſt. Ne periret tandem totus Bibliothecæ Leydenſi donavit Janus Hautenus, urbi olim a ſecretis, cum hac inſcriptione: *Genio Acad. Leid. ac Memoriæ ſacrum. D. Philippi de Leidis viri ſua ætate doctiſſimi per varios gradus, ad ſumma honorum culmina evecti, iiſque omnibus honeſte functi Guilielmi Ducis Bavariæ, & Comitis Hollandiæ ac Zelandiæ Conſiliarii, Arnoldi de Hoern epiſcopi Trajectenſis Vicarii digniſſimi, juriſque Pontificii apud Pariſienſes accuratiſſimi interpretis opera rediviva, quæ ipſo adhuc ſuperſtite ab Aurelianenſi ſchola ad Hollandiæ Comitem miſſa, poſtea per negligentiam amiſſa &c. Bibliothecæ publicæ hu-*

Vid. Meurſ. *Athen. Batav. cap.* 24. Boxhorn. *d. loc.*

 jus

jus Academiæ libens admodum volenſque dicavi, donavi, conſecravi Kal. Quintilib. Ann. CIↃ. IↃ. XCV. JANUS HAUTENUS &c. Citat Sweertius Lecturam etiam in *lib.* 3. *Decretal.* in Athenis ſuis Belgicis, & verbo dein addit: *Joannes*, inquit, *Franconius edidit omnia ejus ſcripta & doctâ præfatione ornavit.* In libro memoriarum majoris eccleſiæ Trajectenſis 9. Junii ſic legitur: *V. Idus Junii Primi & Feliciani martyrum. Obiit magiſter Philippus de Leydis Doctor decretorum, Concanonicus noſter, in cujus anniverſario dantur novem libræ &* XVI. *ſſ. Inde ſocii habebunt* XVI. De eo ita Wilhelmus Dux:

Hertoghe Willem van Beyeren &c. Ontbieden u Willem Hollander onſen Rentemeyſter Beweſterſchelt in Zeelant of den ghenen, die te dier tyt Rentemeyſter aldaer weſen ſal, dat ghi uytreycket ende betaelt alle jaer Meiſter Philips van Leiden onſen clerc Deken van ſinte Pieters in Middelburch L. goede oudo ſcilde, die een helfte te Kerſavont, endt die ander helfte tot Meye, die wi hem gegeven hebben totter tyt toe, dat wi him verſien hebben, of dat hi in vrien beſitte, of in ruſteliken gebruke is van der Dekenyen voerſz, ende van alſo veel neemt alle termine brieven van quitantien voor ons mede te rekenen, ende daer mede ſullen wi u quiten in uwer rekeninghen. In orconde &c. Gegheven te Keinoit des Dinxendaghes na ſunte Baven dach in't jaer CIↃ. CCC. LVI.

Hertoghe Willem van Beyeren &c. doen cont allen luyden, dat wi genomen hebben ende ontfaen Meiſter Philips van Leiden onſen getrouwen clerc mit grooter voorſienicheden ons ende ons Raets onſe ſaken ende ons lants te bewaren ende te bedriven in den Hof van Romen, ende des ſullen wi hem geven ſinen coſt mede te doen in den Hove voerſz hondert oude ſcilde alle jaer, alſo lange als hi daer ſtaen ſal t' ontfane van onſen Rentmeiſter van Noorthollant, die

nu

nu is of namaels weſen ſal, op den Vaſtenavont, ende wi ſullen hem clederen geven gheliken onſen anderen clerken, die daghelix van onſer herberghe Meeſter clerken weſen ſullen tot allen tiden, ende ontbieden ende gebieden onſen Rentmeeſter van Noorthollant, die is of namaels weſen ſal, dat hi Meeſter Philips onſen clerck voerſz deſe hondert ſcilde voerſz uytreyke ende betale nu en Vaſtenavonde naeſtcomende, ende voertaen alle jaer op den termyne voerſz, ſonder anders enich gebot van ons te hebben, ende des alle jaer nemen ſynen openen brief van quitantien voer ons mede te rekenen. Ende dit ſal geduren ter tyt toe, dat wi en verſien hebben mit ene Canonics provende te Berghen in Henegouwen, of anders waer met ene provende, die C. ſcilde vrilic waerdich is s'jaers ende hi opboren mach. Ende wanneer wi en ontbieden bi ons te comen, ſo ſullen wi hem comen doen mit tween peerden in onſer Herberghen mit anders onſen gheſinde, want hi van onſer herberghen is. In orconde &c.

Dux Wilhelmus &c. *Ad univerſorum notitiam volumus pervenire, quod nos dilecto Clerico noſtro Magiſtro Philippo de Leyden Licentiato in decretis Trajectenſis diœceſis ejus multiplicibus virtutum meritis exigentibus Canonicatum & præbendam eccleſiæ beatæ Mariæ de Condato diœceſis Cameracenſis vacantes ad præſens per obitum Magiſtri Johannis Chavaert ultimi poſſeſſoris Canonicatus & præbendæ prædictorum ad noſtram collationem pleno jure ſpectantes contulimus pure & ſimpliciter propter Deum. Quapropter attente requirimus vos Præpoſitum, Decanum, & Capitulum, & Canonicos dictæ eccleſiæ, vobiſque in quantum poſſumus tenore præſentium præcipiendo mandamus, quatenus Magiſtrum Philippum vel procuratorem ejus pro eo in Canonicum dictæ eccleſiæ & in fratrem recipiatis, ipſum in corporalem poſſeſſionem di-*

cto-

ctorum Canonicatus & præbendæ inducatis, & defendatis inductum, ſtallo in choro & loco ſibi in Capitulo aſſignatis, facientes eum poſſeſſione Canonicatus & præbendæ gaudere pacifica, ſibi de fructibus, redditibus & proventibus eorum plenarie reſpondentes. In cujus rei &c. Datum in Montibus Hannoniæ ipſo die Inventionis ſanctæ Crucis Ann. CIϽ.CCC.LVII. *Juſſu Dn. Comitis.*

Quod porro ad Annales, quos in lucem jam mitto; diu hi latuerunt, & neſcio an non forſan latuiſſent æternum, ſi manum operi non admoviſſem, & typographi hujus ſumptu protruſiſſem in publicum. Habui exemplaria, quibus uſus ſum duo: Alterum olim Bockenbergii, patriæ antiquitatis amantiſſimi olim viri, Patricii Goudani, & cui quæſtio cum Douſa & inimicitia tam ingens, ut irritatus cavillis pro conſervandis Annalibus & priſcis patriæ ſuæ Chronicis habita oratione Delphis typis deſcripta Ann. 1603. in Douſam invectus ſit. Meo ære id comparatum forſan alias aut conſecrandum tardipedi Deo aut mittendum in vicum ubi proſtat

Et piper & quicquid chartis amicitur ineptis.

Alterum ſuppeditavit ex Archivis Ordinum Friſiæ eorundem Hiſtoriographus, quo nomine plurimum ipſi debeo, Rever. & Clariſſimus Jo. van der Wayen, Theologiæ in Academia Franequerana Profeſſor, Qui etſi rerum Provincialium diligentiſſimus eſt cuſtos, cuſtodia tamen tam arcta aut illiberali non habet, quin educat interdum, & petenti gratificetur. Utrumque inter ſe contuli. Ex altero alterum emendavi. Quæ dubia & controverſa rejeci ad marginem. Breviculos ſeu libellos (nam *brevis* idem quod libellus, unde & noſtrum *een brief*, & a *brevis breviculus*) tam minores, qui dicuntur Theodorici a Leydis, quam majores, qui Leonis olim monachi Egmundenſis, habebat meus tantum Codex. In Friſico deerant. De Theodorico quod

quod addam in promtu occurrit nihil. De Leone etiam nihil. Theodoricus haud dubie ex Auctoris agnatis, ſed qui citra controverſiam eo multo vetuſtior. Argumentum non leve eſt, quod computruerant jam breviculi ab eo facti, ut ait Leo, confractis vitris quibus tecti, cum majores fecit Leo, & fecit ut ait juſſu Johannis de Hillegom, qui Hugoni de Aſſendelft defuncto Ann. CIↃ. CCC. LXVI. Rector gregis ſucceſſit. Vid. *infr. cap.* 60. *& ſeq.* Obiter & id addam, quod ubicunque erat ſcriptum *Hæcmundenſis* in meo habebat Friſicus *Egmundenſis*. Alieno admodum etiam loco Caroli V. hoc epitaphium meo reperi inſertum inter caput ſcilicet LXXXV. & LXXXVI. & quidem ſtatim poſt verba hæc; *Succumbens fato molliter, oro, cubes*. In continenti tum ita: *Epitaphium potentiſſimi Monarchæ & invictiſſimi Cæſaris Caroli Quinti Romanorum Imperatoris authore Domino Anthonio Hovæo Hæcmundano*:

Hoſpes & Civitas Bruxellana colloquuntur.

Cur Bruxella novo mœres pulcherrima luctu, Hoſpes
Ac tingis roſeas imbre cadente genas?
Rumpere cur cerno triſti ſuſpiria corde,
O urbs, & lacrimis te maduiſſe tuis?
Lucida quid facies quondam conſperſa rubore?
Quid pallent miris ora ſerena modis?
Scilicet aut defles proprios tua viſcera cives,
Quos variis morbis merſit acerba dies,
Ventoſos aut forte times urbs inclyta Gallos
In tua mœnia qui peſſima quæque vomunt.
Non cives deploro meos, nec mœnia cordi, Civitas
Tuta mihi quæ ſunt vindice Rege meo.
Verum obiit animi longe pars maxima noſtri,
Hiſpano fatis Cæſar in orbe cubat.
Olim terrarum quem ditia regna tenebant,
Lugeo jam patriæ nocte dieque Patrem.

Ille Afros, Gallos, ſibi Germanoſque rebelles
Magna cœleſti cæde ſubegit ope.
Hoſpes *Carolus Auſtriacus periit ter optimus ille*
Æmulus antiquis Principibusque viris?
Civitas *Semideum periiſſe Heroa haud dixeris Hoſpes*
Aulam hominum liquit Cœlicolumque colit.
Reſpice victrici quot dextra fuderit hoſtes,
Reſpice Cæſarea rapta trophæa manu.
Omni illum dignum jam tumque fatebere laude
Munere qui Divum victor ubique fuit.
At precor o noſtri qui calcas limina templi
Nomen tam ſacrum ſemper ad aſtra vehas.
VIta eXCeLLentI ſUperUm bone Cæſar ab arCe
Sorte tUa feLIX perfruere atqUe VaLe.

Quæ in obſervationibus diplomata paſſim extant, collegi partim aliunde, partim deſcripſi Hagæ ex Chartulario feudali, Viri illuſtris beneficio, & in tantum laudandi, in quantum amor bonarum artium, & amoris etiam quidam ardor, in quantum virtus & eruditio, quæ præclara in eo & inſignis, laudando extolli poſſunt, ANTONII HEYNSII, digniſſimi Ordinum Hollandiæ Conſiliarii Penſionarii, Cuſtodis magni Sigilli, & Feudorum Præfecti. Me autem, ſi & hoc quicquam ad rem facit, ut totos dies ſcribendo laborem in me ſuſciperem, aliud nihil impulit quam ſtudium vetuſtatis, ſtudium iis ferendi opem, qui in gratiam poſterorum cum impalluerint olim chartis, & ad rerum geſtarum conſervandam memoriam nec induſtriæ nec operæ olim quicquam pepercerunt indignum jam in modum luctantur cum blattis. De edendo cogitaverat jam is qui Friſicos annales edidit Bernardus Furmerius. Dederat hos utendos Curiæ Provincialis Trajectenſis Senator. Acceptos poſtquam legiſſet, ſtatim ita placuerunt, ut publico non ulterius invidendos exiſtimaret, ut patet ex literis, quibus conſulit commodantem, an ægre id laturus, ſi in lucem emittat. Hu-

P R Æ F A T I O.

Hugoni Ruiſſio Curiæ Provincialis apud Ultrajectinos Aſſeſſori S. P.

Ante biennium, ni fallor, vir Nobiliſſime, accepi a te commodato Annales Regales cœnobii Egmundani. Illi a me lecti ita placuerunt, ut eos una cum Beka & Heda in lucem emittere cogitem, ſi tua voluntas acceſſerit. Itaque cum nunc mihi ad te ſcribendi per certum hominem daretur occaſio, volui experiri animum tuum, nequid te invito facerem. Stilus quidem iſtius libri parum fortaſſe huic noſtro naſuto ſeculo ſapiet: at res ipſa digna eſt ut cognoſcatur, quod alibi ea non ita proſtet. Auctor idem qui Chronici Hollandici Johannes Gerbrandi Carmelita apud Harlemenſes ut ipſe prodit, edendus vel hoc ſaltem nomine, quod veram epocham Comitatus Hollandici clare indicat. quam tamen nec ipſe Auctor intellexit, nec Janus Douſa Nortwici Dominus hiſtoricus Hollandiæ quamvis diligens per omnia aſſecutus eſt, nec quilibet aſſequetur, niſi admoneatur & introducatur. Facies igitur recte, ſi per hunc cognatum meum ſententiam de libro tuo tuam ad me perſcribas. Quod ut facere digneris te obnixe rogo. Gratias repromitto. Ut autem aliquod animi grati apud te extet ſignum, en mitto tibi hiſtoriæ noſtratis primitias, reliquias miſſurus, ubi expreſſæ fuerint. Quod brevi futurum ſpero. Interim bene vale vir Nobiliſſime & me in tuorum clientium numero eſſe permittas. Leovardiæ 14. *Kal. Septembr. Ann.* 1609.

Quid interceſſerit quo minus quod deſtinarat perficeret juxta ſcio cum ignariſſimis. Habes tandem jam Lector, & comptiores etiam habes, notis auctos & illuſtratos. Utere iis prout placet. Memento autem ut dum legis infra p. 11. pro *Reymer* legas *Reyneri*. Errata alioquin non erunt tanti. Vive & vale diu. Lugduni in Batavis propridie Kal. Ianuar. Anno CIↃ. DC. XCII.

Etiam ſub Maximiliano Imper. claruit JOANNES GERBRANDI de LEIDIS Carmelitani conventus in Harlemenſi cœnobio Prior. Is vivet Chronicorum de Comitibus Hollandiæ & Zelandiæ libris xxx. Qui viri clariſſimi Franciſci Sueertii Antverpienſis beneficio ante quadriennium in lucem prodiere. Etiam condidit hiſtoriam Abbatum Egmondanorum, item Carmelitani ordinis Hiſtoriam eccleſiaſticam lib. x. In Chronico paſſim ſequitur Ioannem de Beka, ſæpe etiam ad verbum exſcribit.

Marcus Zuerius Boxbornius theatr. Urb. Holl. pag. 211.

Jo. GERB. de LEIDIS floruit ſub Maximiliano Imperatore, Subprior, & poſtea etiam, ut quibuſdam placet Prior cænobii Carmelitarum Harlemenſis. Famam potiſſimum conſecutus eſt editis Epiſcoporum Trajectenſium & Hollandiæ Comitum Annalibus, quos ante annos aliquot e Bibliotheca Andreæ Schotti Antverpienſis publici juris fecit Franciſcus Sueertius. Secutum ſe præcipue fatetur Vincentium Belvacenſem, Bartholomeum, qui de inventionibus Rerum libros aliquot conſcripſit, & Joannem Bekam, cui Rerum Trajectenſium veram & ſuccinctam hiſtoriam debemus. Ediderat primo omnium Chronicon, quod Hiſtoriæ Hollandenſium titulo præſcripſerat, quod ipſe in præfatione ſua candide iſtis verbis retractat: *Sicque præſens opus revocat de facto & deſtruit Hollandenſium hiſtorias nomine meo alias intitulatas, quarum primi libri initium habet*: In principio ſive exordio hujus primi libri duo poſſunt quæri &c. *Non enim nego illas hiſtorias per me eſſe compoſitas, ſed quia poſtea melius veritatem in dubiis reperi, & meliorem modum excogitavi, multoque plures hiſtorias inveni, idcirco præſens novum opus inchoavi.* Huic operi ſuo decennium totum impendit. Ordinis quoque ſui hiſtoriam libris decem complexus eſt. Scripta nonnulla ſacra etiam conſignavit. Extremum opus, quod condidit, ſunt annales Abbatum Egmondanorum. Vivere & ſcribere deſiit Harlemi anno datæ ſalutis M. D. IV.

Vid. & Biblioth. Belgic. Valerii Andreæ.

CA-

C A P I T U M

S Y L L A B U S.

Cap. I. *De S. Adalberto ejusque prædicatione.*

I I. *De obitu ejuſdem Sancti & conſtructione eccleſiæ in ejus honorem.*

I I I. *Quod S. Adalbertus viduæ Eſvar neceſſaria vitæ miniſtravit.*

I V. *De reædificatione ejusdem eccleſiæ & quare vocetur Egmunda.*

V. *De vaſtatione totius Hollandiæ per Danos.*

V I. *De Theodorico primo Comite Hollandiæ.*

V I I. *De fundatione lignei monaſterii Sanctimonialium in Haemunda.*

V I I I. *De elevatione corporis S. Adalberti.*

I X. *De quodam miraculo ejuſdem Sancti in Comite Hollandiæ.*

X. *De Theodorico ſecundo Comite Hollandiæ.*

X I. *De inſtauratione monaſterii ex lapidibus in Haemunda & amotione Sanctimonialium.*

X I I. *De Wonoboldo primo Abbate monaſterii & de donatione Comitis & Comitiſſæ.*

X I I I. *De Andrea Abbate ſecundo ejuſdem monaſterii.*

X I V. *De Brunone Abbate tertio & bonis ejuſdem tempore monaſterio donatis.*

X V. *De Regnero* IV. *Abbate & bonis ſub eo donatis.*

X V I. *De Stephano Abbate & quibuſdam eventibus illius temporis.*

X V I I. *De renovatione & confirmatione donationum monaſterii Haemundenſis.*

X V I I I. *De Athalardo Abbate ſexto & donatione Florentii Craſſi Comitis Hollandiæ octavi.*

X I X. *De Anſelino Abbate & ejus malo regimine.*

X X. *De Waltero Abbate octavo & reformatione monaſterii Haemundenſis.*

X X I. *De reformatione monaſterii Reynsburgenſis & Theodorico Comite Hollandiæ nono.*

X X I I. *De quibusdam geſtis monaſterii Haemundenſis.*

X X I I I. *De Berwoldo primo & firmo Advocato monaſterii Haemundenſis.*

X X I V. *De privilegio exemptionis monaſteriorum Haemundenſium & Rynſburgenſium.*

X X V. *De quibusdam geſtis ejuſdem monaſterii & obitu Domini Walteri Abbatis.*

CAPITUM

XXVI. *De Wiboldo Abbate nono & diſcordia inter eum & Dodonem Berwoldi Advocatum Egmundenſem.*

XXVII. *De Lamberto Abbate decimo.*

XXVIII. *De Francone Abbate undecimo.*

XXIX. *De Lubberto Abbate duodecimo & infeudatione Wilhelmi de Haemunda militis.*

XXX. *De controverſia inter dictum Lubbertum Abbatem & Wilhelmum de Egmunda.*

XXXI. *De forma compoſitionis inter eoſdem.*

XXXII. *De obitu Wilhelmi Comitis & Lubberti Abbatis ac de progenie Gerardi militis fratris Wilhelmi de Egmunda militis.*

XXXIII. *De Henrico Abbate decimo tertio & nova infeodatione Wilhelmi de Egmunda militis tempore ejuſdem Abbatis.*

XXXIV. *De Aeltrudeulant & obitu Henrici Abbatis.*

XXXV. *De Arnoldo Abbate quarto decimo.*

XXXVI. *De Theodorico Abbate quinto decimo.*

XXXVII. *De Lubberto Abbate hujus nominis ſecundo & indulgentiis in die S. Adalberti.*

XXXVIII. *De privilegiis Innocentii quarti ſuper decimis novalium, nec non & aliis bonis retinendis, cum confirmatione omnium privilegiorum anteceſſorum ſuorum.*

XXXIX. *De electione Regis Wilhelmi & de decimis in Winnem a Lubberto Abbate & Wilhelmo de Egmunda in feudum conceßis.*

XL. *Sequitur privilegium Innocentii quarti exprimens Abbatem & Conventum Egmundenſem ad proviſionem alicujus in penſionibus aut in eccleſiaſticis beneficiis cogi non poſſe.*

XLI. *De quibuſdam geſtis in Haemunda.*

XLII. *De privilegio ſuper conceſſione ornamentorum Pontificalium.*

XLIII. *De epiſtola quam Wilhelmus Rex miſit Abbati Haemundenſi & de occiſione ejuſdem Regis.*

XLIV. *De quibuſdam actibus Lubberti Abbatis & de obitu ejuſdem.*

XLV. *De Nicolao Abbate decimo ſeptimo & quibuſdam ejus geſtis.*

XLVI. *De Henrico Abbate octavo decimo.*

XLVII. *De Florentio Abbate nono decimo & de ſpeciali gratia facta Wilhelmo de Egmunda ſuper ſucceßione pro filiis Gerardi filii ſui.*

XLVIII. *De occiſione Florentii Comitis quinti decimi & litera, quæ dicitur* Vidimus, *ejuſdem Comitis pro Wilhelmo milite de Egmunda, & de eventibus ejuſdem temporis.*

XLIX. *De*

X L I X. *De parlamento inter Florentium Abbatem Egmundenſem & Ghye filium Johannis ac de obitu ejuſdem Abbatis.*

L. *De Wernero Abbate vigeſimo & quibuſdam eventibus illius temporis.*

L I. *De confirmatione Clementis Papæ quinti ſuper infeodatione Dominorum de Egmunda.*

L I I. *De poteſtate obtenta a Sede Apoſtolica ad benedicendum plura, & confirmatione multorum privilegiorum & de obitu Werneri Abbatis viceſimi.*

L I I I. *De Bartholdo Abbate vigeſimo primo & de infeodatione Walteri de Haemunda ad vitam ſuam tantum.*

L I V. *De Theodorico Screvelt Abbate vigeſimo ſecundo & venditione cujuſdam domus ſub pactione dicta Landtwinninghe.*

L V. *De Hugone Abbate vigeſimo tertio.*

L V I. *De Wilhelmo de Rollant Abbate vigeſimo quarto.*

L V I I. *De Johanne Olout Abbate vigeſimo quinto.*

L V I I I. *De Hugone Abbate vigeſimo ſexto & de bello inter eum orto & Johannem de Egmunda militem.*

L I X. *De eodem diſcrimine adhuc.*

L X. *De Hugonis Abbatis obitu.*

L X I. *De Johanne de Hillegom Abbate vigeſimo ſeptimo.*

L X I I. *De Iohanne Weent Abbate viceſimo octavo.*

L X I I I. *De querelis Dn. Abbatis adverſus Arnoldum de Egmunda.*

L X I V. *Qualiter Abbas Haemundenſis cum ſuo Conventu reddiderunt altam juriſdictionem Duci Alberto & Arnoldus de Egmunda obtinuit ab eodem Duce.*

L X V. *De actione thelonaria & obitu Iohannis Weent Abbatis viceſimi octavi.*

L X V I. *De Gerardo de Ockenberch Abbate vigeſimo nono & de redemptione Dominii Egmundenſis, atque confirmatione omnium privilegiorum antiquorum.*

L X V I I. *De arbitrio ordinato inter Wilhelmum Ducem & Arnoldum de Egmunda & diſcordia eorum.*

L X V I I I. *De arbitrio Wilhelmi Ducis inter monaſterium Egmundenſe & Iohannem Dominum Egmundenſem.*

L X I X. *De querelis quas Dux Wilhelmus concepit & allegavit adverſus Iohannem Dominum de Egmunda.*

L X X. *De violentia inflicta Haemundenſi monaſterio.*

L X X I. *De reformatione monaſterii Haemundenſis attemptata & obitu Gerardi de Ockenberch Abbatis vigeſimi noni.*

LXXII.

CAPITUM SYLLABUS.

LXXII. *De Wilhelmo Simonis de Mathenes Abbate.*

LXXIII. *De modo compoſitionis adinvento inter Abbatem Hacmundenſem & Dominum de Egmunda.*

LXXIV. *De confirmatione arbitriorum per auctoritatem Summi Pontificis.*

LXXV. *De bonis quæ pertinuerunt monaſterio Hacmundenſi & nunc pertinent Domino de Egmunda.*

LXXVI. *Memoria Wilhelmi de Mathenes Abbatis Hacmundenſis de & ſuper una miſſa perpetuis & futuris temporibus decantanda ſuper altare Beatæ Mariæ virginis ſingulis feriis quartis.*

LXXVII. *Concorporatio eccleſiæ parochialis Egmundenſis monaſterio Hacmundenſi ſitæ infra ſepta ejuſdem.*

LXXXVIII. *De violentia Alberti de Raephorſt.*

LXXIX. *De violentia Gysberti de Heull.*

LXXX. *De quibuſdam geſtis Egmundenſium, & obitu Iohannis de Egmunda, ac Wilhelmi de Mathenes Abbatis trigeſimi.*

LXXXI. *De Iacobo de Poelgeeſt Abbate trigeſimo primo.*

LXXXII. *De Gerardo de Poelgeeſt Abbate triceſimo ſecundo.*

LXXXIII. *De Domino Nicolao de Adrichem Abbate triceſimo tertio & Iohanne Baſtardo Burgundiæ volente obtinere Abbatiam Hacmundenſem.*

LXXXIV. *De obſidione monaſterii Hacmundenſis per Iohannem Dominum de Egmunda.*

LXXXV. *De reditu ejuſdem Domini electi ad monaſterium ſuum Hacmundenſe.*

LXXXVI. *De adventu Maximiliani Ducis Auſtriæ ad Hollandiam.*

LXXXVII. *De authoritate Abbati Hacmundenſi per Sedem Apoſtolicam commiſſa ſuper epiſcopum Trajectenſem & civitatem Trajectenſem.*

LXXXVIII. *De ſubſidio quod idem Abbas Vicecomiti contulit pro ſuppreſſione partialitatum in Hoern.*

LXXXIX. *De morte Nicolai de Adrichem Abbatis triceſimi tertii & electione Domini Iordani de Driel*

XC. *De reformatione monaſterii Egmundenſis.*

XCI. *De quibuſdam incidentibus.*

XCII. *De morte Domini Iordani de Driel Abbatis triceſimi quarti, ac electione Domini Henrici de Wittenhorſt Abbatis triceſimi quinti, & primi reformati.*

XCIII. *De quibuſdam incidentibus.*

XCIV. *De morte Abbatis Henrici de Wittenhorſt Abbatis triceſimi quinti ac electione Meynardi Man Abbatis triceſimi ſexti.*

XCV. *De quibuſdam incidentibus.*

A N-

ANNALES
REGALIUM ABBATUM EGMUNDENSIUM
AUCTORE
FR. JOHANNE DE LEYDIS
Ordinis Carmelitarum Harlemi.

PROLOGUS
In Annales.

Quoniam geſta præteritorum Patrum conſueverunt deſcribi, ut certa eſſent indicia præſentium [a] vel futurorum, hinc eſt quod ex injuncta Reverendi in Chriſto egregii Patris & Domini mei Dn. Nicolai de Adrichem hujus nominis ſecundi Regalis Abbatis monaſterii S. Adalberti in [b] Hæcmunda, ordinis eximii Patris S. Benedicti, præſentes Annales excerpere ſtudui, [c] prout diverſis geſtis, epiſtolis, epitaphiis, regiſtris, privilegiis præteritorum [d] elicere, ut vetuſtatem eccleſiæ Hæcmundenſis notabiliter tangendo fideliter conſcribam, quo videlicet tempore & a quibus perſonis dicta eccleſia exordium accepit, ſub quibusve defenſoribus ſeu rectoribus incrementum vel detrimentum in ſpiritualibus & temporalibus habuerit, & quia præfata Egmundenſis eccleſia per prædicationem S. Adalberti Confeſſoris, primi Archidiaconi eccleſiæ Trajectenſis de gentilitate ad fidem Chriſti eſt converſa, cujus etiam ſepultura extitit ibidem miraculis coruſcantibus honorata, ideo ab ipſo S. Archidiacono Adalberto tanquam a primo fundatore & Rectore præſentes Annales in Capitulis diverſis in Dei nomine debemus jure inchoare.

a Friſ. &

b Friſ. *Egmunda.*

c Friſ. *quantum ex.*

d Friſ. *elicere potui.*

CAPUT I.

De S. Adalberto ejuſque prædicatione.

Anno Domini ſexcenteſimo nonageſimo regnante Alfrido Anglorum Rege, anno tertio Regni ejus, Egbertus Northumbrorum Epiſcopus audiens Germaniam verbum Dei ignorare S. Wighertum presbyterum illuc ad prædicandum Dei verbum direxit, qui ibidem diabolo impediente nihil proficiens reverſus eſt. Sed venerabilis vir Dei Egbertus epiſcopus ab incepto non deſiſtens opere adhuc alios ad hoc miniſterium viros idoneos illuc deſtinandos elegerat, ac deſtinavit, S. videlicet Willebrordum tunc presbyterum, poſtea divina gratia a Romano Pontifice Sergio Trajectenſis eccleſiæ inferioris primum Archiepiſcopum cum aliis undecim, inter quos S. Wigbertus, poſtea etiam Epiſcopus, & duo Ewaldi presbyteri, poſt martyriſati nunc Coloniæ in monaſterio S. Cuniberti honorabiliter ſepulti jacent, atque cum eximiæ ſanctitatis viro Adalberto, qui propter Chriſtum regale patrimonium ſc. Regnum Eboracenſe, *a id eſt Jurck*, reliquerat, venerunt cum plerisque aliis diſcipulis, qui pariter maris pericula transfretantes ad Pippinum de Harſtel tertium Brabantiæ Ducem & Francorum ſub Rege rectorem pervenerunt, a quo venerabiliter ſuſcepti in Friſiam ad prædicandum verbum Dei directi ſunt. Nam eandem Provinciam memoratus Dux anno Domini DCXCIII. Rathbodo ejus Rege devicto Francorum ſubjugaverat dominio, ubi cum largiente Domino prædicando plurimis proficerent, jubente Pipino Duce prædictus S. Willebrordus Romam adiit, & a S. Sergio hujus nominis Papa primo Archiepiſcopus Trajectenſis primus ordinatus reverſus eſt, quemadmodum ego Frater Joannes Leydenſis Ordinis Carmelitarum ex Harlem dixi declaravique in Chronicis Hollandiæ per me compoſitis in ſecunda diviſione per totum. Interea S. Adalbertus in Friſia propter verbum Dei remanſerat, ibique ad fidei ſalutem plurimorum corda convertit. Reverſo autem S. Willebrordo S. Adalbertus ejus primus Archidiaconus fere in omnibus operibus exequendis ejus extitit cooperator & ſervus fideliſſimus, qui a S. Willebrordo ſpecialiter ad Kennemariam delegatus ibidem in fide Catholica novellæ converſionis roboravit eccleſiam in loco, qui nunc Egmunda vocatur, tunc temporis Hallem dictus, quo & in loco & in terminis ejus adhuc fere in adventum ejus tota gens idolis ſerviebat, unde S. Adalbertus Levita omni die non ceſſabat illis evangeliſare regnum Dei, idola confringere, & eccleſias Deo reædificare. Erat enim

a Abeſt a Friſ.

tunc

tunc temporis vir quidam nomine Eggo, cujus filium S. Adalbertus de ſacro fonte ſuſcepit, cum quo ſanctæ familiaritatis gratia ſæpius hoſpitabatur. Factum eſt autem, cum idem vir Dei [f] ſuos viſitandi gratia vellet reverti, ſedentibus [g] illis ad cœnam, prædictus vir nomine Eggo de ejus reditu interrogavit, qui pomorum grana quæ manducaverat in ignis æſtum projiciens ſe rediturum ſpopondit, cum ex ipſis arbores & fructus progrederentur, accidit mirifice promiſſioni nutu Dei veritatem ſubſequi, nam eadem domus non diu poſt ejus abſceſſum igne conſumpta area vacua remanſit, in qua tempore convenienti arborum germina quatuor proceſſerunt, & cum fructus delectatio veniret, quatenus promiſit vir [h] Dei hominibus exoptatus ad Regionem præfatam rediit. Crevit quidem hujus S. Adalberti fama virtutum inſigniis declarata multiſque dum vixit prædicando profuit.

f Friſi *ad Anglorum gentem ſuos viſitando.*

g Deeſt *illis* in Friſ.

h *Deo & hominibus exoptandus* Friſ.

CAPUT II.

De obitu ejuſdem Sancti & conſtructione eccleſiæ in ejus honorem.

Igitur de virtute in virtutem proficiens quod feliciter recepit felicius conſummavit, & immarceſcibilem agonis ſui coronam, tenebroſam præſentis ſeculi convallem lachrymarum mutavit paradiſo delitiarum. Chriſto igitur, cui fideliter inhæſit, decimo ſeptimo Calendas [i] Julii ſanctiſſimam animam reddidit, in cujus præſentia lætus decantat: *Sicut audivimus ita & vidimus* [k] *in domo Dei noſtri in monte ſancto ejus &c.* Chriſtiani & boni fideles ſepeliverunt corpus S. Adalberti honore congruo in Egmunda, ubi nunc cunctis indigentibus per miſericordiam Domini majora beneficii dona præſtantur. Iſte honorabilis Confeſſor Domini S. Adalbertus traxerat ex Anglia originem de veterum Saxonum nobili proſapia & primus Archidiaconus Trajectenſis fuiſſe creditur. Fideles autem qui tunc temporis ibi habitabant Eccleſiam ſive Capellam in honorem omnipotentis Dei & S. Adalberti ibidem conſtruxerunt, quam a Nortwegiis ſæpius conſtat eſſe deſtructam; divina tamen providente clementia ſemper aliquis inibi remanſit, qui beati viri corpus honeſte conſervavit.

i Friſ. *Junii.*

k Abſunt verba hæc a Friſ.

CAPUT III.

Quod S. Adalbertus viduæ Eſvar neceſſaria vitæ miniſtravit.

Deinde poſt annum Domini ſeptingenteſimum ſexageſimum Barbaris totam illam terram vaſtantibus, poſſeſſionibuſque deprædatis, & poſſeſſoribus in captivitatem redactis, vidua quædam Eſvar nomine, quæ ſeſe devoverat ſervitio S. Adalberti ſola apud Egmundam relicta, quid ageret, quo ſe verteret, ignorabat omni modo, nam nec unde ad momentum reficeretur habebat, nec unde, nec ubi acquirere poſſet, ulla copia ſuppetebat, poſtremo nihil reſtabat conſilii, niſi in conſueta bonitate S. Adalberti, quam etiam de ſe præſumemtem non deſpexit, ſed ei in opportunitatibus pius adjutor extitit, quotidianum ei victum quippe miniſtravit [l] ad Oceani littora, monſtrans quam verum ſit, nihil deeſſe timentibus Deum, nec potuit ſentire commune diſpendium, quæ ſpecialius S. Adalberti quæſivit patrocinium.

[l] Friſ. *in Oceani litoribus.*

CAPUT IV.

De reædificatione eccleſiæ ejuſdem Sancti, & quare vocetur Egmunda.

Procedente vero tempore quidam presbyter Amalech nomine, cum aliis tribus ſanctæ religionis laicis, viſo cœleſti lumine, [m] evangelico didicit oraculo eandem eccleſiam reædificare, quod ſtrenua devotione, plurimis miraculis in ſtructura contingentibus, adimplevit. Dicitur autem Hallem nunc Egmunda, quia per præclara merita & prædicationem S. Confeſſoris Adalberti ab omni ſpurcitie idololatriæ extitit emundata. Sic ergo Egmunda tantum ſonat ſicut *emundata* terra, vel ſecundum aliquos ab Eggone amico S. Adalberti eſt vocata, & ſic debet ſcribi per K ſcilicet *Ekmonda*, aut potius debet ſcribi *Hacmunda*, quaſi hæc loca mundata a Barbaris: nam multotiens pyratæ Barbari eccleſiæ prædictæ maris littori [n] contiguæ appropinquantes & pene applicantes, interventu nubis cœlitus objectæ, proſpectum perdentes ſuper [o] perviſitatis conatibus ſunt cluſi. Venerabatur itaque idem locus non ſolum a Chriſtianis, ſed etiam ab ipſis paganis oblationes ibidem deferentibus, & cum quidam ruſticus caſeum ibidem oblatum furto auferret, & ſpicarum denſitatem ingreſſus manducare conaretur, impotens ſuæ voluntatis manuum ſuarum digitos dero-

[m] Friſ. *angelico.*

[n] *contiguo* Friſ.

[o] *perverſitatis* Friſ.

derodebat, quod cum dominus ſuus comperit ad ſacratiſſimas reliquias eum ſine mora deduci juſſit, ubi priſtinæ ſanitati redditus Domini ſui legali traditione factus eſt ipſius Eccleſiæ proprius. Alio quoque tempore dum Roricus Nortwegiorum Rex littoribus dictæ eccleſiæ applicuiſſet, & ſibi obſequentibus indixiſſet, ut montem arenoſum juxta poſitum ab ipſa eccleſia diverterent, cuncti mane ſequenti convenientes, edictum Regis adimplere cupientes invenerunt, quantum jactus eſt lapidis, montem ab eo loco, quo pridem jacuerat, diſtare.

CAPUT V.

De vaſtatione totius Hollandiæ per Danos.

Anno Domini octingenteſimo quinquageſimo ſexto [p] Gillandus cum Danis & Rollandus cum Nortwegianis Friſiam devaſtantes tandem [q] Doreſtadium civitatem, quæ nunc Wyck dicitur, in qua erant quinquaginta duæ eccleſiæ Dei, oppugnaverunt & obtinuerunt, qua annihilata Trajectum etiam funditus deſtruxerunt, atque univerſum populum ac clerum occiderunt. Itaque ſolus S. Hungerus undecimus Trajectenſis epiſcopus cum paucis Canonicis anxie diffugit ad monaſterium Frumenſe, quod fundatum erat infra Aquenſem & Treverenſem civitates in antiqua Ardenna modo [r] Enſilia dicta. Deinde prædicti carnifices totam Hollandiam devaſtantes eccleſiam S. Adalberti in Hæcmunda etiam deſtruxerunt, & apud Noordwyk S. Hieronem ſive [ſ] Yerom presbyterum populum Chriſtianum regentem captivarunt & decollarunt: Caſtrum etiam Regis quondam Arundulii apud Voerburg deſtruentes duos nobiles milites Hollandorum ſcilicet [t] Dilbaldum & Gelacum pro fide Chriſti pugnantes interfecerunt [v] acceptis infinitis ſpoliis, omnibus quaſi interfectis ad deprædationem aliarum terrarum ulterius perrexeruut.

[p] *Gilbrandus.* Friſ.
[q] *Doreſtadum* Friſ.
[r] Friſ. *Giſeia.*
[ſ] *Yrorem* Friſ.
[t] Friſ. *Dibbaldum & Gerlacum.*
[v] Friſ *acceptisque.*

CAPUT VI.

De Theodorico primo Comite Hollandiæ.

Anno Domini octingenteſimo ſexageſimo tertio Carolus dictus Calvus Francorum Rex & poſtea Romanorum Imperator, villa Pladella reſidens, ac Hollandiam omnino denuo depopulatam percipiens, ad inſtantiam Comitis Haganonis, tradidit nobili viro Theodorico fratri [x] Walengeri eccleſiam Hæcmundenſem & totam Hollandiam cum magna parte Friſiæ cum diverſis literis inde confectis. Hic itaque Theodori-

[x] *Valengeri* Friſ.

y *Valengeri* Friſ. doricus primus Comes Hollandiæ, frater y Walengeri Ducis Aquitaniæ, vir erat valde glorioſus, & ideo per omnia charus. Hic Præfecturam dignitatis ſuæ ſuſcepit a Carolo Francorum Rege Calvo. Porro idem glorioſus Francorum Rex de eccleſia Hæcmundenſi & tota Kynnemaria donavit prædicto Comiti Hollandiæ Theodorico Bullam annulo ſuo aureo ſigillatam, in qua imaginem ſuam impreſſerat; antiquitus enim Reges annulo ſigillabant. Sequitur tenor hujus donationis. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.* Carolus *divina propitiante clementia Rex Francorum. Regalis* z *Celſitudinis eſt noſtros & fideles ſuos donis multiplicibus honorare: idcirco notum fieri volumus omnibus fidelibus ſanctæ eccleſiæ Dei præſentibus ſcilicet & futuris,* a *quoniam adiens præſentiam noſtram Hagano venerabilis Comes expetiit a manſuetudine noſtra dari cuidam fideli noſtro nomine Theodorico quaſdam res, eccleſiam videlicet Hacmunde cum omnibus ad eam jure pertinentibus, a loco qui dicitur Zuterdeshaga uſque Forsrapa & Kynhem, cujus petitionem benigne, ut decebat, ſuſcipientes concedimus præfato fideli noſtro hæc omnia ex integro, cum mancipiis quæſitis & inquirendis, pratis, ſilvis, paſcuis, aquis, ſive aquarum decurſibus, præcipienteſque jubemus, ut ſicut reliquis poſſeſſionibus, quibus jure hereditario videtur uti, ita & his noſtri muneris largitate rebus impenſis valeat ſecure omni tempore vitæ ſuæ frui ipſe & omnis poſteritas ejus. Unde & hoc præceptum noſtræ clementiæ ei ſuper hoc conſcribi juſſimus, per quod præcipimus atque mandamus, ut libere hæc omnia teneat atque poſſideat, habeatque poteſtatem de his juxta libitum ſuum ordinandi ſeu faciendi, Deo in omnibus propitiante & nemine inquietante. Et ut hoc noſtræ largitionis munus per ſuccedentia tempora firmius habeatur & attentius obſervetur manu propria ſubter firmavimus, & annuli noſtri impreſſione juſſimus ſigillari. Signum Caroli glorioſiſſimi Regis. Hagano Notarius ad vicem Rotgeri Archiepiſcopi ſummique Cancellarii recognovit. Datum anno octingenteſimo ſexageſimo tertio decimo ſeptimo Cal. Julii indictione undecima, anno viceſimo regnante Domino* Carolo *Rege redintegrante viceſimo quinto, largiore vero hereditate* b *indepta. Actum Pladella villa Feliciter.*

z *neceſſitudinis* Friſ.

a *quomodo* Friſ.

b *redempta* Friſ.

Itaque *Zuterdeshaga* dicitur modo *Hillegommerbeeck*, & *Kynhem* eſt quidam fluvius infra Alcmariam & Middelburgh caſtrum, a quo nominatur *Kynnemaria*, & quandoque ponitur pro Comitatu Kynnemariæ. Accepit ergo Theodoricus primus Comes Hollandiæ a Carolo Calvo eccleſiam Egmundenſem cum omnibus aliis terris contiguis feudali jure. Porro ex tenore præfatæ donationis clariſſime apparet, quod circa exordium Comitatus Hollandiæ non fuit aliquis dominus terrenus in Hæcmunda, neque in ſuis pertinentiis, niſi Theodoricus primus Comes Hollandiæ, ut

patet

patet donationem ipſam debite inſpicienti. Erubeſcant ergo qui dicunt alium dominum fuiſſe in Hæcmunda præter Comitem Hollandiæ. Summationem vero hujus egregii Comitis lucidius declaravi in Chronicis Hollandiæ.

CAPUT VII.

De fundatione lignei monaſterii Sanctimonialium in Hæcmunda.

Cum autem præclariſſimus Comes Hollandiæ Theodoricus jam provecta ætate multis virtutibus fulgeret, ex magno devotionis affectu ligneum conſtruxit in Hæcmunda monaſterium, in quo quidem monaſterio idem Comes Sanctimoniales ordinis S. Benedicti inſtituit, quibus de ſuis facultatibus vitæ neceſſaria copioſe tradidit, offerens Deo dona ad eundem locum in Vrolen ſeu Fraula manſus novem, in Almere manſus undecim (manſus viro Theutonico dicitur een Hoeff) in villa Kallinge, quæ modo dicitur Oga, medietatem totius poſſeſſionis, perſolventem ſingulis annis quatuordecim libras, & alia quam plura obtulit pro comparanda perpetuæ hereditatis portione.

CAPUT VIII.

De elevatione corporis S. Adalberti.

Ex eodem igitur collegio Sanctimonialium [c] *Wulfit* nomine apparuit amabilis confeſſor Chriſti Adalbertus in ſomnis denuntians ut pretioſiſſima ſui corporis oſſa, quæ more cæterorum profundius ſub humo recondita tenebantur, eminentius elevata cunctis in conſpectu locarentur, ſcilicet in devotionem fidelium efficacius incitandam, & meritorum ejus interventionem præſentialius obtinendam, & ne fidem [d] quivis forſan ambiguitatis offendiſſet ſcrupulus, trinis fœminam præfatam Deo ſacratam dignatus eſt certificare viſionibus. Quæ ne ſtringeretur inobedientiæ reatu præclariſſimo Principi Theodorico Comiti Hollandiæ (qui locum eundem, ut patet in prædictis capitulis, proprietatis jure poſſidebat) ſuggerere properabat. Ille vero, ſicut ſemper in illis quæ religionis ſunt promptus & officioſus extitit operator, ita in exequendis his quæ ſanctimonialis retulerat velox fuit executor. Paratis igitur quæcumque fuerant tali operi congrua ſancta levari fecit pignora. Cumque Sacerdos S. Adalberti ſepulchrum aperuiſſet, mox ſubter ſarcophagum repertus eſt fons mira.

[c] *Wulfit* Auctor vitæ S. Adalbert. c. 13.

[d] *ejus aliquis* Friſ.

e ſcilicet Friſ. *f* Vita S. Adalberti *cap.* 15. *venerabili.* *g reformarent.* Friſ. Vitæ ejuſdem Auctor, unde deſcripta hæc, apud Mabillon. *d. cap. impotes reformarentur.* *h lucis* Friſ.

mira limpiditate perſpicuus, qui uſque in præſentem diem ad recuperandam ſanitatem incluſa ſpe multis exſtat idoneus. Aperto quoque loculo pallium, quo ſacrum corpus velabatur, ut requieſcentis vivacitas apprehenderetur, ab omni corruptionis putredine immune conſpiciebatur, ſimulque crux aurea ſuper pectus ejuſdem Confeſſoris certo teſtimonio perhibetur ibidem inventa fuiſſe medelam & ſanitatem præſtans contra variam corporis & animæ infirmitatem, conſtitutaque die qua fidelium unanimis devotio convenire potuiſſet illuc [e] ſic ad monaſterium præfatum ſanctum deducit theſaurum. In quo [f] venerabilis deportationis officio quos ſanitatis impotentes [g] reportarentur non parvo poteſt colligi numero. Præcipue cœcis decus [h] luminis redditum alludebat, & quoſcunque greſſus debilitas enervabat rediguſta membrorum compages erigebat.

CAPUT. IX.

De quodam miraculo ejuſdem Sancti in Comite Hollandiæ.

i rigore Vita S. Adalberti *cap.* 17.

Accidit autem quodam brumali tempore, dum cuncta eſſent aſpero frigore conſtricta præfatum Hollandiæ Comitem Theodoricum vehiculo reſidentem trahi ſuper cujuſdam profundi lacus terga glaciali [i] frigore contecta, verum ſicut hujuſcemodi ſæpe conſtat periculoſa meatio jam fere medium contingentibus, dum glaciei tenuitas non æquipararet ponderis menſuræ impreſſionem, letiferam ſui minitabatur rupta voraginem. Unde cunctis tremore fugatis Comes relictus eſt ſolus, qui cum humanum ſibi penitus deeſſe videret auxilium ad expertum crebro S. Adalberti totis ſuſpiriis confugit patrocinium, per cujus interceſſionem celerem meruit impetrationis obtentum. Nam quod mirum eſt dictu, ubi fundus vix credibilis habebatur ſummo tenus pendentem lympha ſorbere non potuit cinguli tantum uſque finitima lambere præſumſit. Sic nempe tam ipſe liberatus exivit periculum, quam cuncta, quæ vehiculo impoſita ferebantur, ſunt liberata.

CAPUT. X.

De Theodorico ſecundo Comite Hollandiæ.

k Gonna Friſ.

Anno Domini nongenteſimo ſecundo nonis Octobris Theodoricus primus Comes Hollandiæ, cum eam prudenter quadraginta annis gubernaſſet, migravit ad Chriſtum, & uxor ejus Gena ſive [k] Gona nuncupata filia Pipini Regis Italiæ obiit tertio Iduum Ianuarii. Sepultus uterque

que

que in monaſterio Sanctimonialium in Hæcmunda, quod ipſe ligneum antea conſtruxerat. Cui [l] ſucceſſerat Theodoricus utriuſque filius ſecundus Comes Hollandiæ, qui duxit in uxorem Hildegardin filiam Ludovici Regis Franciæ, & genuit ex ea Egbertum Archiepiſcopum Trevirenſem [m] per vitam venerabilem, Arnulphum ſibi ſuccedentem Comitem tertium, & Aleydim ſive Æluidam puellam venuſtiſſimam ſive venuſtatis eximiæ.

[l] *ſucceſſit* Friſ.

[m] *virum per omnia* Friſ.

CAPUT XI.

De inſtauratione monaſterii ex lapidibus in Hæcmunda & amotione Sanctimonialium.

Theodoricus ergo Comes Hollandiæ ſecundus cum Friſonibus ſæpe lites habens tandem eos triumphali gladio ſibi ſubjiciens renovavit monaſterium in Hæcmunda ex lapidibus, quod Pater ejus conſtruxerat ex lignis, removenſque Sanctimonialium vitam monachicam, inſtituit monachos de ordine S. Benedicti loco monialium, ut ſi quando neceſſe foret ſeſe defenderent a Friſonibus eorum inimicis, & idem Comes locavit Sanctimoniales præfatas non longe ab oppido Harlemenſi prope villam [n] Haemſtede in loco, qui Bennebroeck dicitur, prohibens ipſis ne de cætero Sanctimoniales aſſumerent, ut ſic tandem deficientibus perſonis vita illarum ad finem deduceretur, & reditus ad monaſterium Hæcmundenſe redirent. Hujus igitur Comitis filius Egbertus a febribus meritis S. Adalberti Confeſſoris eſt liberatus, & Æluida filia ejus monocula meritis ejuſdem viſum recepit ſuum,

[n] *Heemſtede* Friſ.

CAPUT XII.

De Wonoboldo primo Abbate monaſterii & de donatione Comitis & Comitiſſæ.

Huic igitur ſolemni monaſterio inſtituitur primus Abbas Wonoboldus nomine, qui cura ſuſcepta ut fidelis diſpenſator res eccleſiæ prout potuit cum ſubditis ſibi commiſſis digne gubernare ſatagebat. Ejus autem temporibus Theodericus ſecundus Comes Hollandiæ pro remuneratione beatitudinis æternæ eccleſiam Hæcmundenſem largis dotando poſſeſſionibus obtulit Beato Adalberto hiſtoriam tripartitam, & unum textum Evangeliſtarum auro fulvo pretioſiſque lapidibus circumtectum. Nihilominus & Hildegardis Comitiſſa ſimiliter obtulit tabulam altaris eccleſiæ Hæcmundenſi totam auream cum multimodis gemmis incomparabilis pretii

valde fulgidam, de cujus cacumine lapis, ut fertur, o Oſtulanus dictus furtim ſublatus fuit, qui nocturnis temporibus totum ſacrarium radiis emicantibus illuſtravit, ac etiam ſe gerentem p inviſibilem reddidit. Obtulit idem Comes præfatæ eccleſiæ cum conjuge ſua in Schagen ſex manſus, in Haringen undecim manſus & quintam partem manſus, in Rynigen octo manſus, juxta clauſtrum duos manſus, inter villam q Ellebentere Hemerke, quæ & nominatur Suterhem, manſus quatuor & dimidium, in Winna manſum & dimidium, & ab eodem manſu uſque in Arem omnem terram cultam & incultam in agris & paſcuis. Ex hoc patet quod totam terram in Aremerſweet & Winnemerſweet cum dominio idem Comes donavit monaſterio. *Aremerſweta* conſiſtit in Auſtrali parte monaſterii infra Bacchem, & *Winnemerſueta* exiſtit in Aquilonari parte monaſterii prope Winnam, ut patet adhuc in præſentem diem. Inſuper adhuc dederunt præfato monaſterio in Wallesbem, qui locus eſt Winna, manſus tres, in Ooſdem manſus duos & dimidium, in Limbem manſus ſeptem & dimidium, in r Suntam manſus duos, in Bacchem manſus tres, in ſ Ordebolla manſus duos, in Heram manſus tredecim & dimidium, in eodem loco manſus novem, in Thoſe manſum unum, in Obighem manſum unum, in Hemſtede manſum ùnum, inter rivulum Schulenbeeck & t Hureſtede manſus quatuor cum una piſcatione, in Velſem ſex manſus & altare ejuſdem eccleſiæ a nona uſque ad nonam in die S. Agathæ, in Forenholta eccleſiam cum decimatione, & in Northam cum decimatione, in Almer omne theloneum. Tandem Abbas Wonoboldus cum infirmaretur poſt hujus carnis moleſtiam a vita iſta miſerrima ad vitam cæleſtem, ut ſperamus, felici tranſmigratione Deo adjuvante pervenit, ſepulturæque commendatur corpus ejus in eccleſia jam dicti monaſterii. Obiit autem XVII. Calendas Septembris, in quo & agitur memoria ejus, cujus eſt hoc Epitaphium.

o *Oſculanus* Friſ.

p *inviſum* Friſ.

q *Hollenbentere.* Friſ.

r *Smmtham* Friſ.

ſ *Ordenella* Friſ.

t *Hureſtede.*

Qui teris hoc limen ſtudioſus plangere crimen,
Mente quid es, quid eris, retine, Ieſumque preceris.
Wonobold humilis ſitus hic Pater hujus ovilis,
Ejus ut obtutus videam ſine crimine tutus.

Hujus etiam Abbatis tempore corpus S. Ieronis martyris apud Noortwijck invenitur revelatione ejuſdem & tranſfertur Hæcmundam.

C A P U T XIII.

De Andrea Abbate ſecundo ejuſdem monaſterii.

Itaque mortuo & ſepulto Wonoboldo egregio viro ſupradicto quidam venerabilis Pater dictus Andreas loco ejus ſecundus Abbas reverendus communi electione [v] juvatus ut decuit venerabilitate ordinatus eſt, qui ſtatim curam gregis ſibi commiſſi acceptans corpus ſuum in Dominico onere & ſervitio emancipare ſtuduit. Circa hæc tempora S. Egbertus Trevirenſis Archiepiſcopus, cujus ſanctitatem clarius declaravi in Hollandiæ Chronicis, filius Theodorici Comitis Hollandiæ in cœnobio Hæcmundenſi memoriam perpetuam promeruit; ibi enim de Cruce Dominica magnam partem auro incluſam legavit cum caſula miſſali & biblia, ſtolam pulcherrimam cum Dalmatica, [x] ſubtile, miſſale, capitulare, paſſionale tripartitum, Pſalterium majorem, donatum, gloſſarium, ſcrinium argenteum plenum reliquiis Sanctorum, & magnam partem, ut creditur, corporis S. Agathæ cum multis libris & reliquiis. Itaque Andreas honorandus Abbas cum aliquo tempore præfuiſſet monaſterio Hæcmundenſi diem clauſit extremum ſecundo Nonas Junii. Sepultus eſt in eccleſia ejuſdem monaſterii a latere Auſtrali Stephani Abbatis, in ſepulchro Brunonis Reymer & Iohannis Olout Abbatum ſucceſſorum ſuorum, qui omnes quatuor in uno ſepulchro ſunt ſepulti. Memoria ejus obſervatur ſecundo Nonas Junii. Quorum hoc eſt epitaphium.

> Tres tegit iſte lapis Paſtores hujus ovilis
> Poſt cineres carnis vermibus hic poſitos.
> Andreas dexter, Bruno dictus fuit alter
> Et Reginard medius. His miſerere Deus,
> Cum Iudex aderis reputentur ut in benedictis,
> Et ſint inter oves qua jugis eſt requies.

[v] nominatus, ut venerabiliter decuit, Friſ.

[x] Soutile Friſ.

C A P U T XIV.

De Brunone Abbate tertio & bonis ejuſdem tempore monaſterio donatis.

Defuncto nempe Andrea Abbate itur ad novi Paſtoris electionem: more ergo ordinis celebrato tertius Abbas monaſterii Hæcmundenſis, cui nomen erat Bruno, vir devotus & [y] per vitam venerandus ordinatur. Hujus temporibus Theodoricus Comes Hollandiæ ſecundus cum o-

[y] per omnia Friſ.

ctuaginta octo annis Hollandiam ſtrenue gubernaſſet octogeſimo octavo anno Domini ſuper nongenteſimum obiit ſecundo Nonas Maji. Similiter uxor ejus Hildegardis tertio Idus Aprilis quievit in pace, quorum corpora ſub una petra in Hæcmunda ſunt collocata. Cui ſucceſſit Arnulphus filius ejus Comes Hollandiæ tertius. Hic Arnulphus ſecundum ſuam nobilitatem accepit condignam ſibi uxorem Lutgardim nomine ſororem Theophaniæ Imperatricis Romanorum, matris Ottonis Imperatoris, filiam Theophani Imperatoris, ex qua genuit Theodoricum tertium ſibi ſuccedentem Comitem quartum, & Syphridum Vicecomitem & primum Dominum de Brederode. Idem Comes Arnulphus cum ſua legali conjuge donavit monaſterio Hæcmundenſi in villa quæ vocatur Thoſa duos manſus, qui ſingulis annis libram unam & quatuor uncias perſolvunt, in Caſtrichem duos manſus excepta quarta parte manſus unius, qui omnibus annis unam libram & quinque uncias reddunt, in villa Vellcſen nominata tres manſus, qui ſingulis annis libram & dimidiam perſolvunt, nec non unum agrum, qui ſolvit decem denarios, in Saxenen dimidium manſum ſingulis annis triginta denarios perſolventem, in Forenbolta tres manſus qui ſingulis annis ſex denarios dant, in villa Nortga nominata manſus quinque, qui unoquoque anno novem uncias perſolvunt, in loco qui vocatur Lopſem novem manſus, nihilominus in eodem loco, juxta fluvium [z] Maerne [a] Manteresſuete dividit [b] derivationem inter Delft & Schielandt uſque in rivum qui dicitur Lede, & a Lede uſque in [c] Stridede, & Stridede uſque in finem vocitatum manſum unum, qui ſingulis annis ſex denarios perſolvit, & in eodem loco quartam partem unius manſus, qui quoque anno quindecim denarios dat, in villa quæ vocatur Leytheym manſum unum, & ſextam partem unius manſus, in villa quæ Bergham vocatur ab occidente Rheni poſita tres manſus, eccleſiam etiam ſuper ripam fluminis quod vocatur Flardinghen cum decimatione ſua. Similiter Hargham & Selve cum decimatione ſua. Porro iſte Arnulphus Comes anno ſuo quinto apud Wynckel in bello a Friſonibus interemptus eſt tertio Calendas Octobris anno Domini nongenteſimo nonageſimo quarto. Uxor vero ejus obiit ſecundo Calendas Maji. Sepulti ambo in monaſterio Egmuudenſi. Cui ſucceſſit filius ejus Theodoricus hujus nominis tertius Hollandiæ Comes quartus. Theodoricus itaque tertius ab Ottone Imperatore interventu quoque Archiepiſcopi Egberti accepit omnem præfecturam in propriam poteſtatem & hereditatem poſt mortem patris ſui Arnulphi. Iſte Theodoricus accepta conjuge Othildis nomine ſive Wythildis filia Ducis Saxonum genuit ex ea duos filios Theodoricum & Florentium Nigrum Orien-

[z] Maerne Friſ.
[a] qui Manteresvete Friſ.
[b] decimationem Friſ.
[c] Stridoniam & Strickleden. Friſ.

Orientalis Friſiæ Comitem. Theodoricus ergo Hollandiæ Comes quartus hujus nominis tertius donavit monaſterio Hæcmundenſi in Radenburg quatuor manſus decem libras ſingulis annis [d] ſolventes, in Radenburch [e] gebervelt terram ſedecim uncias perſolventem, in Sieiethem terram tredecim uncias ſolventem, in Comitis Fretgerſa terram tredecim uncias dantem. Inſuper obtulit duo pallia pretioſa, quæ in ſummis feſtivitatibus pendent in eadem eccleſia. Huic igitur Theodorico Comiti fuit ex utroque parente frater nomine Syphridus vel ſecundum Friſiorum loquelam Sicco vocatus, qui genuit ex Thetburga filia Goſwini Poteſtatis Stauricenſis uxore ſua Theodoricum ſibi ſuccedentem ſecundum Dominum de Brederode, & Simonem primum Dominum de Teylingen, ſicut latius patet in Chronicis. [f] (Simon primus Teylingæ Dominus, ut ſollicite teſtantur Hollandiæ annales, non fuit filius Syphridi ſed frater ejus, iiſdem prorſus parentibus ortus, quibus ille) Hic ergo Syphridus cognomento Sicco obtulit ad eundem locum terram ſuper Geeſt, nominatam Noortdorpe, Smithem, Altgeringelant, quinque *fierrelen Lant-loſemade*, in Ackerſloot duodecim libras, in Banes duas libras. Thetburga uxor ejus contulit Hæcmundenſi monaſterio pro remuneratione æternæ beatitudinis ſcrinium aureum cum multis reliquiis & aliis donis quamplurimis. Obiit autem Syphridus anno Domini milleſimo triceſimo quinta die Junii Vicecomes Hollandiæ & primus Dominus de Brederode, & ſepelitur in eccleſia monaſterii Hæcmundenſis in parte Boreali. Uxor ejus Thetburga obiit ſexto Calendas Februarii, ſepulta penes maritum ſuum in eadem eccleſia. Porro Bruno Abbas Hæcmundenſis tertius cum per plures annos fidelis fuiſſet diſpenſator, & dominico gregi neceſſaria tam in ſpiritualibus quam in temporalibus ſagaciter miniſtraſſet, migravit ab hoc ſeculo [g] nequam, obiit quarto Idus Februarii. Celebrantur ergo, ut moris eſt, exequiæ ſolemnes, quibus expletis ſepultus eſt in tumulo Andreæ Abbatis prædeceſſoris ſui a latere auſtrali Stephani ſui ſucceſſoris, cujus epitaphium ſuperius memoratur.

[d] *perſolventes.* Friſ.

[e] *Radenburger bevel.* Friſ. Forte *Radenburger velt.*

[f] Quæ parentheſi incluſa videntur ſubreptitia. A Friſico abſunt. In alio etiam Codice manu Boekenbergii notata in margine.

[g] *nequam.* *Obiit autem* Friſ.

C A P U T XV.

De Reynero IV. *Abbate & bonis ſub eo donatis.*

Brunone mortuo in novam electionem Sancti Spiritus invocatur gratia. Eligitur ergo & ordinatur Reynerus quartus Abbas in eccleſia Hæcmundenſi. Hujus tempore ſcilicet anno Domini milleſimo triceſimo nono ſexto Cal. Ianuarii obiit Theodoricus hujus nominis tertius Comes Hol-

landiæ quartus, traditusque & ipſe eſt ſepulturæ juxta oratorium ejuſdem baſilicæ cum parentibus in aquilonari parte, uxor vero ejus ad Saxoniam revertitur. Cui ſucceſſit filius ejus ſenior Theodoricus hujus nominis quartus Comes Hollandiæ quintus, qui nec uxorem nec filios habuit. Hic anno Domini milleſimo quadrageſimo ſexto proditus ab inimicis Dordraci ibi ipſe occiſus eſt ab inimicis Idibus Maji. Corpus vero ejus tranſlatum eſt Hæcmundam, ibi ſepultum in capella S. Stephani protomartyris. Quo mortuo ſucceſſit ei Florentius Comes Orientalis Friſiæ frater ejus Comes Hollandiæ ſextus, cujus uxor fuit Gertrudis filia Ducis Hermanni, ex qua genuit inter alias proles Theodoricum hujus nominis quintum & Comitem Hollandiæ ſeptimum. Itaque hic Florentius Comes ſextus cum uxore ſua Gertrude obtulit ad prædictum monaſterium terram in h Ekmundelff quinque libras & unciam ſolventem, in Buſchuſa manſum triginta duas uncias ſolventem, in Scheerwijck manſum viginti octo uncias ſolventem, juxta Delff decem manſus, ex altera parte Delff novem manſus. Cum vero Reynerus Abbas quartus Hæcmundenſis aliquandiu præfuiſſet diem clauſit extremum anno Domini milleſimo quinquageſimo ſeptimo. Sepulturæ mandatur in ſepulchro Andreæ Brunoniſque Abbatum prædeceſſorum ſuorum, quorum epitaphium unum eſt ſuperius explicatum.

h Egmundenſi. Friſ.

CAPUT XVI.

De Stephano Abbate & quibuſdam eventibus illius temporis.

Anno Domini milleſimo quinquageſimo ſeptimo ſepulto Reynero Abbate venerabili Domino eligitur quintus Abbas Hæcmundenſis Stephanus nomine ſeu Steppo. Hujus temporibus ſcilicet anno Domini milleſimo ſexageſimo primo Florentius Comes Hollandiæ ſextus in Haemerth ſub umbra ſalicis cum multis nobilibus occiſus eſt ab inimicis prius ſuperatis decimo quarto Calendas Iulii, cujus corpus tranſlatum eſt & ſepulturæ datum in Hæcmunda. Hic Florentius vir bellicoſus & valde glorioſus, ut ſuis pedibus ſubegit hoſtes ſibi reſiſtentes, nimis confidens in virtute ſua ſuorumque, non cuſtodiens ſe poſt victoriam caute militibus ſuis diſperſis interfectus eſt in Haemerth a ſuis inimicis ſub umbra ſalicis quieſcens cum multis nobilibus ut ſupra. Porro Gertrudis imperavit Hollandiæ poſt ejus mortem duobus annis, quæ obtulit pro anima viri ſui S. Adalberto duas caſulas optimas, & unum tapetum, ac poſtea nupſit alteri viro

viro Roberto Friſoni juniori filio Baldewini Comitis Flandriæ, qui ex parte privigni ſui domicelli Hollandiæ Theodorici quinti gubernavit Hollandiam [i] annos decem. Deinde Godefridus Gibbo Dux Lotharingiæ & Brabantiæ authoritate Wilhelmi [k] Francken cum cum uxore & privignis profugavit ad Flandriam, & ipſe deinde ad certos annos rexit Hollandiam. Quo tandem occiſo Theodoricus quintus Florentii & Gertrudis filius Comeſque Hollandiæ ſeptimus rediit paternam ſuſcipiens hereditatem. Qui accepit in uxorem Winihildim ſive Othildim filiam præpotentis Ducis Saxoniæ, ex qua genuit Florentium Craſſum ſibi ſuccedentem Comitem Hollandiæ octavum & Machteldim venuſtiſſimam puellam. Porro Stephanus Abbas Hæcmundenſis in ultimo anno vitæ quaſdam authoritates donationum repræſentans prædicto Theodorico Comiti petiit de iiſdem rebus novam confirmationem ſibi ab eodem Comite dari, cujus petitioni libenter annuit idem Comes, & perfecit poſt mortem Abbatis Stephani, [l] paulo poſt petitionem e vivis Abbati, anno ſcilicet Domini milleſimo octuageſimo tertio, tertio Nonarum Ianuarii. Sepultus a latere auſtrali Lubberti Abbatis videlicet inter Andream & Lubbertum Abbates, cujus eſt hoc epitaphium:

i *annis Friſ.*
k *Trajectenſis epiſcopi* Friſ.
l Vid. notas.

Nomen Paſtoris tenui qui culmen honoris
Hoc modo Mauſoleo Steppo recundor ego
Hinc homo pertracta quis ſis cordis ſacra macta,
Rebus enim promo ſit quia vermis homo.
Pectus & inde premens peto ſit Ieſus mihi clemens.
Liber ad examen Spiritus ut ſit, Amen.

CAPUT XVII.

De renovatione & confirmatione donationum monaſterii Hæcmundenſis.

Porro Theodoricus Hollandiæ Comes ſeptimus ad petitionem bonæ memoriæ Stephani Abbatis Egmundenſis quinti ſtatim poſt mortem dicti Abbatis renovavit, confirmavit, & ex parte donavit omnes poſſeſſiones prius a Comitibus Hollandiæ monaſterio Hæcmundenſi donatas & ſuperius aſſignatas, ut patet ex literis ſequentibus ſuper hoc confectis & ſigillatis, quæ adhuc [m] habentur in eodem monaſterio in hunc modum, & eſt ſpeciale privilegium ſive litera monaſterii. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ego* Theodoricus *Dei gratia Hollandenſis Comes, reputans mecum incertos caſus humanæ fragilitatis decrevi juſtis petitionibus aſſenſum prabe-*

m Etiam apud Miræum extant *Cod. piar. don. cap.* 62.

præbere, ut divinam miſericordiam in illo diſtricto examine placabilem merear habere, quapropter notum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris Chriſti fidelibus, quod Stephanus bonæ memoriæ Abbas Haemundenſis eccleſiæ quaſdam auctoritates donationum detulit manſuetudini noſtræ, qualiter piiſſimi Comites anteceſſores noſtri ex propriis poſſeſſionibus & a regibus jure hereditario ſuſceptis eandem eccleſiam Dei conſtruxerunt, ditaverunt, honoraverunt. Theodoricus *frater* Walgeri *primus Hollandiæ Comes cum legitima conjuge ſua in primis conſtruxit eccleſiam ibi Sanctimonialium inſtituens vitam & offerens Deo ad eundem locum in Fraula manſus novem, in Alcmere duos manſus, in* Callinge *medietatem totius poſſeſſionis.* Theodoricus *ſecundus prædicti filius cum* Hildegarde *conjuge ſua conſtruxit ex lapidibus magno ſumptu eccleſiam, removens inde ſanctimoniales fœminas & inſtituens monachorum vitam obtulit & ipſe ad eundem locum in Schagen ſex manſus, in* [n] *Harogam manſum & dimidium, & ab eodem manſu uſque in Arem omnem terram cultam & incultam in agris & paſcuis, eccleſiam Heyligelo, in Alcmere omne theloneum, in Oſdam manſus duos, in Bachem manſus tres, in Ordeholla manſus duos, in Thoſe manſum unum, in Obingen manſum unum, in Hemſtede manſum unum, in Velſen manſus ſex & altare ejuſdem eccleſiæ a nona uſque ad nonam in feſtivitate S. Agathæ, juxta flumen Bameſtra manſum unum, inter rivulum* [o] *Sculenbeck & Hurenſtede manſus quatuor una cum piſcatione, in Forenholta eccleſiam cum decimatione, in* [p] *Saxem eccleſiam cum decimatione, in Noortga eccleſiam cum decimatione. Ornata ergo* [q] *moribuſque bonis uxor prædicti Comitis* Hildegarda *venerabilis obtulit & ipſa Deo & S. Adalberto tabulam altaris fabricatam auro claro, gemmiſque pretioſis* [r] *intertextam, textumque Evangeliorum etiam auro gemmiſque pretioſis decoratum, hiſtoriam tripartitam, & unum Medicinalem librum.* Egbertus *nominati Comitis filius Dei gratia Trevirenſis Archiepiſcopus honoravit eundem locum Egmundenſem* [s] *offerendo Deo & S. Adalberto crucem auream, caſulam pretioſam, ſtolamque pulcherrimam, cingulum auro* [t] *intertextum, Dalmaticam,* [v] *Subtilem, miſſale, capitulare, hiſtoriam vetus & novum teſtamentum continentem, multoſque alios libros, ſcrinium argenteum plenum reliquiis ſanctorum.* Arnulphus *Comes cum condigna uxore ſua* Luytgarda *obtulit ad prædictum locum in Thoſa manſus duos, in Caſtrichem manſus duos & quartam partem unius, in Velſen tres manſus & agrum unum, in Saxnem dimidium manſum, in Forenholta tres manſus, in Nortgha manſus quinque, in Lopſen novem manſus, juxta flumen* [x] *Marne manſum & quartam partem unius, in villa Leythem manſum & ſextam partem unius, in villa Bergam ab occidente Rheni poſita tres manſus. eccleſiam Flardinge cum decimatione terræ inter flumen*

Math-

[n] *Haregon.* Miræ.
[o] *Sculinglecke & Hureſtede.* Friſ.
[p] *Saxnem* Miræ.
[q] *moribus* Friſ.
[r] *intextam* Friſ.
[s] *offerens Deo ſanctoque* Friſ.
[t] *intextum* Friſ.
[v] *ſubtile* Friſ. Miræ.
[x] *Leiden* Miræ.

linge & rivulum Thurlede, qui vocatur Barga. Theodoricus tertius prædicti Arnulphi filius cum conjuge ſua Othilda obtulit S. Adalberto in Radenburg quatuor manſus decem libras ſingulis annis ſolventes, in Radenburgerbroecke terram [v] ſedecim uncias ſolventem, in Walmannervene terram [x] ſedecim uncias ſolventem. Siphridus cognomento Sicco prædicti Theodorici frater dedit ſancto Adalberto pro animæ remedio terram ſuper Geeſt nominatam Northdorpe, Smithen, Aligeringelant, Hildebrantslant, Swerdingelant. quinque fertelen [y] Lantoſemade, in Ackerſlote duodecim libras, in Baner duas libras. Florentius tertii Theodorici filius cum bonæ memoriæ uxore ſua Gertrude obtulit ad prædictum locum terram in Ekmundelft quinque libras & unciam ſolventem, in Buſchuſa manſum triginta duo uncias ſolventem, in Scheerwich manſum viginti octo uncias ſolventem, juxta Delſt decem manſus, ex altera parte Delff novem manſus. Hujus Florentii filius fui ego quintus Theodoricus, quem humiliter deprecatus eſt prædictus Abbas Stephanus, ut pro amore Dei & reverentia S. Adalberti renovarem & confirmarem auctoritate mea omnium prædeceſſorum meorum dona ad eccleſiam Haemundenſem pertinentia, cujus petitioni libenter aſſenſum præbui, & ſumma charitate confirmavi, ut omnia ſupradicta libere teneat poſſideatque prædicta eccleſia, & a terra [z] Wurmoraſweta uſque in Arem, quæ tota eſt ejuſdem eccleſiæ, nullus mortalium audeat plantam habere ſine Abbatis permiſſione vel injuſte inde aliquid eripere, homineſque ejuſdem eccleſiæ in toto Comitatu noſtro ſine theloneo eſſe, nulluſque debeat eos opprimere, ſed ſint ſub Abbatis poteſtate, & cum cauſidico ſuo placitum cum eis habeat ipſe. Quod ſi aliquis ex eis, qui ex parentibus ſuis juſte pertinet ad prædictum locum negare & contradicere voluerit, liceat memorato Abbati ſuiſque ſucceſſoribus cum Advocato ſuo illum tenere & ad juſtitiam trahere. in cujuſcunque miniſterio ſit. Similiter faciet de reditibus ſuis, quicunque ſedet ſuper terram prædictæ eccleſiæ, & non vult ſolvere quod debet juſte, Advocatus intret domum illius, & tantum de rebus accipiat, quantum debet ille, ſine alterius judicis contradictione. Siquis vero quod futurum non credimus noſtrorum vel extraneorum hanc libertatem eccleſiæ voluerit infringere, iram Dei & omnium ſanctorum incurrat, & hoc quod nititur nunquam perficere valeat, ſed cum Juda traditore Domini & diabolo & Angelis ejus in die judicii, & cum his quorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur, partem poſſideat. Qui autem hoc noſtrum conſervaverint præceptum, gratiam, & honorem, & benedictionem accipiant a Domino & miſericordiam conſequantur & gratiam inveniant in auxilio opportuno. Ut autem noſtræ conceſſionis iſtius auctoritas ſtabilis & inconvulſa omni tempore permaneat. hanc chartam conſcribi fecimus, & benevolentiæ dilectioniſque noſtræ ſigillo corroborari. Hujus rei te-

v ſeptendecim Friſ.

x 17. Friſ.

y Lantloſemate Friſ.

z Wurmoraſwetha Friſ.

a *Thraſin Adalman* Friſ.
b *Guntwachar* Miræ.
c *Dodo* Friſ.
d *Weſterbricam* Friſ. Miræ.

ſtes ſunt Dominus Abbas Stephanus, Folcritus & Anſelmus presbyter, Laici Adalbert, Hermannus filius Popponis, Engelbertus Scataloth, a Thruſin caelwijn caſtellanus, tres germani, Gerbrandus, Isbrandus, b Guntwater, c Dodo de Ryſwyc, Thedard, Thiebald, Tietgart, Blanckard, aliique quamplurimi. Eodem die coram iiſdem teſtibus mutuavi contra S. Adalbertum novem manſus in Maſalant a Sciplede in Moſam, & in d Weſterburum tres manſus a Moſa in Vronanſland, dans cenſum in Almere octo librarum ſingulis annis. Inſuper precante & adjuvante uxore mea Othilda dilectiſſima conceſſi Abbati Stephano ſuisque ſucceſſoribus judiciariam poteſtatem in Alcmere, quæ Ambacht vocatur Teutonice. Actum eſt hoc publice in Flardinge coram populi multitudine anno Dominicæ incarnationis milleſimo octogeſimo tertio, indictione ſexta, regnante quarto Henrico e viceſimo octavo imperii ſui, Conradi Trajectenſis eccleſiæ epiſcopatus ſui octavo, Domini Stephani Abbatis anno viceſimo ſexto ſuſcepti paſtoralis officii, die ſeptimo Calendas Auguſti, in Dei nomine feliciter, Amen.

e *viceſimo anno* Friſ. XXVII. *anno* Miræ.

CAPUT XVIII.

De Athalardo Abbate ſexto & donatione Florentii Craſſi Comitis Hollandiæ octavi.

Anno Domini milleſimo octogeſimo tertio, humato domino Stephano Abbate, celebratur in monaſterio Hæcmundenſi de Paſtore novo eligendo ſolemnitas electionis, factuſque eſt Athalardus ſeu Alardus ſextus honorabilis Abbas eccleſiæ Hæcmundenſis, qui curam ſibi commiſſam ſummopere & debite perficere conatus eſt omnibus diebus vitæ ſuæ. Hujus ergo Abbatis temporibus anno videlicet Domini milleſimo nonageſimo primo Theodoricus Comes Hollandiæ ſeptimus & hujus nominis quartus decimo quinto Calendas Decembris creatori dedit animam ſuam, cujus uxor Othildis ſeu Withildis decimo quarto Calendarum requievit in Chriſto, tumulata penes maritum ſuum in monaſterio Hæcmundenſi. Hic Theodoricus Comes fuit avunculus Lodovici regis f Franciæ, etiam Baldewini Securis, id eſt, *Graef* g *Bylken*, & Caroli martyris, & Theodorici Elſatiæ, trium ſcilicet Comitum Flandriæ. Habuerat enim duas ſorores Reginas Franciæ videlicet & Datiæ. Machteldis ex utroque parente fuit uxor Philippi regis Franciæ & h Adolia ex parte matris tantum ex Roberto Comite Flandriæ fuit uxor S. Canuti martyris regis Daciæ & Norwegiæ, de qua genuerat S. Carolum martyrem & Comitem Flandriæ. Inſuper & habuit adhuc duas alias ſorores ex parte matris de prædicto Comite Flandriæ Roberto ſcilicet Gertrudem Comitiſſam h Alſatiæ, & Mariam

f *Francorum avunculus* Friſ.
g *Bieltgen* Friſ.
h *Adelia* Friſ.
h *Elſatiæ.*

Mariam Abbatiſſam de Meſſene. Ex utroque etiam parente habuit tres fratres ſcilicet Albertum, Florentium, & Petrum Canonicos Leodienſes, ex parte matris tantum ex Comite Flandriæ Roberto Friſone habuit fratrem Robertum Friſonem juniorem Comitem Flandriæ, cum Godefrido Duce de Bullion terram ſanctam obtinentem, & hic Robertus fuit pater Baldevini Securis prædicti. Porro Theodorico Comite Hollandiæ defuncto filius ejus Florentius Craſſus factus eſt Comes Hollandiæ octavus. Hic Florentius Craſſus hujus Theodorici quarti filius florens [i] viribus & præcellens omnes parentes ſuos divitiis & honoribus accepit nobiliſſimam conjugem nomine Petronillam filiam Theodorici Ducis Saxoniæ, propinquam Regis, nunc Deo tempora mutante & regnum cui vult dante, ſororem Regis ac Cæſaris Lotharii [k] quarti, ex qua genuit tres filios in nomine ſanctæ Trinitatis, ſcilicet Theodoricum quintum ſibi ſuccedentem Comitem Hollandiæ nonum, & Florentium Nigrum virum egregium, & Simonem, nec non & unam filiam Haddewigem virginem. Hic primus Florentius una cum legali conjuge ſua Petronilla auxit præbendam & veſtimenta fratrum in omnibus, obtulit Deo & S. Adalberto quatuor cappas & Dalmaticam pretioſiſſimam, calicem argenteum deauratum, ad ſcrinium S. Adalberti marcam auri & unum monile. Inſuper contulit dona ſua alia monaſterio Hæcmundenſi ſub hac forma verborum. *In nomine ſanctæ trinitatis & individuæ unitatis ego* Florentius *Dei gratia Hollandienſis Comes reputans mecum incertos caſus humanæ fragilitatis decrevi juſtis petitionibus aſſenſum præbere, ut divinam miſericordiam in illo diſtricto examine placabilem merear habere, quapropter notum ſit omnibus Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris, quod dulciſſima interventione Athalardi Abbatis Hæcmundenſem eccleſiam digne regentis, cujus donatio ab anteceſſoribus noſtris legitime ad nos perlata eſt, civibus Heylegommenſibus illud ſtatutum, quod pro ſepultura injuſte & immoderate magis ab eis extorquebatur quam debebatur, ab hac die præſenti perdonamus, & deinceps in perpetuum perdonatum eſſe volumus ea conditione, ut decimam de omnibus fructibus, quos eorum terra protulerit, ſicut ubique juſte fit, ſine ullo malo ingenio perſolvant. Inſuper de pullis equarum, vaccarum, de gregibus ovium, porcorum, & anſerum, quod jure debent, adimpleant. Si quis vero, quod futurum non credimus, ſucceſſorum noſtrorum vel Abbatum vel extraneorum hoc teſtamentum infringere, vel aliquo modo immutare voluerit, iram Dei & omnium Sanctorum incurrat, & hoc quod nititur nunquam perficere valeat, ſed cum Iuda traditore Domini & diabolo & angelis ejus die judicii, & cum his quorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur, partem poſſideat. Qui*

i virtutibus Friſ.

k ſecundi ex qua ſuſcepit. Friſ.

 autem

autem hoc l *nomine obſervaverint preceptum, gloriam & honorem & benedictionem percipiant a Domino, & miſericordiam conſequantur, & gratiam inveniant in auxilio oportuno. Et ut iſta noſtra conceſſionis auctoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat omni tempore duos probos homines Wulfardum & Hericonem hoc ſacramentum in praſentia omnium fecimus confirmare, deinde hanc chartam conſcribi, ſigillo noſtro & dilectiſſimi Deo & hominibus Athalardi Abbatis precepimus corroborari. Hujus rei teſtes ſunt D. Athalardus Abbas,* m *Thtiewinus, Decanus Balthicus, Andreas, & tota Deo dilecta S. Adalberti congregatio, Presbyteri ſeu clerici, Reynoldus, Wibodo, Rembrandus, Laici Florentius Hollandenſis Comes, Galo & Yſebrandus fratres ipſius Abbatis, Dodo miles Comitis & Theodoricus filius ipſius,* n *Volpardus & Ludolſus & alii quamplures innumerabiles, & maxima pars populi illius Provinciæ. Actum eſt hoc publice in Hacmunda in eccleſia beati Petri Apoſtoli anno incarnationis Domini milleſimo centeſimo octavo, indictione ſecunda, Idibus Aprilis, quando octava Paſcha celebrantur, regnante quinto Henrico anno Imperii ſui tertio, Burchardi Trajectenſis eccleſia epiſcopi anno Imperii ſui nono, Domini Athalardi Abbatis anno ſuo quarto ſuſcepti Paſtoralis officii, in nomine Dei* Amen. Fecit & adhuc unam aliam donationem monaſterio Hæcmundenſi de decimis in Alcmaria, ut decimam de omnibus fructibus, quos eorum terra protulerit, ſicut ubique juſte fit, ſine ulla ingenii ſtropha perſolvant, inſuper de pullis equarum & vaccarum, de gregibus o ovium, porcorum, & anſerum, quod jure debeant adimpleant, excepto quod in Eathe centeſimum manipulum fideliter reddant cum multis aliis bonis, quæ una cum præcedente regiſtrata habentur in regiſtro S. Adalberti, quam cauſa brevitatis omitto propter longitudinem ipſius donationis. Actum eſt hoc publice in Alcmere in eccleſia S. Laurentii coram innumerabili multitudine ipſius terræ anno incarnationis domini milleſimo centeſimo decimo ſexto, indictione nona, die ſeptimo decimo Calendarum Auguſti, regnante quinto Henrico, anno Imperii ſui undecimo, p Godoboldi Trajectenſis eccleſiæ anno epiſcopatus ſui tertio, domini Athalardi Abbatis anno duodecimo ſuſcepti paſtoralis officii, in Dei nomine feliciter Amen. Hic itaque Florentius Comes octavus anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo ſexto q menſis Martii migravit ad cœleſtem patriam in flore juventutis, qui prope progenitores ſuos in monaſterio Hæcmundenſi tumulatus eſt. Petronella vero uxor ejus regens Hollandiam ex parte prolium ſuarum ſuper r maritum mortuum gerens pietatis viſcera obtulit Deo ad eundem locum pro anima ejus dorſale unum, caſulam unam ad fratrum charitatem, terram ſingulis annis duas.

l *noſtrum* Friſ.

m *Thiewinus* Bockenb. *Thubinus* Friſ.

n *Volpartus.*

o *omnium &* Friſ.

p *Woneboldi* Friſ.

q *nonas* Bockenb: *Kl.* Friſ.

r *maritum ſuum* Friſ.

duas libras perſolventem, inſuper ad ædificium templi tredecim libras. Nec illud prætereundum eſt, quod cum copulata eſſet viro venerabili obtulit ad eundem locum ſæpe dictum unum ex famulis ſuis nomine Bernardum Neſcatam cum domo, terra, & tota familia ſua, anno Domini milleſimo centeſimo decimo tertio. Geroldus epiſcopus & Vicarius Trajectenſis conſecravit altare in cripta turri Auſtrali contigua in honorem ſanctorum Johannis Baptiſtæ & Andreæ Apoſtoli quarto Nonarum Novembris. Idem Pontifex conſecravit baſilicam Beatæ Mariæ, quæ dicebatur Marienmunſter, nec non & baſilicam, ubi S. Adalbertus requieſcere conſuevit tertio Nonarum Novembris. Quæ baſilica deſtructa fuit poſtea tempore Petronellæ Comitiſſæ ut infra patet. Tandem Athalardus Abbas morbo gravatus obiit anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimo, quarto decimo Calendas Maji, & ſepultus eſt in eccleſia parochiali beatæ Mariæ, quam ipſe conſtruxerat ſub ſarcophago ante chorum, cujus anniverſarius dies cum tribus lectionibus agitur. Hic fecit fratribus fieri præbendam de vino & multa alia, quæ regiſtrata ſunt in Regiſtro S. Adalberti A. primo. Cujus etiam hoc epitaphium extat.

Hic Athalardus ego pulvis ſub pulvere dego.
Ut bivium potui ſanctum diſcernere tanti
Delitias ævi pro Iheſu ſtigmate ſprevi
Et monachus [f] præſtare gregique coactus,
Hic tibi flos auri ſtruo templum, te precor, auri
Funde preces prolis, pateat mihi Patria ſolis,
Demerita pœna ſolvens pietate ſerena.
Lector ad hæc, *Amen*, pie dic & funde precamen.

[f] *Et monachus factus.* Friſ.

CAPUT XIX.

De Anſelino Abbate & ejus malo regimine.

Anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimo quarto cum Athalardus Abbas viam univerſæ carnis ingreſſus eſſet prædicta Hollandiæ Comitiſſa Petronella, quia tres filios adhuc puſillos quos prædiximus habebat, loco eorum Comitatum Hollandiæ ſtrenue regebat. Sed quia muliebris ſexus facilis ad circumveniendum eſt, circumventa eſt a quibuſdam parentibus familiaribus ſuis, ut Capellanum ſuum Anſelinum nomine a fratribus Hæemundenſibus monachum ſuſcipi juberet, ac [t] ſperavit, ut illo ſtatim Abbate conſtituto ipſa de ſubſtantia eccleſiæ ſuo commodo & voluntati libenter conſuleret. Effectum igitur habuit ſuggeſtio perverſorum, & homo ſimplicis naturæ & ignarus penitus monaſtici ordinis tantum

[t] *impetraret.* Friſ.

tum nomine Abbas & Hæcmundenſis ſeptimus conſtitutus, ideoque monaſticæ vitæ non rigidus executor. Is itaque aut male conſultus aut non bene præmeditatus mutavit majus pro minore ſcilicet in Kellingen terram ſingulis annis ſolventem quatuordecim libras dedit Filgero pro terra ſolvente viginti duas uncias in Gheeſt. Qui quale damnum noſtræ eccleſiæ intulerit facile animadverti poteſt. Nos vero teſtamur dominum Ieſum inſpectorem [v] omnium actionum hominum hoc ſine conſenſu & conſilio fratrum imo ipſis contradicentibus & adhuc contra damnantibus acta fuiſſe, ideoque ipſo Ieſu Chriſto annuente irrita quandoque fieri ſperamus. Cæterum res eccleſiæ in poteſtatem devenerunt manus alienæ, & erat videre miſeriam, monaſterii filiis penuriam patientibus, extraneis de eorum depreſſione gloriantibus. Præterea reſpectu magis avaritiæ quam timoris Domini ſuggeſſerunt Comitiſſæ ut vetus templum deſtrueretur quaſi indecens & nimis anguſtum, factumque eſt, ut tres conſtituti ſint laici Prælati, eccleſiæ lupi magis quam paſtores, [x] Folbertus Albas, Cilgerus, & Stephanus, qui occaſionem nacti clandeſtinæ prædationis ſub ſpecie conſulendi prædas de noſtro peculio exercebant domum Dei paulatim exhaurientes, hominesque eccleſiæ ſuæ ditioni ſubjicientes domus ſuas pecuniis impleverunt. Filii eorum & filiæ cognati & affines per dotem noſtræ poſſeſſionis nubebant & nubebantur, & ſic poſt paululum res eccleſiæ magnæ ad magnam exiguitatem devenerunt, & quia quæ non conveniebant fecerunt, convenienti malitiæ ipſorum pœna ſunt puniti, pro ſua eccleſia illo dimicante, qui dixit: *Qui tangit vos tangit pupillam oculi mei.* Omnes ſiquidem inopinata morte ſunt puniti in dimidio dierum ſuorum in uno anno, [y] neque in domibus vel [z] villis ſuis mortui ſunt, quia qui deſtruit templum Domini diſſipabit illum [a] Deus: non erant electum ſemen, quod manus Dei ab initio præparavit ad [b] extruendum, ad ædificandum, & plantandum in nominè Domini, ut per hoc non ſolum templi & clauſtri & omnium officinarum ejus ruina innovaretur, ſed magis morum & religionis & fratrum miſerabilis ſtatus & magnus defectus favente Domino & S. Adalberto conſurgeret & melioraretur. Tandem Anſelinus Abbas anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimo nono, cum quinque annis monaſterio Hæcmundenſi indigne præfuiſſet invito reſignavit & depoſitus eſt, ut patebit in ſequenti Capitulo. Supervixit autem uſque ad annum Domini milleſimum centeſimum trigeſimum quartum, in quo & obiit tertio Calendarum Novembris.

[v] *omnis actionis* Friſ.
[x] *Folpertus Albus* Friſ.
[y] *non* Friſ.
[z] *in villis* Friſ.
[a] *Deus. Non* Friſ.
[b] *deſtruendum* Friſ.

CAPUT XX.

De Waltero Abbate octavo & reformatione monaſterii Hæcmundenſis.

Anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimo nono cum monaſterium Hæcmundenſe tam in ſpiritualibus quam in temporalibus quaſi dilapidatum totaliter fuiſſet & Anſelinus Abbas ulterius prædictum monaſterium gubernare non valeret, & jam invitus reſignaſſet, inſpiravit divina gratia epiſcopo Trajectenſi & Petronellæ Comitiſſæ Hollandiæ mittere legatum ad Arnoldum Abbatem Gandenſem pro monacho, qui idoneus eſſet animas regere, exteriora diſponere, & lapſa promovere. Qui conſilio cum ſuis habito Præpoſitum curtis eorum, quæ dicitur Lens, Walterum quem frequenter probum & utilem probavit miſit, quem epiſcopus Andreas in vigilia nativitatis Mariæ Abbatem octavum ordinavit Egmundenſis monaſterii. Qui Walterus venerabilis Abbas, defectum in omnibus inveniens, quid ageret, quo ſe verteret, niſi ad Deum & S. Adalberti patrocinium, ignoravit. Sed proceſſu temporis Dei gratia, in qua multum ſperabat, proſperum in omnibus ſucceſſum habuit, & omnia bene & ordinate tam exteriora quam interiora componi cœperunt. Cujus ſtudium quale fuerit teſtis eſt templum & omnes ejus officinæ, præter cætera.

CAPUT XXI.

De fundatione monaſterii Reynsburgenſis & Theodorico Comite Hollandiæ nono.

Igitur Petronella Hollandiæ Comitiſſa tunc monaſterium puellarum ordinis S. Benedicti poſt mortem mariti fundavit ac condidit anno Domini milleſimo centeſimo trigeſimo tertio ad honorem B. Mariæ virginis, & S. Laurentii glorioſi martyris in allodio caſtri ſui, quod Reynsburgh appellatur, & adductæ ſunt illuc ſanctimoniales ex Saxonia de monaſterio Stuterlingeburch, faciente Comitiſſa Petronella, in quibus religionis gravitas, & clauſtralis officii non parva cognitio fuit, quarum induſtria hodieque in his, quæ per earum magiſterium reformatæ ſunt, apparet. Eodem quoque anno decimo ſexto Calendas Octobris dedicatum eſt templum in Reynsburch in honore Beatæ Mariæ virginis ab Andrea epiſcopo, inſtituiturque ibidem prima Prioriſſa Cuniza ſive Cunera literarum ſcientia

tia & facundiæ gratia mirabilis, religione gravis, carnis nobilitate inſignis, ſoror Frederici de Bichle, matertera Chriſtiani Archiepiſcopi Magontiacenſis, quæ tandem obiit anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo nono. Deinde cum Theodoricus filius Petronellæ Comitiſſæ ad ſuos annos deveniſſet homagiatur ipſe Comes Hollandiæ nonus, qui duxit in uxorem Sophiam filiam de Rinnige Comitis Palatini, de qua genuit Florentium ſibi ſuccedentem Comitem decimum, Ottonem Comitem de Benthem, Baldewinum epiſcopum Trajectenſem, Theodoricum Præpoſitum Trajectenſem,. Peregrinum Præſidem, Sophiam Abbatiſſam in Fontenella, [c] Hadewid ſanctimonialem, & Petronellam pulcherrimam domicellam. Habuit etiam quendam filium naturalem Robertum nomine. Porro Petronilla Comitiſſa tandem anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo quarto decimo Calendas Iunii in Chriſto quieſcens ſumptuoſis exequiis ſepelitur in monaſterio Reynsburgenſi quod ipſa fundaverat.

[c] *Hadewich* Bockenb. *Hadewigis* Friſ.

CAPUT XXII.

De quibuſdam geſtis monaſterii Hæcmundenſis.

Anno Domini milleſimo centeſimo trigeſimo ſexto Suwardus epiſcopus & Suffraganeus Trajectenſis conſecravit in Egmunda duo altaria, unum in honore Domini noſtri Ieſu Chriſti & S. Mariæ matris ejus & omnium Sanctarum virginum, alterum in honore ſanctorum Protomartyris Stephani, Ieronis, Laurentii, Vincentii, & omnium martyrum Chriſti. Porro Abbas Walterus etiam eccleſiæ ſuæ Advocato Berwoldo donando ei quinque libras & [d] marcam pro terra in Ryſwyckerbroecke jacente perſolventem ſingulis annis octo libras. Venit etiam iſtis diebus de Poelgeeſt quidam Bernardus nomine ad converſionem, & obtulit Deo & S. Adalberto pro anima ſua & animabus parentum ſuorum domum ſuam & terram inibi jacentem & ſingulis annis perſolventem undecim uncias. Quidam miles nomine Wilhelmus de familia Comitis Theodorici [e] &c. linquens ſeculum factus eſt monachus & obtulit Deo & S. Adalberto jure hæreditario tres [f] integras fiertel & quartam graminis in Lyterdorpe jacentes, inſuper & pratum fœnarium ultra [g] Sigodeloch, quantum viginti ſex homines in una die falcare poſſunt, & dimidiam falcationem unius hominis. Dedit etiam domum & duas Hoffſtede. Hujus rei teſtes ſunt Theodoricus Comes & legitima uxor ejus Sophia, Berthulfus Dapifer, Arnoldus de Delff, Hugo de Munſter cum aliis multis. Abbas etiam Walterus vendens cuidam [h] Tyrnoni terram in Alderdorpe qui locus

[d] *Martam* Friſ. Aliquid tamen deeſt.
[e] *etiam* Friſ.
[f] *integros viertelen* Friſ.
[g] *Bigodelloch* Friſ.
[h] *Threnoni* Friſ.

locus modo Huyſdune dicitur, libram unam ſingulis annis perſolventem, & recipiens pro eodem quinquaginta ſex libras, quibus de ſuis adjecit triginta libras, & emit terram, quæ Bel dicitur, quam aqua circumfluit, a Francone Comitis Hollandiæ dapifero & fratribus ejus Alnotho & Wilhelmo & matre eorum Ymma. Ad eundem Poel pertinet terra fœnaria, quam ſimul emit Dominus Walterus Abbas, quantum poſſunt viginti ſeptem homines in una die falcare. Et multas alias terras & poſſeſſiones emit idem Walterus, ut patet ex regiſtro S. Adalberti *A*. primo. Et plures aliæ donationes, quæ tempore ipſius Walteri factæ ſunt monaſterio Hæcmundenſi. Etiam Abbas Walterus ordinavit reditus ad domum infirmorum, ad luminaria eccleſiæ, ad victum pauperum, & etiam pro anniverſario ſuo.

CAPUT XXIII.

De Berwoldo primo & firmo Advocato monaſterii Hæcmundenſis.

Porro Abbas Walterus monaſterii Hæcmundenſis habuit plures Advocatos in diverſis negotiis & in diverſis locis conſtitutos, ſcilicet Wernerum Sculterum, Alnericum, Wilhelmum filium Theodorici, Alfricum, Gerardum Sculterum. In Hæcmunda autem pro monaſterio ſuo fuit Advocatus Berwoldus filius Berwoldi. Advocatus enim eccleſiæ dicitur defenſor eccleſiæ, ut expedivit Archidiaconus, & Ioannes Andreas in *cap. generali de elect. lib. quinto.* Fuerunt ergo plures Advocati eccleſiæ Hæcmundenſis, ſcilicet quilibet infeodati, nam ad libitum Abbas conſuevit accipere pro Advocato ſuo aliquem virum ſuum feudalem in negotiis peragendis, nunc iſtum repellendo, nunc iſtum acceptando ad voluntatem ſuam, ſed quia ſpecialiter iſte Berwoldus Advocatus oportunus auxiliator fuit Waltero Abbati pro reconſtructione & renovatione monaſterii tam in pecuniis quam in laboribus corporalibus, ideo jam dictus Abbas firmavit eundem Berwoldum in miniſterio Advocatiæ donando ei deſuper [i] feodum manſum unum, *ten Hoeff*, cum ſex domibus titulo locationis emphyteoticæ cenſus annuos perpetuo ſolventibus. Et ſic iſte Berwoldus propter ſuum fidele ſervitium meruit fieri primus Advocatus infeudatus eccleſiæ Hæcmundenſis. In illo ergo manſu idem Berwoldus Advocatus Hæcmundenſis cœpit, ut narratur, conſtruere caſtellum, quod dicitur [k] *op die Hueſſt*, prope Egmundam, ſed antequam illud ad medietatem expleret obiit. Proinde inconſtructum manſit uſque ad tempora Dodonis

[i] *in feudum* Friſ.

[k] *op de Hueff* Friſ.

Origo Comitum de Egmont.

Advocati filii ſui, ut poſtea dicetur, & quia iſte dicebatur Advocatus Hæcmundenſis, ideo poſteritas ejus ſumpſit ſibi cognomen de Egmunda, de qua proceſſerunt poſtea milites de Egmunda vocati, qui & tandem obtinuerunt dominium de Egmunda, ſicut inferius in proceſſu totius libri apparebit. Iſte Berwoldus fuit filius Berwoldi, filii Dodonis, filii Wilhelmi, filii Dodonis primi, filii Rathbodi, filii Wolbrandi occiſi a Francis in adventu primi Comitis Hollandiæ, qui Wolbrandus, ut aſſerunt Domini Hæcmundenſes, fuit frater Gerbrandi filii Rathbodi primi Domini inferioris Friſiæ, filii Altgilli Regis, filii Rathbodi Regis Friſonum, ſed utrum domini Egmundenſes iſta probare poſſunt indagare non potui, ſed apertiſſimum eſt eos deſcendiſſe de prædicto Berwoldo Advocato, ut patebit. Porro hujus Berwoldi frater dicebatur Berwoldus junior occiſus a Freſonibus anno Domini milleſimo centeſimo decimo quarto, ſed bellum in quo occiſus eſt in Chronicis ignoratur. Is etiam Berwoldus Advocatus genuit inter alios filios Dodonem ſibi ſuccedentem Advocatum, Alardum de Egmunda militem, Theodoricum, Berwoldum, & Werenboldum. Porro Alardus iſte, quia fortis viribus fuit, factus eſſe creditur miles a Florentio Comite Hollandiæ decimo, & cognominabatur de Egmunda, quia fuit filius Advocati Egmundenſis. Occiſus eſt autem in Schagen a Friſonibus anno domini milleſimo centeſimo l vigeſimo octavo, ut patet in Chronicis Hollandiæ. Reliquit autem iſte Alardus poſt ſe filium ſuum Walterum nomine militem de Egmunda, cognominatum *de quade Wouter*. Hic Walterus poſt Dodonem Advocatum fuit factus Advocatus Hæcmundenſis. Itaque Berwoldus Advocatus & Dodo filius ejus non inveniuntur fuiſſe milites, ut patebit ex pronuntiatione Florentii Comitis Hollandiæ decimi, ut dicetur ſub Abbate ſequenti.

l ſexageſimo Friſ.

CAPUT XXIV.

De privilegio exemptionis monaſteriorum m *Hæcmundenſium & Reynsburgenſium.*

m Egmundenſ. & Reynsburg. Friſ.

Anno Domini milleſimo centeſimo trigeſimo octavo Theodoricus Comes Hollandiæ nonus Hieroſolymam proficiſcens ac anno ſequenti verſus Italiam revertens domini Papæ præſentiam adiit, ubi ſub annuali tributo quatuor ſolidorum Friſingenſium beato Petro tam Egmondenſe monaſterium quam Reynsburgenſe obtulit cœnobium, n quod ſui progenitores a fundamentis ſuperædificarunt, & regalibus prædiis multum honorifice dotaverunt, dominus autem Papa Innocentius hujus nominis ſecun-

n quæ Boecenb. Friſ.

ſecundus ex tunc eadem veneranda loca cum ſuis poſſeſſionibus habitis & habendis in proprietatem Romanæ eccleſiæ accepit, & ea ſub ſpeciali libertatis privilegio & exemptionis communivit per Bullam ſpecialem in hac forma : Innocentius *epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Waltero* o *Haemundenſis monaſterii Abbati ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Nobilis vir Theodoricus Comes de Hollandt Hieroſolymam proficiſcens noſtram praſentiam adiit, inter catera vero, qua ſecum de morum correctione & ſua vita inſtitutione contulimus, idem illuſtris vir tam vice ſua quam etiam Petronilla Comitiſſa matris ſua Egmundenſe monaſterium atque etiam Reynsburgenſe beato Petro Apoſtolorum Principi devotionis intuitu proprietario jure obtulit, atque contradidit. Et nos igitur quorum pracipue intereſt jura ejuſdem cælorum clavigeri ſpecialiter defenſare, eadem venerabilia loca in proprietatem atque protectionem S. Romana eccleſia ſuſcepimus, eaque cum omnibus ſuis pertinentiis praſentis ſcripti patrocinio communimus, ſtatuentes ut quaſcunque poſſeſſiones, quacunque bona, tam in eccleſiis, quam in decimis, terris, vineis, atque ſilvis, paſcuis, aut aliis quibuſcunque, eadem monaſteria in praſentiarum juſte & canonice poſſident, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, aut aliis juſtis modis Deo propitio poterunt adipiſci, firma* p *nobis & in perpetuum illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prafata monaſteria temere perturbare, eorum poſſeſſiones auferre vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuſlibet moleſtiis fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura. Ad indicium autem quod eadem monaſteria B. Petri juris exiſtant ſingulis annis tam tu quam ſucceſſores tui quatuor ſolidos Friſingenſis moneta nobis noſtriſque ſucceſſoribus cenſus nomine perſolvetis. Siqua ſane eccleſiaſtica ſecularisve perſona hujus noſtra conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire praſumpſerit, ſecundo tertiove commonita, ſi non reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini Redemptoris Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtricta ultioni ſubjaceat. Cunctis autem iiſdem locis jura ſua ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bona actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem pramia aterna pacis inveniant, Amen, Amen, Amen. Bene valete. Ego Innocentius Catholica eccleſia epiſcopus ſubſcripſi. Ego Conradus Sabinenſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Gerardus presbyter Cardinalis tituli S. Crucis in Hieruſalem ſubſcripſi. Ego Otto Diaconus Cardinalis S. Georgii ſubſcripſi. Ego Michael presbyter Cardinalis tituli S. Laurentii in* q *Licinia ſubſcripſi. Ego Albertus Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Lucas Presbiter Cardinalis*

o *Egmundenſis.*

p *vobis in perpetuum & illibata* Friſ.

q In Chron. Holl. *lib.* 17. *cap.* 19. rectius *in Lucina.* In Friſic. occurrit neutrum.

lis tituli SS. Iohannis & Pauli ſubſcripſi. Ego Albertus Hoſtienſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Georgius Diaconus S. Angeli ſubſcripſi. Data Lateranis per manum Americi Theodorici S. Romanæ eccleſiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarii pridie Calendas Martii, indictione tertia, incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo trigeſimo nono, Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ ſecundi anno duodecimo. Harbertus vero epiſcopus Trajectenſis hoc privilegium poſtmodum anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo tertio veniens ad Hæcmundam in eadem eccleſia tanquam executor hujus gratiæ legi fecit, & quantum in eo fuit per patentes ſuas literas roboravit. Inſuper idem epiſcopus fratribus monaſterii Hæcmundenſis conceſſit, ut eſſent in omnibus vel quæ emunt vel quæ vendunt ædificiis monaſterii vel ſuis uſibus neceſſaria in civitate Trajectenſi, [r] ceu cunctis locis ejus ditioni ſubjectis, a thelonaria exactione omnino liberi. Anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo obiit Iohannes de antiquis temporibus, qui fuit Pincerna & filius Caroli Magni & habebat annos CCCLXI. Anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo ſecundo perfectum eſt templum in Egmunda a Domino Waltero Abbate octavo.

[r] ſeu Friſ.

CAPUT XXV.

De quibuſdam geſtis ejuſdem monaſterii & obitu Domini Walteri Abbatis.

Anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo tertio Nonis Octobris dedicatum eſt templum in Hæcmunda ab Harberto Trajectenſi epiſcopo in honore beatæ virginis Mariæ, beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, Bartholomæi, & Confeſſoris S. Adalberti, præſentibus Theodorico Comite Hollandiæ nono, ejuſdemque venerabili conjuge Sophia Comitiſſa, & populo infinitæ multitudinis, tanta præparatione neceſſariorum a Domino Waltero Abbate præviſa, ut qui præſentes fuerunt nunquam tali dedicationi interfuiſſe teſtentur. Eodem vero die conſecrata ſunt ab eodem epiſcopo duo altaria, unum principale, & aliud auſtrale. Anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo Arnoldus Archiepiſcopus Colonienſis conceſſit monaſterio Hæcmundenſi libertatem & exactionem de theloneo in Andronatia, [ſ] Nutia, & Colonia. Anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo octavo ſexto Calendas Martii conſecrata adhuc ſunt duo altaria a domino Hartberto Trajectenſi epiſcopo unum quidem in honore ſanctæ Crucis in medio eccleſiæ, aliud vero in honore S. Iohannis Evangeliſtæ in boreali parte eccleſiæ. In hoc altari con-

[ſ] Nuſſia.

continentur hæ reliquiæ Sanctorum Cornelii, Cypriani, Mauritii, Hermetis, Gengulphi, & Ypoliti martyrum, item [f] Gervatii, Germani, & Godchardi epiſcoporum, item Benedicti Abbatis, ſanctorum Gertrudis & Pantulæ virginum, & de capillis S. Mariæ Magdalenæ, & reliquiæ S. Petri Apoſtoli, Laurentii, Vincentii, Sixti Papæ & Pancratii [t] martyrum, Severi epiſcopi & Confeſſoris, Beatæ Mariæ Magdalenæ, & Ceciliæ virginis, de tunica Domini, de Cruce S. Andreæ Apoſtoli, & de ſpinea corona Domini noſtri Ieſu Chriſti. Theodoricus itaque Comes nonus cum legitima conjuge ſua Sophia pro cenſu ſibi debito a Wilhelmo de Haerlem, Maxilla cognomento, accepit terram in agris & pratis fœnariis jacentem in parochia Velſerenburch & perſolventem in unoquoque anno viginti ſeptem uncias, & dedit eandem terram S. Adalberto jure hereditario poſſidendam. Idem Comes cum conjuge ſua obtulit S. Adalberto ad luminaria eccleſiæ ejus ſextum manſum, qui jacet in loco Gelda nominato. Etiam dedit ſancto Adalberto duos manſus & unum *fiertel* non longe jacentes a rivulo, qui vocatur Lodegrave. Prædictus etiam Comes cum conjuge ſua obtulit ad altare in honorem ſancti Iohannis Evangeliſtæ conſecratum calicem argenteum & omnia ſacerdotalia veſtimenta & altaris linteamina. Ad ipſum altare celebratur omni die abſque præcipuis feſtis miſſa pro animabus parentum, fratrum, & ſororum, & filiorum & filiarum ipſorum, & omnium fidelium defunctorum. Qui etiam emerunt terram ab uxore cujuſdam Gerbrandi de Villa, quæ dicitur eccleſia S. Agathæ, ibidem jacentem, ſolventem omni anno tres libras & quatuor uncias, ex quibus unam libram conſtituerunt ad luminaria ejuſdem [v] eccleſiæ, ſcilicet ut ſingulis diebus & noctibus ardeat ibi lumen, & in anniverſario Comitum & Comitiſſarum ibidem jacentium quatuor cerei ad vigiliam & miſſam. Reliquas duas libras & uncias quatuor conſtituerunt fratribus ad charitatem ter in anno quamdiu vixerint, videlicet ſexto Calendas Maji & ſeptimo Calendas Auguſti, cum vero obierint in anniverſariis ſuis, & in die qua agitur memoria omnium fidelium animarum, & in omnium anniverſariis Comitum & Comitiſſarum. Obtulerunt etiam pro anima filii ſui Peregrini [x] ſeptem libras & dimidiam, quibus empta eſt terra annue quatuordecim uncias ſolvens in [y] Almaer, a Reinwardo monetario duas uncias & dimidiam in Gheeſt, quatuor & dimidiam in prato Præpoſiti, ab Everhardo cognomento Kempen tres uncias in Kempenhage juxta mare, ab Everhardo cognomento Schencken quatuor uncias ſuper Gheeſt. Ex his octo unciæ conſtitutæ ſunt ad caritatem Fratrum, & ſex ad veſtes pauperum. Porro Berwoldus Advocatus Egmundenſis creditur obiiſſe circa annum

[f] *Servatii.*

[t] *martyris* Friſ.

[v] *altaris* Friſ.

[x] *xii* Friſ.

[y] *Alcmere* Friſ.

Domini milleſimum centeſimum quinquageſimum octavum, ſecundum aliquos ſexageſimum ſeptimum, relinquens poſt ſe inter alios filios Dodonem Advocatum Egmundenſem filium ſuum. Itaque Walterus Abbas Hæcmundenſis emit a Goeſuino filio Ludolphi de Adrichem pratum fœnarium unius virgæ, quod ſitum eſt in Weſtbrueck juxta fœnariam terram Comitis noſtri. Tandem anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo primo ipſe Dominus Walterus Abbas Hæcmundenſis octavus, memoria dignus, poſt renovationem Ordinis & ſtatus Hæcmundenſis cœnobii, poſt conſtructionem & ornatum templi, poſt clauſtri & omnium officinarum reædificationem, poſt factam de parvo numero fratrum magnam congregationem, obiit quarto Calendas Decembris, cum præfuiſſet eccleſiæ Hæcmundenſi annis triginta & uno, menſibus duobus, diebus viginti, & ſub lapide in medio Capellæ beatæ Virginis, quam ipſe conſtruxerat præter cæteras monaſterii officinas, ſepultus quieſcit in Chriſto. Cui id extat epitaphium:

Ordo loci, facies domus hæc, lingua reticente,
Et res aucta docent, quem lapis iſte tegit.
Ad ſummum moriens hæc ſublimarat ab imis.
Quantum, cum cecidit, heu! caput occubuit.
Grex paſtore, domus Domino, plebs orba Patrono
Walterum luget vix habitura parem.
Lux corpus terris animam quoque reddidit aſtris
Illa Calendarum quarta Decembris erat.
Siſte gradum, lege quiſquis ades, memor eſto ſepulti,
Cum pateant veris quæ legis indiciis.

Tempore iſtius Walteri facta fuit reſignatio multarum eccleſiarum ab Abbate & conventu Epternacenſi Theodorico Comiti Hollandiæ nono & Sophiæ conjugi ſuæ in hac forma verborum. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus ſancti ad notitiam tam præſentium quam futurorum pervenire volumus, Quod ego Gerardus Epternacenſis eccleſiæ quamvis indignus vocatus Abba, & univerſi ejuſdem eccleſiæ fratres per manum Advocati noſtri* Henrici, *quicquid juris habuimus in eccleſiis & earum appendentiis, quarum hæc nomina ſunt, Flerdinge, Kerckwerve, Velſerburch, Heyligelo, Patam, Hariche, Schi, Rinesburgh, Warmunde, Leythemuthe, Rinſatwalt, Aſleterwalt, Agathenkerka, Tmazankerka, Aſcamannaſdelſt, Sparnereſwalt, Sloten, Egmunde, Alckmere, Schirmere, Miſnem, Wegnem, Alterndorpe, Vroule, Honorabili viro Theodorico Hollandenſium Comiti & conjugi ſuæ Sophiæ nobili Comitiſſæ, eorumque ſucceſſoribus, omni queri-*

querimonia proinde ſopita perpetualiter libere dedimus, ipſe vero Comes & Comitiſſa una cum filio eorum Florentio pro ſalute animarum ſuarum omniumque parentum ſuorum Epternacenſi eccleſiæ ad uſus fratrum inibi Deo ſervientium centum viginti menſuras terræ in inſula quæ vocatur [z] *Schaden eodem jure & libertate, qua Comes illas obtinuit, contulerunt. Sunt autem hi termini ejus: in orientali & aquilonari parte omnis terra proxima, ad meridiem verſus Florentii de Vorrau; in latere occidentali eſt aqua, quæ dicitur Hildi hereſche, ubi etiam & exitus ejus. Ut autem hac noſtra conventio in poſterum rata permaneat, in Capitulo noſtro aſſenſu Fratrum banno confirmavimus, & præſentem paginam ſigillo ſancti Willebrordi & noſtro ſignavimus. Siquis autem eam infringere præſumpſerit, iram omnipotentis Dei & S. Willebrordi omniumque ſimul ſanctorum incurrat, & quoad reſipiſcat a corpore & ſanguine Domini alienus fiat, quodque tentaverat, nunquam perficiat. Hi ſunt teſtes de Fratribus, Theofridus Decanus, Athalbertus, Walſteynus, Reynboldus, Wilbrandus, Conradus, Walterus, Otto, Lambertus. De liberis, Elias de Vienna, Theodoricus de Elle, Volckmannus de Arendroch. De clericis, Hartmannus de monte S. Petri, Godefridus de Mominthorum, Humbertus. De miniſterialibus Cono de Bollanidorp, Winterus de Bollanidorp, Winricus, Wernerus exactor de Epternaco, Garſilius de Elre, Marcwardus de* [a] *Oſwithre. Winterus de Sura. Acta anno Dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo ſexto, indictione quarta, regnante Frederico Imperatore anno ordinationis ejus quinto, imperii vero ſecundo. Actum eſt Epternaci præſente Domino Waltero Haemundenſis eccleſiæ Abbate, & tunc temporis ad hoc confirmandum Theodorici Hollandenſium Comitis legato una cum ejuſdem Comitis Cappellano Theobaldo, in Dei nomine feliciter Amen.* Suprascriptus chirographus ſigillatus fuit cum duobus ſigillis de [b] cera alba, & primum ſigillum eſt rotundum continens imaginem cum diademate in capite & libro in manibus, & ſuperſcriptionem *S. Willibrordus*, ſecundum ſigillum eſt oblongum continens imaginem Abbatis & ſuperſcriptionem, *Gerardus Dei gratia Epternacenſis Abbas.* Etiam ſuper ſigilla ad inferiorem extremitatem ſuperſcriptæ literæ ſuperior medietas iſtarum literarum continebatur chirographus confirmationis. Obiit autem idem Walterus Abbas Hæcmundenſis quarto Calendas Decembris, ut ſupra dictum eſt. Omnia patent in regiſtro magno [c] ſancigineo *A.* III. *fol.* 21. *&c.*

[z] *Scholden* Bockenb.

[a] *Oſwilre* Friſ.

[b] *arra* Friſ.

[c] *franciſneo.* Friſ.

CAPUT XXVI.

De Wiboldo Abbate nono & diſcordia inter eum & Dodonem Berwoldi Advocatum Egmundenſem.

Anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo primo ſepulto Waltero Abbate ſucceſſit ei Wyboldus nonus Abbas monaſterii Hæcmundenſis. Anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo octavo factum eſt prælium in Schagen, in quo cum cæteris militibus occiditur a Friſoſonibus Alardus de Egmunda pater Walteri militis de Egmunda dicti patrio ſermone die quade[d] Monſter. Anno Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo tertio conſecrata eſt in Hæcmunda Capella altaris S. Michaelis Archangeli & Sancti Nicolai Epiſcopi a D. Raymundo Ypponenſi epiſcopo ſuffraganeo Trajectenſi. Hujus igitur Wiboldi Abbatis anno ſecundo ſcilicet anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo tertio Nonis Auguſti magnificus Comes Hollandiæ Theodoricus in pace quievit, poſtquam Comitatum XXXVI. annis ſtrenue gubernaſſet, & ſepelitur in Hæcmunda in boreali parte eccleſiæ infra templum monaſterii Egmundenſis, cui antea impetraverat exemptionis privilegium. Eo defuncto ſucceſſit ei Florentius filius ejus, decimus Comes Hollandiæ, qui Florentius Comes mittens ad Scotorum regnum Wiboldum Abbatem Hæcmundenſem, cum decenti comitiva, duxit in uxorem Adam filiam præpotentis Regis Scotorum, de qua genuit Theodoricum ſibi ſuccedentem Comitem Hollandiæ undecimum, Wilhelmum Orientalis Friſiæ Comitem primum, & deinde etiam Hollandiæ duodecimum, Florentium Præpoſitum majorem in Trajecto, Robertum Præſidem Kennemariæ, Beatricem, Eliſabeth, Adelheydim, & Margaretam Comitiſſam Cliviæ. Porro temporibus ejuſdem Wiboldi Abbatis Dodo filius Berwoldi Advocati ſupradicti voluit ſe gerere defuncto patre ſuo pro Advocato Hæcmundenſi firmo, quod Abbas jam factus cum toto ſuo Conventu admittere renuit, unde & dicta diſcordia diu inter eos duravit, primuſque cœpit monaſterium moleſtare, ac bona ejus occupare. Tandem elapſis multis annis prædictæ partes in arbitrium Florentii Comitis Hollandiæ decimi compromittunt, qui Florentius Comes anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto fecit ſequentem pronuntiationem inter monaſterium Hæcmundenſe ex una parte, & Dodonem filium Berwoldi ex altera ſuper Advocatia monaſterii Hæcmundenſis ſub hac forma: *Notum ſit omnibus hominibus Chriſti fidelibus, quod* Florentius *Comes Hollandiæ decimus filius Theodorici*

[d] *Wouter Friſ.*

rici noni Comitis intuitu divinæ remunerationis diremit & compoſuit litem, quæ erat inter eccleſiam Hecmundenſem & Dodonem filium Berwoldi, illo aſſerente quod Advocatia & jus totius Abbatiæ ſuum eſſet feodum, & Conventu hoc negante, Decrevit ergo Comes conſilio Principum & Nobilium ſuorum, & coram magna frequentia hominum promulgavit, quod Comes Hollandiæ ſolus ſit legitimus Advocatus eccleſiæ Hecmundenſis, & quia in minoribus eccleſia Advocato carere non poteſt, ideo palam determinavit, ut quem Comes terræ & Abbas eccleſiæ communi conſenſu elegerint, ille ſit Advocatus; & Advocatiam non ex beneficio ſed ex conditio tamdiu teneat, quamdiu utile videtur Abbati & Comiti. Hujus rei teſtes fuerunt omnes fratres Hecmundenſes, Balduinus frater Comitis, Albuinus & Hugo Capellani, Luſo medicus, Florentius de Voern, & frater ejus Theodoricus. Isbrandus de [t] *Harlem, & frater ejus Gerardus, Simon, Galo, & frater ejus Nicolaus, Wilhelmus de Theylingen, Albertus Banjart, Coſtinus de Mule, Gerbrandus & frater ejus Eylgerus, Everhardus, Theodoricus, Alardus, Hugo de Ackerſloot, & alii quamplures. Geſta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo ſeptuageſimo quarto, indictione ſeptima, quinto nonas Octobris.* Cum ergo ex electione Dodo iterum ad officium Abbatiæ aſſumptus eſſet, conſummavit ædificando caſtrum in manſo ſuo, & vocatur vernacula lingua op die Heuſt uſque in præſentem diem. Tandem Abbas Wyboldus obiit anno Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſexto, ſexto Idus Octobris, & poſt mortem ejus vacavit Abbatia annis quatuor, & tanta tempeſtas fuit poſt mortem ejus, ut vix aliquis majorem meminerit.

t Haerlem Friſ.

CAPUT XXVII.

De Lamberto Abbate decimo.

Anno Domini milleſimo centeſimo octuageſimo factus eſt Lambertus decimus Abbas venerandus in monaſterio Hæcmundenſi. Hic prius fuit monachus in Gandavo. Duobus tantum annis regiminis officium tenuit. Anno vero milleſimo centeſimo octuageſimo ſecundo ſecundo nonas Maji obiit. Hujus Lamberti & prædeceſſoris ſui Wiboldi epitaphia ac ſepulchra ignorantur. Tempore vero iſtius Abbatis Florentius Comes Hollandiæ & Zelandiæ & Dominus Friſiæ fecit ad terram ſanctam & montem Syon ſuam primam profectionem cum Philippo Comite Flandriæ, Alſariæ, [v] Artheſiæ, & Wieremanniæ, Petro de Bueren fratre Philippi Comitis Flandriæ conſanguineis ejuſdem Florentii, & cum Theobaldo Comite Ardennæ, & Wilhelmo Comite Hannoniæ, &

v Artheſiæ & Viermanniæ Friſ.

E cum

cum cæteris multis Baronibus & Militibus externis prædictorum Principum, qui laudabiliter triumphantes redierunt ad propria.

CAPUT XXVII.

De Francone Abbate undecimo.

Anno Domini milleſimo centeſimo octuageſimo ſecundo quidam venerabilis Pater Franco dictus eligitur undecimus Abbas Hæcmundenſis & confirmatur. Hic imitator Domini Walteri quondam Abbatis Hæcmundenſis multas poſſeſſiones emit, ut patet in regiſtro S. Adalberti, & plures ſtructuras ædificiis Domini Walteri adjecit. Anno igitur Domini milleſimo centeſimo octuageſimo octavo, decreto Alexandri Romani Pontificis innumerabilis exercitus Chriſtianorum verſus Hieroſolymam proficiſcitur, cujus Capitanei Principes erant Fridericus Romanorum Imperator, Philippus Rex Franciæ, Richardus Rex Angliæ, Fredericus dux Sueviæ, Conradus dux Auſtriæ, Florentius Comes Hollandiæ cum Wilhelmo filio ſuo, Philippus Comes Flandriæ, Otto Comes Gelriæ cum aliis magnatibus multis, & proceribus infinitis. In illa ergo profectione ſive itinere obiit poſt multas victorias Florentius hic Comes Hollandiæ, & ſepultus in Antiochia in Baſilica ſancti Petri apud tumbam Imperatoris, quo defuncto Theodoricus hujus nominis ſeptimus filius ejus effectus eſt undecimus Comes Hollandiæ, ducens in uxorem Adelheidim filiam Theodorici Comitis Cliviæ, de qua duos excellentis formæ ſuſcepit filias videlicet Adelheidim & Adam. Tandem & Wilhelmus frater ejus de terra ſancta rediit & fuit Comes Orientalis Friſiæ. Anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo nono conſecratum eſt altare Capellæ, quæ Paradiſus dicitur, in Hæcmunda a Domino Brunwardo epiſcopo Suffraganeo Trajectenſi in honorem S. Michaelis Archangeli, S. Nicolai, S. Jeronis martyris. Anno milleſimo ducenteſimo obiit Dodo filius Berwoldi Advocatus Hæcmundenſis monaſterii, & quia creditur ſine liberis obiiſſe ſucceſſit ei Walterus hujus nominis primus de Egmunda miles in Advocatia prædicta, filius videlicet Alardi de Egmunda occiſi in Schagen a Friſonibus, ut patet ſupra. Hic Walterus de Egmunda miles cognominatus die quade Wouter, qui genuit ex uxore ſua Wilhelmum ſibi ſuccedentem & Gerardum milites. Anno Domini milleſimo ducenteſimo obiit apud Dordracum Theodoricus Comes Hollandiæ undecimus ſine filiis & ſepelitur in Hæcmunda, in Capella S. Stephani. Poſt cujus mortem Ludovicus Comes Loſſenſis habens in uxorem Adam filiam ipſius Theo-

Theodorici occupavit totam Hollandiam, ſed Wilhelmus Comes Orientalis Friſiæ frater prædicti Theodorici Comitis auxilio Florentii Præpoſiti majoris eccleſiæ in Trajecto fratris ſui, Ottonis Comitis de Benthem patrui ſui, Johannis Burchgravii Leydenſis, Philippi de Waſſenaar, Simonis de Haerlem, Wilhelmi de Teylingen, Johannis de Ryſwyck, Walteri de Hæcmunda, & Alberti Banjart militum eundem Comitem Loſſenſem de Hollandia profugavit, & ipſe efficitur duodecimus Comes x de Hollandia, habens in uxorem filiam Ottonis Comitis Gelriæ, Adelheidim nomine, de qua genuit Florentium ſibi ſuccedentem Comitem, Ottonem Trajectenſium Pontificem, Wilhelmum præſidem, Adam Abbatiſſam Rynsburgenſem, & Richardam domicellam de Delf. Porro Theodoricus octavus Dominus de Brederode habuit in uxorem Adelheidim, filiam prædicti Comitis Hollandiæ, de qua genuit Alferdum patrem Wilhelmi Principis militiæ Wilhelmi Regis Romanorum Comitiſque poſt Hollandiæ. Porro hic Theodoricus octavus Dominus de Brederode fuit filius Wilhelmi, filii Florentii, filii Wilhelmi, filii Theodorici, filii Wilhelmi, filii Theodorici, filii Syphridi, filii Arnulphi tertii Comitis Hollandiæ. Franco vero Abbas Hæcmundenſis obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexto, quinto nonas Octobris, & ſepultus eſt ante auſtralem januam chori ſub ſarcophago in ſepulchro Bertoldi poſtmodum Abbatis, cujus hoc eſt epitaphium.

x Hollandiæ Friſ.

Porta, chorus, turris, domus agris ſtructa, ſupellex
Plurima, campana, paradys, res hic ſatis aucta
Franconis ſtudio, ſunt hæc meritoria vitæ,
Qui quinto Nonas Octobris carnis amictum
Corruptum poſuit, incorrupte renovandum
Anno milleno bis centeno quoque ſeno.

Porro hic Walterus de Hæcmunda captivavit una dierum monachum quendam monaſterii Hæcmundenſis, & tamdiu eundem in vinculis tenuit, quouſque ab eo quandam pecuniæ ſummam extorſiſſet.

CAPUT XXIX.

De Lubberto Abbate duodecimo & infeudatione Wilhelmi de Hæcmunda militis.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexto mortuo Francone Abbate, Spiritus Sanctus invocatur, & eligitur Lubbertus hujus nominis primus de Ryſwyck, & fit Abbas Hæcmundenſis duodecimus. Huic Lub-

berto Abbati Wilhelmus Comes Hollandiæ duodecimus dedit & ſuo monaſterio Hæcmundenſi terras & decimas de Stierland inter Bergam & Alcmariam, & deſuper literas ſigillatas in præſentia Wilhelmi de Theylingen. Simonis de Haerlem, Isbrandi de Haerlem, Iacobi Burchgravii Leydenſis, Arnoldi de Ryſwyck, Wilhelmi de Hæcmunda, Florentii de Weert, Iacobi de Ryſwyk militum. Anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo Innocentius Papa tertius dedit monaſterio Hæcmundenſi privilegium circa moderationem generalis interdicti in hac forma. *Innocentius ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Abbati & Conventui Hæcmundenſis monaſterii Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Devotioni veſtræ quam accepimus in Religionis honeſtate florere, volentes facere gratiam ſpecialem, authoritate præſentium indulgemus, ut cum generale fuerit interdictum terræ liceat vobis non pulſatis campanis, clauſis januis, excluſis excommunicatis & nominatim etiam interdictis, ſubmiſſa voce divina officia celebrare, ac fratres veſtros eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ. Datum Ferentium 16. Kal. Iulii, Pontificatus noſtri anno decimo octavo.* Circa hæc tempora, hoc eſt, anno Domini milleſimo ducenteſimo octavo obiit Walterus de Egmunda miles, decimo tertio die menſis Septembris, poſtquam vixiſſet annos quadraginta, & ſepelitur in Hæcmunda, primuſque etiam reperitur Hæcmundenſi Calendario inſcriptus, & fuit Pater Wilhelmi & Gerardi militum in Hæcmunda, cui ſucceſſit Wilhelmus ſenior filius. Hujus ergo Wilhelmi de Egmunda militis uxor dicta eſt Badeloch, ex qua genuit Gerardum militem ſibi ſuccedentem. Porro idem Wilhelmus de Egmunda miles anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo octavo accepit infeudationem ſuper Advocatia monaſterii Egmundenſis, & ſuper reliquis bonis ſuis feodalibus ab Abbate Lubberto, ſine tamen conſenſu conventus, & deſuper literas hanc formam continentes: *In nomine Domini ego Lubbertus Dei permiſſione Abbas in Hæcmunda ſcire volo tam poſteros quam præſentes, quod ego fideli meo Wilhelmo Advocato Egmundenſis eccleſiæ Advocatiam & cuncta bona feodalia, quæ ipſe de eccleſia noſtra tenet, ſub hac forma contuli, quod ſi idem Wilhelmus ſine filio legitimo deceſſerit, filia ſua major natu prædictam Advocatiam cum prædicto feudo percipiat, quod ſi nec filiam legitimam habuerit, frater ſuus ſenior legitimus ſucceſſor in eadem Advocatia & eodem feodo y conſtituatur, univerſique heredes in præfata bona legitime ſucceſſuri hoc eodem jure in eiſdem bonis tenendis, quo conceſſa ſunt præmemorato Wilhelmo, perpetuo potiantur. Porro ne contra ſæpedictum Wilhelmum vel ſuos ſucceſſores aliqua poſſit calumnia ſuper hac donatione in poſterum oriri, præſenti pagina ſigillo meo roborata factum hoc dignum duxi & utile confirmare. Teſtes affuerunt Isbrandus de Lane, Hen-*

y ſtatuatur Friſ.

Henricus de Heyligelo, Gerbrandus de Alcmere, Albartus Uuyttenhage, Berwoldus Friſo. Actum Dominicæ incarnationis anno milleſimo ducenteſimo decimo tertio. Attamen non obſtantibus iſtis hic Wilhelmus multum diſcordavit cum eodem Abbate de prætactis ut ſequitur [z] poſt Comitum Hollandiæ & Principum & heroum aliquot epitaphia in monaſterio Haecmundenſi quieſcentium *fol. L. annalium* 33. z Abſunt verba hæc a Friſc.

CAPUT XXX.

De controverſia inter dictum Lubbertum Abbatem & Wilhelmum de Egmunda.

Porro Wilhelmus de Egmunda miles nolens feodo ſuo eſſe contentus cœpit ſibi vindicare omnem juriſdictionem inter [a] Amerſweet & Winnemerſweet, & ad majorem ſe extendens injuriam dicebat ſui juris eſſe, ſi monachi pugnarent in clauſtro, hoc judicare & corrigere, manſionarios & miniſteriales eccleſiæ, & etiam famulos Abbatis, [b] coquos, piſtores, & braxionarios ſuo judicio ſtare cœgit, interdicens eis, ne fratribus, ſicut conſueverant, ſervirent aliquo modo. Unde die quadam cœpit Wilhelmus ſedere pro tribunali in facie eccleſiæ, & dictos ſervos eccleſiæ manſionarios & miniſteriales Abbate & Conventu nolente & contradicente convocavit ad ſuum judicium. Abbas vero & omnis Conventus exierunt ad locum, ubi ipſe Wilhelmus ſuam ſtatuerat ſedem, & ſublata Cruce præcepit omnibus miniſterialibus ſub obtentu omnium bonorum ſuorum, ne ejus ſtarent judicio. Qui omnes e veſtigio receſſerunt, & remanſit Wilhelmus ſolus cum ſuis. Qui de contemptu & rubore ſibi [c] allato vehementer iratus omnium miniſterialium eccleſiæ oves, boves, & pecudes ad ſuam vi fecit adduci domum, & Abbati in ſuum minatus eſt ſanguinem, opprobrioſa & contumelioſa verba monachis loquendo. Et ab illo tempore cœpit Wilhelmus Abbati & monachis graves minas inferre & inſidias ponere. Super tam gravi oppreſſione & ruina cœpit Abbas vocare nobiliores feudatarios eccleſiæ, quærens ab eis conſilium & auxilium, quomodo ſpolia miniſterialium recuperare, & tantæ violentiæ reſiſtere valeret, quorum auxilio miniſterialibus eccleſiæ ſua pecora reſtituta ſunt. Interea temporis dum hæc agerentur defuncta eſt quædam mulier Tetta nomine, cujus hereditas ad eccleſiam Hæcmundenſem pertinebat. Miſit ergo Abbas duos monachos ſacerdotes in domum defunctæ mulieris, propter conſervationem bonorum, ne aliquo modo diſtraherentur, quos Wilhelmus ruptis eorum cucullis armata manu & violenta ejecit. Super [d] quo ſacrilegio facto ad inſtantiam Abbatis & Conventus vocatus eſt Wilhel-

a *Aremerſweet*, Friſ.

b *cocos* Friſ.

c *illato*

d A Friſc. abeſt *quo*

mus ad audientiam Ottonis Trajectenſis electi, qui die conſtituto comparuit. Voluit tunc Abbas violentam ejectionem & manuum impoſitionem in monachos ſuos prout canonica dictarat authoritas ſtatim probare. Wilhelmus contra ea excepit dicens ſuam purgationem ſuſcipiendam. Dictavit proinde iniqua ſententia magis Wilhelmi expurgationem ſuſcipiendam eſſe. Super qua iniqua ſententia & aliis plurimis injuriis & oppreſſionibus, & maxime ſuper Advocatia dicti monaſterii, quam ſibi Wilhelmus contra libertatem eccleſiæ injuſte & violenter pro feudo uſurpavit, ad Sedem Apoſtolicam appellavit, perſonam ſuam & monachorum ſuorum, res & homines ſui monaſterii ſub tutela Apoſtolicæ protectionis ſupponendo, & a judicio dicti Electi diſceſſit. Wilhelmus hanc appellationem parvipendems convocavit cognatos & amicos ſuos, armataque manu Abbatem, & monachos, homines miniſteriales eccleſiæ quotidie inquietare & impugnare non ceſſabat. Abbas e contra convocatis nobilioribus feodatariis eccleſiæ, & ſuis etiam conſanguineis, pro defenſione vitæ ſuæ & ſuorum, quocumque eſſet eundum, cum armatorum multitudine divertens, gravi labore & expenſis maximis dicto Wilhelmo quantum potuit reſtitit. Duravit autem hæc guerra, donec Nuntius Abbatis ab Roma revertitur. Obtinuerat dictus Nuncius Abbati a Sede Apoſtolica judices ſuper violenta manuum injectione in monachos Decanum S. Mariæ ad gradus, Magiſtrum Henricum Raſonem in Colonia. Scripſit etiam Dominus Papa per eundem Nuntium nobili viro Wilhelmo Comiti Hollandiæ duodecimo, cum ipſe non dubitaret Hæmmundenſe monaſterium ſpecialiter beati Petri juris exiſtere, & immediate pertinere ad eandem Sedem Apoſtolicam, injungendo ei in remiſſionem omnium peccatorum ſuorum, ne dictum monaſterium per ſemet ipſum in rebus aut perſonis quocunque modo turbaret, & quantum in ipſo erat turbari aut moleſtari pateretur a nemine. Comes vero de tanta indulgentia gaviſus differentiam inter Abbatem & Wilhelmum ſuſpendit tam Abbati quam Wilhelmo diem præfigendo ad ſex ſeptimanas, ut ipſo pro tribunali ſedente uterque pro ſuo jure aſtaret. Hunc diem acceptavit Wilhelmus. Abbas vero ſuper injuria Advocatiæ in omnibus, quæ forum civile requirunt, ipſam diem acceptavit. Dicto igitur die utraque parte præſente ſedit pro tribunali Wilhelmus Hollandiæ Comes, quem ante omnia rogabat Abbas, quatenus aliquem ſuo loco judicem ſiſteret, & cauſas injuriæ monaſterii ſui tanquam Advocatus contra Wilhelmum allegaret. Quæſivit e veſtigio Comes in ſententia, *Si hoc ſalvo jure partis utriuſque facere poſſet.* Dictavit ſententia hoc eſſe licitum, & de jure deberet eo quod eſſet Advocatus eccleſiæ. Sedit itaque

que pro tribunali quidam miles Theodoricus Boekell nomine. Propoſuit Wilhelmus Comes pro Abbate & eccleſia Hæcmundenſi, quod Wilhelmus de Hæcmunda temerario auſu & minus juſte ſibi uſurparet Advocatiam & juriſdictionem inter Aremerſweet & Winnemerſweet, & miniſteriales & manſionarios eccleſiæ & etiam famulos Abbatis convocaſſet & coegiſſet ad ſuum judicium, & ſuum ſervitium; & quod gravius eſt & hactenus inauditum monachos ſtare ſuo judicio attentavit. Wilhelmus ſuper hoc habito conſilio reſpondit Advocatiam & omnia prædicta ſuum eſſe feodum, & ſui juris non eſſe de feodo ſuo ibi reſpondere. Abbas extemplo & conſtanter negavit ipſum eſſe Advocatum, dicens eccleſiam Hæcmundenſem nunquam ullum habuiſſe Advocatum præter Comites Hollandiæ. Sic orta eſt diſceptatio inter Comitem Hollandiæ & Wilhelmum de Egmunda ſuper Advocatia. Petivit Comes per ſententiam declarari, cum ſui progenitores eccleſiam Hæcmundenſem fundaſſent, ditaſſent, & jam nunc Abbas & Conventus eum pro Advocato Hæcmundenſi recognoſcerent & haberent, ſi Abbas ſine conſenſu & voluntate ſua ſuam Advocatiam alicui poſſet conferre vel donare. Dictavit ſententia quod nec Abbas nec Conventus ſine conſenſu Comitis, nec Comes ſine conſenſu Conventus & Abbatis ipſam Advocatiam alicui in feudum poſſet conferre. Wilhelmus e contra reſpondit, licet hoc eſſet ſententiatum, quod non admitteret, quod Advocatia monaſterii ſui juris eſſet, & ſuorum progenitorum fuiſſet, niſi hoc manifeſte probaret. Comes Wilhelmus abunde reſpondit e veſtigio ſe velle probare per ſe & duos nobiliores Hollandiæ, quod dicta Advocatia ſui juris eſſet & ſuorum fuiſſet. Cujus probationi Wilhelmus de Hæcmunda detulit. Dictavit ſententia, ex quo Wilhelmus Comitis probationi detuliſſet, ipſum Comitem pleno & integro jure eſſe Advocatum eccleſiæ Hæcmundenſis. Petivit ergo Comes jam probatus Advocatus eccleſiæ omnem expenſam, omne damnum a Wilhelmo eccleſiæ illatum, ad ſummam quingentarum librarum, exceptis opprobriis & contumeliis. Hoc audito Wilhelmus convocavit ad ſuum conſilium omnes nobiliores Hollandiæ, & habito ſuper hoc conſilio conſtanter & inſtanter petiit a Comite cum omnibus terræ Nobilioribus omne damnum & Abbati & eccleſiæ illatum, & inſuper omnes emendas opprobriorum & contumeliarum, ut in ſuum ſuſciperet arbitrium, & ſibi ad hoc ſociaret de nobilioribus quos vellet: Comes Advocatus eccleſiæ reſpondit, id ſe facturum minime, niſi Abbas & Conventus aſſenſum præberent. Quamobrem rogatus Abbas multa inſtantia & Comitis & Nobilium Hollandiæ, ut omnia iſta deduceret in arbitrium Comitis. Deliberato conſilio

ita

ita reſpondit Abbas: Vos Domini, tanta mala & gravia incommoda a Waltero patre Wilhelmi & ab ipſo Wilhelmo paſſa eſt eccleſia noſtra: nam Walterus de Hæcmunda pater ejus captivavit quendam monachum noſtrum, & tamdiu vinculo addixit, donec ab eo quandam pecuniæ ſummam extorſiſſet. Wilhelmus hic ſacrilegus manus in monachos noſtros injecit. Unde omnia iſta & multa alia, quæ non requirunt forum civile in arbitrium Comitis deducere non audemus, inconſultis judicibus quos a Domino Apoſtolico obtinemus.

CAPUT XXXI.

De forma compoſitionis inter eoſdem.

Audientes hoc cognati & coadjutores Wilhelmi Dominum Comitem ſeorſim vocaverunt, dicentes ei, Domine Comes ſcit reverentia veſtra, quod bellum inter vos & Ludovicum Loſſenſem nondum ſit ſopitum, & ideo adhuc opus habetis noſtro ſervitio. Petimus ergo intuitu ſervitii noſtri, ut omnem hanc diſcordiam inter Abbatem & Wilhelmum cognatum noſtrum in veſtrum ſuſcipiatis arbitrium. Inde Comes magis inſtabat. Abbas vero ex deliberato conſilio reſpondit, ſi Wilhelmus omni impugnationi & prædictorum vindicationi in manibus dicti Comitis, Nobilium terræ, & hominum eccleſiæ vellet in perpetuum renunciare, ipſe Abbas omnia quæ non requirunt eccleſiaſticum judicium in Comitis vellet arbitrium deducere. Wilhelmus admonitus his omnibus in perpetuum renuntiavit, quod nec ipſe nec heredes ſui in perpetuum repeterent, vel hoc ſibi vendicarent, niſi per gratiam Comitis, Abbatis, & Conventus, & bene & merito conſequi poſſet. Sic ergo utraque pars ſe dedit arbitrio Comitis. Comes ergo omnem diſcordiam ſedavit per literas deſuper ab eo confectas in hac forma verborum: *In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Ego Wilhelmus Comes* [e] *Hollandiæ ſignifico univerſis præſentem paginam inſpecturis, quod controverſia inter Lubbertum Abbatem Egmundenſem de Ryſwyck & inter Wilhelmum filium Walteri de Egmunda ſuper Advocatia & jure inter Aremerſweet & Winnemerſweet, feodo ſuo excepto, & ſuper dimidia parte thelonei in dedicationem eccleſiæ, & ſuper tertia parte thelonei in Alcmere, quam idem Wilhelmus ad pactum duarum librarum Hollandenſium annuatim tenet, ita tamen quod Abbas cum Conventus conniventia ſuper ipſum theloneum* [f] *vendere voluerit habeat libertatem, de conſilio hominum meorum & ejuſdem monaſterii utriuſque partis conſenſu eſt reformata. Itaque hæc eſt forma compoſitionis, vide-*

[e] *Hollandienſis* Friſ.

[f] Si vel aliud quid deeſt hic.

licet quod Wilhelmus juri ſuo, quod in prædictis bonis pro feudo ſibi vendicare nitebatur, omni modo renuntiavit, ſed in vita ſua ipſa bona pro gratia habebit. Sane omnia placita coram Abbate ſeu ejus Nuncio infra portam atrii tenebuntur, & Sculteius cum conſilio Abbatis ſubſtituetur. Si autem querela delata fuerit ad Abbatem ſæpedictum Wilhelmo intimabitur, qui ad judicandum cum Abbate vel ejus Nuncio præſidebit, & ſi aliqua querimonia ad ipſum Wilhelmum deferatur Abbati ſimiliter eſt ſignificandum, ut ipſe vel ejus Nuncius ut dictum eſt cauſis interſit. quod ſi intereſſe poſtpoſuerit, nihilominus ipſe Wilhelmus in judicio procedet. Omnia forefacta & emendas ipſe Wilhelmus percipiet. Minor Bannus duos denarios, major quatuor ſolidos [f] faciet, inſpe- f Leg. faciet. Faciet inſpectiones *ctiones aggerum, forefactum duos denarios vel gallinam exſolvet, & nullum monaſterii miniſterialem ad ſuum Wilhelmus coget arbitrium. [g] Majores eccleſiæ miniſteriales & feodati, tum illi qui non ſolvunt Cuermede, Coci, &* g Meliores Friſ. *piſtores, bractionarii, & reliqui ſervientes Abbati a jure prætaxati Wilhelmi penitus immunes exiſtant. Si autem ſæpe memoratus Wilhelmus ſeriem compoſitionis prælibatæ infringere præſumpſerit, niſi conſilio Comitis & hominum eccleſiæ vel ſecundum juris ordinem velit emendare, juris ſui privilegio, quod obtinebat in gratia, perpetuo privetur. Teſtes vero ſunt Aleydis Hollandiæ Comitiſſa, Wilhelmus de Teylinge, Theodoricus & Philippus de Waſſenaer fratres, Theodoricus Boekel, Othgerus de Voorſcoten, Albertus Banjaert, Iacobus de Heyligelo, Iacobus Caſtellanus ſive Burchgravius de Leythem, Arnoldus de Ryſwyck, Iohannes Perſyn, Ysbrandus de Haerlem, Henricus preſbiter de Heemſkerck, Henricus Sacerdos de Noortich, & Henricus Perſona de Vlaerdinge Notarius Hollandiæ. Actum anno incarnationis Dominicæ milleſimo ducenteſimo decimo ſexto, quinto Calendas Septembris, indictione tertia*

CAPUT XXXII.

De obitu Wilhelmi Comitis & Lubberti Abbatis, ac de progenie Gerardi militis fratris Wilhelmi de Egmunda militis.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo octavo ſecundo Idus Februarii Adelheydis Hollandiæ Comitiſſa eſt defuncta & in Rynsburch honorifice tumulata. Wilhelmus autem Comes Hollandiæ duodecimus poſt hæc aliam uxorem duxit Mariam nomine filiam Ducis Lancaſtri ex Anglia, & paucis annis in hac vita ſuperſtes fuit. Nam idem Comes anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſecundo, ſecundo nonas Februarii obiit, & ſepelitur in Rynsburgh apud ſuam primam uxorem, poſt

cujus obitum Florentius filius ejus factus eſt tertius decimus Comes Hollandiæ ducens in uxorem Machtildem filiam Henrici Ducis Brabantiæ, de qua genuit Wilhelmum regem Romanorum, Florentium præſidem, Adelheydim Comitiſſam Hannoniæ, Margaretam uxorem Hermanni Comitis de Heymenberch, quæ peperit una vice ſemel trecentos quinquaginta & quindecim proles, & ſepulta quieſcit in Looſduyne in monaſterio monialium diſtante ab Haga Comitis ferme unum miliare. Anno Domini milleſimo vigeſimo ſexto quarto Idus Maji obiit venerabilis Abbas iſte Hæcmundenſis de Ryſwyck Lubbertus. Hoc etiam tempore ſcilicet anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſeptimo obiit Gerardus de Hæcmunda miles in terra ſancta, frater Wilhelmi de Egmunda militis. Hic Gerardus genuerat ex uxore ſua Walterum ſecundum de Egmunda, qui & obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo tertio, vigeſimo die Maji, non tamen Miles. Hic Walterus genuit ex uxore ſua Lubbertum ſecundum & primum regalem Abbatem monaſterii Hæcmundenſis, de quo infra, Arnoldum de Hæcmunda militem, Nicolaum de Hæcmunda militem, Walterum cognomento Stoutkint, tres milites, & Menſonem fratrem iſtorum trium ſcutiferum. Arnoldus autem miles genuit Gerardum & quendam naturalem militem Walterum Friſonem nomine Balivum Kynnemariæ. Obiit autem hic Arnoldus de Hæcmunda anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto, ſeptimo die Iulii. Gerardus vero filius ejus genuit Theodoricum Screvelt Abbatem Hæcmundenſem, de quo poſtea, & obiit idem Gerardus anno Domini milleſimo treceteſimo trigeſimo ſecundo, ſepultus in monaſterio Hæcmundenſi, in loco qui dicitur *Paradiſus*. Porro Walterus Friſo genuit Isbrandum monachum Hæcmundenſem, Walterum de Hæcmunda, Arnoldum militem, & Wilhelmum. Itaque Walterus Friſo occiditur a Friſiis in bello, anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſexto, quarto decimo die menſis Maji. Ceterum de Nicolao de Egmunda milite ſupra dicto proceſſerunt Johannes & Wilhelmus filii Gerardi in Wyck. De Waltero Stoutkint milite natus eſt Florentius de Egmunda Caſtellanus in Medenblick, & quamplures [h] alii de eodem Waltero proceſſerunt in Alcmaria & Nuport prope Alcmariam commorantes: Wilhelmus, Walterus, & Haine &c.

[h] *etiam* Friſ.

[i] *videlicet jonge Wilhelmus* Friſ.

C A P U T XXXIII.

De Henrico Abbate decimo tertio & nova infeodatione Wilhelmi de Egmunda militis tempore ejuſdem Abbatis.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſexto eligitur decimus tertius Abbas Hæcmundenſis Henricus nomine. Porro eodem anno Wilhelmus de Egmunda miles accepit iterum infeodationem ſuam ab iſto Abbate cum literis deſuper confectis in præſenti forma. *Omnibus ſanctæ matris eccleſiæ filiis fidelibus, ad quos præſens ſcriptum pervenerit. Henricus Dei gratia Abbas Hacmundenſis, Isbrandus Prior, totuſque Conventus, ſalutem in eo, qui eſt ſalus omnium. Ne geſtorum memoria proceſſu temporis evaneſcat, congruum eſt res [k] mortalium ratione robuſtas ſcripto perennare. Cognoſcat igitur præſens ætas ac poſtera, quod fideli domino noſtro Wilhelmo Advocato Egmundenſis eccleſiæ Advocatiam, quam ab ipſa eccleſia noſtra feodaliter obtinet, & cuncta bona ſua feudalia ab eccleſia noſtra recepta ſub hac forma contulimus; quod ſi idem Wilhelmus ſine filio legitimo deceſſerit, filia ſua major natu prædictam Advocatiam cum toto prædicto feodo recipiat; quod ſi nec filiam legitimam habuerit, frater ſuus ſenior legitimus ſucceſſor in eadem Advocatia & dicto feodo ſtatuatur. Univerſi quoque heredes ipſius Wilhelmi in prædicta bona legitime ſucceſſuri, hoc eodem jure in eiſdem bonis tenendis, quo conceſſa ſunt prædicto Wilhelmo, perpetuo potiantur. Et ne aliqua ſubinde poſſit calumnia ſuboriri, ſed donatio noſtra rata & inconvulſa permaneat præſenti pagina ſigillis noſtris roborata hoc factum dignum & utile duximus roborandum. Teſtes ſuperfuerunt: Isbrandus de Egmunda, Dodo de Heyligelo, Henricus de Heyligeloo, Gerbrandus de Alcmare. Datum anno Dominicæ incarnationis milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſexto in menſe Decembri.* Hanc itaque donationem Wilhelmus de Egmunda abnepos iſtius Wilhelmi militis impetravit poſtmodum in anno vel circa annum Domini milleſimum trecenteſimum ſeptimum confirmari per Clementem Papam quintum, ſicut inferius dicetur Capitulo quinquageſimo primo. Adhuc alia infeudatio facta Wilhelmo prædicto ab iſto Henrico Abbate, tamen ſine conſenſu Conventus & abſque aliqua confirmatione ſub hac forma verborum. *Ne geſtarum rerum memoria proceſſu temporis pereat, aut evaneſcat, ad calumniam extinguendam congruum exiſtit res mortalium [l] ratione robuſtas ſcripto perennare. Cognoſcat ergo præſens ætas & ſciat poſtera, quod ego Henricus Dei gratia Abbas Hacmundenſis omnia beneficia, quæ D. Wilhelmus* de

[k] *mortalis* Friſ.

[l] *ratione* abeſt a Friſico.

de Egmunda ab ipſo monaſterio titulo feodi juſto debet obtinere in juſto feudo eidem contuli, in tali forma, quod eadem feoda a linea ipſius Wilhelmi non exorbitabunt neque recedent, & ne venenoſa diſcordia ipſa facta ſubvertat, aut litura dubietatis aboleat, ſed perennatio vigeat, adjicitur etiam, quod ſi jam dictus Wilhelmus ſine filio deceſſerit, ad filiam ipſius natu majorum eadem feoda difficultate qualibet poſtpoſita devolventur. Si herede ſexus utriuſque contigerit eum forte carere, filii vel filia ſobolés in beneficiis ſæpe dictis parenti legitimo ſuccedat. Si vero nec talem heredem præfatus Wilhelmus habuerit, proxima parentela perſona. ad quam reliqua ejus hereditates dinoſcentur rite pertinere, ſæpe dicta beneficia jure feodali poſſidebit, ita quod a regula propaginis ejuſdem nullo pacto migrent. Sane ſi duo diverſi ſexus in æquali conſanguinitatis gradu convenerint, ad ſexum maſculinum omni penitus ceſſante gravamine pranominata feoda derivabunt. Ut autem conceſſio pralibata Domino Wilhelmo & ſucceſſoribus ſuis, qui feuda pranominata, ut pralibatum eſt, jure poſſidebunt, firma & incolumis conſervetur, ſine dolo & tergiverſatione præſentem paginam meo ſigillo & hominum Haemundenſis eccleſiæ duxi roborandam. Teſtes vero ſunt hi, Isbrandus de Haerlem, Nicolaus Perſyn, Walterus de Haerlem, Theodoricus de Waſſenaer, Iacobus de Heyligeloo, Reynerus de Ryſwyck, Isbrandus de Egmunda, Theodoricus de m *Alcmaer, Theodoricus frater ejus, Theodoricus de Laen, Henricus de Heyligeloo, Albertus de Harga, Volpertus filius Gerardi, & quamplures alii tam clerici quam laici. Actum anno Dominica incarnationis milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſeptimo menſe Novembri.*

m Alcmaer Friſ.

CAPUT XXXIV.

De Aeltrudenlant & obitu Henrici Abbatis.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo octavo idem Henricus Abbas dedit prædicto Wilhelmo de Egmunda militi ſub titulo locationis emphiteoticæ prope caſtrum ſuum Aeltrudenlant, ſicut n ipſe quondam vivens poſſidebat, in Huerwere hac forma conditionis, ut jam dictus Wilhelmus Abbati & Conventui, ſuiſque ſucceſſoribus annuatim tres libras & quindecim denarios inde perſolvat in die vel infra octavam S. Martini poſt feſtum omnium Sanctorum ſub pœna amiſſionis terræ prædictæ. Tandem anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo octavo obiit hic venerabilis pater Henricus Abbas Hæcmundenſis, & ſepelitur in eccleſia ſua. Porro circa hæc tempora obiit S. Dominicus inſtitutor ordinis Minorum. Qui ambo claruerunt multis miraculis.

n *ipſe* Friſ.

C A-

CAPUT XXXV.

De Arnoldo Abbate quarto decimo.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo electio iterum celebratur, & quidam Arnoldus nomine fit Abbas Egmundenſis quartus decimus. Hic venerabilis Pater mediante quadam ſumma pecuniæ fecit quitationem quibuſdam ſuper jure dicto Cuermede a rivulo in Galenvoerde decurrente uſque ad parochiam Caſtrichem. Igitur quando iſte Abbas obierit, vel quanto tempore rexerit, non invenitur, rexit tamen in anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo quinto, ut patet in regiſtris bonorum feudalium monaſterii Egmundenſis & privilegiorum. Anno deinde Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo quarto Wilhelmus de Egmunda miles pergens ad diœceſin Bremenſem cum cæteris Chriſtianis Principibus contra Stadenſes infideles ipſe ibidem cum omnibus ſuis o fidelibus in bello occiditur p ſeptimo decimo Maji vel aliter Junii, poſtquam rexiſſet annis viginti ſex. Badeloch autem uxor ejus obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto alias octavo, quinto Calendas Maji. Hic etiam Wilhelmus incipiendo fundaverat Capellam & fabricaverat caſtri ſui q *op die Hoeft* prope Egmundam. Eo ergo occiſo ſucceſſit ei Gerardus de Egmunda miles filius ſuus. Hic bis viſitaverat Hieroſolimis ſepulchrum Domini. Is etiam fecit conſecrari Capellam cum ſuo cimiterio op die Hueft, ſive Rinegom, per Hermannum epiſcopum Leonenſem ſuffraganeum Domini Trajectenſis epiſcopi in profeſto Dionyſii, in honorem omnipotentis Dei & virginis glorioſæ, ac S. Nicolai, & Beatæ Catharinæ virginis ac Martyris, anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo nono. Genuit autem ex Mabelia uxore ſua Wilhelmum de Egmunda militem ſibi ſuccedentem, & Sophiam uxorem Iacobi de Woude militis, qui obiit anno Domini milleſimo trecenteſimo nono.

o *fidelibus* abeſt a Friſ.

p 16 *die* Friſ.

q *Uphueſ* Friſ.

CAPUT XXXVI.

De Theodorico Abbate quinto decimo.

Univerſæ carnis viam Arnoldo Abbate ingreſſo Theodoricus factus eſt Abbas Egmundenſis quintus decimus. Hic cum aliquantis diebus digne præfuiſſet obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo ſeptimo, ſeptimo idus Ianuarii, qui & dedit ad charitatem fratrum viginti tres ſolidos annuatim. Poſt iſtum Theodoricum fuit quidam Abbas Isbrandus nomi-

nomine, qui tamen in Catalogo Abbatum forte propter malum regimen, ſive ingreſſum, vel aliquam aliam cauſam non ponitur. Rexit tamen ille Abbas Isbrandus anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo nono quod patet ex quodam privilegio Hoſpitalis Hæcmundenſis. Porro anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo quarto occiſus eſt Florentius Comes Hollandiæ tertius decimus apud Cleermondt in haſtiludio, cui ſucceſſit Wilhelmus filius ejus, poſtmodum Rex Romanorum.

CAPUT XXVII.

De Lubberto Abbate hujus nominis ſecundo, & indulgentiis in die S. Adalberti.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo Lubbertus hujus nominis ſecundus frater Arnoldi de Egmunda militis factus eſt ſextus decimus Abbas Hæcmundenſis. Pater ejus, ut dictum eſt ſupra capite trigeſimo ſecundo, Walterus ſecundus filius Gerardi primi militis fratris Wilhelmi de Egmunda occiſi in Stadingelant. Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſecundo die Decembris vigeſimo quinto obiit Gerardus de Egmunda miles, & uxor ejus Mabelia obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſecundo, vigeſimo die Aprilis. Quo defuncto ſucceſſit ei filius ſuus Willhelmus tertius de Hæcmunda miles. Hujus uxor fuit Ada, de qua genuit Gerardum de Egmunda militem. Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſexto Innocentius Papa hujus nominis quartus apud Lugdunum exiſtens Pontificatus ſui anno tertio, pridie Nonas Junii, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis cum debita reverentia & devotione ad eccleſiam monaſterii S. Adalberti in Egmunda in feſto ejuſdem accedentibus annuatim viginti dies de injuncta ſibi pœnitentia miſericorditer relaxavit. Et D. Gerardus Archiepiſcopus Colonienſis quadraginta dies. Theodoricus epiſcopus Zudenſis diœceſis Trajectenſis centum dies & carinam. Petrus Zudenſis item proviſor annum & carinam. Summa centum quadraginta quinque dies.

C A-

CAPUT XXXVIII.

De privilegiis Innocentii quarti ſuper decimis novalium, nec non & aliis bonis retinendis cum confirmatione omnium privilegiorum anteceſſorum ſuorum.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſexto Innocentius Papa prædictus dedit monaſterio Hæcmundenſi privilegium ſuper decimis novalium, nec non & aliis bonis retinendis & confirmationem etiam omnium privilegiorum anteceſſorum ſuorum, & deſuper Bullam Apoſtolicam, cujus tenor hic eſt: *Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Abbati monaſterii in Egmunda ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris. Religioſam vitam eligentibus Apoſtolicum adeſſe convenit præſidium, ne cujuſlibet temeritatis incurſus, aut eos a propoſito revocet, aut robur ſacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filii veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & monaſterium S. Adalberti in Egmunda Trajectenſis diœceſis, in quo divino mancipati eſtis obſequio, ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus: Inprimis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſticus, qui ſecundum Deum & beati Benedicti regulam in eodem monaſterio eſſe dinoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur. Præterea quaſcunque poſſeſſiones, quæcunque bona idem monaſterium juſte ac canonice poſſidet, & in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fratrum, ſeu aliis juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipſum, in quo præfatum monaſterium ſitum eſt, cum omnibus pertinentiis ſuis, cum pratis, vineis, terris, nemoribus, uſuagiis, & paſcuis, in buſco & plano, in aquis & molendinis, in viis & ſervitiis, & in omnibus aliis libertatibus & immunitatibus ſuis. Sane novalium veſtrorum, quæ propriis manibus vel ſumptibus colitis, de quibus aliquis hactenus non percepit,* [r] *ſine veſtrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præſumat. Liceat vobis quoque clericos vel laicos liberos & abſolutos a ſeculo fugientes ad converſionem recipere, & eos abſque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper, ut nulli fratrum veſtrorum poſt factam in monaſterio veſtro profeſſionem fas ſit ſine Abbatis ſui licentia de eodem loco niſi arctioris religionis obtentu diſcedere, diſcedentem vero abſque communi literarum veſtrarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clauſis januis, excluſis excommunicatis & interdictis,*

[r] *ſive de veſtrorum* Friſ.

non

non pulſatis campanis, ſuppreſſa voce divina officia celebrare. dummodo cauſam non dederitis interdicto. Criſma vero, oleum ſanctum, conſecrationes altarium ſeu baſilicarum, ordinationes clericorum, qui ad ordines fuerint promovendi, a diœceſano ſuſcipietis epiſcopo, ſiquidem Catholicus fuerit, & gratiam & communionem ſacroſanctæ Romanæ ſedis habuerit, & ea vobis voluerit ſine pravitate aliqua exhibere. Prohibemus inſuper, ut infra fines parochiæ veſtræ nullus ſine aſſenſu diœceſani epiſcopi & veſtro Capellam ſive Oratorium de novo conſtruere audeat, ſalvis privilegiis Pontificum Romanorum. Ad hoc novas & indebitas exactiones, ab Archiepiſcopis, Archidiaconis, ſeu Decanis, aliiſque omnibus eccleſiaſticis, ſecularibuſque perſonis, a vobis omnino prohibemus. Sepulturam quoque illic liberam eſſe decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui ſe illic ſepeliri deliberaverint, niſi forte excommunicati vel interdicti ſint, aut publici uſurarii, nullus obſiſtat, ſalva juſtitia illarum eccleſiarum, a quibus mortuorum corpora aſſumuntur: Decimas præterea & poſſeſſiones ad jus eccleſiarum veſtrarum ſpectantes, quæ a laicis detinentur, redimendi, & legitime liberandi de manibus eorum, & ad eccleſias, ad quas pertinent, revocandi libere ſit vobis de noſtra auctoritate facultas. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci Abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia vel violentia præponatur, niſi quem Fratres communi conſenſu, vel fratrum major pars conſilii ſanioris ſecundum Deum & beati Benedicti regulam providerint eligendum. Paci quoque & tranquillitati veſtræ paterna ſollicitudine in poſterum providere volentes, authoritate Apoſtolica prohibemus, ut infra clauſuras locorum ſeu grangiarum veſtrarum nullus rapinas vel furtum facere, ignem apponere, ſanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, ſeu violentiam audeat exercere. Præterea omnes libertates & immunitates a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus monaſterio veſtro conceſſis, nec non libertates & exemptiones ſecularium exactionum a Regibus & Principibus vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas authoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Decernimus ergo, ut nullus omnino hominum liceat præfatum monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum pro quorum gubernatione ac ſuſtentatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura, ſalva Sedis Apoſtolicæ authoritate, & diœceſani epiſcopi canonica juſtitia. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſeculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo tertiove commonita, niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui careat dignitate, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpe-

perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore Dei & Domini Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubjaceat ultioni, cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ conſcientiæ percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant Amen. Lugduni per manum Mag. Martini S. Romanæ eccleſiæ Vicecancellarii, Nonis Iunii, indictione quarta, incarnationis Dominicæ anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſexto, Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ quarti anno tertio.

CAPUT XXXIX.

De electione Regis Wilhelmi & de decimis in Winnem a Lubberto Abbate Wilhelmo de Egmunda prædicto in feodum conceſſis.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſeptimo in die S. Michaelis illuſtris domicellus Comes Hollandiæ Wilhelmus electus eſt in Regem Romanorum apud villam Woeringe Colonienſis diœceſis, & deinde in feſto omnium ſanctorum in civitate Aquenſi ab Electoribus Imperii cum mira ſolennitate coronatus, ſicut moris eſt, cujus uxor fuit Elyſabeth filia Ducis de Bruynſwyck, de qua genuit Florentium ſibi ſuccedentem Comitem Hollandiæ. Conſiliarii vero hujus glorioſi Regis principaliores fuerunt Otto Trajectenſis epiſcopus ejus patruus, & Henricus Dux Brabantiæ ipſius avunculus. Dominus vero Lubbertus Abbas Hæcmundenſis vir maturus & egregius conſtitutus eſt ejus Vicecancellarius. Hic idem Abbas contulit in feodo Wilhelmo de Hæcmunda militi decimam de Winnem, quam idem Wilhelmus pro quinquaginta libris habebat in pignore acceptis a Waltero milite tutore ipſius Wilhelmi deſuper literis in tali forma. *Ego Lubbertus Dei permiſſione Abbas Egmundenſis notum eſſe volo omnibus præſens ſcriptum intuentibus, quod de communi Capituli mei conſenſu decimas in Winnem, quas Wilhelmus de Egmunda pro quinquaginta libris habebat in pignore, acceptis a D. Waltero tutore ipſius Wilhelmi triginta inſuper libris prædicto Wilhelmo* [ſ] *habendam in feodo, eo videlicet modo, quo cætera bona, quæ* [t] *habet ab eccleſia noſtra in feodo ad præſens dinoſcitur habere. Quod ut ſit ratum & inconvulſum permaneat præſens ſcriptum ſigillo meo & ſigillo Conventus mei roboratum. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo octavo in craſtino dedicationis eccleſiæ noſtræ.*

[ſ] Deeſt dedi vel conceſſi.

[t] hic Friſ.

CAPUT. XL.

Sequitur privilegium Innocentii quarti exprimens Abbatem & Conventum Egmundenſem ad proviſionem alicujus in penſionibus aut in eccleſiaſticis beneficiis cogi non poſſe.

Innocentius *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Abbati & Conventui monaſterii de Hacmunda ordinis S. Benedicti Trajectenſis diœceſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Devotionis veſtræ prælibata ſinceritas ac religionis honeſtas, ac præcipue tuorum Fili Abbas meritorum contemplatio, quibus juvari dinoſceris, nos inducunt, ut quæ digne vobis deſiderata perſpicimus, favore benevolo concedamus. Hinc eſt, quod nos veſtris precibus annuentes vobis authoritate præſenti indulgemus, ut per literas Apoſtolicæ ſedis ſeu Legatorum* v aut Friſ. *ipſius de cætera impetrandas, etiamſi habeatur in eis,* non obſtante aliqua indulgentia, de qua ſpecialem v & expreſſam oportet fieri mentionem, *ad proviſionem alicujus in penſionibus vel eccleſiaſticis beneficiis cogi non poſſitis inviti, niſi de hac indulgentia in eiſdem literis ſpecialis mentio habeatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare præſumpſerit indignationem omnipotentis Dei & B. Petri & Pauli Apoſtolorum ſe noverit incurſurum. Datum Lugduni pridie Nonas Ianuarii anno Dominicæ incarnationis milleſimo ducenteſimo quadrageſimo nono Pontificatus noſtri anno ſexto.*

CAPUT XLI.

De quibuſdam geſtis in Hæcmunda.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo, ſexto Idus Decembris, dominus Theodoricus Vironenſis epiſcopus ſuffraganeus Trajectenſis, de ordine fratrum Minorum monaſterium ſeu Baſilicam perpetuæ virginis Mariæ in Hæcmunda cum cimiteriis reconciliavit, & Sabbatho quo cantatur *Veni & oſtende* ibidem ſacros ordines celebravit. Sequenti die Dominica duos Abbates benedixit, in octava S. Stephani duo altaria conſecravit, & indulgentias largas ubique tribuit. Præterea omnibus devote audientibus antiphonam *Salve Regina*, peracta prima miſſa, decem dierum indulgentias tribuit. Porro ſequenti anno Lubbertus Abbas Egmundenſis duodecimo Kalendas Maji dedit pro debito centum librarum fratri ſuo Arnoldo de Egmunda quaſdam decimas, & x adhuc pro centum aliis.

x anno ſequenti pro aliis adhuc Friſ.

aliis libris vendidit eidem Arnoldo & Werenboldo ex Haga omnem terram inter Winnemerſweet & Goetloshuyſen infra aggerem & extra aggerem ſitam præter eam quæ fcodo habetur, & exceptis ſcopulis ipſi terræ conterminis.

CAPUT XLII.

De privilegio ſuper conceſſione ornamentorum Pontificalium.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo primo Innocentius Papa quartus faciens dominum Lubbertum primum Regalem Abbatem monaſterii Hæcmundenſis dedit eidem privilegium ſuper conceſſione ornamentorum Pontificalium in hac forma. *Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Abbati monaſterii Haemundenſis ordinis S. Benedicti, ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinentis, Trajectenſis diœceſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad* [y] *varietatem exteriorum* [z] *ornamentorum ſponſæ Chriſti, quibus decoris ejus gratia latens intrinſecus indicatur, varia in eccleſia inſtituta ſunt inſignia dignitatum, quibus pro celebritate locorum & meritorum exigentium interdum qui eccleſiaſticis præſunt officiis honorantur, ut corporalis & ſpeciei viſibilis forma ſuadeat inviſibilem ſpiritualium virtutum pulchritudinem appetendam Obtentu ergo eccleſia tibi commiſſa, quam pro eo quod ad Romanam eccleſiam nullo medio, ut afferu, pertinet, dignum duximus ſpeciali prærogativa gaudere, ac tuæ devo tonis merito, ſuper qua chariſſimus in Chriſto filius noſter Wilhelmus Romanorum Rex illuſtris tibi laudabili teſtimonio atteſtatur, volentes eandem eccleſiam amplioribus titulis inſignire, mitra, annuli, aliorumque ornamentorum Pontificalium uſum tibi ac ſucceſſoribus tuis duximus in perpetuum de ſpeciali gratia concedendum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & B. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Ianuæ Nonis Iunii Pontificatus noſtri anno octavo, anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo primo.*

[y] *veritatem* Friſ.

[z] *ornatum* Friſ.

CAPUT XLIII.

De epiſtola quam Wilhelmus Rex miſit Abbati Hæcmundenſi & de occiſione ejuſdem Regis.

a quarto Friſ.
b ibi quisque ſibi impendit Friſ.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo [a] tertio cum Wilhelmus Rex Romanorum ad præſentiam Domini Papæ fuiſſet, & ſuperiores partes perluſtraſſet, ubi quantum honoris [b] ſibi ibi quiſque Princeps impendit præſens hæc epiſtola lucidiſſime manifeſtat. *Wilhelmus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus Abbati Hæcmundenſi Vicecancellario ſuo gratiam ſuam & omne bonum. Ut intellecta contingentia ſtatus noſtri & exultatione tuus reſpiret animus ſuſcipiatque materiam gaudiorum, noveris quod dum nuper partes ſuperioris Alemanniæ ad Renum adiremus omnium vota in amplexione noſtri Dominii ſic defixa invenimus, ut cuncti tanquam mater ſub unico filio de mortuis ſuſcitato viderentur noſtris in aſpectibus gratulari, noſtris precise parendo beneplacitis & mandatis. Inſuper accedat ad cumulum gaudiorum quod caſtrum Drieſvelt [c] & inſignia imperialia diademata cum multis ſanctuariis & in ornatu ineffabili lanceam & coronam in noſtro domimo jam habemus & pacifice poſſidemus. Datum Spiræ &c.* Et hæc de ſecunda ipſius Regis fortuna dicta ſint, nunc autem aliud carmen ſubinfertur, in quo non gaudia ſed lamentationes & Ve narrantur. Nam proh dolor? anno ſequenti, cum idem Rex Friſones contra eum rebellantes vellet debellare, ab eis interemptus eſt quinto Calendas Februarii, cui ſucceſſit in Comitatu Hollandiæ Florentius filius ejus Comes decimus quintus.

c & inſuper Friſ.

CAPUT XLIV.

De quibuſdam actibus Lubberti Abbatis & de obitu ejuſdem.

d redditus Friſ.
e redditus Friſ.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſeptimo Lubbertus Abbas Hæcmundenſis depoſuit in monaſterio Hæcmundenſi panes ſiligineos & hordeaceos, & ordinavit [d] reditus multos, ut monachis ſuis de cætero miniſtrarentur panes triticei. Inſuper & [e] reditus ordinavit ad vinum in quotidiana præbenda. Idem etiam ordinavit præbendas monachales ad numerum triginta monachorum ſimul cum monachis pueris ſcholaribus. Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſecundo Capitula & Prælati S. Martini, S. Salvatoris, S. Petri, S. Johannis, S. Mariæ, & Conventus S. Pauli in Trajecto ordinis ejuſdem D. Benedicti

dicti ſuſceperunt Abbatem & conventum Hæcmundenſem ad ſuam confraternitatem, ut literæ deſuper canunt, quas monaſterium Hæcmundenſe ab illis haber fini hujus Capituli a me adſcriptas. Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo f quarto Nonis Auguſti obiit D. Lubbertus primus Abbas Regalis monaſterii Hæcmundenſis, & ſepultus eſt ſub petra a latere auſtrali Florentii Abbatis, videlicet inter ſepulchrum Andreæ, Brunonis, Reyneri, & Joannis Olout Abbatum Egmundenſium & ſepulcrum dicti Florentii ad caput videlicet Hugonis de Aſſendelft Abbatis, cujus hoc eſt epitaphium:

f tertio Friſ. & Bockenb.

Abbas Lubbertus jacet hic pietate refertus,
Providus, expertus, activus, eratque diſertus.
Primus mitratus fuit Hæcmunda quoque natus.
Paſtor clauſtralis, jam Conſul & Imperialis.
Clauſtrum dilexit & in omnibus id bene rexit.
Nonis Auguſti moritur, numerus quoque Chriſti
Exiſtit M. pariter C. bis L.& X. ſemel I. ter
Lector ſincere Deus iſti dic miſerere

Literæ confraternitatum Collegiorum in Trajecto: *Venerabilibus Dominis in Chriſto chariſſimis D. Abbati totique conventui eccleſiæ Haemundenſis ordinis S. Benedicti, S. Martini, S. Salvatoris, S. Petri, S. Joannis, S. Mariæ Prælati & Capitula, Abbas & Conventus S. Pauli in Trajecto, pro temporali labore ſolatium, de mærore lætitiam & perenne gaudium reportare. Quam bonum ſit quamque jocundum ſpiritualiter fratres per mutuæ charitatis vinculum & ſinceræ dilectionis conſtantiam adjuvare perſpicue ex præceptis ipſius cognoſcimus veritatis, quæ amicos in Deo diligi, & inimicos diligi præcepit propter Deum, & in hoc vere diſcipulos docuit cognoſcendos, ſi dilectionis ad invicem habuerint unionem. Sane literarum veſtrarum ſerie nobis exhibita, & affectu circa nos & Trajectenſes eccleſias præconcepto & ſincerius nobis explanato magnificamus Deum, & exultavit Epiſcopus noſter in omnium ſalutari. Non ſolum mentaliter circa nos igne charitatis accenſi, verum etiam corporaliter quadam ineſtimabili ſuavitate repleti, præſertim cum vos Fratres & in Chriſto venerandi, magnum & honorabile membrum eceleſiæ Trajectenſis, Zelo intimæ dilectionis aſperſi per veſtras nobis patentes literas inſinuare curaſtis, quod nobis ſuper conſolationibus & compaſſionibus crebrius vobis impenſis gratiarum actiones multimodas retuliſtis, & nobis & noſtris ſucceſſoribus maxima quadam & allectoria munera, videlicet plenam & perpetuam fraternitatem omnium vigiliarum, orationum, beneficiorum, communionem, quæ ex nunc in perpetuum a vobis & veſtris ſucceſſoribus in veſtra fiunt & fient eceleſia, nec non om-*

g Deſunt in Friſico.

nium laborum & expenſarum, quæ pro honeſtate & libertate cuilibet Trajectenſi eccleſiæ conſervanda ſeu etiam defendenda emergere poterunt, proportionalem & hilarem nobis exhibitionem ac compaſſionem, quotiens a vobis duximus exquirendam, unicorditer nobis & noſtris ſucceſſoribus in perpetuum obtuliſtis, eandem quoque fraternitatem & ſimili modo perpetuam, cum omnibus articulis ſuperius memoratis vobis concorditer indulgeri de univerſitatis noſtræ gratia poſtulaſtis; Nos itaque Fratres chariſſimi veſtram prudentiam circumſpectam & devotionis affectum intima delectionis examine perpendentes & in Domino commendantes communi dictante conſilio & accedente conſenſu, ſanctæ ac juſtæ poſtulationi veſtræ pium impertientes aſſenſum veſtra prædevotione & meritis excellentibus inclinati S. Trajectenſis eccleſiæ gremium vobis aperimus, ſinceræ charitatis brachiis vos amplexantes in plenam noſtram Confraternitatem & Societatem vos & veſtros ſucceſſores in perpetuum colligentes, omniumque vigiliarum & orationum, & beneficiorum communionem, quæ ex nunc in perpetuum in noſtris fiunt & fient eccleſiis a nobis & noſtris ſucceſſoribus, omnium expenſarum & laborum, quæ pro honeſtate & libertate Hacmundenſis eccleſiæ obſervanda ſeu etiam defendenda impoſterum emergere poterunt, proportionalem hilariter, quotieſcunque a vobis requiſiti fuerimus, exhibitionem offerimus & promittimus inſtanter. Nunc igitur, Fratres chariſſimi, ſinceræ dilectionis virtus & mutuæ charitatis connexitas quos univit, ſtudeamus in hujuſmodi ſanctæ converſationis & ſocietatis propoſito inviolabiliter commanere, & ut perpetuæ fraternitatis memoria inter nos amplius convaleſcat, prout veſtra nobis ſcripſit prudentia, placet nobis ſemperque placebit d: Cancanonicis noſtris veſtriſque commonachis ab hoc mundo migrantibus hujuſmodi exequiarum modum & ordinem per omnia obſervare, ut quandocunque monachum veſtri monaſterii mori contigerit, & dies obitus ſui fuerit nobis intimatus, memoriam exequiarum ſuarum in omnibus & per omnia tanquam noſtri confratris & Concanonici celebrari, & nomine ſuo & die obitus ſui apud nos cum diligentia ſumma conſcripto dies anniverſarii ſui uſque in finem ſeculi obſervetur, & quoniam exigente ſtatu conditionis humanæ mors improviſa ſubrepens mortales inopinato trahit ad exitium, & omnium noſtrum labilis eſt ſtatera, placet nobis quoniam ſic

g tenore Bocoenb.

g tenore nobis innotuit veſtra devotio, ut ſi quemque ex veſtris commonachis quocunque caſu apud nos infirmari, aut mori contigerit, infirmo viſitationis, conſolationis, & beneficiorum, quæ ſibi competunt, neceſſaria favorabiliter impendemus, exequiarum vero per omnia modum & ordinem perſequemur, tanquam ſi idem noſter Canonicus extitiſſet, & ſi forte eidem veſtro monacho apud nos infirmo, vel mortuo eo, quaſi quod alienus ſit, proviſionis infirmitate vel in morte exequiarum non ſuppetant facul-

tates, eaſdem expenſas per Camerarium illius eccleſiæ, apud quem locum elegerit ſepulturæ, prout res exegerit, decenter & honeſte procurabimus miniſtrari, tali conditione pro conſuetudine inter nos accedente, ut quod deeſt expenſis, quas idem Camerarius ad uſus ſive exequias ejuſdem veſtri monachi miniſtravit per Abbatem [b] *& Camerarium veſtri monaſterii noſtro Camerario ſine difficultate aliqua refundatur. In quorum omnium obſervantiam & memoriam ſempiternam, præſentes literas vobis & veſtris ſucceſſoribus exhibemus ſigillorum omnium eccleſiarum noſtrarum Trajectenſium prædictarum munimine roboratas. Datum & actum Trajecti anno ab incarnatione Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſecundo, octavo Calendarum Iunii, in die B. Urbani Papæ & Martyris.*

b vel Bockenb.

CAPUT XLV.

De Nicolao Abbate decimo ſeptimo & quibuſdam ejus geſtis.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio eligitur D. Nicolaus de Saſſenhem decimus ſeptimus Abbas Hæcmundenſis. Iſte Abbas ad petitionem Wilhelmi de Egmunda dedit villicationem de Reynegom Waltero Friſoni Balivo Kennemariæ ad vitam ſuam tantum, & deſuper literas in tali forma: *Nicolaus Dei gratia Abbas Haecmundenſis univerſis præſentia viſuris Salutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra, quod ad petitionem dilecti fidelis noſtri Wilhelmi de Egmunda commiſi villicationem de Rynegom Waltero dicto Friſoni ad vitam ſuam, dummodo in officio dictæ villicationis utilis nobis & fidelis inveniatur, & niſi pro aliquo facto manifeſto, quod ſit contra nos contraque honeſtatem eccleſiæ noſtræ non exhibita nobis ſatisfactione condigna dictam villicationem amittere merito comprobetur. In cujus rei teſtimonium & muniri præſens ſcriptum ſigillo meo & Wilhelmi de Egmunda feci ſigillo communiri. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quarto, quarto Calendas Aprilis.* Igitur ex prædictis patet quod villicatio de Rynegom non pertinuit ad Dominum de Egmunda anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quinto. Abbas Nicolaus augmentavit præbendas monachales in victu & amictu ſatis largiter una cum Præbenda Prioris, ut patet in Regiſtris. Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo Wilhelmus de Hæcmunda miles reſignavit in manu Domini Nicolai paſcua, quæ vulgariter appellantur Gerſe, & dedit deſuper literas in hac forma: *Univerſis præſentia viſuris vel audituris ego Wilhelmus de Egmunda notum facio publice & ſimpliciter proteſtando, quod ego decem & novem paſcuas, quæ vul-*

vulgariter Gherſe appellantur, ſitas apud Reynegom, quas ab eccleſia Egmundana habebam in pacto dicto Erfhuer *pro decem & novem ſolidis annuatim in manu Domini Nicolai Abbatis Haemundenſis reſignavi, eiſque libere renunciavi præſentium teſtimonio literarum, quas in hujus rei teſtimonium ſigilli mei appenſione feci communiri. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo in feſto Pentecoſtes.* Itaque Nicolaus Abbas prædictus obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo nono quarto decimo Calendas Februarii.

CAPUT XLVI.
De Henrico Abbate octavo decimo.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo nono poſt Nicolaum hujus nominis primum factus eſt Henricus hujus nominis ſecundus Hæcmundenſis Abbas decimus octavus. Hic cum videret ſe non poſſe prodeſſe, noluit ulterius præeſſe, unde inter annum Domini milleſimum ducenteſimum ſeptuageſimum primum & ſeptuageſimum quartum, ut patet in magno regiſtro Abbatum, renuntiavit. Tandem obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto, quarto Nonas Novembris, cujus hoc eſt epitaphium.

Hic ſunt Henrici cineres pietatis amici,
Patruus ut didici fuit hic Abba Theodrici
Qui dum prodeſſe nequiverat, ultra praeſſe
Noluit, hinc oneri, pariter quoque ceſſit honori,
Defunctus membris ſemel M. ter C. que, bis I. ſit,
Quando Decembris quarto Nonas hic obivit.
Lector ſincere Deus iſti dic miſerere.

Ex hoc autem antepenultimo verſu liquido patet prædictum Henricum Abbatem obiiſſe anno Domini milleſimo trecenteſimo ſecundo: ergo ſuperius minus vere tempus ſuæ migrationis certum annotatur.

CAPUT XLVII.
De Florentio Abbate nono decimo & de ſpeciali gratia facta Wilhelmo de Egmunda ſuper ſucceſſione pro filiis Gerardi filii ſui.

Poſtquam ergo Henricus reſignaſſet Florentius ſatis juvenis conſilio Henrici Abbatis electus eſt nonus decimus Abbas Egmundenſis. Hic enim

enim fuit filius Werenboldi Utenhage militis, unde tum ex juvenili ætate, tum ex ingenuitate plus animoſus fuit, quam monaſterio expediens fuit, quia bona monaſterii juxta Schagen neglexit, & multos vaſallos de novo infeodavit, & cum conventu ſuo, ut patet in Regiſtris, diſcordiam ſæpe habuit. Porro Gerardus de Egmunda miles filius Wilhelmi de Egmunda genuerat ex Eliſabeth de Strenen uxore ſua quatuor filios, ſcilicet Wilhelmum avo ſuo ſuccedentem, Walterum, Nicolaum, & Johannem., ſed Nicolaus ſolus reperitur fuiſſe miles. Johannes autem quendam genuit dictum Geye Janſſe, de quo poſtea dicetur, & Walterum cognominatum de i Werenſteyn militem, qui Albertum, qui Ottonem, qui Albertum & Joannem fratres, & cognominati fuerunt indifferenter de Egmunda ceu de Merenſteyn. Itaque Wilhelmus de Egmunda ſupra nominatus miles impetravit gratiam ſpecialem pro filiis Gerardi militis filii ſui in caſu, quo Gerardus prædictus moreretur ante Wilhelmum patrem ſuum, ſuper ſucceſſione feodi ſui a Florentio Abbate, cujus tenor hic eſt: *Florentius permiſſione divina Abbas Haemundenſis univerſis præſentia viſuris ſalutem in Domino. Noveritis quod nos ex deliberatione conſilii hujuſmodi bona, quæ nobilis vir Wilhelmus de Egmunda a nobis ſeu noſtro monaſterio de jure tenet in feodum & poſſidet, matura recognoſcimus conceſſione ſeniori filio ex procreatione legitima Gerardi de Egmunda ejuſdem Wilhelmi filii, eiſdem modo & jure in feodum poſſidenda, ut ipſe Wilhelmus de jure tenetur poſſidere a nobis ſeu noſtro monaſterio in feodum, ſi prædictum Gerardum prius quam ſuum patrem antedictum Wilhelmum ab hoc contingat ſeculo migrare. In cujus rei teſtimonium præſentem chartulam ſigilli noſtri appenſione duximus roborandam. Actum & datum anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo octavo in vigilia omnium Sanctorum.*

i *Merenſteyn Friſ.*

CAPUT XLVIII.

De occiſione Florentii Comitis quinti decimi, & litera, quæ dicitur Vidimus, *ejuſdem Comitis pro Wilhelmo milite de Egmunda & de eventibus ejuſdem temporis.*

Anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto Florentius Comes Hollandiæ quintus decimus filius Regis Wilhelmi interfectus eſt a Gerardo de Velſen viginti quinque vulneribus circa Muyden, ut ei a quadam muliere prædictum fuerat, & ſepultus eſt in monaſterio Rynſburgenſi juxta Beatricem uxorem ſuam. Hujus nepos Reynoldus Comes Gelriæ habens in uxorem Margaretam ſororem Beatricis Comitiſſæ Hol-

landiæ præfatæ vindicavit eum de inimico ſuo Gerardo de Velſen. Hic Florentius quinque caſtra in Friſia ædificavit pro ſupplantatione illius Provinciæ, ſcilicet Wydenes, Medenblick, Enegenborch, Nieborch, Middelborch. Ab eodem etiam Florentio Wilhelmus de Egmunda miles dicitur obtinuiſſe unum *Vidimus* in anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio, cujus tenor talis reperitur: *Nos Florentius Comes Hollandiæ notum facimus univerſis præſentia viſuris vel audituris, quod coram nobis venit fidelis noſter Wilhelmus de Egmunda miles, & oſtendit nobis cum hominibus eccleſiæ & literis monaſterii Hecmundenſis eum feodali jure tenere libere a præfato monaſterio omnem juriſdictionem altam & baſſam inter Anemerſweet & Winnemerſweet. Ulterius oſtendit nobis cum hominibus eccleſiæ* k *& literis cognitione, quod ipſe in domo ſua prope Rynegom & ſuper manſum ſuum, ubi domus ſua ſituata eſt, retinere libere poteſt exules noſtros, dummodo cum rapinis & incendiis damnum nobis non inferant, neque terris noſtris, ſed in aliis locis in Egmunda & dominii ſui non poteſt eos retinere, cum tamen omnes aliæ juriſdictiones ſibi libere pertineant, ſicut præſcriptum eſt. Et quoniam iſta oſtenſio in veritate nobis facta eſt, ideo recognoſcimus pro nobis & pro tota poſteritate noſtra eam ſigillatam eſſe noſtro ſigillo. Datum apud Albertsberg anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio Dominica die poſt feſtum nativitatis S. Iohannis Baptiſtæ.* Porro iſta ſchedula habetur in Teutonico in ſimili ſententia, ſicut hic ponitur in Latino, & multotiens Abbas Hæcmundenſis laboravit ad improbandam eam. Occiſo ergo Florentio Comite Dominus Florentius Abbas regalis monaſterii S. Adalberti, Theodoricus undecimus Dominus de Brederode, Henricus Burchgravius Leydenſis, ac Wilhelmus de Egmunda milites perrexerunt Angliam, & inde ad Hollandiam adduxerunt Iohannem filium Florentii Comitis & fit ſextus decimus Comes Hollandiæ. Hujus tempore ſcilicet anno Domini milleſimo trecenteſimo decima octava die Maji obiit Gerardus de Egmunda miles, filius prædicti Wilhelmi militis, quadriennio ante Patrem ſuum. Uxor vero ejus Eliſabeth de Strenen obiit anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſeptimo. Hic autem Gerardus reliquit poſt ſe quatuor filios, de quibus dictum eſt capite quadrageſimo ſeptimo. Anno autem Domini milleſimo trecenteſimo l quinto Kal. Decembr. obiit in Haerlem Iohannes Comes Hollandiæ ſine liberis & ſine militari nomine Comes ſextus decimus, cui ſucceſſit Iohannes Comes Hannoniæ filius ſororis Regis Wilhelmi, & fit Comes Hollandiæ ſeptimus decimus.

k Deeſt & *literis* in Friſ.

l quarto Bockenb.

C A-

CAPUT XLIX.

De parlamento inter Florentium Abbatem Egmundenſem & Ghye filium Iohannis ac de obitu ejuſdem Abbatis.

Anno Domini milleſimo trecenteſimo tertio quidam nuncupatus Gheje filius Iohannis de ſanguine Egmundenſium militum attemptavit cum ſuis adjutoribus obtinere bona & terras Dominii de Egmunda, aſſerens omnem terram Hæcmundenſem ſibi pertinere debere in Erſhuer. Cauſa deducitur ad judicium hominum eccleſiæ, & tota terra prædicta adjudicatur monaſterio & eccleſiæ Hæcmundenſi, ſicut ſententia deſuper lata & in ſcriptis redacta canit, cujus tenor hic eſt: *Gerardus de Raephorſt miles, Wilhelmus de Haerlem, Theodoricus de Waſſenaer, Bartholomeus Uyterwyck, & Ioannes de Rollant homines eccleſiæ Hacmundenſis notum facimus omnibus præſentem paginam viſuris vel audituris, quod nos citati eramus ad comparendum in Hacmunda coram domino noſtro Abbate & ſuo Conventu in parlamento, quod habebat adverſus Gheje filium Iohannis ſuosque adjutores & vicinos de Egmunda, ſcilicet de terris inter Aremerſweet & Winnemerſweet, quas dicebant prædicto Gheje in* Erſhuer *pertinere debere, quibus Dominus Abbas & ſuus Conventus contradixerunt oſtendentes literas veras primi Comitis & ſecundi Comitis Hollandiæ omnem terram illam ipſis* [m] *debere pertinere & domino Apoſtolico per nonum Comitem Hollandiæ traditam libere fuiſſe, a quo & ipſi omnia prædicta tenent ſub annuali cenſu. Porro hoc Parlamentum agebatur per nos & alios homines eccleſiæ, qui ad hoc citati fuerunt de ſententia ad ſententiam. Itaque tandem per ſententiam, quam habebat dare Sculteus* Peregrinus *filius Wilhelmi Sculteti, ſententiatum fuit, quod Abbas præſcriptus judicialiter teneretur ſcire, qualiter illam terram poſſidere deberent, cumque ſententia illa per homines eccleſiæ approbata, & per adverſam partem admiſſa fuiſſet, quæritur a Gerardo de Raephorſt milite judicialiter, quis cum Abbate hoc ſcire deberet, qui judicavit, quod etiam Conventus cum Abbate hoc ſcire deberet. Quod judicium omnes approbaverunt. Quo completo quæritur a Theodorico filio Walteri militis, qualiter ipſi hoc ſcire deberent, qui per fidelitatem, qua ratione homagii tenebatur S. Adalberto patrono eorum, protulit ſuam ſententiam. Quibus ſic peractis & ab utraque parte approbatis manifeſtavit Dominus noſter Abbas ſententiam ſuam, & quidam monachus qui ex parte ipſius loquebatur, quia ſic ſententiatum fuit, quod bene potuit, pro eo quod debilis Abbas in loquela fuit, per fidelitatem, qua tenebatur S. Adalberto, adjudicavit domino Apoſtolico pro-*

[m] *libere Friſ.*

proprietatem omnium bonorum monaſterii Hacmundenſis, ſibi & Conventui, qui nunc ſunt & in futurum erunt, proventus & fructus eorum, vicinus talem gratiam, qualem ſuis temporibus habuerunt cum ceteris petentibus veniam, ſed illos qui juridice contra eum proceſſerunt privavit bonis ſuis. Quibus dictis & approbatis idem monachus protulit eandem ſententiam antedictam ex parte Conventus per eandem fidelitatem, quia ſententialiter judicatum fuerat, quod ipſi poterant facere, ſi tamen Conventuales conſentirent in ſuam ſententiam, ſicut & fecerunt. Quo peracto tunc quæritur ſententialiter a Theodorico de Waſſenaer, an iſtud judicium haberet omnia ſua juſta requiſita, qui ſententiavit, quod judicium iſtud obtinuiſſet omnia ſua plena jura, & approbatur ſententia illa ab omnibus qui aderant. Tunc Gheye filius Johannis cum parte ſua & vicinis confuſi diſparuerunt, & ſententiati ſunt a Johanne de Rollandi, de quo quærebatur ſententia, omnes incurriſſe ſententiam juris. Et ut omnia iſta firma & inconvulſa permaneant in hujus rei teſtimonium ſigillavimus literas iſtas ſigillis noſtris in anno Domini milleſimo trecenteſimo tertio, quarta feria poſt feſtum Epiphaniæ. Litera iſta in originali ſuo habetur in Theutonico in Abbatia Hæcmundenſi in conſimili ſenſu. Anno Domini milleſimo trecenteſimo quarto ſeptimo Calend. Martii obiit Florentius Abbas decimus nonus, qui dedit Conventui quatuordecim ſolidos annuatim de Abbatia recipiendos. Sepultus eſt autem ante Capellam B.Mariæ ſub petra a latere auſtrali Werneri Abbatis, videlicet inter Lubbertum Abbatem & Wernerum, cujus etiam & hoc extat epitaphium:

Hic ex Haga datus Florentius Abba locatus
Eſt, qui formoſus, cautus fuit, ingenioſus,
Pompoſe ſtravit ſua, campanas renovavit,
Cum grege certavit, feudanda dilapidavit.
Hic dum migravit annus de verbigena fit
M. ter C. quater I. ſub ſepteno [n] Martii.
Lector ſincere Deus iſti dic miſerere.

n Kale Martii Friſ.

Poſt iſtum Wernerus Trajectenſis natione eligitur, pro cujus confirmatione a Guidone epiſcopo dictum cœnobium multis temporibus aggravatur.

CAPUT L.

De Wernero Abbate vigeſimo & quibuſdam eventibus illius temporis.

o reverendus Friſ.

Defuncto igitur Florentio Abbate quidam venerabilis monachus dictus Wernerus loco ejus vigeſimus Abbas Hæcmundenſis o venerandus.

dus factus p eſt. Hic de Trajecto natus & Uyttenwaetde cognominatus eſt. (p fuit Friſ.) Anno Domini milleſimo trecenteſimo quarto vigeſima die Martii Wilhelmus de Egmunda tertius ſenex valde obiit ſine liberis propriis, quia Gerardus miles filius ſuus jam per quadriennium ſive quatuor annos defunctus fuerat, ſed idem Gerardus reliquerat quatuor filios. Itaque Ada uxor ejus obierat anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto, quæ legavit monaſterio Hæcmundenſi —— ſolidos annuatim, & fuit prima infra eccleſiam monaſterii Hæcmundenſis ſepulta de proſapia Hæcmundenſium, quia antea in loco, qui Paradiſus dicitur, omnes de q gente (q genere Friſ.) Hæcmundenſium ſepeliebantur, & juxta eam etiam ſepelitur Wilhelmus de Hæcmunda miles maritus ejus. Quo defuncto ſucceſſit ei in bonis ſuis feodalibus Wilhelmus nepos ejus ſenior filius Gerardi de Egmunda militis filii ſui, & hoc ratione privilegii poſiti in capite quadrageſimo ſeptimo. Hujus ergo Wilhelmi uxor dicebatur Margareta filia Comitis de Blanckenhem, de qua non genuit. Item Nicolaus filius Gerardi obiit anno M. ccc. v. & Johannes Domicellus frater ejus obiit anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo nono, etiam ambo ſepulti in eccleſia Hæcmundenſi. Anno Domini milleſimo trecenteſimo quinto Johannes Comes Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ ſecundo Idus Septembris requievit in Domino, ſepultus in urbe Valeſcenorum honore congruo. Hic Johannes prius exiſtens Comes Hannoniæ quinque ſaltem annis Comitatum rexit Hollandiæ, cujus uxor Philippa octavo Idus Aprilis defuncta eſt, & penes virum ſuum in Hannonia tumulata. Huic ergo Johanni ſucceſſit Wilhelmus filius ejus bonus, Comes octavus decimus Hollandiæ &c. Porro Wilhelmus ſupradictus de Egmunda habebat quendam fratrem ex utroque parente, cui nomen erat Walterus, & huic in anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexto Wernerus Abbas Hæcmundenſis dedit decimas in Hillegom ex integro.

CAPUT LI.

De confirmatione Clementis Papæ quinti ſuper infeodatione Dominorum de Egmunda.

Circa hæc tempora Wilhelmus de Egmunda quartus donationem Advocatiæ Wilhelmo de Egmunda militi abavo ſuo datam per Henricum Abbatem, de quo ſupra habetur capite trigeſimo tertio, impetravit confirmari a Clemente Papa quinto cum bulla in tali forma: *Clemens Epiſcopus Servus ſervorum Dei dilecto filio Wilhelmo de Egmunda nobili armi-*

gero Trajectenſis diœceſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Juſtis petentium deſideriis dignum eſt nos facilem præbere conſenſum, & vota, quæ a rationis tramite non diſcordant, effectu proſequente complere. Eapropter dilecte mi in Domino fili tuis multis poſtulationibus grato concurrentes conſenſu literas ſeu inſtrumenta tuis progenitoribus ſuper Advocatia eccleſiæ S. Adalberti Haemundenſis cæteriſque bonis feodalibus a dilectis filiis Abbate & Conventu ejuſdem Egmundenſis eccleſiæ dictæ diœceſis conceſſa per hæc verba: Omnibus *S. matris eccleſiæ fidelibus ad quos præſens ſcriptum pervenerit,* Henricus *Dei gratia Abbas Haemundenſis,* Isbrandus *Prior, totuſque Conventus ſalutem in eo, qui eſt ſalus omnium. Ne geſtarum rerum memoria temporis proceſſu evaneſcat, congruum eſt res mortalium ratione robuſtas ſcripto perennare. Cognoſcat igitur præſens ætas & poſtera, quod fideli noſtro Domino Wilhelmo Advocatiam, quam ab eccleſia noſtra feodaliter obtinet, & cuncta ſua bona feodalia ab eccleſia noſtra retenta ſub hac forma contulimus. Si idem Wilhelmus ſine filio legitimo deceſſerit filia ſua major natu prædictam Advocatiam cum prædicto feodo recipiat. Quod ſi nec filiam legitimam habuerit, frater ſuus legitimus ſucceſſor in eadem Advocatia & dicto feodo ſtatuatur, univerſique heredes ipſius Wilhelmi in prædicta bona legitime ſucceſſuri hoc eodem jure in eiſdem bonis tenendis, quo conceſſa ſunt præmemorato Wilhelmo, perpetuo potiantur. Et ne aliqua poſſit ſubinde calumnia ſuboriri, ſed donatio noſtra rata & inconvulſa permaneat, præſenti pagina ſigillo noſtro roborata hoc factum dignum & utile duximus confirmandum. Teſtes ſuperfuerunt* Isbrandus *de Egmunda, Dodo de Heyligeloo, Henricus de Heyligeloo, Gerbrandus de Alcmaer. Datum anno Dominicæ incarnationis milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſexto menſe Decembri;* Sicut eas *aut ea juſte, libere, & quiete obtinuiſti & obtines, tibi tuiſque ſucceſſoribus cum earundem ſeu eorundem tenore authoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siqua autem eccleſiaſtica ſecularíſve perſona ſciens contra eam temere venire præſumpſerit, a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo judicii die diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Datum Avinione decimo quinto Calendas Februarii, Anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo, Pontificatus noſtri anno quinto.* Et hæc confirmatio facta eſt circa annum M. CCC. X. quando dicta bona vacabant monaſterio, quia Wilhelmus impetrator dictæ confirmationis nec juſte nec libere obtinuit tunc temporis iſta bona. Item Bonifacius confirmavit privilegia Wilhelmi de Egmunda in forma communi, nullis tenoribus privilegiorum inſertis, Pontificatus ſui anno ſeptimo, hoc eſt, anno Domini CIↃ. CCC. II.

C A P U T LII.

De poteſtate obtenta a Sede Apoſtolica ad benedicendum plura, & confirmatione multorum privilegiorum, & de obitu Werneri Abbatis viceſimi.

Anno Domini CIↃ. CCC. VII. Clemens Papa quintus cum Burdegalis reſideret contulit Hæcmundenſi Abbati, ut poteſtatem haberet ad benedicendum cum debita ſolemnitate pallas altaris, amictus, albas, manipulos, ſtolas, caſulas, cæteraque hujuſmodi ornamenta infra ſuum monaſterium ſine celebratione prævia, ſed extra ſuum monaſterium, ubicunque cum divina contigerit celebrare, in parochiis quoque perſonatuum ipſius, pueros earundem clericali charactere inſignire, jure diœceſani ſemper ſalvo. Anno vero ſequenti idem Clemens Papa confirmavit totum privilegium ex integro, quod Innocentius quartus dederat ſub data Ann. Domini CIↃ. CCC. XLVII. ut patet ſupra cap. XXXVIII. Sed ſuperaddidit quod criſma, oleum ſanctum, conſecrationes Altarium, ſeu Baſilicarum, ordinationes clericorum, qui ad ordines fuerint promovendi, & confirmationes & conſecrationes Abbatum a diœceſano ſuſcipiantur epiſcopo, vel a quocunque alio epiſcopo Catholico ad libitum. Bulla hujus privilegii eſt in Abbatia Egmundenſi. Anno Domini CIↃ. CCC. VIII. in feſto S. Agathæ obiit Wernerus Abbas vigeſimus, qui de bonis Abbatiæ dedit cuilibet Conventuali augmentando præbendas quadraginta ſolidos annuatim, & ſepultus eſt ante Capellam B. virginis ſub ſarcophago a latere boreali Florentii Abbatis ad caput Bartholdi Abbatis vigeſimi primi ſui ſucceſſoris. *

* Sequebatur hic in Friſico epitaphium Werneri, quod infra habet Lector ſeq. cap. in fin.

C A P U T LIII.

De Bertholdo Abbate vigeſimo primo, & de infeodatione Walteri de Hæcmunda ad vitam ſuam tantum.

Anno Domini M. CCC. VIII. ordinatur Bertholdus de Ojen vir nobilis filius Domini de Oyen viceſimus primus Abbas Hæcmundenſis. Anno Domini M. CCC. XII. obiit Wilhelmus de Hæcmunda ſine liberis & ſine militari nomine & ſepelitur in monaſterio Hæcmundenſi. Margarita vero uxor ejus de Blanckenhem obiit anno Domini CIↃ CCC. XII. poſtquam iſte Wilhelmus annis octo —— & propterea Walterus frater ejus factus eſt Dominus Egmundenſis. De aliis ejus duobus fratri-

bus dicetur in ſequentibus. Temporibus autem iſtius Wilhelmi ſupradicti factus eſt Wilhelmus bonus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ, Comes decimus octavus, ut ſupra dictum eſt. Hic Comes habuit fratrem Guidonem nomine epiſcopum Trajectenſem. Et hic Guido genuerat prius in laicali habitu legitime ex uxore ſua filiam nomine Mariam, quam in uxorem accepit Gisbertus Dominus de Yſelſteyn, & genuit ex ea Arnoldum Dominum de Yſelſteyn, & Guidam uxorem Iohannis de Egmunda, de quo infra, [r] & poſt mortem —— Walterus igitur hujus nominis tertius, frater prædicti Wilhelmi de Egmunda mortuo fratre ſuo ſine liberis factus eſt octavus decimus Dominus de Egmunda, ut infra dicetur. Hic Walterus habuit in uxorem Beatricem filiam D. de Durtogen, ex qua genuit Iohannem hujus nominis primum ſibi ſuccedentem. Igitur cum Walterus iſte fratri ſuo in feodalibus ſuccedere vellet, & non valeret propter reſiſtentiam Abbatis, tandem per preces ſuas & conſanguineorum ſuorum & miniſteria Abbati & Conventui exhibita obtinuit ab eodem Abbate infeodari ad vitam ſuam tantum, & dedit deſuper Abbati & Conventui recognitionis literas, quarum tenor hic eſt: *Ego Walterus de Egmunda notum volo eſſe omnibus præſens ſcriptum inſpicientibus, vel audientibus, quod de conſilio amicorum meorum, diſcordiam quæ erat inter Bertholdum Abbatem Hecmundenſem ex una parte, & perſonam meam ex altera de bonis in Hecmunda, tradidi in* [s] *manus Hugonis Prioris Hecmundenſis, Gerardi de Heemskerck militis, Iohannis Perſyn ſenioris, Walteri Uyttewyck, & Theodorici de Rollandt ad obſervandum eorum arbitrium, quorum arbitrii promulgatio patet in ſequentibus. Inprimis arbitrati ſunt, quod ſub arbore ante lapideam domum debent obſervari tria judicia, ſermone vulgato dicta* [t] Gardingen. *Item ſi aliquis occideretur in villa tunc ego Walterus prænominatus venirem & quærerem ab eodem Abbate, quando placeret ſibi judicium deſuper fieri, & rogabo Abbatem, ut præſens interſit judicio, & in caſu, quo Abbas abſens eſſet, rogabo Priorem, ut judicio adſit, & judicium occiſi erit ante proximiorem domum villæ* [v] *aut pontem. Ulterius non* [x] *habebo judicium exercere adverſus homines eccleſiæ, niſi de homicidio & de pugna. Item ſi famuli monaſterii in villa forefacerent, tunc ego vel per Nuntium meum intimarem Abbati, ut ipſe eos admoneret ad ſatisfaciendum competenti tempore, ſicut decet, & in caſu, quo Abbas non faceret, ego procederem judicialiter contra eos. Ulterius de Sculteto ego eligam tres viros, & de illis Abbas eliget unum Scultetum quemcunque voluerit ad faciendum & judicium & juſtitiam. Et in caſu quo aliquis veniret & peteret judicium de hominibus & famulis eccleſiæ & Abbas reſponderet, quod non vellet, vel non poſſet, tunc ego facerem, & etiam*

r Friſ. Unde & poſt.

s manu Friſ.

t Gadinge Friſ.

v ante Friſ.

x habeo Friſ.

tiam in caſu quo Abbas vel Nuncii ejus non valerent obtinere judicium in villa vel alibi ubi jus haberet, tunc ego venirem ei in auxilium, ſicut teneor in licitis ſuis; & e converſo Abbas tenetur mihi ſuccurrere in meis licitis. Igitur omnia iſta durabunt ſolum ad vitam meam & non amplius. Et ut iſta firma & inconvulſa permaneant & a me obſerventur appendi ſigillum meum ad præſentem paginam. Datum & factum in Haemunda anno Domini cIɔ. ccc. *& duodecimo in die Apoſtolorum Simonis & Judæ.* Pagina iſta in ſuo originali in Abbatia habetur in vernacula lingua, in conſimili ſenſu, quam & in manu mea habui, perlegi, exſcripſi, & Latinum feci. Porro de præſcriptis literis anno Domini cIɔ. ccc. xxvii. fecerunt pariter unum *Vidimus* Frater Harbordus Prior Prædicatorum in Haerlem, & Frater Arwinus Prior Carmelitarum in Haerlem. Hic nempe Walterus de Hæcmunda non reperitur fuiſſe miles, uxor vero ejus fuit Beatrix de Duertogen (*Doertogen* jacet prope *Naeltwyck*) ex qua genuit, ut ſupra, Iohannem ſibi ſuccedentem. Porro Abbas Bartholdus multa bona in Baneſſe apud Uytgeeſt alienavit, & monaſterium in duobus millibus & octingentis libris antiquæ monetæ tempore obitus ſui obligatum reliquit. Obiit autem anno Domini cIɔ. ccc. xix. ſecundo Idus Februarii, & ſepultus eſt in ſepulchro Franconis Abbatis ante Borealem januam chori ſub ſarcophago ad pedes Werneri Abbatis, & dedit Conventui novem libras bonæ monetæ de Abbatia annuatim recipiendas. Sequuntur epitaphia iſtorum duorum Abbatum, ſcilicet epitaphium Werneri & Bartholdi Abbatum:

Abbas Wernerus jacet hic qui Paſtor & Herus
Trajecti natus fuit ac ex Werd vocitatus
Templum veſtivit cum ſedibus his & obivit
Anni dum Domini ſunt octo mille trecenti
Sub feſtis Agatha, vivat ſine fine beate.
Lector *ſincere Deus iſti dic miſerere.*

Epitaphium Bertholdi

Hic cum Francone jacet Abbas, qua ratione
Neſcio, Bartholdus ex Oyen qui fuit ortus.
Hic bene devotus ſed cautus non bene totus.
Res alienavit, & debita multiplicavit
Idus ſub bino Februo denoque noveno
Ac trecenteno milleno dormiit anno
Dic Lector x *quiſquis Deus ut miſeretur utriſque.*

x *quiſque* Friſ.

CAPUT LIV.

De Theodorico Schrevelt Abbate vigeſimo ſecundo & venditione cujuſdam domus ſub pactione dicta Lantwinninge.

Anno Domini M. ccc. xix. mortuo Bertholdo Abbate vir piiſſimus, prudens, nobilis, dominus Theodoricus videlicet cognomine Schrevelt dictus, ingenua Egmundenſium proſapia genitus, paſtorali regimine ſublimatur, & efficitur viceſimus ſecundus Abbas Egmundenſis. Hic fuit filius Gerardi de Egmunda militis, filii Arnoldi de Egmunda militis, fratris Lubberti hujus nominis ſecundi, & primi Regularis Abbatis. qui prius ſimplex, devotus, ac utilis diſpenſator monaſterii exſtitit, ac circa finem ſuum ab Egmund. perſecutus eſt. Anno Domini M. ccc. xxi. obiit Walterus de Egmunda & ſepelitur in eccleſia ejuſdem monaſterii, cui ſucceſſit Iohannes de Egmunda filius ejus miles. Hujus Iohannis militis uxor fuit Guida filia Gisberti Domini de Yſelſteyn, mater vero ejus, uxor ejuſdem Domini de Yſelſteyn, etiam dicebatur Guida filia D. Guidonis epiſcopi Trajectenſis legitima, fratris Iohannis Comitis Hannoniæ, Hollandiæ &c. ut ſupra dictum eſt, ex qua Iohannes de Egmunda miles genuit Arnoldum Dominum de Egmunda primum, Iohannem, Gerardum Balivum Kennemariæ, maritum Wilhelmæ Dominæ de Wateringen, Ottonem qui occulte duxerat in matrimonium Mabeliam filiam Domini de Arkell, ſororem ſcilicet Iohannis epiſcopi Trajectenſis, Wilhelmum militem & Dominum de Soetermeer, Albertum Canonicum Trajectenſem S. Mariæ, Dominum N. de Vianen, Dominum N. de Culenburch, N. Burchgraviam Leydenſem, N. uxorem Bartholomei de Raephorſt militis, N. Sanctimonialem Buſcoducis apud Clariſſas, Mariam Domicellam y Ryſnich, ac Bertham uxorem Walravi Domini de Brederode, & quia Arnoldus frater Gisberti de Yſelſteyn Dominus de Yſelſteyn fuit ſine liberis, ideo Dominium de Yſelſteyn z ad miſſionem Wilhelmi boni Comitis Hollandiæ ac Margaretæ Imperatricis filiæ ejuſdem Comitis devolvebatur ad proles Guidæ jam dictæ uxoris Domini Iohannis de Egmunda. Igitur poſt mortem Arnoldi fratris Gisberti de Yſelſteyn, & poſt mortem patris Gisberti ſcilicet de Amſtel factus eſt iſte Iohannes Dominus de Egmunda Dominus de Yſelſteyn ex parte uxoris ſuæ. Anno Domini M. ccc. xxvi. D. Theodoricus Screvelt Abbas vendidit cuidam Gerardo de Egmunda domum in Egmunda ſub pactione dicta *Landwinninge*, & in ſignum hujus idem Gerardus tradidit Abbati lice-

y Riſingis Friſ.

z admiſſione Fr ſ.

literas formam exemptionis continentes in tali forma: *Notum ſit omnibus, quod ego Gerardus miles emi a Reverendo Patre in Chriſto Abbate Egmundenſi unam domum cum area, quarum poſſeſſor* [b] *fuit ante mortem ſuam D. Coſtinus Paſtor Egmundenſis ſub tali conditione, quod prædicta hereditario jure poſt mortem meam devenient ad heredes meos, ſi tamen tempore obitus mei habitaverint in Haemunda, & tunc hoc fiet tali pacto, id eſt,* Lantwinninge, *ſicut conſuetum eſt hujuſmodi obtinere ab Egmundenſi Abbatia, ſed ſi heredes mei tempore mortis meæ non habitaverint in Haemunda, tunc omnia prædicta devolventur ad Abbatem Haemundenſem abſque contradictione cujuſcunque. Ulterius ego non evellam arbores virides ſtantes in prædicta area. Et in teſtimonium veritatis ſigillata eſt hac litera ſigillo meo. Datum anno domini* CIↃ.CCC.XXVI. *in vigilia Willebrordi.* Anno Domini CIↃ. CCC. XXVI. obiit Theodoricus Schrevelt Abbas Hæmundenſis tertio Calendas Octobris. Is dedit cuilibet conventuali presbytero unam libram annuatim ad veſtes, & toti Conventui ad memoriam quinque libras annuatim, & ſepultus eſt [c] ad auſtralem partem altaris ſanctæ Crucis ſub petra a latere auſtrali Henrici quondam Abbatis, cujus hoc eſt epitaphium:

Ecce Theodorici cineres bonitatis Amici,
Nunc tegit iſte later, qui fuit Abba pater.
Hujus Regalis clauſtri quoque ſpiritualis
Paſtor honore fruens, nobilitate cluens.
Floruit Hæmunde monachorum Paſtor abunde
Solvens inprimis debita multa nimis.
Ad phanum clauſtri [d] partem Borealis & Auſtri
Hic renovans etiam deſuper eccleſiam
Ornamenta bona vaſorum plurima dona
Argenti domui fecit ineſſe ſuæ.
Auxit præbendas feliciter. Inde Calendas
Octobris trino dormiit in Domino.
Dicite nunc cuncti Lectores ad relevamen
Hujus defuncti quod requieſcat Amen.

CAPUT LV.

De Hugone Abbate vigeſimo tertio.

Anno Domini M. CCC. XXVI. ſepulto Domino Theodorico Abbate electio cum invocatione S. Spiritus celebratur, & eligitur Hugo filius Menſonis opidi Harlemenſis Abbas viceſimus tertius. Hic monaſterium

[b] *fuerat* Friſ.

[c] *ante* Friſ.

[d] *partes* Friſ.

tam in ſpiritualibus quam in temporalibus bene rexit, conventum valde dilexit, & bona monaſterii augmentavit. Anno Domini cIↃ. ccc xxvii. perlucida Cometes apparuit, & eodem anno Wilhelmus Bonus Comes Hannoniæ & Hollandiæ &c. arthritico morbo debilitatus obiit, cui ſucceſſit Wilhelmus frater Imperatricis Romanorum, filius ejus, Comes Hollandiæ decimus nonus. Anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſecundo conſecrata eſt ſacriſtia a Kenone Margaritenſi epiſcopo Suffraganeo Trajectenſi & altare ejuſdem Sacriſtiæ in honore S. Jeronis Martyris & S. Agathæ virginis. Quod altare deſtructum fuit anno Domini M. IↃ. xvi. Anno Domini M. ccc. xlv. decimo ſexto Calendas Septembris obiit Hugo Abbas, qui dedit Conventui in Ruven duodecim menſuras terræ, dictas *margen*, Latine jugera, & ſepultus eſt ante Capellam S. Benedicti, cujus hoc eſt epitaphium:

e octo tunc Friſ.

Laurent [e] octa Ieſu ſemel M. ter C. novies V.
Eſt populus moeſtus, moritur quia largus, honeſtus,
Hugo Menſonis exemplum dapſilitatis,
Mitis valde bonis, ultor durus ſceleratis,
Nobilibus charus, rerum fuit ordine gnarus.
Sic vitam duxit, quod dormitoria ſtruxit,
Et terras emit, violatas jure redemit.
Flent verecundantes inopes victumque rogantes,
Tali privati, qui pronus erat pietati,
Vivendi norma fuit atque gregi bona forma.
Nam fuit Abba pater, claudatur ei locus ater,
Et ſic pro meritis ſit junctus in æthere choris.

CAPUT LVI.

De Wilhelmo de Rollant Abbate vigeſimo quarto.

Anno Domini cIↃ. ccc. xlv. viam univerſæ carnis Hugone Abbate ingreſſo Wilhelmus de Rollant fit Abbas Egmundenſis viceſimus quartus, qui ſex annis laudabiliter & valde utiliter tam in ſpiritualibus quam in temporalibus monaſterio præfuit. Hujus Abbatis tempore Wilhelmus Comes Hollandiæ Trajectum cum magno exercitu obſedit, in qua obſidione ſagittam accepit in pede. Tandem pace facta in Friſia occiditur anno Domini M. ccc. xlvi. ſexto Calendas Octobris. Poſt cujus mortem Ludovicus Imperator hujus nominis quartus dedit Comitatum Hollandiæ Margaretæ uxori ſuæ, ſorori dicti Wilhelmi, quia ſine liberis mor-

mortuus fuerat, efficiturque Comitiſſa Hollandiæ viceſima. Hæc Margareta habens duos filios ex Imperatore, ſcilicet Wilhelmum Ducem freneticum & Albertum Ducem Bavariæ. Habuit eadem adverſus filium ſeniorem videlicet Wilhelmum bellum ſupra Moſam. Anno Domini M. ccc. LI. Wilhelmus de Rollant Egmundenſis Abbas per Procuratores Abbatiam in Romana Curia reſignavit ſupplicando dicto monaſterio provideri cum perſona Dn. Iohannis nuncupati Olout monachi Egmundenſis & Doctoris decretorum, tunc in Romana Curia legentis, quod & ita factum eſt.

CAPUT LVII.

De Iohanne Olout Abbate vigeſimo quinto.

Iohannes Olout efficitur vigeſimus quintus Abbas Hæcmundenſis. Hic ex oppido Harlemenſi ortus fuit decretorum Doctor, & tam Conventui quam Egmundenſibus charus fuit ſatis, ſed in flore juventutis morte præventus nihil memorabile geſſit. Obiit autem anno Domini CIↃ. ccc. LIII. decimo octavo Calendas Octobris, pro cujus anima dati ſunt Conventui decem ſolidi annuatim & ſepultus eſt in ſepulcro Andreæ, Brunonis, & Reyneri Abbatum ſub boreali latere cujuſdam pretioſæ petræ, cujus hoc eſt epitaphium.

Hic ſunt Doctoris decreti membra Iohannis
Abbatum floris, binis qui præfuit annis,
Dapſilis, & gnarus, cunctiſque per omnia charus
Struxit, quæ quivit, majora patrare cupivit,
Hæc dum quæſivit, mortemque repente ſubivit
M. ſemel eſt Ieſu ter C. ter I. decies U
Annus dum colitur crux exaltata moritur.
Lector ſincere Deus iſti dic miſerere.

Quo mortuo iterum Wilhelmus de Rollant Abbas eligitur unanimiter, qui diſſimulans ſe propter adventum Wilhelmi Ducis frenetici & aliorum Principum pro diverſarum perſonarum electione laborare volentium conſenſit electioni de ſe factæ, ſed poſtea vigeſimo ſexto die vocatis electoribus ſuis electioni ſuæ coram Notario in præſentia totius Conventus renuntiavit, qui poſtmodum in monaſterio pie, honeſte, & humiliter converſatus obiit tandem anno Domini M. ccc. LV. quinto Idus Aprilis. Hic dedit Conventui terram in Bachem, ſingulis annis unam libram perſolventem, & ſepultus ante Borealem partem altaris S. Crucis, a latere boreali ſecundi Henrici quondam Abbatis, cujus hoc eſt epitaphium:

 Wil-

Wilhelm de Rollant jacet hic ſemel Abba vocatus,
Quem ſuperextollunt bonitates quas operatus.
Eſt ter electus bis liquit ſponte revectus.
Hic augmentator rerum, larium reparator,
Clauſtri zelator fuit ac inopum recreator,
Devotus totus & nobilibus bene notus.
Manſuetus, lætus fuit, & virtute repletus.
Subditus ac humilis obiit ſub quinto Aprilis
Idus quando Ieſu datur M. C. ter & L. X. V.
Lector ſincere Deus iſti dic miſerere.

CAPUT LVIII.

De Hugone Abbate vigeſimo ſexto & de bello inter eum orto & Iohannem de Egmunda militem.

Cum ergo, ut jam dictum eſt, Wilhelmus de Rollant ſecundo reſignaſſet, Hugo de Aſſen lelſt efficitur vigeſimus ſextus Abbas Hæcmundenſis Hic conſtruxit Capellam in Winnem, quatenus per eam ſciri poſſent limites monaſterii Hæcmundenſis, propter quod factum eſt, & quia nimis zeloſus fuit pro bonis monaſterii hinc inde a Iohanne de Egmunda acquirendis ac rehabendis, diſcordia magna orta eſt inter eoſdem. Et quia idem Ioannes per viam juris nequivit Abbati reſiſtere, ideo via facti proceſſit contra eum. Fuit enim dives & potens, quia fuit Dominus de Yſelſteyn ex parte uxoris ſuæ, & fuit magnus apud Ducem freneticum Wilhelmum, videlicet Comitem Hollandiæ, qui fuit ejus fautor maximus, quia per partialitates, quæ dicuntur *Cabellaus*, exaltatus fuerat in Comitem Hollandiæ. Quare & prædictus Iohannes de Egmunda miles & Dominus de Yſelſteyn infinita damna intulit monaſterio Hæcmundenſi. Anno Domini M. CCC. LVIII. in die S. Georgii prædictus Dux Wilhelmus freneticus effectus decem & novem annis ponebatur in [e] cuſtodia. Tunc partialitas, quæ dicitur *Cabellaus*, voluerunt regnare uxorem ejuſdem Wilhelmi frenetici, ſed contraria pars miſit Bavariam pro Duce Bavariæ Alberto, fratre ejuſdem Ducis, ut loco fratris Hollandiam regeret. In iſto ergo bello monaſterium Hæcmundenſe adhuc patitur moleſtias a prædicto Ioanne de Hæcmunda milite, & damnificavit Abbatem & Conventum ultra duo millia florenorum. Facta ergo Anno Domini CIↃ.CCC. LX undecimo die Maji, indictione tertia decima, in Avenione citatio per ſummi Pontificis authoritatem, qui tunc ibi reſidebat, contra iſtum Iohannem de

[e] *carcere* Fil.

de Egmunda militem. Ex parte Abbatis & monaſterii mittitur citatio ad Hollandiam, & executores & examinatores pariter. Anno ergo eodem ſcilicet milleſimo trecenteſimo ſexageſimo in Auguſto Hugo filius Iohannis de Lymen juravit, ut diceret veritatem, ut moris eſt teſtium, coram Iudicibus & Commiſſariis ſummi Pontificis, de cauſis inter monaſterium Hæcmundenſe & Iohannem de Hæcmunda filium Walteri militem. Deinde in eodem anno menſe Septembri Gerardus Robſant & Hermannus Valckenaer familiares Domini Iohannis de Egmunda, ex mandato, ejuſdem domeſtici & commenſales ante domum Walteri de Wilden in villa Egmundenſi in via qua itur de monaſterio ad Capellam S. Adalberti inhumaniter interfecerunt Hugonem filium Iohannis de Lymen præfatum propter cauſam prædictam percutiendo ipſum in capite letaliter & mortifere. Mox poſtquam Gerardus Robſant, & Hermannus de Valckenaer dictum homicidium perpetrarunt, cucurrerunt ad cimiterium eccleſiæ parochialis villæ Egmundenſis. Quibus exiſtentibus in cimiterio Iohannes de Egmunda miles mandavit Nicolao de Alcmaria familiari ſuo, ut duos equos ipſius militis acciperet, & eos ad cimiterium præfatum produceret. Quod & ita factum eſt. Nam dicti Gerardus & Hermannus aſcenderunt equos illos, & in manſum ejuſdem militis equitaverunt, ut ibi tute conſiſterent. Iſti autem perpetraverunt homicidium, ne Hugo Iohannis proferret veritatem, ſicut juraverat ſe dicturum contra Iohannem de Egmunda militem. Deinde in profeſto nativitatis B. Mariæ virginis venit Walterus cognominatus de Wilde, & detulit monaſterio Hæcmundenſi duas diffidationis literas in papiro recenter ſcriptas, & una earum erat ſigillata ſigillo Florentii Arnoldi, & altera ſigillo Wilhelmi Gallicani, cum quibus quilibet in ſolidum diffidavit Dominum Abbatem Hæcmundenſem cum Conventu ſuo, & omnes miniſteriales ejuſdem monaſterii. Tunc in nocte Dominicæ ſequentis combuſſerunt magnum horreum, in quo equi Comitis Hollandiæ conſueverunt locari, quando veniebat Hæcmundam, & quia ventus adverſus Conventum erat, ideo etiam ex eodem igne quatuor combuſtæ ſunt domus, & duo receptacula de frumento plena & fœno ejuſdem monaſterii cum equis & aliis jumentis multis, ſupellectilibuſque diverſis, & lignis pro nova ſtructura præparatis, & in tantum iſtud incendium prævaluit, ut Abbatem & Conventum damnificaret ultra ſeptem millia ſcudatorum. Poſt incendium vero præfatum inventæ [f] ſunt ſagittæ ignitæ, & ſcalæ, cum quibus incendium compleverant. Eadem etiam hora quoddam molendinum ad Abbatem & Conventum juſto titulo pertinens & per ſpatium quoddam a monaſterio ſegregatum igni tradiderunt.

[f] *fuerunt* Friſ.

C A-

CAPUT LIX.

De eodem diſcrimine adhuc.

Anno Domini M. ccc. LXI. Sabbato ante feſtum Sanctorum Philippi & Iacobi ſummo diluculo combuſſerunt etiam unum horreum ad monaſterium pertinens, remote a monaſterio juxta montes arenoſos ſtans. Deinde primo Maji venerunt Gerardus de Heemskerck & Walterus a Merenſteyn, & fecerunt tantum tumultus ad januas chori, quod Sacerdos in miſſa exiſtens, neceſſitate compulſus celebrationem habebat dimittere & deponere veſtes ſacerdotales. Poſt hæc perrexerunt tres monachi Scippelinger verbis monaſterii ad Ducem Albertum, qui illuc tunc venerat, ut homagiaretur a Kynnemariis pro Tutore fratris ſui Wilhelmi Ducis frenetici, ubi cum eſſent petierunt a Duce Alberto, ut faceret pacem inter Abbatem Hæcmundenſem & Iohannem de Hæcmunda militem, qui dixit eis, *Sequimini uſque Caturyck, & ibi audiam vos, & habebitis optatum.* Cum ergo ibi eſſet ut homagiaretur a Rynlandenſibus, acceſſerunt ad eum prædicti monachi pro cauſa præfata. Tunc Dux Albertus ordinavit pacem inter Abbatem Hæcmundenſem & ſuos conſanguineos, & monaſterium cum ſuis miniſterialibus ex una parte, & Ioannem de Egmunda militem & ſuos conſanguineos, miniſteriales & adjutores ejuſdem militis ex altera parte. Quæ tamen pax non diu ſervata fuit ex parte Egmundenſis, quia poſt modicum tempus rediit Walterus de Merenſteyn cum duobus ſociis, & evellendo confregit fores portæ hoſpitalis, ne de cætero porta hoſpitalis clauderetur, quæ tamen tunc temporis erat aperta. Deinde feria tertia poſt feſtum S. Confeſſoris Odulphi rapuerunt tres ibices ſeu ciconias ex antiquo pomario pertinentes Johanni de Weent monacho, & Gerardus de Heemskerck joco poſtmodum dixit in deſpectum monaſterii ſe vidiſſe per ſomnium tres ibices per muros avolaſſe. Sequenti etiam feria quarta redierunt, & cum ſcalis per murum ſcanderunt, & confringendo [f] januam domus portæ rapuerunt unum optimum mutonem: ſed nec monachi valebant agere contra raptores illos. Deinde in feſto S. Adalberti Gerardus [g] famulus Gerardi de Heemskerck cum uno ſocio intraverunt pomarium Arnoldi de Driel monachi, & rapuerunt ex eo ceraſa ad libitum ſuum, & cum diceretur eis ut deſiſterent, & exirent, evaginaverunt gladios ſuos, & Gerardus Boom prædictus vulneravit duos famulos Conventus, adeo ut unus eorum æſtimabatur mortuus. Eodem etiam die ſero ſub veſperis Gerardus de Heemskerck & Walterus de Merenſteyn

[f] *Abeſt januam a* Friſ.

[g] *filius* Friſ.

cum

cum ſuis famulis ſcanderunt muros & deſtruxerunt portam pomarii Arnoldi de Driel, projicientes eam in foſſis, & inde exiverunt ſuper planiciem cum baliſtis & aliis inſtrumentis bellicis, ita quod nullus de monaſterio audebat exire. Poſt hoc videlicet altera die Sanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum venit Gerardus de Heemskerck cum ſociis ſuis, & verberavit Paſtorem ſive Cuſtodem ovium, fugans eundem de ſua cuſtodia, diſpergenſque oves, ut una amitteretur, & altera vulnere afficeretur. Alia autem die venerunt Gerardus de Heemskerck & Walterus de Merenſteyn cum tribus ſociis, & ſcanderunt muros in clara die, & rapuerunt ceraſa violenter ex pomario Domini Abbatis. Altera vero die venit Walterus de Merenſteyn cum quinque ſociis viris ſuper cœmiterium, ubi Dn. Laurentius Prior & Iohannes de Weent monachus circa invicem ſtabant. Tunc Walterus prædictus & quidam famulus ejus evaginatis gladiis nitebantur eos interficere, & niſi prohibiti fuiſſent a circumſtantibus & concurrentibus interfeciſſent ſacerdotes religioſos monachos in eorum cœmiterio. Porro Gerardus de Heemskerck & Walterus ſæpedictus prohibuerunt terroribus, ne aliquis emeret decimationes monaſterii Hæcmundenſis, quia volebant ipſos emptores interficere, vel eorum incendere habitacula. Quare nemo vicinorum auſus fuit emere, cum tamen, ut aſſerebant, illis multum indigebant. Et quia nec Conventus nec famuli ejus potuerunt decimare, ſed nec decimas illas monaſterio inferre, ideo manſerunt blada tam diu in agris, quo uſque Nicolaus de Waterlant veniret & emeret decimas illas ad voluntatem ſuam, quia nemo alius emere audebat. Quibus a Nicolao emptis ſtatim venerunt Gerardus de Heemskerck & Walterus de Merenſteyn, & dixerunt vicinis Egmundenſibus: quamvis hactenus decimarum emptionem impedivimus, de cætero tamen vobis emendi facultatem facimus. Et ſic Nicolaus iterum eas vendidit vicinis ad voluntatem ſuam, & lucratus ultra ſexaginta ſcudata, & Gerardus & Walterus ſæpe dicti fuerunt illius participes lucri. Deinde in die ſanctæ Margaretæ poſt veſperas venerunt Gerardus & Walterus ſuper cimiterium cum arcubus, & lanceis, & aliis inſtrumentis bellicis. & ſagittam miſerunt verſus Bertholdum Hoen, qui ſtabat in janua monaſterii, & cum mox clauderetur janua, eidem januæ miſſa ſagitta imprimitur, & ſtatim illi extranei acceſſerunt ad januam invitantes clauſtrales ad exeundum, ut pugnam inirent cum eis. Poſt hæc in profeſto Magdalenæ infra tertiam & ſextam Ioannes de Egmunda miles captivavit ante januam dormitorii Petrum Reynskens, & Walterus de Merenſteyn evaginato gladio perſecutus eſt Theodoricum famulum hoſpitalis de cœmiterio per eccleſiam uſque ad ſummum altare. Deinde

feria ſexta poſt feſtum aſſumptionis Mariæ venerunt Gerardus de Heemſkerck & Gerardus Boemen, & intraverunt ad placitum pomaria, & altera die rediit idem Gerardus de Heemskerck cum famulis ſuis & meretricibus multis ad pomaria cum ſportis, & rapuit tam in die quam in nocte tot poma, quod bene impleſſent octo ſaccos frumenti, & vexit inde aperte cum curru Iacobi Iohannis. Tempeſtas illa (proh dolor:) diu duravit, & in ea Iohannes de Egmunda miles dominum Arnoldum de Driel Priorem clauſtralem monaſterii Hæcmundenſis infra muros & ſepta monaſterii crudeliter per ſuos ſatellites (proh nefas) occidit & neci tradidit. Quare Iohannes Papa Quartus apud Avenionam exiſtens in anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo ſexto, indictione quarta, die nona menſis Auguſti, Pontificatus ſui anno quarto, eundem Johannem de Hæcmunda militem & ſuos [h] complures excommunicavit, & publice excommunicatos denuntiavit, Commiſſarioſque hujus negotii conſtituens in vicinis Hollandiæ partibus præcepit eis infra determinatum terminum ſub pœna excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ut ipſos præfatos ſceleratos palam & publice infra miſſarum ſolemnia, dum ibidem populi multitudo ad divina conveniret, & ſermonibus publicis & alibi, ubi & quotiens expediens fuerit, omnibus & ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, campanis pulſatis, candelis accenſis, & demum extinctis, & in terram projectis, excommunicatos auctoritate Apoſtolica nuntiarent, mandans ipſos ab omnibus Chriſti fidelibus artius evitari, donec & tamdiu ad unionem S. Matris eccleſiæ venirent, & de [i] promiſſis ſatisfacerent, & mererentur abſolutionis beneficium obtinere. Literæ vero hujus excommunicationis habentur in Abbatia Hæcmundenſi, ſed utrum ante mortem obtinuerint abſolutionis beneficium, indagare non valui.

[h] *complices* Friſ.

[i] *præmiſſis* Friſ.

CAPUT. LX.

De Hugonis Abbatis obitu.

Anno Domini CIↃ.CCC.LXVI. Hugo de Aſſendelft Abbas venerandus monaſterii Hæcmundenſis cum per multas tribulationes per ignem & aquam tranſiſſet in gravi tribulatione obiit Calend. Auguſt. & ſepultus eſt in latere auſtrali januæ Capellæ S. Mariæ virginis ſub ſarcophago recte ad pedes Lubberti Abbatis, pro cujus anima dati ſunt Conventui decem ſolidi annuatim, cujus eſt hoc epitaphium:

Anno milleno C. ter L. octoque noveno
Bis Julii deno, bis quino lumine pleno

Hic

Hic quondam guarus Abbas prob Hugo moritur
Aſſendelft clarus agnomine quo redimitur
Unde luit, ſua namque ruit nova Solis ab ente,
Nulla potentia nec ſapientia digna benigna
Quit morientia tollere [k] *fluentia ſigna maligna*
Aut artes, partes, vires, aut verba, vel herba
Non mortem fortem pellunt, nec pera, nec ara
Iſta pateſcunt, [l] *ſileſcunt geſta* [m] *Prælati*
Membra putreſcunt, oſſa nigreſcunt his decorati,
Quique prius juſto clauſtrum cum temone rexit,
Hic jacet in buſto præſenti quod petra texit,
Hinc ut detur ei cum Chriſto pars requiei
Dicat honore Dei quis miſerere mei.

Aliud

Hoc ſub ſarcophago jacet Abbas qui [n] *dictus Hugo*
Cognomine pago ſit ab Aſſendelft & origo,
Sub quo crevere bona, ſtructuræ periere,
Nam ſunt injuſte clam ſæpe ab hoſtibus uſtæ.
Hic rigidus, verax, ſimplex, cito credulus, audax,
Pluribus & charus fuit in clauſtro quoque rarus,
Nam latitans moritur velut exul & hic ſepelitur
Quando datur M. C. ter L. & X. quoque ſeptem
Dormiit in Domino Sextilis ſub Cale trino.
Lector ſincere Deus iſti dic miſerere.

k flentia Friſ.
l ecce ſileſcunt Friſ.
m relata Friſ.
n datur Friſ.

CAPUT LXI.

De Johanne de Hillegom Abbate vigeſimo ſeptimo.

Mortuo Hugone de Aſſendelft Abbate vota eligentium in diverſos dividuntur. Major tamen pars Johannem de Weent monachum eligit. Cujus electioni reliqui tanquam melius aviſati exceptis quinque Conventualibus conſenſerunt. Qui Johannes electus ob hujuſmodi electionem Romam verſus, ubi Curia tunc reſidebat, ſe tranſtulit. Sed D. Theodorico Nagel nuper monacho Egmundenſi tunc Abbate Vlierbecenſi impediente nihil profecit. Imo Dn. Johanni de Hillegom ſacriſtæ Hæcmundenſi a nullo Conventuali electo de dicta Abbatia proviſum eſt. Johannes ergo de Hillegom dictus & natus fit Abbas Hæcmundenſis vigeſimus ſeptimus. Hic litem a prædeceſſore ſuo contra Hæcmundenſes agitatam poſt-

poſuit ſuſpendendo non concordando. Monaſterium ergo & ſtructuram in plúribus collapſa renovavit, poſſeſſiones a prædeceſſore ſuo acquiſitas extra Hollandiam intra terminos Hollandiæ utilius commutavit, cum exterioribus vero ſemper pace fretus eſt, & ab interioribus invidiam continue paſſus. Anno Domini CIↃ.CCC. LXX. quinto Kalend. Januarii Joannes de Egmunda miles obiit, & ſepultus eſt in Yſelſteyn, poſtquam præfuiſſet quadraginta novem annis, cui ſucceſſit Arnoldus de Hæcmunda filius ejus Dominus de Yſelſteyn, cujus uxor fuit Jolenta filia Comitis de o Lingen, ex qua genuit Johannem ſecundum ſibi ſuccedentem Dn. de Egmunda, & Wilhelmum Dominum de Yſelſteyn. Anno Domini CIↃ.CCC. LXXVII. Wilhelmus Dux freneticus obiit in vinculis in Hannonia apud Keynout abſque liberis, & ſepelitur in urbe Valeſcenorum, fitque Dux Albertus frater ejus pro eo Comes Hollandiæ, Hannoniæ, & Dominus Friſiæ vigeſimus primus, p cujus autem uxor Margareta filia Ducis de Briga, de qua genuit Catharinam Duciſſam Gelriæ, Wilhelmum Comitem de Oeſtervant ſibi ſuccedentem Ducem, Johannem Bohemiæ, Albertum Dominum de Stroubingen, Johannem electum Leodienſem, Margaretam Duciſſam Burgundiæ, & Johannam Duciſſam Auſtriæ. Anno Domini CIↃ.CCC. LXXX. dedicata eſt eccleſia ſeu Capella hoſpitalis monaſterii Hæcmundenſis cum principali altari inibi poſito in honorem S. Cornelii, Germani, Theobaldi epiſcoporum, Anthonii, Catharinæ, & Apolloniæ a Reverendo in Chriſto Patre, & Dn. Fulkero epiſcopo Gibellitenſi ſuffraganeo Trajectenſi. Eodem die conſecratum eſt etiam altare in Camera Abbatis in honorem virginis Mariæ, cujus dedicatio eſt Dominica Lætare. Porro Anno Domini CIↃ.CCC. LXXXI. in vigilia S. Andreæ Apoſtoli obiit Johannes de Hillegom Abbas Hæcmundenſis, & ſepultus eſt in Capella S. Mariæ virginis. Hic dedit Conventui mediante matre ſua duodecim jugera in *Schipluyden*, cujus hoc eſt epitaphium:

o Linnigen Friſ.

p Ejus autem uxor fuit Friſ.

Ecce Johan buſtum jacet hic, Hilegom notat iſtum,
Qui fortunatus fuit & bene morigeratus
Nam non electus fit in Abba ſede provectus.
Hic diſpenſator prudens, bonus ædificator,
Dapſilis atque dator fuit ordinis q artus amator.
Pace fruens extra patitur zelum tamen infra,
Deſtruxit, ſtruxit, emit, venditque, redemit.
Quare res certa ſub præceſſore reperta
Sepoſita caute melius ſunt non minus aucta.
Andrea moritur profeſtis ac ſepelitur

q artus Friſ.

Luxu cucullum tenet annum qui capit illum.
Lector ſincere Deus iſti dic miſerere.

Et ſciendum quod omnia epitaphia Abbatum, ubi iſte verſus *Lector ſincere* apponitur, frater Johannes Weent monachus, poſt Abbas, ediderit.

CAPUT LXII.

De Iohanne Weent Abbate viceſimo octavo.

Anno Domini cIↃ.ccc.LXXXI. mortuo Domino Iohanne de Hillegom Abbate iterum Dominus Iohannes de Weent tunc Prior clauſtralis concorditer vigeſimus octavus Abbas Hæcmundenſis eſt electus, cui denuo quidam D. Arnoldus Wilhelmi monachus Hæcmundenſis, tanquam a Domino Papa Urbano ſexto cum dicta Abbatia proviſus adverſatur. Quibus duobus ſcilicet electo & proviſo in Curia Romana pro Abbatia per biennium placitantibus cum magnis expenſis monaſterii Egmundenſis juſſu Ducis Alberti Comitis Hollandiæ mediantibus Prælatis reconciliati ſunt, proviſo jus ſuum reſignante, & electo adhuc ſuam electionem in magnis expenſis, laboribus, & periculis ſuorum Nuntiorum proſequente. Qui Nuncii cauſam proviſionis Domino Frederico Archiepiſcopo Colonienſi committi [r] firmaliter impetrarunt. Qui Archiepiſcopus dicto Electo anno Domini cIↃ.ccc.LXXXV. die vigeſimo tertio menſis Maji apud Veronam de dicta [ſ] Advocatia providit, & ei per fratrem Everhardum ordinis fratrum Prædicatorum Sebaſtenſem epiſcopum in ſacriſtia Cathedralis eccleſiæ Colonienſis munus benedictionis impendi ſolemniter demandavit. Porro inter iſtum Abbatem & Egmundenſes jugis diſcordia fuit, ut patebit in ſequentibus. Porro anno Domini cIↃ.ccc.XCII. in nocte S. Mauritii martyris interfecta eſt in Haga Comitis domicella Aleydis de Poelgeeſt concubina Ducis Alberti, cum qua etiam interficitur Wilhelmus [t] Cuſen magiſter Curiæ ejuſdem Ducis, de quorum nece quotidianus tumultus per Hollandiam ſequentibus annis exortus eſt. Nam quinquaginta nobiles de partialitate Hoekenſium ab Hollandia per Ducem Albertum & partialitate adverſa Cabbellaus ſcilicet profugati exulant. Quare & Arnoldus de Egmunda miles multam prædicto Duci in præfata cauſa aſſiſtentiam præbens ab eodem Duce aſſecutus eſt magnam gratiam, qui Arnoldus de Egmunda miles extunc crudeliter cœpit inſurgere adverſus Abbatem & Conventum Hæcmundenſem. Nam anno Domini cIↃ.ccc.XCIV. obiit in Hæcmunda Wilhelmus dictus *Truden ſoon* ſutor, cujus hereditatem Albertus de Scoerle tunc temporis Scultetus Egmundenſis

[r] *finaliter* Fris.
[ſ] *Abbatia* Fris.
[t] *Kayſer* Fris.

primo ratione illegitimationis ex parte magiſtratus recipere nitebatur, quod nunquam ante illud tempus viſum extitit ibidem.

CAPUT LXIII.

De querelis D. Abbatis adverſus Arnoldum de Egmunda.

Anno Domini CIↃ. CCC. XCIV. Albertus Dux in monaſterio exiſtens confirmavit omnia privilegia antiqua ejuſdem monaſterii in die S. Laurentii pretioſi martyris. Porro in anno Domini CIↃ. CCC. XCVI. cum gravis contentio & diſcordia eſſet inter Abbatem Hæcmundenſem & Arnoldum de Egmunda & Dominum de Yſelſteyn, & illam diſcordiam Albertus Dux vellet ſedare, tunc idem Abbas præſentavit ſequentes articulos jam dicto Duci adverſus eundem Arnoldum, quorum primus fuit, quod Abbas prædictus aſſeruit, quod omnis jurisdictio tam alta quam baſſa ſibi de jure pertinebat infra Aremerſweet & Winnemerſweet, & totum quod pertinet ad altam juriſdictionem. Item idem Abbas dixit, quod infra terminos præſcriptos omnis terra culta & inculta, in agris & paſcuis, pertinet ad monaſterium Hæcmundenſe, & quidquid eiſdem terminis idem Dominus Arnoldus ſe intromittit ſine literis monaſterii, injuſte ſe ingerit. Ulterius Abbas allegavit, dicens proprietas omnium terrarum infra Aremerſweet & Winnemerſweet pertinet prædicto monaſterio Hæcmundenſi, & quia manſus cum caſtro ejuſdem Domini Arnoldi conſiſtit infra terminos prædictos, ergo manſus & caſtrum pertinent monaſterio Hæcmundenſi. Item idem Dominus Arnoldus aream *Veren Diedirÿns* monaſterio libere pertinentem applicavit ſibi faciens inde ſuum pomarium. Inſuper allegavit idem Abbas, quod Egmundenſes erexerunt quoddam molendinum prope manſum prædictum, quod monaſterii molendinum ſit combuſtum. Etiam faciebat prædictus Arnoldus injuriam monaſterio in decem & novem graminibus dictis *Geerſen* nunc vero *Zuytmade* & in terris dictis [v] *Slieckland* pertinentibus monaſterio Hæcmundenſi. Ulterius ſæpe dictus Arnoldus noluit ſolvere decimas apud manſum ſuum. Item dictus Arnoldus intromittit ſe cum magna injuſtitia de incultis terris dictis *Duyn*. Inſuper & idem miles præcipit villanis, qui pro annuo cenſu poſſident domos ſuas conſtructas ſuper terram monaſterii, ut eas evellerent, vel ipſe veniret ad eas comburendas aſſerens omnem illam terram ſibi pertinere, cum tamen Comites Hollandiæ eam donaſſent monaſterio Hæcmundenſi, & ab eodem monaſterio ultra quadraginta annos poſſeſſa fuiſſet. Item ipſe etiam ordinavit unum Rectorem ſcholaſticorum, mandando ne aliquis

v Scotlande Friſ.

Po-

poneret parvulos ſub Rectore ſcholaſtico Abbatis ſub pœna amiſſionis vitæ & bonorum, cum tamen Abbas conſuevit ſemper ponere Rectorem ſcholaſticis in Hæcmunda. Ulterius prædictus Dominus Arnoldus conſuevit animare vicinos Egmundenſes, ne ſervitia ſua ſolita præſtarent Abbati & monaſterio, ſicut fieri conſuetum aſt. Idem etiam recuſavit ſolvere monaſterio tres libras, decem & octo denarios bonæ monetæ, cenſus annuos de terra dicta *Veren Aeltrudenlant*, cum tamen reſtarent quinquaginta duo anni ſolvendi.

CAPUT LXIV.

Qualiter Abbas Hæcmundenſis cum ſuo Conventu reddiderunt altam juriſdictionem Duci Alberto, & Arnoldus de Egmunda obtinuit ab eodem Duce.

Anno ergo eodem ſcilicet cIↄ.ccc. xcvi. cum Dux Albertus propter prædicta ad monaſterium Hæcmundenſe veniſſet, & promiſiſſet defenſurum ſe juſtitiam monaſterii Hæcmundenſis, idem Abbas Johannes de Weent laſſus ex hac diſcordia & ſuus Conventus reddiderunt ſuperiorem juriſdictionem Hæcmundenſem viceſima nona die menſis Aprilis prædicto Duci Alberto, tanquam Comiti Hollandiæ, tali tamen conditione, ut Dominus Apoſtolicus conſentiret & confirmaret illam reſtitutionem, excepto jure molendini & villicationis, excepta etiam terra culta & inculta inter Aremerſweet & Winnemerſweet, ſicut literæ ejuſdem Ducis Alberti ſuper dicto monaſterio collatæ canunt in hac forma: *Albertus miſeratione divina Comes Palatinus circa Rhenum, Dux in Bavaria, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Dominus Friſiæ notum facimus omnibus hominibus. quatenus noſtri progenitores piæ recordationis Comites Hollandiæ ad honorem Dei & ſalutem animarum ſuarum monaſterio Hæcmundenſi ad profectum Abbatis & Conventus Hæcmundenſis contulerunt, & donaverunt varias juriſdictiones, bona, redditus, decimas, & poſſeſſiones, & ſpecialiter omnem terram cultam & incultam infra terminos dictos Aremerſweet & Winnemerſweet cum juriſdictione alta & baſſa, in qua juriſdictione Dominus Arnoldus de Egmunda & ſui progenitores monaſterio Hæcmundenſi, Abbati & Conventui, qui nunc ſunt, & pro tempore fuerunt, variam violentiam, moleſtationem, damnum, nocumentum & impedimentum intulerunt, & adhuc quotidie inferunt, ita quod non valent pacifice poſſidere ad eorum profectum juriſdictionem altam & baſſam, ventum molendini atque juſtitiam, & quia per ſe ipſos ju-*

juriſdictiones præfatas & juſtitiam obtinere & defendere non valent, nec violentiis, & injuſtitiis ipſis & eorum prædeceſſoribus illatis reſiſtere non poſſunt, hinc eſt quod Reverendus in Chriſto Pater D. Johannes Wcent Abbas & Conventus Hæcmundenſis prædictus unanimiter pro ſe ipſis & eorum poſteris nobis recontulerunt & redonaverunt ex eorum libera voluntate omnem altam juriſdictionem, quam habuerunt, vel ipſis aut eorum monaſterio ex donatione prædictorum noſtrorum progenitorum pertinuit, excepto jure molendini & villicatione, excepta etiam terra culta & inculta infra terminos prænominatos, ut nos & noſtri ſucceſſores Comites Hollandiæ poſſeſſores ſimus, atque tenebimus prædictam juriſdictionem abſque medio omni tempore, ſicut literæ apertæ, quas Abbas & Conventus prænominati ſigillaverunt, & nobis deſuper tradiderunt, canunt & continent. Quare nos pro nobis & noſtris poſteris promiſimus & promittimus cum iſtis noſtris literis Abbati & Conventui prænominatis & eorum poſteris, quod nos omni tempore illam jurisdictionem prædictam tenebimus in manibus noſtris abſque medio, dummodo tamen juriſdictionem præfatam ex prænarrata donatione poterimus obtinere, & ſic non alienabimus, vendemus, donabimus, nec alicui trademus quoquo modo juriſdictionem ſupradictam, ſed manebit Comitatui incorporata. Etiam promittimus, quod nos eos confortabimus atque defendemus tanquam patronus monaſterii prædicti in omnibus aliis juſtitiis, redditibus, bonis, decimis, & poſſeſſionibus adverſus Dominum Arnoldum de Egmunda præſcriptum & ſuam poſteritatem, nec non & contra omnes alios damnum & moleſtiam eis inferre volentes. In cujus rei teſtimonium ſigillavimus præſentes literas ſigillo noſtro. Datum in Haga Comitis ſexto menſis Maji anno Domini CIↃ. CCC. XCVI. Litera iſta habetur in Abbatia Hæcmundenſi in Teutonico eadem in ſententia. Porro donatio Abbatis & Conventus, quæ narratur in prædictis literis, nullius erat vigoris, quia Summus Pontifex noluit eam admittere. Quare Abbas & Conventus reſilierunt a prædicta donatione. Cum ergo præterea Dux Albertus ipſis ſuccenſeret, & Dominus Arnoldus de Egmunda in conſpectu ſuo charus eſſet pro ſervitio ſibi exhibito in vindicationem mortis Domicellæ Aleydis de Poelgeeſt concubinæ ſuæ, & idem pro juriſdictione præfata multum inſtaret obtinenda, idem Dux Albertus contulit Dn. Arnoldo de Egmunda abſque conſenſu Abbatis & Conventus Dominationem Egmundenſem, & ſub tali titulo Dominus Arnoldus de Egmunda primo obtinuit & poſſedit Dominium Egmundenſe uſque ad tempora Ducis Wilhelmi filii Ducis Alberti, & quid tunc inde acciderit inferius ſuo loco dicetur. Nihilominus tamen pax paucis diebus tranſactis eſt reformata inter Ducem prædictum & monaſterium antefatum.

C A-

CAPUT LXV.

De exactione thelonaria & obitu Johannis Weent Abbatis viceſimi octavi.

Anno Domini CIↃ. CCC. nonageſimo octavo cum bona Guidonis Comitis Bleſenſis devoluta fuiſſent per mortem ejuſdem Comitis ad Hollandiæ Comitatum Albertus Dux & Comes Hollandiæ de novo innovavit & confirmavit libertates monaſterii Hæcmundenſis antiquas, ut ſcilicet inhabitatores ejus a thelonaria exactione omnino eſſent liberi tam per Goudam, quam per Schoonhoviam., & in aliis locis ditionum Comitis Bleſenſis. Anno Domini CIↃ. CCCC. IV. Johannes de Weent Abbas Hæcmundenſis dum decem & novem annis ferme rexiſſet ipſo die B. Mariæ Magdalenæ procuratores conſtituit ad reſignandam Abbatiam in Curia Romana, cedendo oneri & honori, & poſtea in craſtino Tiburtii martyris, dum quinquageſimum annum ab ingreſſu ordinis compleſſet, fecit ſuo conventui jubileum ſuum, & deinde adhuc eodem anno in die martyrum Prothi & Jacinthi obiit. Hic cum Egmundenſibus jugem diſcordiam habuit, a vicinis laceſſitus injuriis, a Conventu ſuo parum amatus, ſeu juvatus, ſolo adjutorio Dei auxiliatus, ſemper fuit infortunatus, cujus hoc eſt epitaphium:

Infortunatus jacet hic Jan Abba vocatus,
Qui Weent cognomen a ploratu dedit omen.
Deflevit plura quia raro fuit ſine cura
Nemine ſtipatus niſi Salvatore juvatus
Quemque ſacro cœli Rex aſſociet Michaeli.

Anno etiam eodem obiit Dux Albertus Comes Hollandiæ vigeſimus ſecundus, cui ſucceſſit Dux Wilhelmus filius ejus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Dominus Friſiæ vigeſimus tertius.

CAPUT LXVI.

De Gerardo de Ockenberch Abbate vigeſimo nono, & de redonatione Dominii Egmundenſis, atque confirmatione omnium privilegiorum antiquorum.

Anno Domini CIↃ.CCCC.quarto mortuo & ſepulto Domino Johanne de Weent Abbate quidam honorabilis Pater Dominus Johannes Ocken-

kenberch efficitur vigeſimus nonus Abbas Hæcmundenſis. Is itaque venerabilis Pater, cernens Dominum Arnoldum de Egmunda & Yſelſteyn parum gratiam obtinuiſſe in conſpectu Ducis Wilhelmi Comitis Hollandiæ, cogitavit ſagaciter quod tempus adeſſet, quo reobtinere valeret altam juriſdictionem ſive dominationem villæ Egmundenſis, quam Albertus Dux exactis temporibus tradidit prædicto Dn. de Egmunda & de Yſelſteyn. Cum ergo propterea ad Ducem Wilhelmum acceſſiſſet placuit eidem Principi ſua petitio, & reobtinuit ab eodem literas Iohannis de Weent Abbatis & Conventus, quas Alberto Duci tradiderant in reſignationem altæ juriſdictionis. Idem ergo Dux redonando prædicto monaſterio literas præſcriptas inciſas, corruptas, & annihilatas, & Dominium Egmundenſe &c. dedit inſuper Abbati & Conventui literas novas in hac forma: *Wilhelmus miſeratione divina Comes Palatinus circa Rhenum, Dux in Bavaria, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Dominus Friſiæ, notum facimus cunctis Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris, quod nos conſiderantes, qualiter noſtri chari progenitores Comites Hollandiæ felicis recordationis noſtrum monaſterium Hæcmundenſe fundaverunt, conſtruxerunt, & dotaverunt, & multis pretioſis clenodiis ac bonis ornaverunt ad honorem omnipotentis Dei & benedictæ matris ſuæ, omniumque Sanctorum, & S. Adalberti, & ob affectiones, quas ad idem monaſterium gerimus, donavimus, atque per præſentes literas noſtras donamus pro nobis & noſtris ſucceſſoribus Reverendis ſpiritualibus viris Abbati & Conventui monaſterii Hæcmundenſis ad utilitatem ejuſdem monaſterii noſtri prænominati, qui nunc ſunt & pro tempore erunt, tales donationes Dominii Egmundenſis, quales Iohannes de Weent quondam Abbas & ſuus Conventus noſtro charo Domino & Patri Alberto Duci piæ memoriæ cum ſuis ſigillatis literis & ſcriptis ſub dato anni Domini milleſimi trecenteſimi nonageſimi ſexti retradiderunt & reſignaverunt, ita videlicet, quod nec nos nec noſtri ſucceſſores in Dominio illo nihil amplius obtinebimus, quam Dux Albertus pater meus & ego habuimus ante datum literarum, quas habemus a Iohanne de Weent quondam Abbate & ſuo Conventu, quas literas in præſenti pagina annullamus, caſſamus, & mortificamus. In cujus rei teſtimonium deliberato animo & bene præmeditato atque præſcientia noſtra præſentes literas ſigillavimus ſigillo noſtro magno. Inſuper ad maiorem corroborationem literas Dominii Egmundenſis, quas a Iohanne de Weent quondam Abbate & Conventu ſuo habuimus, Reverendo in Chriſto Patri Dn. Gerardo de Ockenbergh pro tempore præſenti Abbati ruptas & x annihilatas retradidimus. Datum in Haga Comitis &c.* Porro iſtæ literæ ſunt, quas poſtmodum Iohannes de Egmunda Dominus violenta manu accepit ab Abbate Wil-

x *annullatas* Kriſ.

Wilhelmo de Mathenes, dum eundem tempore ſuæ electionis haberet captivum in Roſendael in Gelria. Igitur præter literas prædictas idem Dux Wilhelmus dedit ſæpedicto monaſterio Hæcmundenſi adhuc alias literas omnium privilegiorum dicti monaſterii confirmationes continentes, quæ adhuc in eodem monaſterio continentur ſub hac forma: *Wilhelmus miſeratione divina Comes Palatinus circa Rhenum, Dux in Bavaria, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Dominus Friſiæ notum facimus cunctis Chriſti fidelibus, cum de voluntate & deſiderio noſtro eſt protegere S. eccleſiam, eamque ubique in ſuo jure ſecundum noſtram poſſibilitatem conſervare, & ſpecialiter monaſterium Hæcmundenſe, eo quod noſtri progenitores piæ recordationis pro magna parte ibidem ſunt ſepulti, & de eorum bonis prædictum monaſterium fundaverunt, atque dotaverunt, hinc eſt, quod præfatum monaſterium cum ſuis inhabitatoribus ſuſcipimus ſub noſtra tuitione & protectione, quibus & confirmavimus, ratificavimus, confirmamus & ratificamus per præſentes noſtras literas, omnia privilegia, & literas inde confectas & obtentas a progenitoribus noſtris & a nobis, in quibus ipſis & eorum ſucceſſoribus pro nobis & pro noſtra poſteritate promittimus ratificationem & confirmationem ſervare adverſus quoſcunque ipſos moleſtare aut nocere volentes omni tempore uſque in perpetuum. In cujus rei teſtimonium &c.*

CAPUT LXVII.

De arbitrio ordinato inter Wilhelmum Ducem & Arnoldum de Egmunda & diſcordia eorum.

Anno Domini cIↄ. cccc. viii. cum Leodienſes iterum inſurrexiſſent contra Johannem Electum Leodienſem fratrem Ducis Wilhelmi Comitis Hollandiæ cogitavit idem Dux fratri ſuo ſuccurrere, ſed ne terram Hollandienſem in magna diſcordia tempore ſui receſſus dimitteret propter diſcordias habitas cum Johanne Domino de Arckel & Arnoldo Domino de Egmunda unum arbitrium permiſit ordinari per ſuos Conſules de diſcordiis habitis cum Arnoldo Domino de Egmunda. Qui conſules arbitrium ordinantes fecerunt deſuper exciſas literas duas ſchedulas & ſigillatas, continentes ˣ ambæ hanc ſequentem formam: *Igitur in ſubſcripta forma* Arnoldus *Dominus de Egmunda & Yſelſteyn obtinuit veniam a Domino noſtro Duce & Comite Hollandiæ de omnibus foreſactis ſuis, quorum vigore Comes Hollandiæ Dominia de Egmunda, & Huyſduynen, & Warmenhuſen cum eorum pertinentiis jam dicto Domino Arnoldo abſtulerat, & Comitatui applicuerat. Inprimis quamvis manifeſtiſſimum eſt, quod Dominium de Huyſ-* ˣ Sic in utroque MSS.

 duy-

y noſtrum Friſ. *duynen pleno jure ſit devolutum ad Dominum Principem y nimirum Hollandiæ, ſicut literæ ejuſdem Domini Arnoldi apertiſſime canunt, tamen Dominus noſter vult iterum Dominium prædictum ei concedere in feodum ſecundum tenorem ſuarum literarum. Item de Dominio in Warmenhuſen vult Dominus noſter Dux fieri ſcrutinium per bonos viros ad hoc ordinandos ex parte Ducis noſtri & Domini Arnoldi pariter, & ſic ad dictamen illorum bonorum virorum, quod ſibi de jure debetur iterum concedere cum reliquis ſuis aliis poſſeßionibus & propriis bonis. Item quamvis Dominus Egmundenſis non poteſt demonſtrare ſe habere aliquod jus ad Dominium Egmundenſe, & inſuper Dominus noſter quondam Albertus Dux piæ recordationis literas confecerit atque donaverit, quod Dominium Egmundenſe nunquam ſepararetur a Comitatu Hollandiæ, quando Johannes de Weent quondam Abbas Egmundenſis eidem Duci Alberto Dominium Egmundenſe cum ſuis pertinentiis cum omni jure ipſius Abbatiæ & Conventus reſignaſſet & redonaſſet ſub conditione, ſcilicet Domino Apoſtolico prius conſentiente, quod non contigit, vult tamen Dominus noſter Dux Wilhelmus prædicto Domino de Egmunda concedere Dominium Egmundenſe in feodum hereditarium, ſicut hactenus illud poſſedit, ſalvo quod Dominus noſter Dux ſibi*
z applicantibus Friſ. *reſervat ſuum jus de bonis per naufragium littori maris z appropinquantibus, & quod Dominus Egmundenſis nullos bannitos tenebit ſuper manſum & caſtrum ſuum prope Rynegom, hoc addito, quod Dominus Egmundenſis permittet Abbatem & Conventum ſuum pacifice poſſidere poſſeſſiones ſuas, & quod perſolvet monaſterio debita ſua cum ſuis reſtanriis, ſicut de jure tenetur, & hoc ad arbitrium noſtri Ducis. Inſuper quoque idem Dominus Egmundenſis dabit ſigillatas literas pro ſe & ſuis ſucceſſoribus, quod nunquam propter iſtas neque propter alias cauſas uſque ad præſentem diem peractas nocumentum inferet Abbati ſeu Conventui & eorum bonis, neque moleſtabit quovis colore. Item Dominus Egmundenſis erit liber ulterius & abſolutus ab omnibus pœnis & cenſuris, quas incurrerat ex criminibus vel delictis actis uſque in hodiernum diem adverſus Ducem noſtrum & Hollandiæ Comitatum, ſive adverſus ſuos miniſteriales, vel etiam ſuos Balivos Kynnemariæ & Friſiæ, Porro omnes demonſtrationes, quas Dominus Egmundenſis habet loquentes ſuper Balivatiam præſcriptam Dominus noſter Dux vult admittere ſecundum tenorem ſuarum literarum, & ſibi totaliter in eiſdem ſuccurrere, & favere, & quicquid Dominus noſter Dux ulterius Domino Egmundenſi debet, ultra demonſtrationem præſcriptam, ipſe Dux ſibi inde ſatiſfaciet ad certos terminos, hoc addito, quod Dominus noſter poteſt debita ſua quitare & minuere cum literis Scultetorum & miniſterialium, qui ſub eo officiaverunt tempore quo fuit Balivus Kynnemariæ, quas ipſi habent ab eo de debitis perſolvendis infra annum, & quicquid tunc ulterius perſolvendum*

reſta-

reſtaverit de hoc ſibi Dominus noſter Dux ſatisfaciet infra medium annum, & in caſu quo Dominus noſter Dux hoc non fecerit, tunc ſolvetur ex Balivatia Kynnemariæ & Friſiæ. Quam ſolutionem Balivus prædictus ſibi faciet vel Dux relocabit eundem Dominum Egmundenſem iterum in Balivatia prædicta pro denariis, quibus ſibi Dominus noſter Dux manebit obligatus, dummodo tamen antiquo Balivo pro receſſu ſuo voluerit perſolvere decem milia Coronatorum Franciæ, & inde dabit ſibi Dominus noſter Dux in reditu ſuo de bello Leodienſi ad Hollandiam bonas & valentes literas ſigillatas, ſalvo quod ipſe Dominus Egmundenſis Abbati & ſuo Conventui etiam dabit literas, ſicut præſcriptum eſt, & tunc idem Dominus de Egmunda perſolvet Domino noſtro Duci viginti milia Coronatorum Franciæ ad terminos infraſcriptos; Primo in feſto proximo S. Jacobi perſolvet ex parte Ducis noſtri Johanni de Haerlem cum ſuis ſociis quinque milia Coronarum Franciæ; Item eodem die Henrico de Naeltwyck militi, Theodorico de Maerſen, & Johanni de Dorp tria milia Coronarum Franciæ; Item Domino noſtro Duci vel ſuo Theſaurario in feſto purificationis Mariæ quatuor milia Coronarum Franciæ. Et quia Dominus Egmundenſis omnia præſcripta promiſit obſervare Domino noſtro Duci, & ipſe Dux in eiſdem conſenſum præbuit, ideo iſtæ duæ ſcedulæ ſunt deſuper confectæ & ab invicem exciſæ una forma de verbo ad verbum, & ad majorem certitudinem Dominus noſter Dux pro parte ſua, & Johannes filius Arnoldi Domini de Egmunda pro parte patris ſui iſtas ſcedulas exciſas ſuis ſigillis ſigillaverunt, e quibus idem Dux habet unam & Iohannes de Egmunda filius præfati Arnoldi habet alteram. Datum & factum in Geervliet in die nativitatis Iohannis Baptiſtæ anno Domini CIↃ.CCCC.VIII. Anno deinde Domini CIↃ.CCCC.IX. obiit iſte Arnoldus de Egmunda & Dominus de Yſelſteyn poſtquam rexiſſet annis triginta ſeptem. Iolenta vero uxor ejus obiit anno Domini CIↃ.CCCC. octava die menſis Aprilis. Huic igitur Arnoldo ſucceſſit Iohannes filius ejus, qui callide duxerat in uxorem Mariam filiam Iohannis Domini de Arckel, cujus Mariæ mater fuit Iohanna ſoror Reynaldi & Wilhelmi Ducum Gelriæ & Iuliæ Comitumque Zutphaniæ, ex qua genuit Arnoldum inclytum Ducem Gelriæ Comitemque Zutphaniæ Reynoldo ſuccedentem, & Wilhelmum Dominum de Egmunda & Yſelſteyn ſibi ſuccedentem, qui natus fuit anno Domini CIↃ.CCCC.XII. & Arnoldus Dux Gelriæ frater ejus natus fuerat in anno Domini CIↃ.CCCC.X.

CAPUT LXVIII.

De arbitrio Wilhelmi Ducis inter monaſterium Egmundenſe & Iohannem Dominum Egmundenſem.

Anno Domini ciɔ.cccc.xi. cum iterum de novo diſcordiæ inter monaſterium Hæcmundenſe & Iohannem de Egmunda excreviſſent, Wilhelmus Dux & Comes Hollandiæ in Schoonhovia promulgavit ſuum arbitrium inter eoſdem vigore ſchedularum exciſarum in præcedenti Capitulo præſcriptarum, quia ibi habetur, quod Dominus Egmundenſis ſatisfaciet monaſterio Hæcmundenſi ad arbitrium Ducis Wilhelmi. Redegit autem idem Dux ſuum arbitrium in ſcriptis in hac forma: *Wilhelmus miſeratione divina Comes Palatinus circa Rhenum, Dux in Bavaria, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, & Dominus Friſiæ notum facimus univerſis, quod longo tempore diſcordiæ fuerunt inter monaſterium S. Adalberti in Haecmunda ex una parte, & Iohannem Egmundenſem & ſuos progenitores ex altera. ratione altæ & baſſæ juriſdictionis, nec non diverſarum poſſeſſionum, & ſervitutum tam realium quam perſonalium villæ Egmundenſis infra terminos vulgariter dictos* Aremerſweet *&* Winnemerſweet, *de quibus diſcordiis in noſtram perſonam tanquam arbitratorem ambæ partes compromiſerunt, Ideo matura deliberatione prahabita in Chriſti nomine taliter pronuntiamus, & arbitramur, quod de cætero prædictæ partes ſe juvabunt, & pacifice erunt in articulis infra ſcriptis. Inprimis licet in literis progenitorum noſtrorum piæ recordationis, qui fuerunt principales patroni dicti monaſterii clare continetur, quod omnes & ſingulæ poſſeſſiones cultæ & incultæ pleno jure ad dictum monaſterium pertinent infra dictos terminos, videlicet* Aremerſweet *&* Winnemerſweet, *attamen pro bono pacis judicamus & arbitramur, quod dictus Dominus Egmundenſis tenebit a dicto monaſterio hereditario jure manſum illum, in quo caſtrum ſuum conſtructum eſt, in feodum, ita quod ratione ſucceſſionis dictus manſus, qui fuit verſus Orientem uſque ad primam aquam, nuſquam ad dictum monaſterium devolvatur. Item tenebit dictus Dominus Egmundenſis a nobis & noſtris ſucceſſoribus altam & baſſam jurisdictionem infra dictos terminos Aremerſweet & Winnemerſweet in feodum hereditarium nullo unquam tempore ratione ſucceſſionis ad nos & noſtros ſucceſſores reverſurum. Item Abbas qui pro tempore fuerit ponet infra dictos terminos Aremerſweet & Winnemerſweet villicum ſuum, vulgariter dictum* Meyer, *regentem nomine dicti monaſterii villicationem in illos, qui de jure & conſuetudine antiqua ſua denegant monaſterio ſervitia exhibere, ſive in piſcibus marinis, ſive in curribus infra Wyck, Alcmariam, & Hargam, rebendo omnia & ſingula, quæ Abba-*

Idem Chron. Belg. lib. 32. cap. 14.

Abbati, Conventui b & monachis expediunt. Faciet etiam juſtitiam monaſterio de ſuis debitoribus, judicabit etiam inter agros & agros, inter domos & domos, quandocunque contigerit vicinos inter ſe de talibus diſceptare ſeu litigare. Habebit etiam curam paſcuorum vulgariter ſcutten, & coget vicinos ad omnia alia ſervitia, quæ ab antiquo conſueverunt monaſterio exhibere. Scultetus cum villico examinabunt vias publicas, & aquæductus, & eos in bono ſtatu facient conſervari. Item omnes ſervitores monaſterii, qui in ejus ſunt quotidianis expenſis, erunt in omnibus exempti & liberi a Domino Egmundenſi, ſed ſi forefacerent in villa illud emendabitur per Dominum Egmundenſem abſque captione perſonarum, dummodo poterunt fidejuſſores de ſatisfaciendo. Item infra muros monaſterii & infra portas hoſpitatus dominus Egmundenſis nullam poteſtatem habebit in illos, qui ibi forefecerunt vel morantur, niſi Abbas, qui pro tempore fuerit, invocaverit auxilium Domini Egmundenſis, & Dominus Egmundenſis non coget proprios miniſteriales S. Adalberti ad ſervitia ſua, nec exactionabit eos, niſi forefecerunt, & juſtitia exigente de hoc fuerint convicti, vel niſi Dominus Egmundenſis aliquem filiorum vel filiarum in conjugio copularet, vel quod novus Dominus Egmundenſis de novo in Dominio reciperetur, & tunc dicti proprii miniſteriales S. Adalberti æqualiter ſolvent cum aliis qui ſunt liberi. Item Dominus Egmundenſis nunquam ſuccedet in hereditate Baſtardis, qui fuerunt proprii miniſteriale S. Adalberti, ſed monaſterium ſuccedet eis, quia ſunt proprii homines dicti monaſterii. Item Dominus Egmundenſis habebit uſum terrarum incultarum vulgariter dictarum Duynlant a manſu ſuo uſque ad principium de Backem pro nutriendis cuniculis, ſed non locabit illas alicui, nec ponet cuſtodem vulgariter Scutter in eiſdem terris, nec intromittet ſe de aliqua proprietate dictarum terrarum, ſed habebit ſimplicem uſum pro cuniculis nutriendis, ut dictum eſt ſupra. Sed Abbas prædictus habet proprietatem illarum terrarum & poteſtatem locandi, quibus & quando voluerit, & in recompenſam dicti uſus Dominus Egmundenſis tradet annuatim ad uſum Abbatis & Conventus Egmundenſis infra feſtum omnium Sanctorum & carniſprivium tot cuniculos, & totiens non excoriatos, ſed cum pellibus, quot & quotiens Nuncius monaſterii petierit uſque ad ſummam ducentorum parium cuniculorum perpetuis temporibus duraturam. Item Abbas qui pro tempore fuerit, & nullus alius ponet Rectorem ſcholaſticorum: nam ſcholaſtici deſerviunt eccleſiæ, & collatio eccleſiæ pertinet ad Abbatem. Item Dominus Egmundenſis habebit titulo locationis emphyteuticæ a dicto monaſterio terram vulgariter dictam Veren Aeltrudenlant annuatim pro tribus libris & quindecim denariis bonæ monetæ, hoc eſt, Heerengelts, & quia ſolutio dictæ penſionis ſeu dicta penſio reſtat ſolvenda in quinquaginta quinque annis citra, cujus ſumma aſcendit ad centum ſexa-

b ſeu monachis Friſ.

ſexaginta octo libras, octo ſolidos, & novem denarios dictæ monetæ, arbitramur quod dictus Dominus Egmundenſis ſolvet monaſterio ipſam ſummam in ſecundo feſto omnium Sanctorum proxime futuro. Annuam autem ſummam trium librarum & quindecim denariorum ſolvet annuatim in feſto omnium Sanctorum, vel infra quindenam ſequentem. Item Abbas prædictus poteſt ponere molendinum ad ventum, ubi conſuevit antiquitus ſtare vel prope in ſuo proprio ſolo, & in illo molent omnes vicini Egmundenſes uſque ad initium viciniæ de Rynegom & c *fiet* Friſ. *non alibi. Et hoc* [c] *ſit abſque contradictione ſeu diſplicentia Domini Egmundenſis vel ſuorum ſucceſſorum. Et conſimili modo alii extranei vicini molent ibi quibus placuerit abſque offenſa alicujus. Item adjudicamus monaſterio prædicto omnes & ſingulas poſſeſſiones jacentes in* Bergermeer, *& circumvallatas ab aquis ipſius* Meer, *id eſt, ſtagni (vocantur vulgo* Sliecklant*) nam monaſterium prædictum de illis poſſeſſionibus noſtri prædeceſſoris Wilhelmi piæ memoriæ Comitis duodecimi habet literas aperte & clare ſigillatas. Item adjudicamus dicto monaſterio illa decem & novem gramina in Rynegom ſituata, vulgo dicta* Soutmade, *quæ quondam Wilhelmus de Egmunda a dicto monaſterio titulo perpetuæ conductionis & ſub ſuo patenti ſigillo iterum dicto monaſterio renunciavit, niſi dictus Dominus Egmundenſis melioribus literis ſeu documentis probare potuerit dicta gramina ad ipſum pertinere. Item dictus Dominus Eg-* d *feodum* Friſ. *mundenſis tenebit a dicto monaſterio in* [d] *feodo omnes illius decimas, quas anteceſſores ſui a dicto monaſterio tenuerunt, dummodo probare potuerit per legitimas literas anteceſſores ſuos aliquas decimas in feodum a dicto monaſterio tenuiſſe, & ſecundum tenorem dictarum literarum eas de cætero tenebit. Item dicti Abbas & Dominus Egmundenſis theloneum in feſto omnium Sanctorum, & omne forefactum ſeu maleficium ibi tunc perpetratum æqualiter divident. Item dictus Dominus Egmundenſis aut ſucceſſores nunquam inferent nocumentum conſilio vel facto dicto monaſterio in ſuis juribus vel rebus, nec nocere volentibus aſſiſtent, ſed potius reſiſtent, & ſe mutuo juvabunt, ſicut Dominus feodi & vaſallus ſe invicem juvare tenentur, & Dominus Egmundenſis aut ſucceſſores ſui non facient nova ſtatuta, aut nova præcepta, aut novas adinventiones, in præjudicium Abbatis aut monaſterii Egmundenſis. Et ſi aliquis partium prædictarum violaret hanc pronuntiationem totam, vel in aliqua ſui parte, ille violans caderet in pœnam mille aureorum ſcudatorum monetæ Regis Franciæ, toties quotiens contrafierit, nobis ſeu ſucceſſoribus noſtris applicandorum, & nihilominus maneret hæc præſens pronuntiatio noſtra, Et ſi iſtæ dictæ partes in aliquo dubitarent de intellectu hujus pronuntiationis hoc reſervamus noſtræ declarationi. In cujus rei veritatem ſigillum noſtrum impreſſimus huic literæ. Datum Schoenhoviæ anno Domini* CIↃ. CCCC. XI. *tertia die menſis Octobris.*

Igitur

Igitur cum Dominus Egmundenſis de iſta pronuntiatione non eſſet contentus, & Wilhelmum Ducem de dicta pronuntiatione diffamaret, tandem anno Domini c I ɔ. cccc. x I I I. in die purificationis Mariæ in Haga Comitis præſentibus de Conſulatu Philippo Burchgravio Leydenſi Vicecomite Hollandiæ, Domino de Culenborch, & Domino Johanne de Cronenborch militibus, nec non Wilhelmo Eggert Theſaurario Domino de Purmerend, & Johanne Hermanno Scutiferis, idem Wilhelmus Dux pronuntiavit, quod Iohannes Dominus Egmundenſis infra feſtum prædictum & Dominicam *Lætare* ſubſequentem debitam informationem faceret de injuſta pronuntiatione, vel ſi nequiret infra prædictum tempus pronuntiatio antepoſita in vigore permaneret. Quibus geſtis nemo poſtmodum comparuit & ſic pronuntiatio illa in vigore permanſit. Deinde in anno Domini c I ɔ. cccc. xv. ſecunda die Aprilis in Haga Comitis Dux Wilhelmus præſcriptam pronuntiationem declaravit, ut in vigore permaneret. Sententiavit in præſentia Philippi Burchgravii Leydenſis Vicecomitis Hollandiæ, Walravi Domini de Brederoden, Domini de Culenburch, Iohannis Burchgravii Montfordiæ, D. Henrici de Lecke, Iohannis de Heemſtede, D. Henrici de Naeltwyck, & D Arnoldi de Leyenburch, D. Gerardi de Zyll, D. Bertholdi de Aſtendelft, D. Iohannis Baſtardi in Beloys, Wilhelmi Eggart Domini de Purmereynd Theſaurarii Hollandiæ.

CAPUT LXIX.

De querelis quas Dux Wilhelmus concepit & allegavit adverſus Johannem Dominum de Egmunda.

Anno Domini c I ɔ. cccc. xvi. in Dominica prima quadrageſimæ, cum Iohannes Dominus de Egmunda diverſa incommoda & diverſas moleſtationes tam verbo quam facto adverſus Ducem Wilhelmum perpetraſſet, & adhuc ubique perpetraret, idem Dux in Haga Comitis prædictum Dominum de Egmunda quereloſis verbis accuſavit coram ſuis charis conſanguineis, amicis, & Baronibus, militibus, nobilibus, Rectoribuſque ſuorum oppidorum, & ſpecialiter ſuis Conſulibus de tali infidelitate & traditione, qualem Dominus Egmundenſis cum occultis conſiliis & machinationibus ſeu machinamentis adverſus eundem Ducem videlicet hereditarium Dominum & Principem terræ exercuerit & quæſierit, ut patet ex ſequentibus articulis ſive punctis. Inprimis quod antiquitus fuit diſcordia magna inter Abbatem Hæcmundenſem & Dominum Egmundenſem, ideo præteritis temporibus fuit vana concordia inter eoſdem in

oppido Geervliet ordinata, cum duobus ſcedulis exciſis & ſigillatis ſigillis Ducis Wilhelmi pro parte ſua, & Iohannis Domini de Egmunda pro parte patris ſui, ſicut ſuperius patet Capitulo præcedente ſexageſimo ſeptimo. Porro inter ceteros articulos arbitratum tunc fuit, quod Dominus Egmundenſis ſatisfaceret Abbati & Conventui Hæcmundenſi de ſuis debitis ad dictamen ejuſdem Ducis Wilhelmi, quare prænominatus Dux poſtmodum acceptis debitis informationibus ex utraque parte promulgavit in Schoonhovia in ſe ſuum arbitrium. Igitur illud præfatum arbitrium non ſolum non ſervavit Dominus Hæcmundenſis, ſed adhuc obſtinatus proponit non ſervare, imo quod pejus eſt per oblocutiones ſuas ubique diffamavit atque diffamat Dominum Ducem, dicens quod Dux injuſtum arbitrium contra eum promulgavit, & quod non tenetur ſervare ſuum arbitrium aſſerens ſe non compromiſiſſe in Ducem Wilhelmum præfatum, unde & Dux multum admirabatur de tanta ſua diffamatione in omni loco [c] ad quod contingebat Dominum de Egmunda venire. Cum ergo Dux Wilhelmus propterea ad ſe vocaſſet Conſulatum Hollandiæ & Zelandiæ, manifeſtavit ipſis oblocutiones Domini Egmundenſis adverſus eum perpetratas, quibus oſtendit ſcedulas compromiſſionis exciſas & ſigillatas, & in eorum præſentia legi permiſit, ubi erant congregati, & in unum conſedentes omnes quaſi Conſules ſui, inter quos erant Philippus Burchgravius Leydenſis Vicecomes Hollandiæ, Dominus de Vianen, Dominus de Culenborch, Walravius Domicellus de Brederode, Iohannes Burchgravius Montfordiæ, Florentius de Borſalia, Johannes de Vianen, Iohannes de Cronenburch, Arnoldus de Leyenburch milites, & ceteri quaſi omnes de conſulatu totius Hollandiæ & Zelandiæ. Quibus peractis ſtatim quæritur a Conſulibus & magnatibus præſcriptis ſigillatim, an Wilhelmus Dux vigore ſcedularum poterat promulgare unum arbitrium ſuper Dominum Egmundenſem propter commiſſionem in ſcedulis factam, & in caſu quo poſſet decrevit arbitrium ſuum ulterius abſque reprehenſione ita declarare, quod Dominus Egmundenſis merito ſibi non detraheret, neque obloqueretur, quia declarationem ejus in obſcuris dictis, ut patet in præfato arbitrio, ſibi reſervarat. Reſponderunt itaque omnes quod Dux Wilhelmus bene potuit vigore illarum ſcedularum exciſarum promulgare ſuum arbitrium ſuper Dominum Egmundenſem & declarationem ejus deſuper facere. Quibus ſic in unum congregatis, & inſimul de materia prænarrata colloquentibus, vocatur & introducitur Dominus Egmundenſis ad Ducis Wilhelmi & eorum omnium prædictorum præſentiam, cui & manifeſtantur ſermones præfati. Igitur in conſpectu Ducis & omnium, oſtenſa ſibi prius ſcedula exciſa, ſigillata ſuo

[c] ad quem Friſ.

ſuo ſigillo non eſt veritus dicere & affirmare in conſpectu omnium [f] præfatorum, quod arbitrium Ducis injuſte contra eum promulgatum ſit, & quod nunquam compromiſerat in Ducem ſæpedictum, quod tamen mendacium fuit, ſicut ei tunc ibi publice oſtendebatur. Præterea ne omnino Dominus Egmundenſis haberet materiam conquerendi adverſus Ducem Wilhelmum ordinata fuit adhuc una alia dieta ad tractandum de arbitrio fiendo inter Abbatem Egmundenſem & Dominum de Egmunda, in qua ex utraque parte debita inquiſitio de novo facta eſt, imo Wilhelmus Theſaurarius Hollandiæ miſſus eſt ad præſentandum terras & redditus, de quibus contentio inter eoſdem verſabatur. Quo peracto idem Dux matura deliberatione præhabita, ne Domino Hæcmundenſi & ſuis fautoribus videretur injuria irrogari, plus eidem Domino attribuit quam debuit ac juſtum erat, quia ipſe Dux poſtea percepit conſcientiam ſuam valde inde gravatam & turbatam fuiſſe. Inſuper tempore quo bellum inter præfatum Ducem Wilhelmum & Reynoldum Gelriæ Ducem avunculum videlicet uxoris Domini Egmundenſis omnes Principes, Barones, Milites, Scutiferi & nobiles totius Hollandiæ & Zelandiæ præbuerunt Duci Wilhelmo aſſiſtentiam, tam in bonis quam in perſonis propriis, excepto Domino Egmundenſi, qui non miniſtravit ſibi in bonis temporalibus vel perſona propria, nec etiam per miniſteriales ſuos, imo nec voluit fieri inimicus Ducis Gelriæ præfati. Quare & Dux Wilhelmus multum de tanta præſumptione admirabatur. Deinde cum pax fuiſſet ordinata inter prænominatos Duces, acceſſit ad Wilhelmum Ducem quidam ſuus occultus amicus, qui in bona fide ei manifeſtavit, quod neceſſarium ſibi eſſet habere reſpectum ad ſuos occultos inimicos in terris ſuis exiſtentes, & quod quidam eſſent ſub ditionibus ſuis, qui eum libenter damnificarent, nedum in bonis temporalibus, ſed etiam in perſona propria; unde & cogitationes ſuæ mentis perturbando eum non poterant cogitando invenire, qui tam grande malum ſibi inferre proponeret. Item circa tempora pacis prædictæ, cum Wilhelmus Dux eſſet extra ſuas ditiones, quidam magnus Princeps revelavit ei, quod ſe caveret, eo quod eſſent quidam innati ſubditi ſui ſub Principatu ſuo, qui conabantur deſtruere eum in corpore & bonis temporalibus, & in caſu quo Henricus Hugonis de Haerlem poſſet captivari, ipſe Henricus omnem ordinem ſibi bene revelaret, eo quod ſibi nota eſſet traditio. Igitur iſtis auditis Wilhelmus Dux adhuc quotidie magis & magis admirabatur, quis ſub eo conſtitutus eſſet, qui tam nefarium opus proponeret agere contra ſuum verum Dominum & Principem terræ. Sed quia Henricus Hugonis de Haerlem ſibi nominatus fuerat, & inſuper cogitans

[f] *ſuprafatorum.* Fris.

qualiter Dominus Egmundenſis quærendo occaſiones in facie ſibi reſtiterat coram ſuo Conſulatu de promulgatione arbitrii ſui ſuper eundem Dominum Egmundenſem, ſicut jam dictum eſt, & etiam cogitans qualiter non miniſtraverat in bello, neque in perſona propria, neque in ſuis feodalibus, imo & quod non voluit fieri inimicus Ducis Gelriæ, imo & quod magis eſt, quod g noluit per quinque annos venire ad præſentiam Ducis Wilhelmi, niſi ſub treugarum indictionem, quam conſuetudinem alii nobiles non habebant, cœpit idem Dux ſuſpicionem habere, quod Dominus Egmundenſis eſſet, qui nitebatur eum deſtruere in corpore & in bonis temporalibus. Item poſthac quidam alius Princeps extraneus intimavit inter cetera Duci Wilhelmo, quod Dominus Egmundenſis eſſet, qui traditionem præſcriptam proponeret agere contra eum, & quod ipſe Dominus Egmundenſis una dierum inſidias eidem Duci tetendiſſet in locis, quibus conſueverat venationi inſiſtere ad captivandum eundem, & quod cum infra Wyck & h Speernedam ad naves perduxiſſet, & ſic ulterius per naves ad Veluam vel ad Harderwyck ad placitum ſuum in captivitatem locaſſet. Igitur quamvis omnia præſcripta, ſicut præmittuntur, in veritatem rei evenerunt, tamen Dux Wilhelmus, ne illos, qui ei ſecreta narraverant, accuſaret, & odioſos redderet, coram fautoribus Domini Egmundenſis occultavit in corde ſuo, ne videretur injuriam velle Domino Egmundenſi inferre. Sed poſtquam haberet captivum Dominum Johannem de Arckel, qui ſecretis conſiliis Domini Egmundenſis intererat, & maxime quando prænarrata traditio concepta fuerat ad tradendum eundem Ducem Wilhelmum, quamvis Dominus de Arckel cum omni honore bene poterat nocumentum inferre Duci Wilhelmo, eo quod ejus publicus eſſet adverſarius, idem Johannes Dominus de Arckel tribus vicibus coram conſulatu Ducis Wilhelmi vocatus cum juramento aſſeruit, & narravit eſſe vera quæ ſequuntur. Dixit ergo primo, quod antequam Reynoldus Dux Gelriæ regnaſſet oppidum Gorichum in manibus Ducis Wilhelmi, & cum ipſe Dominus de Arckel ſtaret ante hoſpitium ſuum in oppido Aernhem, venit ad eum equitando Dominus Egmundenſis maritus filiæ ſuæ in griſeo habitu, ac ſi peregrinus fuiſſet, & dixit ei, Volo aſcendere ſuperius ad Ducem Gelriæ. Quod cum feciſſet, vocatus eſt etiam Dominus de Arckel. Tractabatur ergo ibidem per Dominum i Schierlardum, Theodoricum de Wiſche, & Arnoldum Pieck de permutatione quorundam bonorum inter Ducem Gelriæ & Dominum Johannem de Egmunda, & ſi illa permutatio inter eoſdem ratificata fuiſſet, tunc Dominus Egmundenſis laboraſſet ad captivandum eundem occulte Ducem Wil-

g non voluit Friſ.

h Sparnedam. Friſ.

i Scheerlandum Friſ.

Wilhelmum, & Dux Gelriæ adhæſiſſet tradendo eum ſibi captivum. Ulterius Dominus de Arckel narravit, quod diu antequam fieret de permutatione bonorum tractatus iſte, acceſſit ad eum apud Oeyen Henricus Hugonis de Haerlem præſcriptus, quærens ab eo conſilium, quid ſibi videretur de tali permutatione bonorum. Quæ permutatio ſibi bene placuit, & in caſu quo Duci Gelriæ & Domino Egmundenſi placeret paratum ſe reddidit ſubſidium ferre ad prædictam permutationem. Item poſt hoc acceſſit ad Ducem Wilhelmum quidam extraneus fidelis miles, qui ei omnia præſcripta etiam narravit de verbo ad verbum, nominando Dominum Egmundenſem de nomine proprio, narravitque omnia in eadem forma, qua narravit ultimus Princeps, de quo ſupra dictum eſt, hoc addendo, quod Dominus Egmundenſis haberet quendam clericum, cui omnia bene conſtabant. Itaque cum Dominus Egmundenſis ſuper præmiſſa excuſationem prætenderet, & ſub treugarum induciis coram Conſulatu Hollandiæ citatus propterea fuiſſet, non comparuit, & propterea Conſules Hollandiæ ſententiaverunt eum demeruiſſe vitam, & bona ſua temporalia; quæ & confiſcantur & ipſe exulat.

CAPUT LXX.

De violentia inflicta Hæcmundenſi monaſterio.

Anno Domini CIƆ. CCCC. XVII. obiit iſte Dux Wilhelmus, cui ſucceſſit Duciſſa Jacoba Comitiſſa Hollandiæ vigeſima quarta filia ejus. Quæ cum patrimonium ſuum non valeret pacifice poſſidere propter reſiſtentiam Ducis Johannis patrui ſui, qui ubique eam ſtuduit expellere de patrimonio ſuo. Tunc igitur quia partialitates contra ſe mutuo ſurrexerunt, & Johannes Dominus de Egmunda confœderatus eſſet cum Domino Johanne, factuſque eſſet potens in terra. Cum ergo effectus eſſet ſupremus Conſiliarius prædicti Ducis iterum ſe animavit adverſus Abbatem, & ſuos [k] fratres perſequitur in tantum, quod idem Gerardus de Ockenbergh Abbas præmonitus fuit, quod niſi a monaſterio Hæcmundenſi recederet per fautores Domini Johannis de Egmunda interficiendus eſſet. Porro ne tantum malum eveniret, dictus Dominus Abbas receſſit in vigilia Philippi & Jacobi Apoſtolorum anno Domini CIƆ. CCCC. XIX. & cum eo etiam receſſerunt quamplures ſui familiares, & tranſtulerunt ſe cum prædicto Abbate ad civitatem Trajectenſem, ut ibi tute abſque periculo reſiderent. Igitur poſthæc cum Gerardus prædictus abſens eſſet, & malum regimen Bartholomei redituarii prædicti monaſterii fautoris Domini

[k] *fautores* Friſ.

Egmundenſis a narrantibus percepiſſet, depoſuit eundem Dn. Johannem Bartholomei ab officio ſuo prædicto, & ordinavit Dn. Johannem Aelwini Priorem prædicti monaſterii in redituarium ejuſdem monaſterii. Quibus geſtis in anno Domini CIↃ. CCCC. XX. venerunt ad vindicandum iſtud intuitu Johannis de Egmunda feria quinta poſt Paſcha Malhugo & quidam alius Troeſtgen dictus cum ſex ſociis, qui cum per modicum temporis ſub dolo in monaſterio tardaſſent, atque cum monachis potaſſent, exiverunt de Cameris monachorum & profugaverunt duos famulos dicti monaſterii in foſſatis, ulteriuſque proceſſerunt adverſus molendinum monaſterii, explicantes vela in curſu ſuo, ſperantes quod ſic incenderetur. Deinde rapuerunt veſtimenta Portarii, quæ valuerunt viginti libras, & vendiderunt ea in Rynegom. Poſthæc in nocte ſequenti ſcanderunt muros monaſterii, & intrantes pomaria monachorum, rapuerunt ex eis lectiſternia, & quamplura alia bona. Deinde in nocte feriæ ſextæ ſequentis Malhugo prædictus & ſui complices per quandam feneſtram aulæ Abbatiæ cum malleis cancellis ferreis deſtructis intraverunt, & mox in Cameram ſuper aulam Abbatiæ ſituatam accedentes armati interfecerunt ibidem Portuarium præfatum, a quo etiam rapuerunt florenos Arnhemenſes. Ulterius adhuc vulneraverunt duos famulos, feceruntque tantum tumultum, ut omnes monachi excitati accurrerent & viderent quidnam fieret. Quos cum Sathanæ ſatellites viderent, cum nimio impetu per Cameram januæ præfatæ cum haſtis verſus monachos trudentes, ex eis duos Sacerdotes monachos, videlicet D. Walterum & D. Wilhelmum Simonis de Mathenes graviter & enormiter vulneraverunt, alios profugantes ſuper turrim, alios ad villam, & nonnullos ad chorum, & ibidem ex ſcriniis & ciſtis Abbatis violenter effractis, cum eorum inſtrumentis, plura bona & clenodia rapuerunt. Similiter de eadem Camera quandam infulam pretioſis gemmis ornatam, pulcra ornamenta, bonos libros abſtulerunt, item tunicas, togas, pannum. Item ex alia Camera ejuſdem Abbatiæ ceperunt ſexaginta paria linteamina, quinquaginta tria menſalia, & ſexaginta pulvinaria, plures lectos, omnia utenſilia coquinæ, & etiam omnia clenodia Prioris rapuerunt. Deinde fulgurantibus & tinnientibus gladiis acceſſerunt ad chorum verſus reliquias S. Adalberti, æſtimantes ibidem monachos latitare. Cum ergo Malhugo ſcandere vellet januam, reſiliit de janua, & cecidit ſuper unum ſtantem poſt ſua terga habentem ſuper ſcapulas ſuas quoddam inſtrumentum bellicum dictum *een Knyſe*. Hic per caſum Malhugonis cecidit cum prædicto inſtrumento in cortinis ſummi altaris, unde & cortinæ rumpebantur. Iterum Malhugo reſurgens ape-

aperuit januam, & neminem inveniens receſſit a monaſterio ſæpedicto divinum judicium expectaturus.

CAPUT LXXI.

De reformatione monaſterii Hæcmundenſis attemptata & obitu Gerardi de Ockenberch Abbatis vigeſimi noni.

Porro circa annum Domini cIↄ. cccc. vigeſimum primum Johannes de Egmunda ut Gerardum de Ockenbergh Dn. Abbatem Egmundenſem de Abbatia ſua expelleret, incitavit Ducem Johannem de Bavaria, ut Abbatem prædictum & ſuum Conventum accuſaret apud Sedem Apoſtolicam in multis, & propterea Dominus Apoſtolicus reformationem monaſterii Hæcmundenſis inciperet, & tali occaſione Abbas præfatus officio privaretur. Quod & idem Dux per ſuggeſtionem Domini de Egmunda perficere conatus eſt: nam antefatus Dux accuſavit in Curia Romana ſtatum deformem monaſterii, aſſerens ejus perſonas in concubinatu & alias inordinate vivere, & Abbatem & Priorem de dicto monaſterio in fugam converſos eſſe, & quod propterea devotio Chriſti fidelium ad dictum monaſterium tepeſcebat, minuebatur cultus divinus, & religionis obſervantia ſpernebatur. Quam accuſationem cum Dominus Apoſtolicus Martinus hujus nominis quintus intellexiſſet, conſtituit tres ex parte ſua Commiſſarios ſeu Reformatores monaſterii præfati, videlicet Præpoſitum Suetendale ordinis Præmonſtratenſis, Reverendum Abbatem monaſterii in Leodio ordinis S. Benedicti, & Magiſtrum Henricum Scatter Decanum S. Livini in Zirczee, mandans eis, ut perſonaliter ad monaſterium accederent Hæcmundenſe, & ſolum Deum præ oculis haberent, & auctoritate Apoſtolica inibi viſitarent, & inquirerent diligenter ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, ac eorum circumſtantiis univerſis, & quod tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, in capite & in membris, reformarent, & poſſeſſiones alienatas recuperarent, deditque deſuper prædictis Commiſſariis Bullam Apoſtolicam. Porro prædicta Bulla non fuit obtenta zelo reformationis, ſed potius cauſa invidiæ, & ideo effectum non eſt ſortita. Nam cum dicti Commiſſarii ad Conventum Hæcmundenſem veniſſent, non vocarunt, neque citaverunt Dominum Abbatem Hæcmundenſem, qui etiamſi citatus fuiſſet, & non comparuiſſet, nequaquam contumax cenſendus fuerat propter juſtum metum. Invenerunt jam dicti Commiſſarii in conventu præfato Leonium Priorem de campo, Wilhelmum Screvelt Suppriorem, Fredericum Nagel, Walterum Theodorici, Vopponem Iohan-

hannis, Heliam de Alcmade, Wilhelmum Simonis de Mathenes, Nicolaum Iacobi, Nicolaum Helmer, Wilhelmum de Buſco, Iacobum [l] Eelman, Iacobum de Boeckhorſt, Wilhelmum Hey, Hugonem Theodori, Arnoldum de Hemert, & Wilhelmum Berge monachos profeſſos. Qui congregati in unum porrexerunt ipſis Commiſſariis quandam papiream ſupplicationis ſcedulam, quam ſcedulam, per manum Notarii per modum inſtrumenti ſubſcriptam in manu mea habui, & adhuc habetur in Abbatia. Cujus ſcedulæ tenor requiſivit & petiit in perſona omnium præmiſſorum monachorum ab ipſis Viſitatoribus, quatenus dignarentur cooperari & dare modum, quod Abbas eorum cum pace ad ſuum monaſterium Hæcmundenſe poſſet reverſus aliquando ibidem ſecure reſidere, quod tunc ſperarent ac vellent vivere ſecundum eorum Regulam S. Benedicti, & quam multa alia quæ brevitatis cauſa prætermitto. Commiſſarii vero promiſerunt facere, quæ erant petita, ſed tamen non fecerunt, & inſuper Dominus Abbas appellavit ad Curiam Romanam, omneſque articulos contra ſe accuſatos annihilavit, ſe ipſum & ſuum Conventum legitime excuſavit, & falſos eſſe probavit, & de omnibus ſibi impoſitis optime ſe purgavit, & injuriam ſibi irrogatam a Duce Iohanne & Dn. Iohanne de Egmunda ad integrum narravit, & in Curia Romana palam fecit, quare & totum negotium fuit omnino diſſipatum. Igitur anno Domini CIƆ. CCCC. XXIII. Reynoldo Duce Gelriæ defuncto ſubito Arnoldus filius Iohannis Domini de Egmunda eligitur & efficitur Dux Gelriæ Comeſque Sutphaniæ. Sed quia idem Arnoldus tunc temporis fuit juvenis ferme quatuordecim annorum, ideo Dominus Iohannes de Egmunda pater ejus ſuſcepit gubernationem totius terræ Gelrenſis. Deinde in anno Domini CIƆ. CCCC. XXIV. Dn. Gerardus de Ockenberch Abbas Hæcmundenſis in anguſtiis & exulatione poſitus obiit in civitate Trajectenſi octava die menſis Martii. Corpus vero ejus ſepelitur in monaſterio Hæcmundenſi circa januam Sacriſtiæ, cujus hoc eſt epitaphium:

[l] *Eelman Friſ.*

Abbas Gerardus Ockenbergh carne ſolutus
Iſto ſarcophago contegitur rubeo.
Qui patria pulſus Trajecti mœnia poſcit
Annu in ſenibus, quo peregre moritur.

C A-

CAPUT LXXII.

De Wilhelmo Simonis de Mathenes Abbate.

Ex humanis Dn. Gerardo de Ockenbergh vocato unanimi electione cum invocatione S. Spiritus eligitur quidam venerabilis Dominus Wilhelmus Simonis de Mathenes, & efficitur Abbas Hæcmundenſis trigeſimus. Qui Wilhelmus electus receſſit ſtatim a monaſterio, eo quod ibidem commode perſeverare non poterat, receſſitque cum eo Prior ejuſdem loci cum omnibus privilegiis & literis ejuſdem monaſterii ad locandum ea in tuto loco. Quibus in itinere poſitis Dn. Johannes de Egmunda explorari fecit diligenter eorum itinera, & miſſis Gerardo Petri & Gisberto de Muden cum plerifque aliis ſatellitibus captivavit prædictos Dominos, videlicet & Dominum electum & Priorem cum eorum famulis, & privilegiis, & literis omnibus. Quibus captivatis adducti ſunt ante eum in caſtro Roſendael in Gelria, & locavit eos omnes in captivitatem valde auſteram in præfato caſtro. Nam pedes duorum poſuit in ligneis preſſionibus, ubi fame & ſiti multiſque incommodis per duodecim hebdomadas dire cruciabantur. Vi ergo Dominus Egmundenſis extorſit ab eis privilegia & literas monaſterii prædicti, & ad placitum annihilavit, confregit, accepit, & [m] retradidit eis privilegia & literas, & de eiſdem diſpoſuit, ſicut ſibi tunc placuit. Inter ceteras etiam tunc rapuit literas, quas poſui ſuperius capite LXVI. Quibus completis Dominus Electus & Dominus Prior laxati ſunt a preſſionibus, ſed ſuos famulos pecuniis a captivitate redemerunt. Deinde pauco tempore idem Electus confirmatur & benedicitur Abbas trigeſimus, qui cum eſſet confirmatus non audebat moram trahere in ſuo monaſterio Hæcmundenſi, propter tyrannidem Hæcmundenſis. Per multos annos tandem idem Dn. Wilhelmus de Mathenes Abbas ubique accuſavit Dominum Egmundenſem de ſua crudelitate in multis locis. Anno deinde nati Chriſti CIↃ. CCCC. XXXVI. Philippus Dux Burgundiæ tunc Comes Hollandiæ exiſtens per reſignationem Jacobæ Comitiſſæ Comes vigeſimus quintus accepit Abbatem Hæcmundenſem & ſuum monaſterium ſub tutela & protectione ſua.

[m] *tradidit* Friſ.

CAPUT LXXIII.

De modo compoſitionis adinvento inter Abbatem Hæcmundenſem & Dominum de Egmunda.

Itaque tunc ulterius per varias amicabiles interlocutiones compoſitus fuit modus, qualiter Abbas Hæcmundenſis & Dominus de Egmunda poſſent amicabiliter concordare, ut de cetero in pace & quiete viverent. Tandem inter eos quidam modus adinventus eſt, quem tamen aliqui monachi admittere ſeu conſentire recuſarunt: nihilominus tamen mittitur u pro authoritate ſummi Pontificis, & ut antequam modus ille componeretur & ordinaretur, confirmaretur & ratificaretur per Sedem Apoſtolicam. Igitur Dominus Apoſtolicus committens cauſas prædictas Domino Abbati de Middelburch Præmonſtratenſis ordinis mandavit eidem, ut diligenter perlegeret & indagaret omnia jura, libertates, & privilegia monaſterii Hæcmundenſis, & totum, quod non cederet in præjudicium privilegiorum & bonorum jam dicti monaſterii, dedit ſibi poteſtatem confirmandi & ratificandi, conſcientiam ejuſdem Abbatis deſuper onerans in ſequenti forma: *Eugenius epiſcopus Servus ſervorum Dei dilecto filio Abbati monaſterii Middelburgenſis Trajectenſis diæceſis Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad exequendum Paſtoralis officii debitum, ſtudiis intendentes aſſiduis circa monaſteriorum aliorumque piorum locorum, & eorundem, nec non & aliarum nobis & Apoſtolicæ Sedi devotarum perſonarum ſtatum ſalubriter dirigendum noſtræ conſiderationis aciem ſolerter extendimus, & per quæ poſſit illorum diſpendiis obviari, ſtatuſque reddatur tranquillus, ipſa media libenter amplectimur, & ea quæ propterea geſta comperimus, ut potioribus fulciantur adminiculis, dum a nobis petitur, Apoſtolico diſponimus munimine roborari. Sane pro parte dilectorum virorum Abbatis & Conventus monaſterii S. Adalberti, loci ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinentis, ordinis S. Benedicti, ac Nobilis viri Johannis de Egmunda militis Trajectenſis diæceſis, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod olim ipſi frequenti libramine recenſentes, quod inter Abbatem & Conventum prædictos ac ſuos inibi prædeceſſores ex una, nec non militem præfatum & ejus progenitores ex altera partibus ſuper dominio temporali ac territorio dicti loci, nec non quibuſdam aliis terris, bonis, libertatibus, ſuperioritatibus, ſubjectionibus, ſervitutibus, juribus atque rebus, & eorum occaſione multis annorum curriculis graviſſimæ diſſenſiones & diſcordiæ viguerunt, & propterea partes ipſæ, dictumque monaſterium quod a dilecti filii nobilis viri* Philippi *Ducis Burgundiæ progenitoribus Hollandiæ Comitibus ſolenniter dotatum fuerat, damna plurima pertulerant, & niſi deſuper cæteris acceptа-*

u ut pro authoritate Summi Pontificis antequam modus ille Friſ.

ceptaretur via proviſionis, ipſum monaſterium magnæ deſolationis periculo ſubjaceret, ac Abbas & Conventus, nec non miles, prædicti diſſenſionibus & diſcordiis hujuſmodi finem quærentes imponi ſuper præmiſſis omnibus in eundem Ducem ſub certa forma compromittere curarunt, & per ſe vel alium deſuper ubicunque locorum de alto & baſſo, nec non in toto & parte ſtando, vel ſedendo, & juris ordine prætermiſſo, ſententiandi, arbitrandi, & laudandi concedentes poteſtatem, & permittentes, ipſius inde ſententiam arbitralem ſive laudum hujuſmodi renunciarunt. Poſtmodum vero prædictus Dux ipſo compromiſſo in ſe ſponte ſuſcepto arbitralem ſuper his in earundem tunc præſentia partium ſententiam promulgavit, quam Abbas, Conventus, & Miles prædicti &c. ſuis inde ſigillis appenſis efficaciter approbarunt, & quæ in utilitatem dicti monaſterii cedere dinoſcitur evidentem. Quare pro parte Abbatis, & Conventus, ac Militis eorundem nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut hujuſmodi ſententia pro illius ſubſiſtentia firmiori robur Apoſtolicæ confirmationis adjicere, & alias ſuper his oportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui de præmiſſis certam notitiam non habemus hujuſmodi ſupplicationibus inclinati diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis authoritate noſtra te diligenter informes, & ſi per informationem hujuſmodi ita eſſe inveneris, ſuper quo conſcientiam tuam oneravimus, ſententiam prædictam & quæcumque inde ſecuta auctoritate Apoſtolica approbes & confirmes, ſupplendo omnes defectus, ſiqui forſitan intervenerint in eiſdem. Et inſuper ſententiam præfatam & illius effectum facias a ſingulis, quos contigerit, per cenſuram eccleſiaſticam & alia oportuna juris remedia firmiter obſervari, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis, ac monaſterii & Ordinis prædictorum juramento [n] confirmationis Apoſtolica vel alia quavis [o] authoritate roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus, cæteriſque contrariis quibuſcunque, etſi Abbati, Conventui, & Militi præfatis, vel quibusvis aliis communiter vel diviſim a Sede Apoſtolica ſit indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Datum Ferrariæ anno incarnationis Dominicæ CIↃ. CCCC. XXXVII. duodecimo Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno octavo. Tunc paucis diebus tranſactis Philippus Dux fecit primo pronuntiationem arbitrii ſui ſive ſententiam arbitralem ſuper diſcordia inter Dominos Abbatem Hæcmundenſem & ejus Conventum ex una parte & Dominum Egmundenſem & ſuos ſubditos ex altera parte ſub hac verborum forma; *Philippus miſeratione divina Dux Burgundiæ, Lothtringiæ, Bra-*

[n] *Leg. confirmatis. Apoſtols. a.*
[o] *firmitate* Friſ.

Brabantiæ, Limburgiæ, Comes Flandriæ, Arthеſiæ, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Namurcenſis, Marcgravius S. Imperii, Dominus Friſiæ, de Salinis & Malinis, notum facimus univerſis. Quod multis annis diſcordiæ & inimicitiæ fuerunt inter Reverendum in Chriſto Patrem, Abbatem & Conventum Haemundenſem ex una parte & Dominum Egmundenſem & ſuos vicinos Egmundenſes ex altera parte, qui nunc ſunt, & pro tempore fuerunt, unde multæ inquietudines, homicidia & multiplices malitiæ excreverunt, & ut illæ malitiæ tollerentur, atque radicitus evellerentur, multi tractatus obſervati ſunt ab amicis utrarumque partium, & tandem ad hoc in fine deductum eſt, quod Reverendus in Chriſto Pater Wilhelmus de Mathenes Abbas Haemundenſis, Jacobus Eelman Prior, Helias de Alkmade, Conventuales Egmundenſes auctoritatem habentes ex parte totius Conventus Haemundenſis ex una parte, & Dominus Haemundenſis cum ſuis vicinis & parte ſui & ſuorum vicinorum ex altera parte venerunt ad Hagam Comitis in Cameram Conſulatus in præſentia fidelis noſtri Domini de Santes & aliorum Conſulum Hollandiæ, & cum eorum libera voluntate pro aſſecuratione ſuarum conſcientiarum ex utraque parte ad vitandum omnia mala, quæ adhuc inter eos poſſent oriri, de omnibus diſcordiis & inimicitiis inter eos uſque in præſentem diem habitis integraliter ſubmiſerunt ſe nobis & conſiliariis noſtris, ſeu in abſentia fideli noſtro Domino de Santes, cum prædictis noſtris conſiliariis, quicquid abdicaverint, ſeparaverint in arbitrando, ſub pœna amiſſionis quatuor millium Coronarum argenti, ex parte violantis hanc noſtram pronuntiationem, pro media parte applicandarum pro nobis, & alteri parti ſcilicet obſervanti noſtram pronuntiationem pro alia medietate applicandarum. De qua compromiſſione confectæ ſunt literæ ſigillatæ & inſtrumenta authentica ex utraque parte, quas ipſæ partes apud ſe habent. Et ut de cætero Reverendus in Chriſto Abbas & Conventus Haemundenſis in tranquillitate pacis poſſint vivere, ideo per fidelem noſtrum Dominum de Santhes & alios noſtros Conſules, in quibus ambæ partes compromiſerunt, omnes cauſæ bene ſunt perfectæ & viſitatæ, & partes ad longum auditæ de omnibus dicendis & prætendendis, & propterea eorum arbitratio eſt in ſequenti forma: Inprimis arbitratum eſt, quod Dominus Egmundenſis bona ſua & Dominium de Egmunda in feodum accipiet a monaſterio Haemundenſi in omni forma, ſicut a Comitatu noſtro Hollandienſi obtinuit ſecundum tenorem ſuarum literarum, cum Advocatia ejuſdem monaſterii, ſcilicet quod ipſe defenſor & protector erit ſecundum ſuam poſſibilitatem in omnibus, in quibus requiſitus fuerit & non aliter. Et idcirco pro augmentatione ſui feodi tenebit & habebit a jam dicto monaſterio in feodum miniſteria curruum in & ex Rynegom, & etiam omnia alia miniſteria, quæ villani de Ryne-

Rynegom ſæpedicto monaſterio exhibere conſueverunt, cum aliis bonis dictis Landtwinningen, hereditates cum omnibus bonis [p] *emphytheuticis tam in Egmunda quam in Rynegom, hoc eſt, tales redditus, quales poſiti ſunt ſuper domos traditas* [q] *cum locatione pipere, caponibus, pullis gallinarum, ovis, ſcutellis, &* montgelt, *ſalvo quod de domibus, de areis monaſterii, ſeu ejus hoſpitali pertinentibus, quas ipſi annuatim conſueverunt locare pro certo pretio Dominus Egmundenſis nihil habebit, ſed manebunt in libertate ejuſdem monaſterii, ſuper quas nunquam fuerunt locationes emphytheuticæ, ſeu pactiones præſcriptæ. Et tunc iterum in recompenſam Dominus Egmundenſis reſignabit monaſterio decimas in Hillegom, & inſuper adhuc tales decimas, quales* [r] *ante Dominium Egmundenſe devoluta ſunt ex parte materteræ Isbrandi de* [ſ] *Scotam apud Lis. Dabit etiam prædicto monaſterio integraliter ſecluſa omni fraude & dolo magnas & parvas. Cæterum ex quo monaſterium Haemundenſe longo tempore in villa Haemundenſi habuit decem & octo cum dimidio miniſteria curruum, ut omnia ſopiantur & ad bonum pacis ſingula deducantur, & in poſterum diſcordia nequaquam inde oriantur, prædicti villani de Egmunda erunt de cætero liberi ab hac ſervitute, ſed pro redemptione illius ſervitii dabunt monaſterio Haemundenſi ſingulis annis perpetuos redditus, hoc eſt, pro quolibet ſervitio unius currus ſummam quatuor Coronarum Franciæ aureæ monetæ, de quibus duæ Coronæ erunt in valore unius aurei nobilis Anglicani, in pondere habentis quatuor Anglicanos & dimidium. Et ſolutio iſta fiet infra quatuor dies nativitatis Domini, ſcilicet* [t] *Innocentum in omni anno. Et in caſu quo aliquis infra dictos dies ſive prædictum terminum non ſolverit cum moneta præſcripta, aut ejus valore, vel aliis denariis bona moneta currentibus, ad plenam ſolutionem, tunc ad Abbatem & Conventum Haemundenſem terræ, ſuper quas ex antiquo prædicta miniſteria conſtituta fuerant, libere devolventur, de quibus tunc Abbas & Conventus poterunt ad placitum diſponere, ſicut ipſis placuerit. Præterea omnes domos, terras, & areas, quas monaſterium Egmundenſe, Abbas & ſuum hoſpitale habent ſituatas infra Dominium Egmundenſe, quæ locata nunquam fuerunt locatione emphyteutica, id eſt, op* Erfhuer, *ſed ſingulis annis conſueverunt locari pro certo pretio ad placitum, illa manebunt ipſis* [v] *libere perpetualiter cum ſuis decimis magnis & parvis, quas habent infra Dominium Egmundenſe, & illas domos & areas & terras infra annum ſequentem in literis & inſtrumentis inde conficiendis nominabunt & deſcribent, quantæ ſint & ubi ſituatæ ſint, & illa prænominata bona cum aliis eorum mobilibus bonis, quæ nunc poſſident, vel in poſterum poſſidebunt, non ſubjacebunt judicio ſecularium judicum, ſed manebunt libera ab omnibus expenſis, exactionibus, & contributionibus Domini Egmundenſis, & ab omnibus aliis expenſis quovis colore*

[p] *emphyteoticis* Friſ.
[q] *cum locatione pro argento, pipere.* Friſ.
[r] *ante ad Dominium Egmundenſem.* Friſ.
[ſ] *Schotkam* Friſ.
[t] A Friſ. abeſt *Innocentum.*
[v] *libera.* Friſ.

lore

lore exquiſitis, exceptis expenſis aggerum, aquæductuum, & obſtructionum; hoc eſt dycken, ſluyſen, dammen, in quibus ſecundum quantitatem terrarum ſuarum facient ſecundum antiquam conſuetudinem, ſicut moris eſt in Hæcmundenſi terra. Sane quaſcunque poſſeſſiones quæcunque bona idem monaſterium largitione ſive oblatione fidelium Chriſti præſtante Domino in poſterum poterit adipiſci infra Dominium Egmundenſe, illas poſſeſſiones & illa bona Conventus Hæcmundenſis vendet infra annum ſubſequentem, & illas pecunias ad alios uſus commutabit extra Dominium Egmundenſe, expendet aut retinebit ſibi ad placitum. Et in caſu quo ipſi vendere non vellent, tum prædictæ poſſeſſiones & prædicta bona ſtabunt ſub exactionibus atque conſuetudinibus illius territorii. Item Abbas & Conventus Hæcmundenſis ordinabunt unum bonum virum, qui eorum debita infra Dominium Hæcmundenſe poterit vulgariter uytpanden, inwinnen, ende uytrechten, ſuper quibus Dominus Egmundenſis pro ſe & ſuis

v permittet ſucceſſoribus v promittet monaſterio in tali jure arras recipere per eundem bonum virum, ſicut conſuetudinis eſt recipere de ſuis redditibus, ſcilicet arras competentes pro ſecundo denario meliores, & in caſu quo aliquis reſiſteret, hoc eſſet ſub pœna vulgariter die hoochſte boet illius territorii ad uſum Domini Egmundenſis, dummodo debita illa fuerint notoria. Et nullus excipietur ab illa pœna niſi de conſenſu Domini Abbatis. Et ſi poſt receptionem arræ talis debitor monaſterio adhuc non ſatiſfaceret de ſuis debitis, hoc poteſt manifeſtare Domino Egmundenſi, ſeu ſuo Ballivo, ſeu ejus Sculteto, aut ejus Reddituario, qui pro tempore fuerit, & infra quindenam poſt manifeſtationem præfatam talis debitor poteſt a monaſterio ad judicium trahi ſpirituale infra Comitatum Hollandiæ vel infra diœceſin Trajectenſem, & ibidem terminari, niſi appellatio compelleret eum ad ſuperiora Conſiſtoria. Cæterum ſi aliquis ſubditorum Domini Egmundenſis ſub locatione annuali aliquas terras emeret ſeu decimas a prædicto monaſterio in Dominio Domini Egmundenſis illi ſubjacerent conſimili judicio de talibus. Item Dominus Egmundenſis & ſui ſucceſſores de cætero perſolvent monaſterio prædicto teſtamenta progenitorum ſuorum ſingulis annis, & ipſi Religioſi facient ſua debita pro eis in Memoriis annalibus ſicut tenentur. Sane quilibet erit liber a Domino Egmundenſi infra interiores muros monaſterii, & infra monaſterium. De illis Dominus Egmundenſis & ſui ſucceſſores nequaquam ſe habebunt intromittere, & in caſu quo homicidium ibidem perpetraretur ab aliquo, qui non monachus vel homo ſpiritualis ibidem non eſſet, tunc homicida a ſuo judice competenti judicaretur: & ſiquis non eſſet ſpiritualis homo & forefaceret extra muros, ſeu extra ſepta monaſterii, hoc idem teneretur emendare ſecundum jura & conſuetudines illius territorii. Item ſi aliquis ſubditorum Domini Egmundenſis infra

mu-

muros monaſterii ſeu hoſpitalis præſcripti forefaceret, contra tales poterunt Abbas & Conventus ſuus procedere jure & judicio ſpirituali. Item inimici Domini Egmundenſis non recipientur in monaſterio ſeu hoſpitali nec fovebuntur ſcienter in præjudicium & damnum Domini Egmundenſis & ſuorum ſubditorum. Cæterum in eccleſia parochiali Abbas & Conventus de nullis rebus habebunt ſe intromittere, excepta collatione, & Paſtor ſepeliet libere mortuos ſuos, & faciet ſingula, quæ in eccleſia ſua fuerint facienda, abſque contradictione alicujus, ſalvo quod in tribus temporibus, ſcilicet in diebus Rogationum, Sacramenti, & in die S. Adalberti, quando Abbatem & ſuum Conventum contingit proceſſionem facere, tunc Paſtor cum ſcholaſticis præcedet, & Abbas cum ſuo Conventu ſubſequetur abſque aliquo ſtrepitu & tumultu inordinato ſecundum antiquam conſuetudinem, etiam ſalvo quod idem Paſtor perſolvet monaſterio omni anno duos groſſos Flandrenſes pro oblatione, quæ fit in die Paraſceves ante imaginem S. Crucis in eccleſia parochiali, & etiam idem Paſtor ſingulis annis ſua ſacramenta, ſcilicet oleum & Criſma ex monaſterio præfato auferet. Et omnem terram, quam monaſterium poterit probare per ſua regiſtra & hoſpitale vel aliunde docere, quod poſſederunt eam per ſexaginta annos, de cætero poſſidebunt eam pacifice abſque aliqua contradictione. Præterea ſecundum antiquam conſuetudinem villani de Egmunda & de Rynegom exhibebunt monaſterio ſua ſervitia, quando neceſſe fuerit, cum ſuis lectis, lintheaminibus, ſupellectilibus, & pulvinaribus, & in recompenſam hujus ſervitii de cetero liberi erunt a decimis x ſtupularum. Sane in omni cauſa ubi monaſterium Haemundenſe hoc indigebit, dominus Egmundenſis in ſuo Dominio removebit ſecundum ſuam potentiam ubique manum violentam. Item cum prædicto erunt omnia arbitria, quæ inter monaſterium præſcriptum ex una parte & Dominum Egmundenſem cum ſuis ſubditis ex altera parte fuerunt ex antiquo arbitrata, mortificata & annihilata. Et ulterius nemo prædictarum partium habebit poteſtatem contra ſe invicem cauſas infra Dominium Egmundenſe opponendi, ſicut in præſcripto arbitrio eſt notatum. Et in caſu quo haberent aliquas literas ex aliqua parte contradicentes huic arbitrio, ſeu continentes articulos contrariantes, non erunt amplius alicujus vigoris ex utraque parte. Sed ſi haberent literas continentes articulos huic arbitrio non contrariantes, illæ manebunt in ſuo vigore, & inſuper de novo dabunt ſibi invicem literas novas in forma bona, ſicut decet. Cæterum Dominus Egmundenſis reſtradet Abbati Haemundenſi & ſuis religioſis literas & privilegia ſua de fundatione & dotatione ejuſdem monaſterii vel alterius rei continentes narrationes pertinentes prædicto monaſterio vel Hoſpitali, exceptis literis contrariantibus huic arbitrio noſtro, quia illa erunt mortificata, & annihilata, amoto omni dolo & fraude.

x *ſtipularum* Friſ.

Præ-

Præterea quia domus ſuper Sandmerch *apud Bachem pertinuit monaſterio, antequam miniſtri Domini de Egmunda exegerunt ab illa exactionem nuncupatam* Heerdtgelt, *ideo iterum prædicta domus libere deveniet ad prænominatum monaſterium abſque aliqua exactione. Item talis proceſſus, ſeu expeditio, ſicut exercuerunt miniſtri Domini Abbatis, qui y reacceperunt blada Domini de Egmunda, & ſimiliter de Petro Loys, de cætero non erit alicujus vigoris, ſed omnino annihilabitur. Et quia volumus hoc noſtrum arbitrium in omnibus articulis præſcriptis ſub pœna prædicta obſervari, ideo in hujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum appendimus, & nos Wilhelmus de Mathenes Dei gratia Abbas, Prior, & omnes Conventuales monaſterii Haemundenſis ex una parte, & nos Johannes Dominus de Egmunda pro me & vicinis noſtris de Egmunda ex altera parte, volentes iſtud præſcriptum arbitrium in omnibus ſuis articulis ſub pœna præſcripta pro nobis & noſtris ſucceſſoribus in perpetuum obſervari, ideo in hujus rei teſtimonium appendimus ſigilla noſtra ad præſentem paginam in viceſima quarta die menſis Septembris, in anno Domini* CIↃ. CCCC. *trigeſimo ſeptimo. Per noſtrum Dominum & Ducem. In præſentia Guidonis Domini de Anthimie Cancellarii epiſcopi Trajectenſis, Magiſtri Johannis* [z] *Bont Cancellarii Brabantiæ, Magiſtri Philippi de Maniller Domini de Santhes Præſidis Hollandiæ, Domini de Trienceux, Magiſtri Wilhelmi* [a] *Bont, Magiſtri Petri de Renes Doctorum, Magiſtri Henrici Wienhout, Magiſtri Bartholomei* [b] *Alatruye, & aliorum plurimorum de Conſulatu.* Hæc pagina ſic ſigillata cum ſuis declarationibus, quæ hic deſunt, habetur in Abbatia Hæcmundenſi in Theutonico in conſimili ſenſu.

y accreverunt. Friſ.

z Boem Friſ.

a Bonck Friſ.

b de Aeltruye Friſ.

CAPUT LXXIV.

De confirmatione arbitriorum per auctoritatem Summi Pontificis.

Porro cum Dominus Petrus Abbas Middelburgenſis a Curia Romana accepiſſet confirmationem Summi Pontificis ad confirmandum & ratificandum authoritate ejuſdem Summi Pontificis arbitrium præfatum, & multas alias conditiones adhuc per arbitros utrarumque partium adinveniendas inter Dominum Abbatem Hæcmundenſem & Johannem de Egmunda, idem Abbas Middelburgenſis miſit copiam ſuæ Commiſſionis Abbati Hæcmundenſi, quam cum Abbas Hæcmundenſis perlegiſſet atque intellexiſſet, miſit ſuos Nuntios ad Abbatem Middelburgenſem, rogantes eundem ex parte Abbatis Hæcmundenſis, ne nimis feſtinaret in Commiſſione ſua, quia breviter diſponebat ſibi facere debitam informationem

de

de juribus & privilegiis Hæcmundenſis eccleſiæ, quod & idem Dominus Petrus Abbas promiſit ſe facturum. Temporibus tamen intermediis antequam Abbas Hæcmundenſis informationem ſuam debite ordinaſſet ad tradendam eam Abbati Middelburgenſi perrexit frater Johannes de Neck Prior Conventus Ordinis Prædicatorum in Haga Comitis, cujus cognomen erat *de groote Prior* ad Abbatem Middelburgenſem, & præſentavit ei articulos conceptos abaliquibus inter Abbatem Hæcmundenſem & Dominum de Egmunda petens ea auctoritate Apoſtolica confirmari & ratificari. Cui reſpondit Abbas Middelburgenſis, dicens, Hoc non decet per me ita fieri, quia nondum vidi, nec nondum cognovi jura & privilegia eccleſiæ Hæcmundenſis. Reſpondit idem Prior in ſuæ conſcientiæ puritate, quod articuli illi eſſent concepti & ordinati ſicut oportet, & de jure fieri tenetur. His itaque & ſimilibus blandis ſermonibus ſuggeſtionibuſque inſtructus idem Abbas Middelburgenſis Commiſſarius Domini Apoſtolici confirmavit & ratificavit illos articulos auctoritate Summi Pontificis in anno Domini CIↃ. CCCC. trigeſimo nono. Cujus copia confirmationis habetur in libro feudorum ipſius Wilhelmi de Mathenes Abbatis Hæcmundenſis. Habita autem hac confirmatione prænominatus Prior rediit ad Hagam Comitis, portans ſecum eandem confirmationem, ubi tunc ſtatim citati fuerunt Abbas Hæcmundenſis & ſuus Conventus & Johannes Dominus de Egmunda cum eorum propriis ſigillis. Cum ergo fama ejuſmodi veniſſet ad aures Conventualium monaſterii Hæcmundenſis, quibuſdam placuit, & quibuſdam diſplicuit, major tamen pars noluit conſentire, & quia hi cum diligenti cura cuſtodiebant ſigillum Conventus, ideo res aliquibus diebus permanſit interminata, una tamen dierum cum cuſtodia præfata non eſſet adeo diligenter obſervata, ſigillum Conventus eſt manu violenta de ciſta abſtractum communitatis, & ad Hagam Comitis perductum. Tunc partibus prædictis oſtenditur ab Arbitratoribus una capſula clauſa, in qua erant literæ clauſæ continentes eorum arbitrium & confirmationem Domini noſtri Papæ, corrigiis expoſitis & extra pendentibus, in quibus partes & arbitratores ſua ſigilla habebant ponere. Quod ex informatione aliquorum Abbas Hæcmundenſis fecit. Quo facto apponitur & ſigillum Conventus. Deinde Dominus Egmundenſis appoſuit etiam ſuum ſigillum. Similiter & omnes arbitri fecerunt apponi etiam ſua ſigilla. Quibus geſtis capſula illa aperitur, & literæ ſic ſigillatæ aperiuntur, extrahuntur, & in eorum omnium præſentia leguntur, in quibus Dominium Egmundenſe a monaſterio ſeparatur cum multis aliis proventibus, poſſeſſionibus, redditibus, ſicut inferius patebit Capitulo ſequenti, Quibus

bus ſic peractis Abbas Hæcmundenſis ad lacrymas commovebatur, aſſerens quod tali modo nunquam illos arbitros recepiſſet, ſed tantum ad inveniendum quendam modum convenientem ad pacem ſervandam inter præſcriptos, abſque abdicatione aliquorum bonorum. Cui & in præſenti reſpondebatur ut patientiam haberet, & Prior Prædicatorum præſcriptus aſſeruit, quod non deceret aliquem Prælatum ſpiritualem dominium temporale poſſidere.

CAPUT LXXV.

De bonis quæ pertinuerunt monaſterio Hæcmundenſi, & nunc pertinent Domino de Egmunda.

Porro hæc ſunt bona quæ monaſterium Hæcmundenſe amiſit per arbitrationes præſcriptas & pro præſenti Domini Egmundenſes poſſident.

Inprimis dominium altum & baſſum.

Secundo terra culta & inculta nuncupata *die Duyn*, quæ valere conſuevit omni anno præter cuniculos, quos habebant ad coquinam propriam, ducentas libras.

Tertio ſervitium appellatum *den Hofviſch*, hoc eſt, quoties naves cum piſcibus littori maris appropinquabant, totiens ex qualibet navi monaſterium habebat unum piſcem, & inde Abbatia cum Conventu per totum annum competentiam habebant ex piſcibus marinis.

Quarto molendarium Egmundenſe.

Quinto poſſeſſiones appellatas *Slicklant* valentes omni anno ducentas Coronas Franciæ.

Sexto miniſteria curruum ex Rynegom & circa manſum, id eſt, *op den Hoeff*, quæ Dominus Egmundenſis traxit ad ſua ſervitia, & valebant ſingulis annis ſecundum veram æſtimationem ſeptuaginta Coronas Franciæ.

Septimo decem & novem gramina nuncupata [c] *die Hoffvenne* ſolventia omni anno viginti Coronas.

c Hoeff.beſenne.

Octavo decimas in Winnem & in manſu ſui caſtri & valent omni anno triginta quinque Coronas Franciæ. Et pro terra culta & inculta in agris & paſcuis infra terminum Aremerſweet & Winnemerſweet, quæ ſecundus Comes Hollandiæ donaverat monaſterio Hæcmundenſi, nullum jus in eiſdem terminis ſibi reſervans, & per ſuccedentia tempora Abbates Egmundenſes expoſuerunt ſeu locaverunt partes illius terræ aliis hominibus pro annuo cenſu nuncupato *Buerhuer*, & pro argento, pipere, caponibus, ſcutellis, & hujuſmodi, & proventus illius valuerunt ſingulis annis ſeptuaginta quinque

d Vorhuyr Friſ.

que coronas. Et iſtos redditus vicini de Egmunda perſolverunt ultima vice in anno Domini c I ɔ. cccc. decimo octavo. Et regiſtra receptionis adhuc de omnibus præteritis annis habentur in Abbatia Hæcmundenſi, quæ & ego vidi. Item quando poſſeſſor illius terræ moriebatur tunc ſui heredes habebant redimere terram illam ab Abbate pro valore quartæ partis illius terræ, & hoc ſi heredes habitarent tempore mortis in terra Hæcmundenſi. Et in caſu quo aliquis heredum habitaret extra terram Egmundenſem, tunc Abbas retinuit ſibi portionem illius extra habitantis, quia nemo poterat eis ſuccedere in hereditate, niſi eſſet inhabitator villæ Egmundenſis. Et iſta bona valuerunt ſingulis annis quinquaginta quinque coronas.

CAPUT LXXVI.

Memoria Wilhelmi de Mathenes Abbatis Hæcmundenſis de & ſuper una miſſa perpetuis & futuris temporibus decantanda ſuper altare Beatæ Mariæ virginis ſingulis feriis quartis.

Deerant in Friſico & hoc caput & quod ſequitur LXXVII.

Willhelmus *Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Abbas monaſterii S. Adalberti Hæcmundenſis Romanæ eccleſiæ immediate ſubjecti Ordinis S. Benedicti Trajectenſis diœceſis notum facimus univerſis & ſingulis præſentes literas viſuris ſeu audituris, quod ad gloriam & laudem Omnipotentis Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſuaque intemeratæ matris virginis Mariæ, & propter augmentandum divinum cultum volumus, nec non per modum donationis inter vivos, ſeu alio quoquam firmiori jure ac forma, quibus melius & efficacius poſſumus ad perpetuam rei memoriam præſentibus literis diſponimus, quod poſt diem noſtri obitus ad ſalutem animæ noſtræ, nec noc parentum noſtrorum, celebrabitur perpetuis temporibus in qualibet ebdomada, videlicet omni feria quarta in eccleſia Hæcmundenſi in Capella Beatæ Mariæ virginis una miſſa, cantando ad laudem & honorem ejuſdem virginis Mariæ, & ſi aliqua feſta in ipſis feriis quartis caderent. propter quæ prædicta contingeret poſtergari, hoc arbitrio deſervientium relinquimus, dummodo eadem miſſa in die proxime ſequenti vel præcedenti reſumatur, ſed quia dignum eſt, ut qui ſpiritualia ſeminat temporalia & metat, & etiam ille qui altari ſervit merito de altari gaudere debeat, eapropter ut hæc noſtra præſens ordinatio ad debitum perducatur effectum, aſſignavimus, contulimus, & præſentibus aſſignamus & conferimus certos redditus de noſtris parentibus pertinentes, jacentes prope Schiedam, tam pro celebratione, quam pro chori ſociis dictam miſſam cantantibus, videlicet*

inſra ſcriptos. Item inprimis deputamus ſeu legamus certas penſiones ſitas in novo Mathenes, quas habemus ibidem ſuper quibuſdam jugeribus in proximo den Buſch collocatis, a parte orientali verſus Schiedam, computando videlicet triginta octo ſolidos cum duabus mitis, duos groſſos pro ſolido computando, quos habemus ſuper tribus jugeribus cum medio, & unam petiam terræ dictam anderhalff hondt ende een derdendeel honts. Item ſecundo legamus triginta quatuor ſolidos, quos habemus ſuper uno campo jacente ad latus ſupradicti campi, tenente in quantitate twee hont ende veertich ſchafften. Item tertio legamus decem & novem ſolidos cum ſex denariis bonis ſuper uno campo parvo immediate jacente ad latus prioris campi tenente twaelftalf hondt ende achtien ſcafften na den Hoefſlach. Item quarto legamus decem & novem ſolidos cum quatuor denariis bonis quos habemus ſuper uno campo jacente ad latus ſupradicti campi tenente ellef hondt ende vier ſcafften na den Hoefſlach. Item quinto legamus pro fundatione miſſæ antedictæ viginti duos ſolidos cum ſex denariis bonis, quos habemus ſuper uno campo jacente ad latus prioris campi tenente in quantitate anderhalf hont cum duobus jugeribus na den Hoefſlach. Item ſexto legamus viginti tres ſolidos cum duobus denariis bonis, quos habemus in ſitu antedicto ſuper duobus jugeribus anderhalf hont ende drie ende veertich ſchafften na den Hoefſlach. Item ſeptimo legamus viginti octo ſolidos, quos habemus ſuper uno campo jacente ad latus prioris campi tenente ſeventien dalff hont ende dertig ſchafften na den Hoefſlach. Item ultimo legamus triginta octo ſolidos cum duobus Anglicis bonis, quos habemus in ſitu ſuperius memorato ſuper tribus jugeribus ende vyff hont na den Hoefſlach. Ex quibus penſionibus prænarratis habebunt Carthuſienſes montis S. Gertrudis ſingulis annis octo ſolidos, decem denarios bonos cum uno obulo. Quos quidem redditus ſive penſiones Prior dicti noſtri monaſterii pro tempore exiſtens habebit diſtribuere modo & forma infraſcriptis: Inprimis celebrans miſſam habebit annuatim quatuor bonas libras, quadraginta bonos groſſos pro libra computando. Item in qualibet feſtivitate virginis glorioſæ Chori-ſocii prædicti miſſam cantantes habebunt in bono vino valorem unius libræ in menſa ſimul conſumendo. Reliqui vero redditus qui ſupererunt memoratus Prior ad uſum luminariorum & aliorum neceſſariorum exponet pro dicto altari, prout melius ſibi videbitur expedire. In caſu vero quo Prior vel Conventuales noſtri monaſterii pro tempore exiſtentes in celebratione prædictæ miſſæ ſeu in diſtributione dictorum redditum in poſterum remiſſi & negligentes forent, quo minus divinum officium peragerctur, & divinus cultus, nec non donatio prædicta, quod abſit, poſtergaretur, extunc prout ex nunc & ex nunc prout ex tunc dictos redditus transferri volumus, & præſentibus transferimus ad domum S. Johannis Hieroſolymitani ſitam in opido Harlemen-

ſi, committentes magna ſub fiducia venerabili ac religioſo viro Domino Commendatori dictæ domus S. Johannis curam prædictorum redditunm diſtribuendorum celebranti nec non Chori-ſociis in eccleſia S. Johannis cantantibus modo & forma præſcriptis, dantes & concedentes per præſentes eidem Commendatori pro tempore exiſtenti mandatum ſpeciale, generalem adminiſtrationem, plenam & liberam poteſtatem ſe de omnibus & ſingulis ſupra deſignatis intromittendi, eaque apprehendendi, & de eiſdem libere diſponendi, & ordinandi juxta tenorem & formam ſupraſcriptam, reſervata tamen nobis, quamdiu in humanis vixerimus, in præmiſſis & circa præmiſſa authoritate omnia & ſingula revocandi, interpretandi, & corrigendi, eiſque addendi, vel detrahendi in toto vel in parte, mutandi & in melius reformandi, quando & quotiens nobis placuerit & viſum fuerit expedire. In teſtimonium veritatis præmiſſorum præſentes literas noſtro ſigillo majori communivimus, & ad majoris roboris firmitatem Prior & Conventuales noſtri monaſterii ad inſtantiam noſtram etiam ratificando & approbando præmiſſa ſigillum Conventus appenderunt Anno Domini CIↃ. CCCC. quadrageſimo ſecundo, die ſexta menſis Januarii.

CAPUT LXXII.

Concorporatio eccleſiæ parochialis Egmundenſis monaſterio Hæcmundenſi ſitæ infra ſepta ejuſdem.

Eugenius *epiſcopus Servus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Urget nos ſuſcepti regiminis cura & authoritas Pontificalis inducit, ut pro fidelium præſentia religioſorum, nec non & illorum monaſteriorum, & locorum quorumlibet ſtatu ſalubriter dirigendo paternæ conſiderationis acie ſollicite meditantes eorum occurramus diſpendiis, & indemnitatibus conſulamus, ut noſtræ proviſionis ope proſperis jugiter proficiant incrementis. Sane pro parte dilectorum filiorum Abbatis & Conventus monaſterii S. Adalberti loci Egmundenſis ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinentis ordinis S. Benedicti Trajectenſis diœceſis nobis nuper exhibita petitio, continebat, quod gravia, pro eo quod parochialis eccleſia dicti loci, quæ præfato monaſterio contigua & in illius cimiterio & infra illius ſepta conſtituta, & de ejus bono dotata exſtitit, per ſeculares clericos gubernata fuit, diſſenſiones, incommoda, & ſcandala ſucceſſerunt, Nos itaque amplioribus eorum progreſſibus ſalubriter obviare cupientes præſentis perpetue valituræ conſtitutionis edicto Apoſtolica auctoritate ſancimus, conſtituimus, & ordinamus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus dicta eccleſia ſub quibuſvis gratiis, expectativis, ſeu proviſionibus aut diſpoſitionibus Apoſtolicis nullatenus cadat vel comprehendatur, ſed Abbas dicti monaſte-*

ſterii, qui pro tempore fuerit, præfatam eccleſiam, cum ipſam per ceſſum etiam ex cauſa permutationis, vel deceſſum moderni Rectoris aut alias quovismodo & ex quavis cauſa quomodolibet vel qualitercunque vacare contigerit, per aliquem ex monachis dicti monaſterii gubernare ac regi facere, ac ipſum monachum, quotiens ſibi placuerit, ab eadem eccleſia & illius regimine amovere, & loco ſic amoti alium vel alios ad ſui nutum valeat deputare. Omnes quoque & ſingulas acceptationes, nec non collationes, proviſiones, præſentationes, & diſpoſitiones, quas de dicta eccleſia per literas Sedis Apoſtolicæ vel Legatorum ejus, aut alias qualitercunque, quam ut præfertur, ſub quacunque verborum forma dictæ literæ conceptæ, aut ſi aliqui ſuper proviſionibus faciendis de ejuſmodi ſpeciales, vel aliis beneficiis eccleſiaſticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus literas impetravit, etiamſi per eas ad inhibitionem, reſervationem, & decretum, vel alias quomodolibet ſit proceſſum, & quaſcunque alias derogatorias clauſulas in ſe contineant, etiamſi de illis eorumque totis tenoribus præſentibus de verbo ad verbum mentio habenda foret, nec non quaſcunque excommunicationum, interdicti, aliaſve eccleſiaſticas ſententias, cenſuras, & pœnas, quas contra præmiſſa vel eorum aliquod ferri ſeu promulgari, ac totum id & quidquid in contrarium a quoquam quavis authoritate ſcienter vel ignoranter attemptari contigerit, nullius ſubſiſtere robore firmitatis eadem auctoritate decernimus per præſentes, non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis, & ordinationibus, nec non clauſulis, & derogationibus, inhibitionibus, & decretis, quæ in gratiarum, expectativarum, & aliis Apoſtolicis literis ac diſpenſationibus adjecta fuerint, nec non Monaſterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolica vel quavis alia firmitate roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, ceteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ſanctionis, conſtitutionis, & ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei & Beati Petri & Pauli Apoſtolorum ſe noverit incurſurum. Datum Florentiæ anno incarnationis Dominicæ CIↃ. CCCC. XLII. *quarto Calendas Maji, Pontificatus noſtri anno duodecimo. Subſcriptum erat, Concordat cum tranſumpto, quod proteſtor manu propria,* N. B.

CAPUT LXXVIII.

De violentia Alberti de Raephorſt.

Deinde circa annum Domini CIↃ. CCCC. XLIV. tempore regiminis Goſwini Vice Comitis Hollandiæ per Albertum de Raephorſt Capitaneum

neum Alcmarienſem poſtmodum Balivum Waterlandiæ adhuc multæ moleſtationes monaſterio Hæcmundenſi inflictæ ſunt. Nam idem Albertus ſuſtentavit atque nutrivit quatuor monachos Abbati ſuo rebelles, & hic etiam una dierum venit, & cum eo tredecim viri ſatellites armati ad cimiterium monaſterii prædicti, ut ei vim atque violentiam crudeliter inſerrent. Porro in præfato monaſterio nitebatur occidere Nicolaum Leydis monachum, qui evadens ſolerter mortis periculum, cucurrit citius quo potuit ad januam eccleſiæ monaſterii, ubi ſui fratres ejus præſtolantur adventum. Quo ingreſſo & oſtio clauſo inimici cum armis moliebantur infringere januam eccleſiæ, percutientes eam malleis, ſed intelligentes quod intranei erant præparati ad reſiſtendum, receſſerunt a monaſterio, & introjerunt caſtrum manſus Domini de Egmunda, ubi & recipiuntur pro defenſione, ſed tandem pœnitentes ab Abbate pacem obtinuerunt, & a judice tam ſpirituali quam temporali.

CAPUT LXXIX.

De violentia Gysberti de Heull.

Alio quoque tempore ſcilicet octava die menſis Octobris venit Henricus Weſtphalus Nuncius Domini Egmundenſis, & præſentavit Domino Abbati literas Conſulatus Ducis Burgundiæ. Quas cum Abbas reverenter ſuſcepiſſet, Nuncius ille, quærens malignandi occaſiones, ait cum indignatione Domino Abbati, *Si tu es Abbas vel Mablas, Prior vel Myor, vos intenditis Dominum meum de Egmunda profugare & deſtruere, ſed non erit vobis tanta poteſtas.* Cui reſpondebatur, quod de Domino Egmundenſi nihil mali ſed omne bonum diceretur, ſed cum ipſe tantum eſſet Nuncius, haberet ſe verecundius, & ubique honeſtatem deberet prætendere in verbis. Et quia in introitu hujus Nuncii Gysbertus de Huell Sculterus Egmundenſis cum ſociis ſuis non fuit intromiſſus, ideo idem Gysbertus ante portam Abbatiæ cum ſuis clamavit, quod Nuncius prædictus eis retraderetur, alioquin portam violenta manu infringere vellent. Quibus reſpondebatur, quod ſtatim per aliam portam tranſmitti deberet, ſcilicet per portam Conventus, & non per Abbatiæ portam, quod & ſtatim factum eſt. Sed interim idem Nuncius monaſterio maximas turbationes verbis & factis fecit. Nam in eccleſia extracto cultello ſuo unum de Conventualibus percuſſiſſet, niſi a circumſtantibus prohibitus fuiſſet. Semper tamen extranei ſatellites clamabant cum impetu; *habere volumus per iſtam portam Abbatiæ nuncium Domini noſtri, & ſcire volumus literarum tenorem.*

Sin;

Sin; alias portam infringemus. Itaque ad tumultum cavendum extraneorum prædictus Nuncius per aliam portam emittitur, & ad eos venit. Quem & coegerunt ut rediret, & reintraret monaſterium, & ſic ad eos rediret per portam, per quam ingreſſus fuerat, ſcilicet Abbatiæ, ut ſic illius occaſione Abbatiam in ſuo exitu intrarent. Sed cum non intromitteretur, tunc ſtatim Gysbertus Scultetus prædictus campanam pulſare juſſit quaſi ad horam. Ob quam cauſam Communitas de villa congregata in armis eſt ante portam monaſterii, & accipientes currum monaſterii, & currentes cum eodem cum impetu ad januam Abbatis confregerunt eam, proceſſeruntque ulterius ac januam ante aulam fregerunt, & Dominum Abbatem cum ſua familia fugaverunt ſuper unam Cameram, in quam ſagittas immiſerunt, ut eundem Abbatem interficerent, & dicebant quod monaſterium vellent incendere, & rapuerunt, atque deſtruxerunt omnia, quæ invenire potuerunt. Porro miniſtri Abbatis armati ſteterunt ſuper Cameram Abbatis, & ſuper ſolarium aulæ cum ſagittis circa Dominum Abbatem, ut eum ab imminente periculo defenderent, qui cum inimicos ſuos ſagittis vellent percutere, a Domino Abbate prohibiti ſunt. Tandem extranei hoſpites videntes quod nihil proficerent receſſerunt a monaſterio. Quibus ſic geſtis Dominus Abbas & ſuus Conventus querimonias de prædictis moleſtiis Vicecomiti fecerunt & Conſulibus, qui iſtam cauſam tractantes rebelles illos ad pœnitentiam coegerunt & ſatisfactionem. Nam novam portam loco novæ portæ deſtructæ fabricantes die feſtivo cum cereis accenſis chorum eccleſiæ monaſterii, ubi Dominus Abbas cum ſuis religioſis ad divinum officium peragendum venerat, veniam flexis genibus petentes intraverunt, peragenteſque ulterius pœnitentiam ipſis injunctam reconciliati ſunt.

CAPUT LXXX.

De quibuſdam geſtis Egmundenſium, & obitu Johannis de Egmunda, ac Wilhelmi de Mathenes Abbatis trigeſimi.

Anno igitur Domini CIↃ. CCCC. L. Philippus Dux conceſſit, ut Trevenſis Abbas Beati Maximini in Hæcmunda faceret viſitationem, & diſciplinam ſecundum regulam S. Benedicti reformaret. Porro anno Domini CIↃ. CCCC. LI. quarta die Januarii obiit Johannes de Egmunda & Yſelſteyn, & ſepelitur in caſtello caſtri ſui ſuper manſum ſive ſuper Hovam, ubi conſtituerat ſex Canonicos, & Wilhelmus filius ejus factus eſt Dominus de Egmunda: nam Arnoldus filius ejus ſenior,

ſenior, ut ſupra dictum eſt, factus fuerat Dux Gelriæ. Hic itaque Wilhelmus de Egmunda filius Johannis prædicti natus fuerat anno Domini cIↃ. cccc. duodecimo altera Converſionis S. Pauli, & factus mortuo patre ſuo Dominus de Egmunda & terrarum Machliniæ, qui & poſt mortem patrui ſui obtinuit Dominium de Yſelſteyn. Hic fuit vir multum prudens & dives, qui & accepit & duxit in uxorem Walburgam virginem filiam Frederici Comitis de Morſa, ex qua genuit tres filios & quatuor filias, primogenitum ipſius ſcilicet Johannem Dominum de Egmunda, cui eo adhuc vivente dederat Dominium de Egmunda, & hic Johannes anno ætatis ſuæ vigeſimo quarto factus eſt miles Iheroſolymis anno Domini cIↃ. cccc. ſexageſimo tertio. Secundogenitus ejus dictus eſt Fredericus, & huic cedit Dominium de Yſelſteyn, qui fit miles in bello ante Nuſſiam in exercitu magnipotentis Ducis Burgundiæ Comitis Hollandiæ. Et hic habuit in uxorem primo Adelheidim filiam Gerardi Domicelli de Culenburch ex qua genuit Florentium ſibi ſuccedentem Dominum de Yſelſteyn, Tertius filius fuit Wilhelmus Domicellus de Egmunda, qui accepit in uxorem Margaretam Dominam de Heeſwyck. Prima filia fuit Anna, quam accepit in uxorem Bernhardus Comes de Benthem, ex qua genuit Erwinum Comitem de Benthem ſibi ſuccedentem, qui Erwinus natus fuit anno Domini cIc. cccc. LXI. ipſo die S. Michaelis. Secunda filia fuit Eliſabeth uxor Domini Gysberti de Bronchorſt. Tertia filia Walburga nomine fuit ſanctimonialis incluſa in Rencken in Velua. Quartam autem filiam Margaretam nomine duxit in uxorem Johainnes Domicellus de Peterſen. Hic etiam Wilhelmus Dominus de Egmunda in anno Domini cIↃ. cccc. quinquageſimo primo accepit infeodationem ſuam ſeu inveſtituram bonorum ſuorum feodalium a Dn. Wilhelmo de Mathenes ſecundum formam & tenorem dictaminis & arbitrii illuſtris Principis Domini ducis Philippi Burgundiæ in die converſionis S. Pauli. Eodem anno iſte Wilhelmus impetravit a Domino Papa Martino Quinto Bullam, [c] qua monaſterium reformaretur, ut Wilhelmum de Mathenes Abbatem Hæcmundenſem cum quibuſdam aliis monachis expelleret & profugaret a monaſterio. Inſuper quidam Cardinalis Cuſa nomine, qui ad Hollandiam viſitandam venerat, etiam ad hoc plurimum laborabat. Cum ergo res prædicta fortiter ageretur per eundem Dominum de Egmunda, & fama magna eſſet, quod Dominus Jacobus de Poelgeeſt Abbas S Pauli in Trajecto efficeretur Abbas Hæcmundenſis ad reformandum jam dictum monaſterium, idem Dn. Wilhelmus Abbas Hæcmundenſis oportunum impetravit Ducis Philippi auxilium, ne a ſua Abbatia expelleretur. Qui Dux ſcripſit ad Wilhelmum Do-

c in qua Bockenb.

Dominum de Egmunda, ut deſiſteret ab operibus ſuis, & ſic res ſopita manſit. Anno etiam Domini ciↄ. cccc. quinquageſimo primo feria ſecunda poſt feſtum aſſumptionis Beatæ Mariæ virginis gravis diſcordia, quæ diu viguerat, ſcilicet de eccleſia parochiali Egmundenſi, quam idem Abbas incorporaverat, ac de eccleſia ſuper mare, ac aliis de cauſis inter iſtum Dominum Wilhelmum de Mathenes Abbatem Hæcmundenſem & Wilhelmum Dominum de Egmunda ſopitur atque finitur per arbitrium Gisberti de Vianen Domini de Noordelos militis, Ottonis de Merenſteyn, Gerardi Utenhage, & Gysberti de Huell, qui inter cetera arbitrarunt, quod locus, qui dicitur *Kryt*, jacens infra cimiterium & vicinos in Egmunda maneret & eſſet feodum Domini de Egmunda, ſalvo tamen quod Dominus Egmundenſis in præfato loco non ædificabit domos, neque faciet foſſata, nec plantabit in eo arbores, ſed permittet eum planum & vacuum permanere. Ulterius promulgarunt, quod via illa, quæ dicitur *Zuydlaen*, in auſtrali parte monaſterii non clauderetur per Dominum Abbatem, ſed quod aperta & patens maneret omnibus per eam tranſire volentibus cum curribus & equitibus. Porro anno Domini ciↄ. cccc. LVIII. decimo quarto Calendarum Junii obiit hic Wilhelmus de Mathenes Abbas Hæcmundenſis trigeſimus, & ſepelitur in Capella B. Mariæ virginis. Hic autem Abbas Abbatiam multis debitis aggravatam invenit, & tamen coquinam Abbatiæ conſtruxit etiam & dormitionis Cameram in prædicta Abbatia ſuperædificavit, tabulam auream impignoratam redemit, & ſtatum Abbatiæ & monaſterii in multis melioravit, cujus hoc eſt epitaphium:

Mille quadringentis quinquaginta ſimul annis
Octoque carnati lapſis a tempore Divi
Abbas Wilhelmus de Mathenes vocitatus
Deceſſit decimo Junii quartoque Calendas.
Annis tricenis longeque magis fuit Abbas.
Solvit ſcuta Ducis Wilhelmi milia ſex bis,
Res quoque diſperſas collegit nactus ademptas,
Atque novas Abſpoel ædes conſtruxit & Hargom,
Muros ſubrexit, reparans Cameras, Agatalem
Argenti rutilo redimivit lumine capſam,
Miſſas inſtituit, caraſque cruces, crucis hymnum,
Hunc in ſublimum Deus evehat atria paſſum.

Aliud epitaphium Wilhelmi Simonis de Mathenes venerabilis Abbatis triceſimi compoſitum a Magiſtro Egberto Rhetore magno:

Mille quadringentis quinquaginta ſimul annis

Octoque

Octoque carnati lapſis a tempore Divi
Deceſſit decimo Junii quartoque Calendas
Wilhelmus Dominus de Mathenes vocitatus,
Hacmundenſe monaſterium qui rexerat Abbas
Annis tricenis uno quoque menſibus & bis
Binis ac uno ſeptem quoque luce dierum.
Cum tribuente Deo lectus primum foret Abbas,
Multa monaſterii rerum quoque damna ſuarum
Comperit, & numerum diſtractum clenodiorum,
Inventque Ducis Wilhelmi millia bis ſex
Deberi ſcuta, ſed debita cuncta redemit,
Ac omiſſa bona juri cito ſubdidit ejus,
Proque monaſterio tutando jure fideli
[f] Primus erat ſiſtens animo, mala nulla tremiſcens, [f] Firmus
Redditiuum numeros reparavit, quæ ſibi jure
Debentur deſtructa prius vel pro vade rerum
Uſquam depoſita ſtuduit nanciſcier ipſe,
Abbatuque bona ſolemniter amplificavit.
In Abſpoel noviter ædes conſtruxit & Hargom,
Inque locis aliis multo numiſmate partis
Muros erexit, Cameras lapſas reparavit,
Argenti crucibus Sacriſtiam redimivit
Factus & argento ceu mons eſt pes crucis, imo
Altaris ſummam ſummi tabulam redimivit.
Inſtituitque bonis carnali patre receptis
Ebdomada quaque quod pangi miſſa Maria
Debeat, & totum pſalletur miſſa per avum.
Abbatis Cameram probus hic Abbas paterarum
Ornavit numeris, argento Mulciber illas
Conſlarat, fulvo polit quoque deſuper auro.
Cogens clenodia, lectos, ac apta gregavit
Tegmina, quo quicunque viri ſua tecta ſubintrant
Illis velars valeant Abbatis honori,
Aut mage divinum ſimul officium numeroſum
Illis mandavit, quos inſignivit honeſtas,
Fratres corripuit illos quoque rite cohercens
Sanctorum [f] Sanctum per iter bene vadere Patrum. [f] docuit Friſ.

CA-

CAPUT LXXXI.

De Jacobo de Poelgeeſt Abbate trigeſimo primo.

Mortuo Domino Wilhelmo de Mathenes Abbate Jacobus de Poelgeeſt Abbas S. Pauli in Trajecto per g præſentiam Philippi Ducis & quorundam monachorum electionem factus eſt trigeſimus primus Abbas Hæcmundenſis. Hic prius fuit Canonicus Regularis & Prior in Arena Comitis, antequam Ordinem S. Benedicti intravit. Hic etiam cum Egmundenſibus pacem habuit, & in Abbaria recreationis cauſa æſtivalem domum ædificavit. Item Gerardus de Poelgeeſt miles Caſtellanus Schoonhovienſis frater ejus carnalis fuit. Anno Domini CIↃ. CCCC. LIX. Imperatrix Romanorum genuit Friderico Imperatori marito ſuo pulcherrimum maſculum, quem Magiſter Antonius Hameron Ambaſiator Philippi Ducis exiſtens tunc ibi nomine ejuſdem Ducis Philippi a baptiſterio cum magna ſolemnitate levavit. Qui puer Maximilianus eſt vocatus, & poſtea duxit in uxorem Mariam unicam filiam Caroli Ducis filii Philippi jam dicti Ducis. Anno Domini CIↃ. CCCC. LVIII. in die beati Antonii Ciſtercienſes in Heemſtede prope Haerlem ſuſceperunt monaſterium eorum per fundationem Magiſtri Hugonis de Aſſendelft, & Magiſtri Johannis Nicolai. Anno Domini CIↃ. CCCC. LXIV. Dominus Apoſtolicus Pius hujus nominis ſecundus decrevit in propria perſona cum fratribus Cardinalibus cum innumerabili exercitu expugnare Turchos paganos religionem Chriſtianam quotidie abſque ulla remiſſione infeſtantes. Qui Dominus Apoſtolicus cum eſſet in via ad proficiſcendum contra Turchos præfatos obiit in quadam civitate Antonia appellata. Quopropter univerſi Principes ad terras proprias revertentes expeditio illa eſt ad nihilum redacta. Eodem etiam anno obiit hic Jacobus de Poelgeeſt Abbas Hæcmundenſis quarta die menſis Augſti, & ſepultus eſt in Capella B. Mariæ virginis, cujus eſt hoc epitaphium:

Militis hic gnatus iſto buſto tumulatus
Cui Jacobus nomen de Poelgeeſt nobile ſemen
Cum Domina Jacoba Duciſſa ſtans tulit arma
Clauſtrum poſt petiit, devotus Canonicus fit,
Cumque Prioratus bene rexit culmina gratus
Legatus Papa Benedictum compulit eſſe,
Vi facit Abbatem Benedictorum quoque Patrem,
Urbis Trajecti ſancti Pauli quoque clauſtri,

g potentiam Friſ.

* 's Graveſande.

Illige

Illinc transfertur Papaque jubente paratur
In Haemunda Abbas ſex annis fert ibi curas.
In capite Auguſti perſolvit debita morti.
Iſtorum capite metrorum tempora quaere.

CAPUT LXXXII.

De Gerardo de Poelgeeſt Abbate triceſimo ſecundo.

Defuncto igitur Domino Jacobo de Poelgeeſt eligitur trigeſimus ſecundus Abbas Hæcmundenſis Gerardus de Poelgeeſt, Hic non fuit de recta linea de Poelgeeſt, ſed pater ejus habuit originem de quodam juniore filio de Poelgeeſt. Fuerat etiam temporibus prædeceſſoris ſui Capellanus ſui prædeceſſoris. Is igitur proceſſit ſtatim poſt confirmationem ſuam cum certis literis executorialibus contra Dominum Egmundenſem & contra Capitulum caſtri ſupra manſum ſuum, id eſt, *op die Hoeff.* Sed tandem facta eſt compoſitio taliter videlicet, quod Decanus & Capitulum renuntiaverunt liti & cauſæ, quas habebant adverſus eccleſiam parochialem villæ Egmundenſis, & ſic Dn. Johannes Otzeri Paſtor perdidit jus ſuum ad eccleſiam parochialem, quia Capitulum non potuit illum defendere, ut patet in literis & inſtrumentis inde confectis, & ut patet etiam in libro feudorum ipſius Gerardi Abbatis. Et ſic Dominus Abbas incorporavit monaſterio eccleſiam parochialem Egmundenſem. Et Dn. Arnoldus de Dorpe monachus Hæcmundenſis factus eſt Paſtor Egmundenſis, & Dominus Johannes Otzeri præſentatus fuit ad eccleſiam ſuper mare, ut patet in eodem libro feudorum. Inſuper hic Gerardus de Poelgeeſt Abbas prædicto monaſterio ſuo incorporavit eccleſias Alcmarienſem, Heyligelo, Noortwyck, & Voerhout cum bulla Apoſtolica, quæ adhuc habetur in Abbatia Egmundenſi, quam ipſe procuravit. Anno Domini CIↃ. CCCC. LXV. in profeſto Juliani martyris in nocte, nona die Januarii, Arnoldus Dux Gelriæ frater Wilhelmi de Egmunda captivatur ab Adolpho filio ſuo proprio, uxore etiam operam dante, atque deducitur & detinetur in caſtro opidi de Bueren uſque ad annum Domini CIↃ. CCCC. ſeptuageſimum primum, & ſeptimum diem Martii alias Januarii, & tunc fuit inde liberatus. Qui Adolphus deinde ſibi ſubjiciens Gelriam ſuo imperio ubique perſequitur patruum ſuum Wilhelmum de Egmunda & filios ejus. Anno deinde Domini CIↃ. CCCC. LXXII. obiit Philippus Dux Burgundiæ decimo ſeptimo Calendarum Junii in feſtivitate SS. Martyrum Viti & Modeſti, & Carolus filius ejus ſucceſſit ei in omnibus regnis & dominiis ſuis & Principa-

patibus. Itemcaptio Arnoldi Ducis Gelriæ ab Adolpho filio proprio continetur in his verſibus:

Anno milleno C. quater L. X. V. quoque junge
Poſt mediam noctem proles captat ſua patrem
Geldrenſis natus Dux, Egmunda generatus
Ex linea patris, Clivis proſapia matris.

Item:

Geldriæ Dux capitur, gnato mater auxiliatur,
Heu Grava cecidit, intenſe friguit.

Item: *Peccavit in conſpectu Altiſſimi.* In quibus verſibus continetur numerus annorum. Wilhelmus igitur de Egmunda patruus Adolphi conqueſtus eſt Carolo Duci Burgundiæ, & Carolus Dux Burgundiæ citari fecit Ducem Adolphum dando ei libertatem & ſalvum conductum ad ſe veniendi & redeundi fraude & dolo ſecluſis, & Adolphus venit; in oppido de Heddinc partium Hannoniæ, & ibi Adolphus receptus fuit a Carolo Duce Burgundiæ, & Pater liber adjudicatus & dimiſſus per Ambaſiatores ejuſdem Ducis Caroli, ſcilicet Philippum de Waſſenaer & Dominum de Parwys, & Dux Adolphus Ducatu privatus eſt. Tandem procurante Wilhelmo de Egmunda Carolus liberavit eundem Arnoldum a captivitate filii ſui detentum in caſtro de Bueren. Qui etiam Arnoldus cum aliquibus diebus ſupervixiſſet, & in anno Domini CIↃ. CCCC. LXXIII. obiiſſet in profeſto Matthiæ Apoſtoli idem Carolus Dux Burgundiæ in manu potenti ſubjugavit ſibi Ducatum Gelrenſem & Comitatum Zutphanienſem ducens ſecum captivos Carolum & Philippum proles ejuſdem Adolphi captivati. Carolus igitur Dux Burgundiæ fit Dux Gelriæ & Comes Zutphaniæ tempore captivitatis Adolphi, præfuitque in eiſdem annis ſemiquatuor. Anno itaque Domini CIↃ. CCCC. LXXVII. poſtridie Epiphaniorum Domini Carolus Dux Burgundiæ a Lotharingorum Duce Renato apud Nancejum occiditur, & ſepelitur in eccleſia Divi Georgii. Cui ſucceſſit unica filia ſua Maria ex familia Burboniorum Ducum per matrem, genita Auſtriæ Duciſſa &c. Anno Domini CIↃ. CCCC. ſeptuageſimo ſexto infra octavas nativitatis B. Mariæ virginis obiit Gerardus de Poelgeeſt Leydis Abbas Hæcmundenſis triceſimus ſecundus. Corpus vero deducitur Egmundam & ſepelitur in monaſterio ſuo Hæcmundenſi. Hic Gerardus procuravit monaſterio ſuo Hæcmundenſi bullam de Indulgentiis plenariis a primis veſperis Cœnæ Domini uſque ad ſecundas veſperas octavæ ejuſdem, quæ Bulla habetur in monaſterio. Is etiam fabricari fecit doxale in choro ſatis ſumptuoſum cum imaginibus omnium Comitum Hollandiæ.

a in oppido Heding Friſ. Heſdinum apud Pontanum eſt *hiſt. Gelr. lib. 9.*

E 4 Etiam

Etiam emit terram ſeu paludes, id eſt, de Venen in terra dicta k Beſoyen in Brabantia, cujus hoc eſt epitaphium:

[k] *Urſoyen* Friſ.

Reſpice Gerardum Poelgeeſt de ſtirpe creatum,
Quamvis clarus aris ſtringitur hoc tumulo.
Dante Deo fuit Hacmunda Abbas ter quater annis,
Occidit ante dies vixerat author opum.
Theſauros aperit Sixtus, dat cuncta per octo
Crimina dimitti. Hic labor eſt Abatum.
Quatuor eccleſias petis harum ſiſque Patronus,
Solus doxale hoc conſtruis are tuo.
Mercaris terram in Beſoyen ceſpite ditem
Ex Berckel decima creſcat [l] *adaucta facis.*
Certas judiciis, vincis, proh profuit hoc nil,
[m] *Succumbens fato molliter, oro, cubes.*

[l] *ut auctu-ſatis* Friſ.

[m] *Succumbis fato, molliter oſſa cubent.* Friſ.

CAPUT LXXXIII.

De Domino Nicolao de Adrichem Abbate triceſimo tertio & Johanne Baſtardo Burgundiæ volente obtinere Abbatiam Hæcmundenſem.

Mortuo Abbate Gerardo de Poelgeeſt Abbate trigeſimo ſecundo cum invocatione S. Spiritus eligitur unanimi electione Dn. Nicolaus de Adrichem & fit Abbas Hæcmundenſis triceſimus tertius. [n] Hujus itaque tempore Johannes Baſtardus filius Philippi Ducis Burgundiæ quondam habuit gratias expectativas & ſpecialiter acceptandi beneficia & Abbatias in Commendis. Ut ergo audivit eccleſiam ſive monaſterium Hæcmundenſe Paſtore privatum, venit ad Hollandiam, ut Abbatiam Hæcmundenſem in Commendis acquireret: quam & in Commendis acquiſivit bullis Apoſtolicis deſuper & confectis & acquiſitis. Quas Apoſtolicus tamen poſtea annullavit & revocavit. Nam Johannes hic Baſtardus miſerat ad Curiam Romanam celerrime Nuncios ſuos cum literis canentibus ipſum fuiſſe unanimiter electum in regimine Abbatiæ præfatæ, quod tamen falſum fuit. Non enim quærebat Abbatiæ profectum ſed diſſipationem magis & potius quam reformationem, quia volebat non regere ſed tantum acquirere redditus monaſterii. Sed defuncto Domino Gerardo de Poelgeeſt eligitur in Abbatem monaſterii Hæcmundenſis Dominus Nicolaus de Adrichem ut ſupra. Hic igitur electus electione in ſe rite peracta ſtatim vocavit de Trajecto Ludolphum de Hoern Canonicum S. Salvatoris Doctorem eximium,

[n] His auctior hic Codex Friſcus: *Iſte Nicolaus reliquit in debitis ſeptem millia florenorum & illa novem millia inſuper conſumpſerat, ſed habuit litem cum Johanne de Burgundia, & Maximilianus tunc Dux Auſtriæ erat invitatus duabus noctibus Egmundæ. Hujus igitur tempore &c.*

um, & fecit ab eo componi ſuæ electionis decretum. Quibus geſtis ſtatim miſit decretum illud verſus Curiam Romanam cum Magiſtro Cornelio de Edam. Quo etiam pergente ſtatim miſſus eſt poſt eum Magiſter Nicolaus de Lyra cum pecuniis ad ſatisfaciendum ſingulis, ſicut juris eſt. Ad hunc igitur expellendum Johannes Baſtardus Ducis Burgundiæ ſtatim acquiſivit in ſuum adjutorium Ludovicum de Herthuſen Vicecomitem, & Johannem Juniorem ſive modernum Dominum de Egmunda, quorum auxilio fretus venit Egmundam, & intravit Hæcmundenſe monaſterium, monachis tamen reſiſtentibus poſſeſſionem obtinere non potuit Abbatiæ prædictæ. Quapropter recedens commiſit totum negotium Johanni Juniori Domino Egmundenſi.

CAPUT LXXXIV.

De obſidione monaſterii Hæcmundenſis per Johannem Dominum de Egmunda.

Hic igitur Johannes Dominus de Egmunda congregavit exercitum & expeditionem populoſam ex villis ſuis circumjacentibus, & obſedit monaſterium Hæcmundenſe cum Johanne de Merenſteyn, ne intranei egrederentur, & extranei ad libitum intrarent, volens monachos compellere per famem ad ſuſceptionem Johannis Baſtardi Burgundiæ. Villani tamen ſatis involuntarii erant ad perficiendam præfatam obſidionem, timentes incurrere offenſam Omnipotentis Dei & S. Adalberti, & ſanctæ matris eccleſiæ, ſed abſentare non potuerunt, quia compellebantur per ſæpedictum Dominum Johannem de Egmunda venire ad obſidionem ſub pœna privationis vitæ & bonorum temporalium. Porro Theodoricus [a] de Riedwyck gubernans hanc obſidionem poſt paucos dies tangitur infirmitate, quare & in domum ſuam perducitur, & ab illa ægritudine minime convaleſcens obiit. Igitur Dominus Electus Nicolaus de Adrichem Hæcmundenſis Abbas aſſumens ſecum Dominum Gysbertum de Boetſelaer monachum & Florentium de Roode cognominatum filium materteræ ſuæ aſſumpſit ſecum omnia clenodia Abbatiæ, privilegia, & literas monaſterii, & occulte ſe tranſtulit cum eiſdem ad Orientalem Friſiam, ne prædicta venirent ad manus inimicorum & adverſariorum ſuorum. Cum ergo fama de abſentia prædictorum pervolaſſet ad aures cunctorum diſſoluta eſt obſidio. Nihilominus Johannes Baſtardus ubique tendens Domino electo inſidias terrore Caroli Ducis Burgundiæ ac Comitis Hollandiæ fratris ſui, & auxilio prædictorum Dominorum nitebatur ubique confiſcare bona mona-

[a] de Ryck Eriſ.

ſterij

ſterii & redditus. Quare & monachi ſuſtinuerunt magnam tribulationem, Dominus namque electus pergens cum perſonis & rebus jam dictis per oppidum Sloten venit ad oppidum Sneeck, ubi abhinc in monaſterio quodam monialium ad tempus latuit donec confirmatio a Sede Apoſtolica veniret. Quibus bene diſpoſitis ſocii ad Hollandiam redierunt. Dominus vero electus perrexit cum parva navicula in habitu cujuſdam mercatoris ad oppidum Campen per mare. Deinde per Veluam venit ad oppidum Naerden in Goylandia & tandem ad Beverwijck, ubi etiam ad tempus latuit apud patrem ſuum Simonem de Adrichem, qui ibidem morabatur. Tandem cum ibidem diutius non poſſet pacifice conſiſtere, eo quod timuit captivari ab inimicis, nocturno tempore receſſit, & tranſtulit ſe Haerlem ad monaſterium Carmelitarum, ubi & ab eiſdem fratribus honorifice eſt ſuſceptus, & quinque circiter ebdomadas latuit.

CAPUT LXXXV.

De reditu ejuſdem Domini electi ad monaſterium ſuum Hæcmundenſe.

Deinde cum veniſſent boni rumores de Curia Romana decrevit Dn. Electus redire ad monaſterium Hæcmundenſe, propinavitque fratribus pro gratiarum actione jam dicti monaſterii ſolemne convivium & perpetuam ſuam amicitiam. Fueratque cum eodem in eodem monaſterio occultatus Florentius de Rode, nepos ejuſdem Domini Nicolai electi, quia Adrianus Drabbe captivandorum Procurator totius Hollandiæ inſtigatus a Iohanne Baſtardo Burgundiæ & Cabellavenſibus factionibus, ſicut idem Adrianus poſtea retulit, quærebat eundem Florentium ubique locorum captivare, & eundem decollare, niſi Dominus Electus antedictus cederet ſuæ electioni. Poſtremo Dominus electus cum nepote ſuo Florentio receſſit de Haerlem a monaſterio jam dicto in profeſto Circumciſionis Domini, & venerunt pariter nocturno tempore denuo ad Simonem de Adrichem prope Beverwyck patrem videlicet ejuſdem Domini Electi, ubi & manſerunt paucis diebus, & ecce paucis diebus poſtea evolutis per totam Hollandiam volaverunt veriſſimi rumores de occiſione Caroli Ducis Burgundiæ. Nam idem Dux Carolus apud oppidum Nanceum bellum cum ſuis inimicis habens occiſus occubuit circa feſtum Epiphaniæ Domini anno Domini CIↃ. CCCC. LXXVII. Poſt cujus necem Dn. Nicolaus Electus de die in diem magis proſperabatur, & æmuli ejus multis aliis periculis propter mortem ejuſdem Ducis involuti neglexerunt eum atque

dimiſerunt in pace. Adveniens autem quadrageſimale tempus perrexit ad diœceſin Colonienſem in opidum Berck volens vitare epiſcopum Trajectenſem David, ſuum adverſarium, & ſuſcepit ibidem ſacri presbyterii ordinem a Domino epiſcopo Apoſtolico indulto, qui in eodem opido ſacros ordines tunc conferebat. Tandem Dn. Electus intravit monaſterium ſuum Hæcmundenſe, & recipitur a fratribus cum omni gaudio & miniſterialibus ejuſdem monaſterii, cujuſmodi fuerunt Dn. Theodoricus de Weſalia, Iordanus de Driel, Dn. Theodoricus de Brakel, Dn. Petrus de Slingelant, & Dn. Iohannes de Boloys nepos ejus. Hi enim præ cæteris cordiali dilectione eum dilexerunt. Tandem poſt confirmationem ſuam non obſtantibus injuſtis vexationibus ſub juſtitia coloratis ſibi factis, dolo & fraude contra eum conceptis & inceptis, Chriſto Ieſu jubente, cujus poteſtati nemo reſiſtit, Dn. Nicolaus de Adrichem factus eſt Regalis Abbas triceſimus tertius monaſterii Hæcmundenſis anno Domini CIↃ. CCCC. LXXVII. qui numerus in metris numeralibus infraſcriptis invenitur:

Legibus injuſtis quateris D. Adrichem Nicolae,
Regius es Abbas Rege Chriſto, non tibi quævis
Obfuit fraus texta, Domini quis facta retardet.

CAPUT LXXXVI.

De adventu Maximiliani Ducis Auſtriæ ad Hollandiam.

Anno Domini CIↃ. CCCC. LXXVII. Maximilianus de Auſtria filius Friderici Imperatoris Romanorum venit in æſtate ejuſdem anni ad Flandriam, & in matrimonium duxit Mariam unicam filiam Caroli Ducis. Quare & efficitur Dominus omnium Ducatuum, Comitatuum, & Principatuum ejuſdem Ducis Caroli. Anno autem ſequenti ſcilicet CIↃ. CCCC. ſeptuageſimo octavo poſt feſtum Paſchæ idem Maximilianus Dux venit in Hollandiam cum magno Comitatu Principum, miniſterialium ſuorum, & homagiatur in oppidis & locis Hollandiæ ſecundum antiquam conſuetudinem. Cum ergo veniſſet ad oppidum Harlemenſe occurrit ei ibidem Reverendus Dn. Nicolaus de Adrichem Abbas Hæcmundenſis cum omni reverentia qua decuit, & propinavit eidem bovem valentem triginta florenos, & idem Dux invitavit eundem ad prandium pro ſua reverentia, lætatique ſunt in conviviis & gaudio magno repleti, & amicitiam magnam contraxerunt ad invicem. Nam idem Dux ſuſcepit eundem Domi-

Dominum Abbatem & ſuum monaſterium ſub protectione ſua, & promiſit eos defendere ubique locorum contra ſuos adverſarios. Tunc iterum idem Dominus Abbas propinavit prælibato Duci pro majoris amicitiæ cumulo aliquot cyphos argenteos deauratos, in quibus valde propter extraneum modum conſtructionis prænominatus Dux jocundabatur. Quibus cum gaudio maximo completis Maximilianus Dux Domino Abbati immenſas gratias referens rediit cum curribus & equitibus ad Hagam Comitis, ubi cum reſideret diſponebat omnia ad bonum ſtatum prout potuit, & ſic tandem cum familia ſua rediit ad Brabantiam. Eodem anno viceſima die menſis Aprilis Fredericus Dominus de Yſelſteyn & Wilhelmus Domicellus de Egmunda fratres, & Nicolaus Baſtardus frater eorundem miſſi ſunt a Wilhelmo Domino de Egmunda patre eorum ab oppido Aernhem ad Novimagum, qui ſtatim poſt ingreſſum eorum a Novimagenſibus captivantur, & in firma cuſtodia ponuntur in caſtro ejuſdem opidi, ubi & permanſerunt per tres annos.

CAPUT LXXXVII.

De authoritate Abbati Hæcmundenſi per Sedem Apoſtolicam commiſſa ſuper epiſcopum Trajectenſem & civitatem Trajectenſem.

Poſt hæc David epiſcopus Trajectenſis incipit poſt necem Caroli Ducis fratris ſui ſtatim diſcordare cum civitate ſua Trajectenſi & cum nonnullis nobilibus ſuæ diœceſis. Petierunt enim Trajectenſes & ceteri nobiles a David epiſcopo aliquas petitiones, quas ipſe nolebat eis donare, & inter eas fuit una, ut removeret a Conſilio ſuo Magiſtrum Ludolphum de Campen, & Magiſtrum Theodoricum Uyterweert ſuum Vicarium, & plures alios extraneos Flamingos, quorum ingreſſum non valebant ſuſtinere in civitatem Trajectenſem. Oritur ergo magna lis inter eos & contentio, quia David Antiſtes non veniens Trajectum pergebat deinceps cum ſuis conſiliariis in oppido Wyck Doreſtado, quærebatque omnes occaſiones contra civitatem ſuam Trajectenſem, & protulit ſuper eam excommunicationem. Tunc Trajectenſes ad Curiam Romanam confeſtim appellantes placitationem inierunt contra ſuæ civitatis epiſcopum David. Dominus vero Apoſtolicus hanc cauſam cernens ſatis intricatam fore, neque per ſe rite poterant examinari omnia jura ex utraque parte allegata, niſi per vicinos Prælatos. Commiſit igitur cauſam examinandam, utri par-

tium veritas & juſtitia ſuffragaretur, atque determinandam tribus Prælatis vicinis, & cuilibet in ſolidum, videlicet Domino epiſcopo Cæſarienſi, Dn. Henrico epiſcopo Monaſterienſi, & Dn. Nicolao Abbati Egmundenſi. Sed quia epiſcopus Cæſarienſis in civitate Trajectenſi habitabat, ideo non voluit onus prædictum principaliter acceptare, ne judicaretur judex favorabilis pro parte Trajectenſium. Etiam Pontifex Monaſterienſis, quia occupabatur illis diebus in bellis & guerris Gelrenſium, nec ipſe poterat expedire prædictam cauſam. Anno ergo Domini CIↃ. CCCC. ſeptuageſimo nono circa feſtum Beatæ Catharinæ virginis Dn. Nicolaus Abbas Hæcmundenſis acceptis ſecum quibuſdam conſiliariis Trajectum profectus eſt, & examinatis & auditis utriuſque partis juribus ad unionem & pacem prædictam controverſiam, quantum potuit, reducere conatus eſt, atque cauſam, quæ ad Curiam Romanam ventilata erat, ut ſententia hujuſmodi per Dominum Apoſtolicum promulgaretur. Abſolvit idem Abbas ad cautelam ab excommunicatione Trajectenſes authoritate Apoſtolica. Quibus geſtis rediit ad ſuum monaſterium.

CAPUT LXXXVIII.

De ſubſidio, quod idem Abbas Vicecomiti contulit pro ſuppreſſione partialitatum in Hoern.

Anno Domini CIↃ. CCCC. LXXX. Jodocus de Laleyng natus Dominus de Montigni Vicecomes Hollandiæ partialitatem ſeu factiones per Hollandiam ſupprimere volens introducit quam plurimos exules in diverſis Hollandiæ oppidis, unde etiam ſe diſpoſuit accedere verſus oppidum Hoern circa feſtum Divi Bartholomei Apoſtoli ejuſdem anni, ut etiam illuc exules præſcriptos introduceret in opidum Hoeren. Quod ut quietius peragere poſſet aſcivit ſibi in auxilium & conſilium Dn. Nicolaum antedictum Abbatem Hæcmundenſem, qui in his omnibus dicto Vicecomiti opem ferre quam accuratiſſime ſatagebat. Atque tali mutuo freti conſilio Dominus Abbas ſcilicet & Hollandiæ Vicecomes illa partialitatis ſeu factionis cenſura in Hoern unitatis vinculo reſtituta exules ibidem introduxerunt. Quibus rite peractis Dominus Abbas ad ſuum revertitur monaſterium.

CAPUT LXXXIX.

De morte Nicolai de Adrichem Abbatis triceſimi tertii, & electione Domini Jordani de Driel.

Anno Domini CIↃ. CCCC. LXXXI. Dominus de Veris in Zelandia celebravit nuptias, & ob familiaritatem quam habuit cum Domino Nicolao de Adrichem Abbate Hæcmundenſi advocavit eundem ad ſuas nuptias feſtivandas & decorandas, & cum diebus aliquot ibidem moram traxiſſet, Abbas præfatus cum cæteris nobilibus vino æſtuantes ſalinaria ſeu ciphos plenos ſale & vino, ut dicitur, mixtos ſibi mutuo biberunt, & Dn. Nicolaus Abbas poſt potum ſurgens ſecretum locum ad corpus evacuandum petiit, & poſt paucas horas in eodem loco ſecreto ſedens mortuus inventus eſt. Præfuit annis tantum quinque. Quo mortuo corpus ejus ciſtæ plumbeæ imponitur, & ad monaſterium Hæcmundenſe deducitur, ſepeliturque in parte auſtrali eccleſiæ Hæcmundenſis in oppoſito altaris S. Benedicti ante Sacriſtiam, cujus epitaphium ſequitur:

Floridus ætate aſſumptus d' Adrichem Nicolaus
Hujus cœnobii ad munera ſumma Pater.
Quæ caſum minitant paſſim foris, intus, ubique,
Ingenue reparas atria, tecta, domus,
Magnanimumque Ducem Procerum turbamque receptas,
Qui induperatoris regia progenies.
Es pius in miſeros, in amicos largus, & hoſtes
Impiger, & penſans demerita officio.
Ad ſacrum genii te infauſto ſidere transfers
In veris parte heu fata ſubire jubent.
Qui patronus eras mœſtus, precor Altitonantem
Det tibi cum Divis regna ſuperna poli.

Vita igitur functo ac ſepulto præfato Domino de Adrichem Abbate Hæcmundenſi triceſimo tertio Conventus more ſolito invocatione S. Spiritus proceſſit ad electionem novi Abbatis, & vota fratrum in duas partes fuerunt diviſa. Seniores elegerunt Dominum Jordanum de Driel, Juniores vero elegerunt Dominum Iohannem de Does, & habebant æquales voces, ſed quia unus ex fratribus Gysbertus Boetzelaer nomine erat abſens, qui electioni minime interfuit, quia conſuetudo exſtitit in monaſterio Hæcmundenſi, quod Abbate defuncto & humato præſentes ad electionem procedere conſueverunt abſentibus minime expectatis aut vocatis, quos

tamen poſt eorum reditum interrogare & requirere ſolebant. Cum igitur præfatus Gysbertus Boetzelaer regreſſus fuiſſet ipſius conſenſum ſuper electione facta interrogarunt, quia ex ipſius reſponſo ſive voto utriuſque electi tota pendebat validitas. Tandemque poſt multas difficultates & tractatus etiam coram conſilio Hollandiæ habitos hoc medium invenerunt, quod Dominus Johannes *van der Does* unus Coelectus ſuo jure cederet, ac Paſtor eccleſiæ Egmundenſis fieret, ac perpetuus Capellanus Abbatis permaneret, quod ea tempeſtate valde magnum & honorificum officium exſtitit, quia Capellanus talis ſemper & perpetuus Commenſalis Domini Abbatis erat, & propriam Cameram in Abbatia, quæ nunc eſt Camera Abbatis moderni, habuit. Gisbertus vero præfatus ut in Jordanum conſentiret officium Cuſtodis adeptus eſt, quod officium magnum erat, propriam Cameram habuit, & ſpeciales redditus ad ſuum officium ſpectantes obtinuit, & ſic mediante Simone Jordanus de Driel præfatus Abbas Hæcmundenſis triceſimus quartus effectus eſt, qui Iordanus nihil memoria dignum geſſit, ſed regularis diſciplina valde ſub ipſo defecit, & magnam diſcordiam cum Senioribus ſui Conventus habuit in tantum, ut cum matutinas aut divinum officium viſitare vellet, non auderet ſolus comparere, ſed ſtipatus multorum copiis eccleſiam frequentaret. Ædificavit tamen in Abſpoel unam novam Cameram, & neſcio ſiquid aliud fecit.

CAPUT XC.

De Reformatione monaſterii Egmundenſis.

Anno Domini c1ↄ.cccc. quinquageſimo primo Dn. Wilhelmus de Egmunda impetravit a Martino Papa hujus nominis quinto Bullam, qua ipſum monaſterium Hæcmundenſe reformaret, quod tamen ipſe tempore vitæ ſuæ minime ad effectum deduxit tum propter Abbatum Hæcmundenſium potentiam & authoritatem, tum etiam propter partialitates in Hollandia graſſantes. Cardinalis etiam de Cuſa Legatus de latere, cum Hollandiam viſitaret, ad hoc etiam plurimum laborabat, ac per ſuas patentes literas eidem Domino Wilhelmo de Egmunda commiſit, quod tamen propter cauſas prædictas non perfecit. Filius ergo ejus Johannes primus Comes Egmundenſis, & Vicecomes Hollandiæ & Zelandiæ ac Weſtfriſiæ progenitoris ſui voluntatem ad effectum deducere cupiens opportuna jam data occaſione eo quod partialitates pro magna parte erant ſopitæ, & Jordanus Abbas pro tunc non Hollandinus ſed Gelrenſis erat, & ideo non tam multos

fau-

fautores & conſanguineos in Hollandia habebat, ſicut prædeceſſores ſui Abbates, qui ex magna Hollandorum procerum proſapia procreati erant, divino (ut pie creditur) ſpiritu ac propria conſcientia ſtimulatus anno Domini cIↄ. cccc. xc. anno vero octavo Domini Jordani de Driel Abbatis præfati ad Curiam Romanam quendam Converſum ordinis Prædicatorum Gerardum Ridder nomine ſub Innocentio Papa octavo direxit, qui Bullam ab eodem Innocentio impetravit, ut præfatum monaſterium Hæcmundenſe in capite & in membris reformaretur, monachis vero nolentibus reformationem acceptare penſio aliqua pro vitæ ſuſtentaculo aſſignaretur, deputans duos Præſidentes Capituli Provincialis Colonienſis ad hujuſmodi negotii executionem. Qui Præſidentes ſive Commiſſarii videlicet Abbas S. Ludgeri P Werdenenſis anno Domini cIↄ. cccc. xcI. circa feſtum converſionis S. Pauli cum præfato Domino Iohanne Comite in villagio Egmundenſi perſonaliter cum præfata bulla comparuerunt, ſed monachi Hæcmundenſes eorum adventum intelligentes & percipientes firmiſſime januas & introitus Conventus & monaſterii obfirmaverunt nullatenus volentes præfatos Præſidentes & Commiſſarios ad executionem ſuæ Commiſſionis admittere. Quod cernens præfatus Comes monachis denuntiari fecit, quod aut januas aperirent, & liberum ingreſſum concederent, aut certe ipſe violenta manu & armata fores effringeret. Monachi vero his verbis auditis amplius reſiſtere non præſumentes ingreſſum Præſidentibus & Commiſſariis conceſſerunt. Quibus cum Domino Comite Egmundenſi ingreſſis ſtatim Domini Commiſſarii Apoſtolici totum Conventum convocari fecerunt. Quibus congregatis cauſam ſui adventus & commiſſionis eiſdem inſinuaverunt, proponentes & perſuadentes de reformatione acceptanda juxta mandatum Apoſtolica in Bulla contentum, & cum nullus monachorum ſanis acquieſceret conſiliis, aut reformationem acceptare vellet, dominus Comes Egmundenſis ad inſtantiam & juſſionem duorum Abbatum Commiſſariorum omnes monachos ſimul in quodam penore parvo infra refectorium & penu magnum per ſuos familiares includi fecit datis illis vitæ neceſſariis. Quibus ut præmittitur ſic incluſis Domini Commiſſarii, videntes quod nullus monachorum Hæcmundenſium reformationem acceptare vellet juxta tenorem Bullæ alios monachos reformatos loco amotorum monachorum & reformationem acceptare nolentium introducere & inſtituere deliberabant, miſeruntque ad Abbatem S. Pauli in Trajecto & S. Laurentii in Oeſtbroeck poſtulantes, ut aliquos monachos reformatos ad Hæcmundam mitterent pro diſciplina regulari ibidem inſtituenda. Abbas igitur S. Pauli Priorem ſuum

p Werdenſis Friſ.

cum

cum duobus aliis fratribus, Abbas vero de Oeſtbroeck tres fratres monachos cum duobus fratribus laicis direxit. Venerunt cum eiſdem duo alii fratres monachi ex S. Mathia prope Treverim. Qui omnes ſimul altera Purificationis Mariæ a Trajecto egreſſi ipſo die Agathæ virginis in prandio Hæcmundam intraverunt, antiquis monachis adhuc in præfato penore detentis. Sequenti vero die Domini Commiſſarii Apoſtolici cum præfatis monachis ex Trajecto directis, nec non cum duobus aliis monachis, quorum unus ex Werdena, alius vero ex Lacenſi erat, cum Notariis & teſtibus aliiſque notabilibus viris tam religioſis quam ſecularibus ac Domino Comite præſente locum Capitularem ingreſſi ſunt, factaque exhortatio per Dominum Abbatem S. Martini vivæ vocis oraculo ad omnes ſimul congregatos ſuam intentionem ac Bullæ authoritatem latius declaravit. Quo facto ad ordinationem Officialium Conventus Domini Commiſſarii proceſſerunt. Ordinaveruntque inprimis Petrum Theodoricum Boſman in Præpoſitum, Iacobum de Oudewater Priorem S. Pauli in Priorem, Ieronymum Groningen in Cellarium, nec non Simonem Huyſduynen in Cuſtodem, cæteroſque Officiales. Quibus peractis præfatus Theodoricus Præpoſitus inprimis obedientiam præſtitit Commiſſariis. Deinde omnes Officiales cum prænominatis fratribus ipſi Theodorico Præpoſito obedientiam monialem præſtiterunt, & ſic omnes prænominatos monachos ex aliis monaſteriis tranſmiſſos monaſterio Hæcmundenſi præfati Commiſſarii Apoſtolici incorporaverunt, ac inſtituerunt, authoritate Apoſtolica prædicta ſuffulti, deſuper inſtrumenta publica confici mandantes. Iſtis ſic ut præmittitur completis præfati Commiſſarii cum antiquis monachis tractatum amicabilem habuerunt. Quibus adhuc in ſua pertinacia perſiſtentibus & reformationem acceptare recuſantibus juxta Bullæ Apoſtolicæ tenorem certam pecuniarum quotam, centum videlicet florenorum communium, ſingulatim ſingulis annuatim aſſignaverunt dando eiſdem literas dimiſſorias, ut moris, ut in loco religioſo aut ſtudio univerſali moram trahere poſſent. Tenor vero Bullæ Apoſtolicæ, de quo ſupra fit mentio, ſequitur & eſt talis: *Innocentius epiſcopus Servus ſervorum Dei dilectis filiis Præſidentibus Capituli &c.* Vide ad longum in aliis multis locis. Deinde Domini Commiſſarii Apoſtolici ad ulteriora procedentes Dominum Iordanum Abbatem amicabiliter per literas clauſas ad ſe vocari fecerunt, permittentes & concedentes eidem tutum & liberum acceſſum & receſſum ad tractandum cum eodem amicabiliter, ſi quo modo ipſum inducere poſſent ad reformationem acceptandam, ſed ipſe Dn. Iordanus tanquam aſpis ſurda aurem ſuam hujuſmodi

modi petitionibus minime inclinavit, nec comparere coram Dominis Commiſſariis per ſe aut per procuratorem curavit, imo auxit contemptum, ut in ſequentibus latius explicabitur. Videntes igitur Domini Commiſſarii quod via amicabili nihil proficere poſſent, proceſſerunt contra præfatum Iordanum via juris, ipſum primo, ſecundo, & tertio peremptorie citantes, quatenus coram præfatis Commiſſariis compareret mandatum Apoſtolicum auditurus, ſed ipſe Iordanus in ſua contumacia perdurans nec per ſe nec per Procuratorem comparere curavit. Quo viſo præfati Commiſſarii Apoſtolici ipſum ſententialiter ab omni adminiſtratione ſpiritualium & temporalium ſuſpenderunt, & inſuper contumacia creſcente vinculo excommunicationis innodarunt, adminiſtrationem vero ſpiritualium & temporalium monaſterii Hæcmundenſis Domino Theodorico Boſman Præpoſito per eos ordinato commiſerunt. Audiens igitur præfatus Dn. Iordanus Abbas ſe ſententialiter ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium ſuſpenſum, & vinculo excommunicationis innodatum, ægerrime tulit hoc factum, miſitque indilate ad Curiam Romanam, ac obtinuit Bullam revocatoriam ſubreptitie & obreptitie prioris Bullæ, obtinuitque Commiſſarios & alios ſuæ parti faventes, qui monachos de S. Iacobo Leodienſes in ſuum monaſterium reducerent, alioſque jam introductos expellerent. Inſuper obtinuit a Philippo Archiduce Auſtriæ & Burgundiæ diverſa mandata contra Præpoſitum & fratres reformatos & introductos, quibus publice per janitores Curiæ omnes coloni & debitores prohibebantur, ne ipſis reformatis aliquam pecuniam ſolverent, & quod ipſi reformati viſis mandatis monaſterium exirent, præcepitque Dux Philippus ſub pœna capitis præfato Domino Comiti Egmundenſi, ne ſe de præfato monaſterio Hæcmundenſi aliquatenus intromitteret. Fueruntque Dominus Præpoſitus & ſui fratres Reformati mirabiliter vexati & moleſtati per hujuſmodi citationes & mandata. Nam modo citabantur coram judice eccleſiaſtico, modo coram judice ſeculari in diverſis locis ad comparendum. Sed Dominus Deus, qui ſuos nunquam derelinquit, dedit conſtantiam & animoſitatem in cordibus fratrum, & licet mirabiliter, ut dictum eſt, vexarentur & moleſtarentur, attamen fuerunt in diſciplina regulari perſeverantes, & omnia æquo animo ferentes: maxime tamen animavit eoſdem, quod Dominus Johannes Comes Egmundenſis in cœpto propoſito ac voluntate bona perſeveravit, ita quod nec per minas nec per munera terrebatur, aut alliciebatur, & licet multæ minæ & improperia per Archiducem Philippum, ut dictum eſt, ac per Albertum Ducem Saxoniæ, qui eo tempore maximam authoritatem in Curia Philippi habuit, eidem inferebantur, multa-

R que

que munera ac pecuniarum ſummæ ac vaſa aurea & argentea eidem a diverſis pollicebantur, ut partibus Domini Iordani faveret & reformatos relinqueret, ipſe tamen ad nullum prædictorum reſpicere voluit, ſed reformatos fratres pro viribus ab omni moleſtia & violentia defenſavit, ac pecunias pro eorum ſuſtentatione procuravit & accommodavit; alioquin via humana impoſſibile fuiſſet, ut fratres reformati in monaſterio perſeveraſſent propter nimios adverſarios, quos in Curia Romana ac in Curia Principis habebant. Nam Dn. Iordanus Abbas præfatus non pepercit expenſis, ſed fecit ſibi amicos de Mammona iniquitatis & vaſa aurea & argentea larga manu diſtribuit hinc inde diverſis. Corrupit inſuper idem Iordanus per ſua munera Dominum Henricum de Berch epiſcopum Cameracenſem & Ducis Philippi principalem Conſiliarium, & per eundem obtinuit mandatum & commiſſionem ab Archiduce Philippo, ut præfatus epiſcopus ad Hæmundam pergeret, ac reformatos fratres extra portas clauſtri poneret, & alios antiquos monachos iterum introduceret, quod & realiter & de facto fuiſſet effectum, niſi Dominus Comes Egmundenſis & ſuus germanus Fredericus Dominus de Yſelſteyn, qui eo tempore in Haga Comitis erant, obſtitiſſent. Cum igitur præfatus epiſcopus ad Hagam Comitis circa feſtum Pentecoſtes cum literis & mandatis Archiducis, ut ea executioni demandaret, declinaſſet, aliquot diebus ibidem moratus eſt, innotueruntque certis amicis reformatorum machinationes præfati epiſcopi, & comparuit ibidem Dn. Iordanus cum omnibus monachis antiquis, ac Priore S. Iacobi Leodienſis cum ſuis, ſperantes induci per epiſcopum in monaſterium Hæmundenſe, prout habebat in commiſſis. Comparuerunt etiam ex adverſo ex parte reformatorum Dn. Iacobus S. Pauli Abbas, & Dn. Albertus in Oeſtbroeck, ſubſtituti a principalibus Commiſſariis antedictis, ac Dominus Præpoſitus Hæmundenſis cum quodam Doctore in Beverwyck, cujus nomen Martinus Viſſcher dicebatur. Epiſcopus ergo fecit eoſdem Patres vocari ad ſe inſinuans mandatum & Commiſſionem Archiducis Philippi, interrogans eoſdem Patres iteratis vicibus serioſe & ut apparebat irato animo, dicens, *Reſpondeatis mihi ſicco pede, ſicco pede*, verba congeminans, *utrum vultis obedire mandatis Principis, an non. Quod ſi nolueritis ponam vos ad carceres.* Ad quæ verba Magiſter Martinus Viſſcher utriuſque juris Doctor ex parte Patrum ſic reſpondit leniter & ſine commotione: *Domine Epiſcope, iſti venerandi Patres non ſunt veſtræ jurisdictioni ſubjecti, & idcirco non tenentur vobis obedire, nec poteſtis eoſdem ponere ad carceres aut alias punire.* Et illo quidem die nihil fuit concluſum. Sequenti vero die epiſcopus conduci fecit omnes currus, quos habe-

habere poterat in Haga Comitis, ut verſus Hæcmundam tenderet, ac mandatum Principis executioni mandaret, videlicet ut reformatos monachos expelleret, & antiquos introduceret. Quod cum Dominus Egmundenſis & germanus ejus Dominus de Yſelſteyn intellexiſſent, acceſſerunt epiſcopum, dixitque illi Dominus Egmundenſis, leniter percutiens ſuper brachium epiſcopi ſtomachando & valde irato animo dicens: *Domine Epiſcope, comparebo craſtina die, ut Dominus Egmundenſis in Egmunda.* Quo dicto irato animo receſſit. Germanus vero ejus Dominus de Yſelſteyn dixit ad epiſcopum: *ego potius ſanguinem funderem quam tale facinus admitterem.* Et ſine mora Dominus Egmundenſis fecit quinquaginta viros armari, & in continenti diſpoſuit ſe verſus Egmundam profecturus. Quod cernens epiſcopus blande & leniter loquebatur Domino Egmundenſi dicens; *Domine Comes, ne moveamini obſecro, faciamus inter nos tractatum & amicabilem compoſitionem.* Et ſic utriuſque reyſa ea die fuit ſuſpenſa. Sequentibus vero diebus habuerunt inter ſe tractatus diverſos, & tandem fuit concluſum: Quod Præpoſitus cum ſuis fratribus reformatis haberet annuatim duo millia & ducentos florenos, & magnum pomarium, & omnia loca conventualia cum Camera extra Abbatiam, cum aliis nonnullis articulis, qui fuerunt in quodam tractatu comprehenſi & ab utraque parte comprobati; reliquos vero redditus monaſterii retinuit ſibi Dn. Abbas. Fueruntque Domino Præpoſito aſſignati quinque de antiquis monachis, ut cum Reformatis converſarentur, qua intentione, novit Altiſſimus. Reliquos vero antiquos monachos Dominus Abbas ad ſe aſſumpſit, aſſignans cuilibet eorum ſexaginta florenos currentes annuatim, nec voluit, quod amplius haberent, uno dempto, qui dicebatur Gisbertus Boetzelaer, qui ſolus ſecundum primam compoſitionem Patrum centum florenos retinuit, nec in Haga Comitis cum aliis comparere voluit, dum prædicta ibidem agerentur. Manſerunt autem fratres reformati ſub hoc tractatu uſque ad mortem Abbatis. Nunquam tamen fuit verum fundamentum charitatis inter Abbatem & Conventum reformatum, ſed Abbas ſemper clam machinabatur malum, ubicunque potuit, quamdiu vixit, malorum uſus conſilio: & propter timorem Johannis de Egmunda Vicecomitis Hollandiæ, ne ab eo apprehenderetur, tranſtulit ſe ad partes Brabantiæ prope civitatem Breda ad quoddam caſtellum, in quo & mortuus eſt.

CAPUT XCI.

De quibuſdam incidentibus.

Anno Domini CIↃ. CCCC. XCII. facta eſt maxima cariſtia per univerſam terram, ita ut chorus ſiliginis vulgariter *een laſt* emeretur ſeptuaginta florenis aureis. Ex qua quidem cariſtia quoddam magnum malum ortum eſt in terra Hollandiæ: nam cariſtia præfata non obſtante populus valde gravabatur exactionibus & petitionibus Principis, nec ulla fiebat remiſſio more ſolito pauperibus colonis. Unde quidam nequam & trufatores conglobati & adunati fecerunt ſibi vexillum, in quo depinxerunt loco armorum caſeum & panem dicentes & cohortantes ſe mutuo, quod pro caſco & pane habendo belligerare vellent uſque ad mortem, & ſucceſſive & paulatim hæc conſpiratio ſive rebellio ſuccrevit, donec magna multitudo tam colonorum maxime Waterlandiæ quam etiam civium aggregata eſt, & primo ingreſſi ſunt Alcmariam quorundam ibidem domos devaſtantes, præcipue Nicolai Corff, qui eo tempore Reddituarius Principis in Boreali parte Hollandiæ erat. Deinde amplius multiplicati & adunati acceſſerunt civitatem Harlemenſem, quam etiam obtinuerunt medio quorundam civium, qui vocabantur die Bekeneſſers, & ibidem Nicolaum de Ruven Scultetum cum nonnullis aliis Scabinis ſeu Burgimagiſtris interemerunt, & de Haerlem exeuntes civitatem Leydenſem occupare & intrare attemptaverunt, ſed Dn. Johannes Comes Egmundenſis & locum tenens Principis pro tunc erat in civitate Leydenſi, ſed tamen per hoc eorum rebellio & conſpiratio minime ceſſavit. Unde Vicecomes Hollandiæ timens totam Hollandiam per hos nequam & rebelles devaſtari & occupari coactus eſt advocare auxilium Principis, qui direxit eidem in adjutorium Albertum Ducem Saxoniæ cum militari copia, qui congreſſum habuit cum eiſdem prope villagium de Heemskerck, & multos eorum interfecit, multos etiam captivavit, & multi erant proſcripti & plures juſtificati, & Harlemenſes & Alemarienſes in burſa valde puniti. Et ſic ceſſavit hæc rebellio ſive conſpiratio.

Caſen-broodſpel.

CAPUT XCII.

De morte Domini Jordani de Driel Abbatis triceſimi quarti, ac electione Domini Henrici de Wittenhorſt Abbatis triceſimi quinti, & primi reformati.

Anno Domini ciↃ. cccc. nonageſimo tertio in die nativitatis Chriſti de mane poſt lectas matutinas horas Capellanus Abbatis Jordani diſpoſuit ſingula ad celebranda divina miniſteria tam ſolemnis diei, & cum vellet advocare Dominum Iordanum Abbatem, ejus cubiculum ingreſſus invenit ipſum in pavimento jacentem, apoplexia tactum, & nihil penitus loquentem, præter hæc verba: *Het is al verloren, tout eſt perdu*; & ſic in eadem infirmitate perſeverans & ſine ſenſu jacens ipſo die Iohannis Evangeliſtæ ab hac luce migravit in caſtello prope oppidum de Breda, cujus mortem antiqui monachi, qui apud ipſum erant, aliquamdiu celaverunt, ſed per medium amicorum ad aures Dn. Præpoſiti & fratrum reformatorum in paucis diebus deductum eſt. Cum autem antiqui monachi cognoviſſent mortem Dn. Iordani ad aures reformatorum deveniſſe, cadaver ejus plumbeo locello impoſuerunt, ac ad monaſterium Hæcmundenſe deduxerunt in octava Epiphaniæ, & ſepultum eſt in Capella Beatæ virginis in ſepulchro Wilhelmi de Mathenes Abbatis triceſimi, poſtquàm præfuiſſet annis tredecim. Mortuo ergo Dn. Iordano Abbate, ut præmiſſum eſt, Dn. Præpoſitus Hæcmundenſis cum ſuis Capitulum intravit, ac Capitulariter omnibus fratribus congregatis, etiam de nonnullis antiquis, ſtatuerunt diem, in qua electionem novi Abbatis celebraturi eſſent, videlicet profeſtum Divi Anthonii, quem diem omnibus abſentibus, etiam antiquis monachis, per literas patentes ſignificaverunt, ut volentes electioni intereſſe eodem die in Capitulari domo in Hæcmunda comparerent, ut juris eſt. Dominus Ptæpoſitus cum ſuis fratribus ſano uſi conſilio mox ut mortem Dn. Iordani perceperunt, nuntium direxerunt ad Curiam Romanam, ac Magiſtrum Andream Venroede Prothonotarium in Procuratorem conſtituerunt. Fuerat enim præfatus Magiſter Andreas Venrode Procurator Iordani, quoad vixit. Promiſerat tamen quibuſdam monachis reformatis, quod Abbate Iordano defuncto libenter ſerviret reformatis, quod & fecit. Nam cum ſibi Procuratorium Præpoſiti & Conventus fuiſſet præſentatum, onus Procuratoris pro conventu acceptavit in non modicum profectum Reformatorum, quia ſine eo impoſſibile quodammodo fuiſſet habere confirmationem propter magnam auctoritatem,

tem, quam habuit in Curia Romana. Oedzerus igitur de Cralingen Prior cum cæteris monachis antiquis in oppido de Breda conſiſtentes ſuam electionem celebraverunt reformatis monachis in Hæcmunda minime vocatis, & conſenſerunt omnes in Oedzerum de Cralingen eorum quondam Priorem, & eorum Abbas electus eſt. Diſpoſitiſque ſingulis, ſinguliſque inſtrumentis & aliis ad hoc opus neceſſariis, nuntium miſerunt ad Curiam Romanam pro ſui electi confirmatione, conſtituentes Procuratorem Magiſtrum Andream Venroede ſolum, de quo præfati ſumus, & non alium. Cum ergo præfatus Nuntius ad Romanam deveniſſet Curiam, præſentavit Magiſtro Andreæ Venroede decretum electionis cum aliis inſtrumentis & procuratione qua eum Procuratorem conſtituerunt. Quibus viſis reſpondit: *Dominus meus Jordanus Abbas, cujus ego Procurator eram, quoad vixit, jam vita functus eſt, & ideo ab ſervitio ejus abſolutus onus Procurationis pro Præpoſito & Conventu acceptavi, quare vobis ſervire nequeo.* Prævenerat enim Nuntius Conventus reformati nuntium antiquorum monachorum ad tres tantummodo dies. Quibus auditis Nuntius antiquorum ſtabat valde confuſus, quia ſolum unum nomen Procuratoris in inſtrumento Procuratorio expreſſerant, quod erat admodum inconſulte actum, ordinatione tamen credimus divina, quia ſi alium Procuratorem habuiſſent, negotium electionis antiquorum fuiſſet expeditum, priuſquam Præpoſitus cum ſuis ad urbem miſiſſent, eo quod valde prolixum terminum ad eligendum præfixerant. Repedavit igitur Nuntius præfatus ad Dominum ſuum electum Oedzerum de Cralingen pro novo procuratore conſtituendo, & interim pro parte reformatorum omnia fuere diſpoſita. Adveniente igitur die præfixo, ſcilicet profeſto S. Antonii, miſſam de S. Spiritu ſolemniter de mane cantaverunt, & omnes electores ſecundum ſtatuta noſtra venerabile ſacramentum ſumpſerunt, finita vero miſſa omnes monachi cum aliis notabilibus viris, qui plures aderant, locum Capitularem ingreſſi ſunt, & lecto decreto Concilii Baſilienſis, ac juramento ab electoribus præſtito de digno eligendo, ut moris eſt, tractaverunt inter ſe publice & Capitulariter, quam viam eligendi velint aſſumere, & placuit omnibus electoribus quod procederetur per viam compromiſſi, cum tali reſtrictione, ut tres Compromiſſarii de extraneis & duo de Conventu aſſumerentur, & illi quinque haberent facultatem eligendi Abbatem de gremio Hæcmundenſi reformato, ſalvo quod ſingulatim ſingula fratrum vota audirent, & tunc unum ex illis in Abbatem eligerent. Fuerunt ergo tres ordinati de extraneis, ſcilicet Albertus Abbas de Oeſtbroeck, & Magiſter Anthonius de Caſtro Sacræ Theologiæ Profeſſor, ac Decanus Oſnaburgenſis decretorum

Doctor

Doctor & Canonicus eccleſiæ S. Mariæ in Trajecto, & de Conventu duo ſcilicet frater Jacobus Nerdis cuſtos, & frater Wilhelmus Cantor. Hi ergo quinque accepta authoritate & commiſſione ab electoribus ſeceſſerunt ad unam Cameram in Præpoſitura, & auditis ſingillatim fratrum votis poſt aliquot horas reverſi ad Capitulum, omnibus electoribus ibidem denuo congregatis, venerabilis Pater Dn. Albertus Abbas in Oeſtbrouck vice ſua cum aſſenſu collegarum ſuorum pronuntiavit publice electum Dn. Henricum de Wittenhorſt pro tunc q Cancellarium conventus. Quo ſic pronuntiato & publicato Dn. Wilhelmus Cantor impoſuit *Te Deum laudamus*, & ſic cum cantu conventualiter deductus eſt ad eccleſiam, & lecta ſuper eum oratione ſolita per Dominum Abbatem de Oeſtbroeck factus eſt Abbas triceſimus quintus monaſterii Hæcmundenſis anno Domini CIC. CCCC. XCIV. in profeſto S. Anthonii. Publicata igitur electi perſona mox electionis actis cum decreto & aliis inſtrumentis procuratoriis, & aliis ad hujuſmodi negotium neceſſariis exequendum diſpoſitis & ordinatis, inprimis pro confirmatione obtinenda a Sede Apoſtolica mittitur frater Johannes Born, qui tempore Præpoſiti duobus plene annis in Curia Romana moram traxerat ad impediendum, ſiquid forſan Abbas Jordanus contra confirmationem machinatus fuiſſet, & poſt eum aliquo tempore mittitur Dn. Arnoldus Grundyck Decretorum Doctor & Decanus Oſnaburgenſis, de quo ſupra, cum reliquis literis & munimentis neceſſariis. Et interim Procuratores utriuſque Electi in Curia Romana varios habuerunt conflictus,& tractatus, & judiciales actus, ſed nullatenus concordare poterant, etiam dum Decanus Oſnabrugenſis ad Curiam Romanam deveniſſet. Diſponente igitur divina clementia, quæ nunquam ſuos derelinquit in finem, licet aliquamdiu tribulari permittat, contigit Carolum Regem Franciæ maximum congregaſſe exercitum, & Regnum Neapolitanum velle ſuæ ditioni ſubjicere, & per urbem Romanam iter velle facere, prout & fecit, quia armipotenter urbem ingreſſus multa ſpolia contraxit. Cum igitur præfatus Rex Carolus in proximo eſſet, & Sanctiſſimus ejus timore perterritus urbem deliberaſſet egredi, mane cum eodem die eſſet receſſurus, Conſiſtorium ingreſſus eſt ,& procuratoribus utriuſque Electi foris ſedentibus & nihil non opinantibus aut cogitantibus, dixit Sanctiſſimus coram cœtu Cardinalium præſentium: *Sunt nunc tempora periculoſa. Neceſſe eſt, ut aliquid faciamus boni. Confirmemus igitur illum Electum de reformatione monaſterii Hacmundenſis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Et mox unus ſolus Cardinalis, qui erat partis Reformatorum, Conſiſterium exiit, & prædicta omnia Procuratori-

q *Cellerarium*, Boc-kenb.

toribus Dn. Henrici retulit. Quibus verba Cardinalis quaſi divinitus prolata & miraculoſa videbantur, cum talia nunquam facienda hoc modo cogitaſſent. Cum igitur Bullæ in urbe expeditæ fuiſſent, & ad manus Domini Henrici deveniſſent, cum magno tripudio & gaudio inſolito Bullæ ad monaſterium deportantur, ac cum ſolemnitate magna a Conventu præfatus Dn. Henricus introducitur, ac ipſo die Petri & Pauli in monaſterio S. Pauli Trajectenſis a ſuffraganeo Trajectenſi munus benedictionis adipiſcitur. Oedzerus tamen de Cralingen, confirmatione non obſtante, nullatenus quieſcebat, quia vaſa argentea & aurea a Domino Jordano relicta, quæ in ſua adhuc erant poteſtate, miracula faciebant, & animos de conſilio Ducis Philippi ſibi conciliabant, inter quos principalis erat Præpoſitus Leodienſis, qui poſtea factus eſt epiſcopus Biſantinus. Qui etiam aliam moleſtiam præfato Domino Henrico intulit. Nitebatur enim de ſuperfluis bonis monaſterii Hæcmundenſis, ut ajebat, erigere collegium Cononicorum in Noortwyck, ſed conatus ejus redactus fuit ad nihilum. Tandem poſt multas moleſtias illatas per Dominos de conſilio concordia facta eſt inter Dominum Henricum & Oedzerum de Cralingen. Nam Domino Oedzero promiſſa fuerunt omnia utenſilia Dn. Jordani Abbatis cum vaſis argenteis ad vitam ſuam cum ſexcentis florenis annue ſolvendis per Dominum Henricum. Et ſic Dn. Henricus factus eſt Abbas pacificus, Oedzerus vero remanſit in Breda, quoad vixit, utens penſione ſibi aſſignata multis annis. Præfatus ergo Dn. Henricus cum factus eſſet Abbas pacificus & unicus ſtuduit cum omni manſuetudine & quiete gregem ſibi commiſſum gubernare, quia vir quietus, & pacificus, ac humilis erat, & propterea a multis diligebatur, & licet multis oneratus eſſet debitis, videlicet penſionibus antiquorum monachorum & Carthuſienſium in Treveri, ac pro confirmatione Dn. Jordani & eccleſiæ Alcmarienſis, nec non expenſis propriæ confirmationis, & aliis oneribus & expenſis habitis ex reformatione, quæ omnia annuatim aſcendebant plus quam ad ducentas libras groſſorum, & etiam penſione Dn. Oedzeri de Cralingen, & aliis propinis hinc inde habitis in diverſis locis & perſonis, ilico tamen poſt confirmationem ſuam in prandio & in cœna Conventui vinum conceſſit, quod antea non habuerunt, licet aliqui ſeniorum hoc ipſum diſſuaderent, ſed potius debita [r] exſolveret. Secundo anno poſt confirmationem ſuam eccleſiam teſtudine decorari fecit. Deinde novam domum Coloniæ in monaſterio ædificavit, & novam portam Auſtralem cum domo mulierum erexit, nec non de coquina Abbatis uſque ad foſſatum interius domos cum porta ædificavit, multaque debita quibus monaſterium erat

[r] *exſolverent* Friſ.

erat oneratum, exſolvit, præcipue confirmationem Dn. Jordani Abbatis, de qua dabantur cenſus annuatim in Leydis & Carthuſienſibus in Treveri, multam inſuper pecuniam pro reformatione monaſterii Rynsburgenſis expoſuit, ſed impedientibus Officialibus Trajectenſibus intentum ſuum conſecutus non fuit. Obtinuit etiam à Sede Apoſtolica confirmationem omnium actorum in reformatione monaſterii Hæcmundenſis cum ſuppletione defectuum. Cujus bullæ tenor ſequitur & eſt talis: *Alexander epiſcopus Servus ſervorum Dei dilecto filio Henrico Abbati monaſterii S. Adalberti &c.* Quære in aliis libris.

CAPUT XCIII.

De quibuſdam incidentibus.

Anno Domini CIↃ. CCCC. XCVI. Dux Saxoniæ Albertus a Rege Romanorum Maximiliano factus eſt Poteſtas ſive hæreditarius Gubernator totius Friſiæ, & in paucis annis ſubjugavit ſibi totam terram excepta civitate Groningenſi, quam demum magno exercitu obſidens, & ut fertur ibidem vulneratus exſtitit, ex quo vulnere infirmatus diem clauſit extremum. Cui ſucceſſit filius ejus Dux Georgius in armis militaribus multum ſtrenuus, & multa probitate & ſagacitate præditus, & hic Georgius aliquot annis pacifice & quiete totam poſſedit Friſiam, & tandem civitatem Groningenſem obſidione vallans oppidum Damenſe prope Embdam expugnavit, ubi maxima hominum ſtrages facta eſt, & quia Friſiam multis exactionibus gravabat præter juramentum ſuum, aliqui nobiles Friſonum Ducem Gelriæ in ſuum advocaverunt auxilium, qui ſatellitum copiis directis oppida Sneeck & Sloten intraverunt. Quod audiens Dux Georgius civitatem Groningenſem confuſione & damno infinito dereliquit, ac Archiducem Auſtriæ & Burgendiæ Carolum acceſſit, cui præfatam terram Friſonicam accepta magna pecuniæ ſumma reſignavit. Carolus autem Archidux Auſtriæ & Burgundiæ primam profectionem ad Hiſpaniam parans, ante tamen profectionem ſuam cupiens ſua Dominia relinquere quieta & pacifica, ne Hollandia & alia ſui juris Dominia a Friſonibus turbarentur in ſua abſentia maximum exercitum ad recuperandas Friſonum civitates per Gelrenſes invaſas direxit, in quo quidem exercitu tanta nobilium erat copia, ut mille calcaria aurea, ut ferebatur, haberentur, & licet maximus eſſet exercitus, ut præfatum eſt; nihil tamen profecerunt, quin Friſones aggeres interceperunt, & totam terram aquis, ut ipſis moris eſt, operuerunt, & ſic omnes ad ſua infecto negotio redierunt. Dere-

licitæ tamen ſunt militum copiæ in Leowardia, Franeker, & Bolſwardia, qui varios conflictus & congreſſus cum Gelrenſibus in oppidis de Sloten, & Sneeck, & Dockinga derelictis habuerunt. Facta quoque eſt longa concertatio inter Ducem Burgundiæ & Ducem Gelriæ. Tandem poſt multa bella hinc inde inter præfatos Duces habita mittitur Dominus de Waſſenaer ad Friſiam cum exercitu magno, qui paulatim per ſuam magnanimitatem totam terram Friſonum Carolo Duci Burgundiæ ſubjugavit, & in præſentiarum a Burgundis pacifice & quiete poſſidetur. Ipſe autem Dominus de Waſſenaer ante oppidum de Sloten in brachio vulnus accepit, ex quo quia debite non fuit curatus diem clauſit extremum. Anno Domini CIↃ. IↃ. ſexto Philippus Rex Caſtellæ terram Gelrenſem armipotenter intravit, ac civitates multas ſcilicet Arnhem, Herderwyck, Elburch, Doesburch obtinuit, ſed medio Domino de Montfoert & Præpoſito Trajectenſi treugæ factæ ſunt, quæ tamen non diu duraverunt, ſed cum Rex Philippus in Hiſpaniis vitam finiſſet, eodem die Franci cum Gelrenſibus oppidum de Thienen invaſerunt, & expugnaverunt, & ſpoliaverunt, ſed prædones a ruſticis interempti ſunt omnibus ſpoliis eorum ſublatis. Anno Domini CIↃ. IↃ. octavo Dn. Johannes de Egmunda Vicecomes Hollandiæ obſedit cum exercitu magno caſtrum de Pyroien in terra Gelrenſi, ſed traditus a Capitaneis ſuis eum confuſione & ſcandalo magno & damno inexpugnatum reliquit, quod tamen pauco tempore poſtea per Comitem de Anholt funditus deſtructum fuit, quia magnam moleſtiam civitatibus & villagiis ac viatoribus inferebant, qui caſtrum præfatum inhabitabant. Sed dum per Comitem de Anholt Pyroien expugnabatur & obſidebatur, Dux Gelriæ collecta militum multitudine fraudulenter ac traditorie oppidum de v Weſep invaſit & exſpoliavit. Fecerat enim naves ceſpitibus repleri, ſub quibus milites abſcondit, & ſic per naves milites in oppidum de x Weſep induxit. a quo tamen per Comitem de Anholt poſt expugnationem & deſtructionem caſtri de Pyrojen expulſus fuit.

v *Weſop.* Friſ.
x *Weſop.* Friſ.

CAPUT XCIV.

De morte Abbatis Henrici de Wittenhorſt Abbatis triceſimi quinti, ac electione Meynardi Man Abbatis triceſimi ſexti.

Anno Domini CIↃ. IↃ. nono prima die Septembris fœno minus bene ſiccato & in horreum poſito factum eſt incendium in horreo

horreo non modicum, ita ut domus Coloniæ cum horreo & molendino favilla tenus concremaretur. Eodem quoque tempore facta eſt corruptio aggerum circa Putten, ita ut aqua monaſterium circumflueret, ex quibus monaſterium plus quam in ſexcentis florenis damnificatum fuit. Ex quo incendio & timore venerandus Pater Dn. Henricus de Wittenhorſt Abbas præfatus febres quartanas incurrit, quibus in eo perſeverantibus uſque ad tricеſimum diem Octobris ipſo die circa horam octavam diem clauſit extremum, poſtquam præfuiſſet annis quindecim, cujus anima requieſcat in pace, ſepultuſque eſt in auſtrali parte eccleſiæ ante altare Angelorum propter Dn. Gerardum de Poelgeeſt, cujus hoc eſt epitaphium:

Hic ſunt Henrici Wittenhorſt oſſa ſepulta
Qui Aernsburgi Comitu ſtemmate clarus erat.
Virtutum exemplar vivum, quinquennia ſanctus
Vir tria regali præfuit officio.
Primuſque inſtituit mores vitamque probatam
Rector conſpicuus relligione pia.
Juſtitia inſignis nulli pietate ſecundus
Vixit cœnobii gloria magna ſui.
Infauſta illa dies atro carbone notanda
Quum rapuit ſanctum Parca ſevera virum.
Corpus habet tellus, petiit mens libera cœlum,
Gaudet & æterno ſemper adeſſe Deo.

Mortuo igitur & ſepulto præfato Domino Henrico Conventus Capitulariter more ſolito congregatus præfixerunt diem ad novi Abbatis electionem, ſcilicet profeſtum S. Martini, miſeruntque literas, ut moris eſt, ad vocandum abſentes, tam reformatos quam non reformatos, ut die præfixa ad electionem faciendam Hæcmundæ comparerent. Advenientе igitur die ad electionem præfixa, ſcilicet profeſto S. Martini, finitis primis, Conventus miſſam de S. Spiritu ſolenniter decantavit, ſub qua omnes Electores venerabile ſacramentum, ut ceremoniæ noſtræ decernunt, ſumpſerunt. Finita autem miſſa omnes pariter locum Capitularem intraverunt cum venerabilibus Patribus & Abbatibus S. Pauli in Trajecto, & S. Laurentii in Ooſtbrouck, nec non Magiſtro Martino Grundyck utriuſque juris Doctore, ac aliis notabilibus viris ac Notariis & teſtibus, factaque exhortatione & admonitione per Magiſtrum Martinum Grundyck ad Conventum ſuper concordi & unanimi electione facienda tractaverunt Capitulariter, ſecundum quam eligendi

viam procedere placeret, placuitque omnibus ut procederetur per viam compromiſſi, cum tali reſtrictione, ut quinque compromiſſarii ex conventu eligerentur, qui auditis fratrum votis illum pronuntiarent, qui voces majoris partis Conventus haberet. Electis namque Compromiſſariis, præſtitoque juramento ſolito omnes Electores Capitulum exierunt, remanentibus ibidem Compromiſſariis cum Patribus, Abbatibus, & Notariis, & teſtibus. Auditis igitur ſingulorum votis plures fuere electi, ſed ſolus unus habuit voces majoris partis Capituli, qui ſecundum formam compromiſſi erat publicandus. Revocatis igitur omnibus ad Capitulum Abbas de Oeſtbrouck exhortationem fecit ad Conventum pro unanimi & concordi electione procuranda, ut omnes ſua vota darent illi, qui majoris partis Capituli voces haberet. Quod cum omnibus placuiſſet pronuntiavit idem Dominus Abbas eſſe electum Dn. Meynardum Man Sacerdotem ac monachum, ac eccleſiæ parochialis in Hæcmunda Paſtorem. Quo pronuntiato & publicato Wilhelmus Cantor *Te Deum laudamus* intonuit, & ſic cum cantu ad eccleſiam deducitur, lectaque ſuper eum oratione ſolita per Abbatem de Oeſtbroeck factus eſt Abbas triceſimus ſextus monaſterii Hæcmundenſis anno Domini c I ɔ. I ɔ. nono. Diſpoſitis autem ſingulis neceſſariis pro confirmatione obtinenda in Romana Curia mittitur frater Johannes Born Sacerdos & monachus, qui alias etiam miſſus fuit pro confirmatione Domini Henrici de Wittenhorſt, & ſine difficultate obtinuit, quia nullus contradictor exſtitit. Recepta igitur confirmatione Apoſtolica cum aliis Bullis conſuetis præfatus Dn. Meynardus benedictionis munus

y Petri Pot. Fril. accepit Antwerpiæ in monaſterio y Petri ab epiſcopo Trinopolitano ipſa Dominica Paſſionis, & Dominica Palmarum ſolemniter & proceſſionaliter a Conventu ſuſceptus eſt, ac in poſſeſſionem pacificam introductus. Duxit autem hic venerandus Pater originem ex magna & honeſta familia ſed non nobili in Wormaria. In Graft prope Alcmariam Vicecuratus fuit ante Ordinis ingreſſum, & non diu poſt ſuam profeſſionem factus fuit Paſtor eccleſiæ Egmundenſis, & non multo poſt directus fuit a Domino Henrico Wittenhorſt ad regendum & gubernandum Dominum Oedzerum de Cralingen in Breda, qui totus in pueritiam deductus fuerat, ex qua domo in Abbatem electus eſt. Factus autem Abbas maximam diligentiam adhibuit in reſtaurandis ædificiis, reædificavitque magnum horreum pretioſius & ſumptuoſius, quam fuerat prius, cum molendino equorum, quod combuſtum fuerat. Ædificavit inſuper novum piſtrinum ac cameras hoſpitum de porta inferiori ſuper foſſatum interius

uſque

uſque ad domum Comitis, decoravitque tres partes ambitus Conventus pulcherrima teſtudine, & vitris novis & imaginibus Sanctorum Ordinis noſtri. Multum etiam exornavit Abbatiam, reædificans ſive perficiens domum antiquam ex parte occidentali Conventus, quæ domus continebat quartam partem ambitus, in boreali etiam parte ambitus novas cellas conſtruxit, in eccleſia quoque multa ornamenta aurea, & ſericea, & alterius panni diſpoſuit. Altare quoque ſummum exaltavit, & magnam tabulam fieri fecit, in qua continentur omnes reliquiæ & capſæ Sanctorum, fecitque candem tabulam z depingi, & variis picturis exornavit. Turrim etiam magnam ſuper medium eccleſiæ fieri fecit, in qua quatuor novas campanas diſpoſuit. In turri quoque occidentali duas novas magnas campanas fieri juſſit, & duas abſides eccleſiæ teſtudine decoravit, & multas tabulas altarium emit & fieri fecit, imagines etiam duodecim Apoſtolorum in navi eccleſiæ diſpoſuit. In libraria etiam nova ſcamna ſive pulpita fieri fecit, & multos libros emit, quia valde magnum ad librariam habuit affectum, ac ſedilia ſatis ſumptuoſa & multum ornata variis imaginibus ſculptis in choro fieri fecit. De patrimonio tamen a crucifixi & ſubſtantia monaſterii reformavit quoque organum, & fecit in eo fieri novum poſitivum. Ad inſtantiam etiam epiſcopi Cameracenſis monaſterium de Cortenberge ſuſcepit regendum & viſitandum, ponendo ibidem Confeſſorem cum ſocio monacho. Monaſteria quoque Haffligenſe & Eyatenſe ex ſuis monachis reformavit. Multos etiam labores & expenſas fecit plus quam trecentorum florenorum pro monaſterio S. Winoci reformando, ſed frater ille monachus, qui ipſum negotium ſollicitabat, negligenter ſe habuit, & propterea ad effectum non deduxit, ſed manſit ut ante fuit. Et multa alia præclara geſſit, quæ brevitatis cauſa pertranſeo.

z depingi variis picturis. Turrim etiam Friſ.

a crucifixi ſubſtantiam monaſterii reformavit. organum quoque reparavit, & in eo fieri fecit. Friſ.

CAPUT XCV.

De quibuſdam incidentibus.

Anno CIↃ. IↃ. decimo ſexto fuit magna mortalitas monachorum & laicorum fratrum in Hæcmunda, licet ante multos annos opinio ſeu confidentia in eodem monaſterio exſtitit, quod nullus ex peſte ibidem inficeretur, ut ipſe tam a ſenioribus monaſterii monachis quam etiam a ſecularibus frequentiſſime audivi. Etiam ipſo mortalitatis tempore quidam ætatis graviſſimæ ſecularis Simon Johannis nomine acceſſit quoſdam de Conventu dicens in hæc & ſimilia verba: *Fatui eſtis vos monachi, qui opinamini aut timetis quempiam ex peſte in monaſterio iſto infici poſſe,*

ego tantorum ſum annorum, & nunquam talia audivi, immo a Senioribus hujus cœnobii nunquam aliquem peſte infectum intellexi. Iſtis non obſtantibus quidam monachus Henricus Lovanius nomine, qui venerat de Vlierbeke prope Lovanium, qui reformationem quidem receperat, ſed male conſummaverat, quia extorta licentia monaſterium exivit, & poſt aliquot menſes neceſſitate compulſus peſte infectus omnibus tamen ignorantibus ad monaſterium rediit. Quem quia nullus peſte infectum novit vitare curavit, ſed omnes ferme monachi paucis demptis, qui eidem approximabant, perierunt, aut infect. ſunt, & in tantum hæc lues prævaluit, ut brevi temporis ſpatio octo monachi & tres fratres laici tollerentur e medio, & regulariter fermè accidit, ut ſemper quinto decimo die duo mortem ſubirent, inter quos Dn. Jacobus Abbas Stauriæ, qui illic exulabat, mortem obiit. Hæc breviter perſtrinximus, ut nullus de peſtis libertate confidat, ſed ſemper in timore Domini ambulet, quia judicia Domini Dei ſunt abyſſus multa, & qui pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit. Anno vero Domini ciↃ. iↃ. decimo ſeptimo Carolus Dux Gelriæ direxit ad Hollandiam plus quam quinque millia peditum armigerorum, qui omnes navigiis in profeſto Joannis Baptiſtæ prope opidum de Medenblick littori applicuerunt, & ipſum oppidum ſpoliantes cum vicinis villagiis eccleſias & monaſteria in toto oppido concremaverunt. Deinde in nocte Sanctorum Johannis & Pauli Martyrum civitatem Alcmarienſem intraverunt, quam etiam ſpoliaverunt, aliquibus domibus in ſuburbio igne concrematis. Acceſſerunt inſuper Egmundam, & plus quam [b] octoginta domos combuſſerunt, monaſterium & villagium etiam ſpoliantes. Deinde procedentes villagia de Limmen, Beverwyck, & Sparendam cum aquæductu magno ibidem favilla tenus ignibus tradiderunt. Poſtea circa civitatem Trajectenſem tranſeuntes territorium de Arckel invaſerunt, & civitatem de Aſperen manu valida expugnaverunt, omnibus quaſi habitatoribus civitatis interfectis eandem ſpoliaverunt. Dominus vero de Naſſou Vicecomes Hollandiæ, collecta magna militum multitudine præfatos Gelrenſes armigeros de Aſperen profugavit, & eoſdem etiam in terra Gelrenſi inſecutus fuit, & civitatem Arnhemenſem circumdedit, & multa jacula in eandem miſit, ſed per literas Caroli Archiducis Auſtriæ & Regis Hiſpaniæ revocatus ad ulteriora procedere prohibitus extitit, procurantibus, ut dicitur, aliquibus nobilibus ex Francia, qui ea tempeſtate in Arnhem præſentes erant. Anno Domini ciↃ. iↃ.xxii. Magiſter Adrianus de civitate Trajectenſi oriundus, Decanus S. Petri Lovanienſis, Vicecancellarius

[b] *Octuaginta* Friſ.

rius

rius Univerſitatis, poſtea vero epiſcopus Derthuſenſis & Cardinalis Sanctorum Johannis & Pauli in Summum Pontificem divina diſponente gratia eſt electus, & cum Curiam Romanam pro viribus reformare ſatageret, omnes in ſuum odium concitavit, vixque ad unius anni ſpatium Pontificatu potitus veneno vitam finivit. Anno Domini cIↃ. IↃ. vigeſimo quarto more Gallicano Rex Franciæ Franciſcus hujus nominis primus bellum agens in Italia contra Carolum Romanorum & Hiſpanorum regem ac Imperatorem Romanorum electum Mediolanum recuperavit, ac maximo exercitu civitatem Papiam obſedit. Cujus caſtra Dux Borboniæ Magiſter generalis vicem Regis gerens in Apulia, & magnus Capitaneus Hiſpanorum de Piſcara cum aliis militaribus copiis ex parte Imperatoris circumvallavit, & anno quo ſupra menſis Februarii die viceſimo quarto caſtra Regis Franciæ armata manu invaſerunt, ac ipſum Regem Franciæ & Regem Navarræ cum aliis multis nobilibus & potioribus totius Regni Franciæ uſque XLIV. numerum captivarunt, nec non & albam roſam, qui ſe gerebat pro Rege Angliæ, cum aliis multis nobilibus & militibus, ut fertur, ad quindecim millia interfecerunt. Benedictus Deus per omnia per quem noſtris eſt conceſſa victoria, Amen, Amen, Amen.

THEO:

THEODORICI a LEYDIS
ET
LEONIS
MONACHI EGMUNDENSIS
BREVICULI.

Iſti ſunt BREVICULI parvi, quos olim Theodoricus filius a Leydis Clericus monaſterii Hæcmundenſis poſuit ſuper ſepulchra Comitum & Comitiſſarum Hollandiæ in monaſterio Hæcmundenſi quieſcentium, & obtexit eos vitris, ut longius durarent, & ne tactu manuum vel putredine aliqua deperirent,

Anno Domini nongenteſimo pridie Nonas Octobris obiit Theodoricus primus Comes Hollandiæ, qui cum uxore ſua Gena nomine ſub hoc lapide jacet tumulatus.

Anno Domini DCCCCLXXXVIII. ſecundo Nonas Maji obiit Theodoricus Comes Hollandiæ ſecundus. Hujus uxor nomine Hildegardis inter cætera dona auream tabulam tradidit S. Adalberto, quorum corpora ſub hac petra ſunt pariter collocata.

Anno Domini DCCCCXCIII. decimo tertio Calendas Octobris obiit Arnulphus Comes tertius a Friſonibus occiſus habens uxorem Lurgardam nomine filiam Theophani Conſtantinopolitani Imperatoris, quorum corpora in hoc ſepulcro pariter requieſcunt.

Anno Domini M.XXXIX. ſexto Calendas Junii obiit Theodoricus Comes Hollandiæ quartus ſub hoc lapide ſepultus. Uxor vero ejus Othildis nomine in Saxonia, unde orta fuerat, eſt tumulata.

Nonis Iunii obiit Sifridus, qui & Sicco Præſes, frater Theodorici quarti Comitis Hollandiæ, qui ſub hac petra jacet tumulatus. Hic habuit uxorem Thetburgam nomine, quæ obiit ſexto Calendas Februarii, & cum marito ſub hoc lapide quieſcit.

In hoc tumulo jacent ſepulti duo fratres, videlicet Theodoricus Comes Hollandiæ quintus apud Dordracum occiſus anno Domini CIↃ. quadrage-

ſimo

ſimo octavo Idibus Januarii, non habens uxorem neque liberos, & Florentius frater Comes Hollandiæ ſextus ſimiliter apud Hamert interfectus anno Domini c I ɔ. LXI. XIV. Calendas Junii. Hujus Florentii uxor Gertrudis nomine poſt mortem mariti ſui Comitiſſa Flandriæ effecta, & ibidem ſepulta eſt.

Anno Domini c I ɔ. XCI. decimo quinto Julii obiit Theodoricus Comes Hollandiæ ſeptimus, qui cum fratre ſuo Florentio adhuc puerulo ſub hoc lapide jacet ſepultus.

Anno Domini c I ɔ. C. XXI. ſexto Nonas Martii obiit Florentius cognomento Craſſus Comes Hollandiæ octavus ſub hoc lapide poſitus. Hujus uxor Petronella nomine filia Theodorici Ducis Saxoniæ ac ſoror Lotharii Imperatoris, fundatrix cœnobii Sanctimonialium in Rynsburch. & ibidem in boreali parte chori ſepulta eſt.

Anno Domini c I ɔ. C. LVII. nonis Auguſti obiit Theodoricus Comes Hollandiæ nonus, qui ſub hoc lapide eſt ſepultus. Hujus uxor Sophia nomine Hieroſolymis eſt tumulata.

Hic jacet ſepultus Theodoricus Præſes cognomento Peregrinus filius magnifici Comitis Hollandiæ noni e Sophia veraciter ſancta Ottonis de Reyneg Palatini Comitis filia. Hic Theodoricus [c] duodenus extitit & ante patrem obiit anno Domini c I ɔ. C. LI. nono Calendas Januarii. [c] *duodennis.*

His autem parvis Breviculis ſive Epitaphiis poſtea per aliqua temporum curricula putrefactis, & vitris quibus obtecti fuerant confractis, Leo monachus Hæcmundenſis ſuppoſuit majores breviculos, quos juſſu Domini Johannis de Hillegom Abbatis tunc exiſtentis ideo fecit majores cum epitaphiis ſuis, ut aliqua cognitio de eorum geſtis & bonis eidem monaſterio traditis & de cæteris curioſitatibus ibidem factis haberetur.

Forma majorum BREVICULORUM cum epitaphiis Comitum & Comitiſſarum in monaſterio Hæcmundenſi quieſcentium.

Anno Domini nongenteſimo pridie Nonas Octobris obiit Theodoricus Comes Hollandiæ primus, qui cum uxore ſua Gena nomine ſub hoc lapide jacet tumulatus. Iſte Theodoricus Princeps egregius, primus Hollandiæ Comes, ac Dominus magnæ partis ulterioris Friſiæ de regali proſapia Francigenarum extitit oriundus, & juriſdictionis ſuæ terminos contra Danorum & Normannorum incurſiones poteſtative rexit, habens in uxorem venerandam & nobilem matronam Genam nomine, ex qua genuit filium Theodoricum ſcilicet Juniorem, multis probitatibus inſignitum. Hic vero Comes hic ſepultus ex magno devotionis affectu ligneum conſtruxit in Egmunda cœnobium in loco, qui Hallem prius vocabatur, in quo Sanctimoniales Ordinis S. Benedicti primitus inſtituit, quibus de ſuis facultatibus vitæ neceſſaria copioſe tradidit, offerens Deo primitiva bona ad eundem locum, ſcilicet in Vrolen manſus novem, in Almere manſus 11. in Kallinge medietatem totius poſſeſſionis, & alia bona quamplurima obtulit eidem pro comparanda perpetuæ hereditatis portione. Ex eodem collegio Sanctimonialium quædam puella Wlfſit nomine divinitus inſpirata Theodoricum ter monuit ſarcophagum B. Confeſſoris Adalberti quantocius aperire, & ſanctas reliquias ad monaſteriam puellarum honorifice transferre, & ecce quamprimum clerus ſepulchrum ejuſdem almiflui Patris aperuit, pallium quo ſacrum corpus velabatur ab omni corruptionis labe immune apparuit. Fons inſuper limpidi liquoris ſub ipſius tumba confeſtim exiluit, qui uſque ad præſentem diem copioſius emanavit. Venerandus vero Comes ſic juſſa divina complens ad monaſterium Sanctimonialium ſanctum deduci fecit theſaurum, in quo venerabili deportationis officio multa & valde ſtupenda miracula contigerunt. Accidit quodam tempore hiemali hunc Theodoricum Comitem vehiculo reſidentem trahi ſuper profundiſſimi cujuſdam lacus terga glaciali rigore contecta, ſed glaciei tenuitas minus ſolida deficiens ſpem vivendi abſtulit. Unde cunctis timore fugatis Comes relictus eſt, qui cum humanum deeſſe videret auxilium ad expertum B. Adalberti confugit patrocinium, per cujus interventum celerem promeruit impetrationis obtentum. Nam mirum eſt dictu, ubi fundus habebatur, ſummo tenus pendentem limpha ſorbere non valuit,

luit, cinguli tantum uſque finitima lambere præſumpſit. Sic Comes liberatus eſt, qui tandem poſt aliquot annos felici fine migravit ad requiem cœleſtis patriæ.

Anno Domini Dcccc. nonageſimo octavo ſecundo Nonas Maji obiit Theodoricus Hollandiæ Comes. Hujus uxor Hildegardis nomine tertio Calendas Aprilis requievit in pace, quorum corpora ſub hac petra ſunt pariter collocata. Iſte Theodoricus poſt deceſſum patris in eodem Comitatu hereditarie ſublimatus genuit ex uxore ſua Egbertum Treverenſem Archiepiſcopum, Arnulphum ſuccedentem ſibi Comitem, ac Erlindam puellam venuſtatis eximiæ. Præfatus Egbertus cum eſſet Subdiaconus, & Erlinda ſoror ejus monocula, ambo per S. Adalberti merita lætificantur, illa validarum febrium liberatione, iſta oculi ſui reſtitutione. Iſte Theodoricus cum Friſonibus diſcordare cœpit, & varias lites cum eis habuit, quos tandem triumphali gladio ditioni ſuæ ſubegit. Quapropter & idem Comes deſtruens ligneum ædificavit in Hæcmunda lapideum monaſterium in honorem S. Adalberti Confeſſoris Chriſti, & amotis monialibus plantavit ibidem de religione S. Benedicti monachorum collegium, qui continue Deo devotum impenderent obſequium, quia moniales, quas pater ſuus ibi prius congregaverat, ob aſperitatem duræ gentis Friſonum monaſticam non poterant ducere religionem. Hic ergo Comes reverendus pro remuneratione beatitudinis æternæ Hæcmundenſem eccleſiam largis dotando poſſeſſionibus obtulit beato Adalberto unum textum quatuor Evangeliſtarum, auro fulvo pretioſiſque lapidibus circumtectum. Nihilominus Hildegardis Comitiſſa ſimiliter obtulit tabulam totam auream cum multimodis gemmis incomparabilis pretii valde fulgidam, de cujus cacumine lapis, ut dicitur, Oſtulanus dictus furtive ſublatus fuit, qui nocturnis temporibus totum ſacrarium radiis emicantibus illuſtravit, ac etiam ſe gerentibus inviſibilem reddidit. Theodoricus vero Comes de liberali munificentia tradidit adhuc monaſterio Hæcmundenſi eccleſias multas cum decimationibus aliquarum terrarum ad eaſdem ſpectantium in Saſſenem, Voorhout, Nortwyck, & Heyligelo, cum aliis eccleſiis tunc temporis ipſas ſequentibus. Donavit etiam terram cultam & incultam inter Winnem & Arem jacentem, & in Velſen altare ejuſdem eccleſiæ a nona uſque ad nonam, in die S. Agathæ, item omne teloneum in Alemaer, inſuper & villas & poſſeſſiones, mancipia, piſcationes, manſus, hobas, & reditus quamplures, ac bona multimoda in Hollandia, Kennemaria, & Weſtfriſia, & circa Hæcmundam in diverſis locis remotis & propinquis ſita, quorum privilegia etiam a ſucceſſoribus ſuis confirmata

& corroborata in præſenti Hæcmundenſi cœnobio continentur. Iſte Princeps magnificus per diœceſanum epiſcopum tranſtulit reliquias S. Jeronis martyris ipſo revelante de villa Nortwyck vocata in Hæcmundam. Hunc S. Jeronem Dani & Normanni quondam Trajectum & Dore tadum penitus deſtruentes,& in clero & in populo ſtragem magnam facientes pro fide Chriſti viriliter certantem crudeliſſime trucidarunt. Prædictus vero Comes poſtquam cum Patre ſuo Comitatum Hollandiæ centum & xxv. annis ſtrenue rexiſſet quievit in pace.

Hic jacet ſepultus Theodoricus Comes Hollandiæ quartus, qui obiit anno Domini CIↃ. XXXIX. ſexto Calendas Junii. Iſte Theodoricus filius Arnulphi Comitis tertii apud Wenckelmade a Friſonibus occiſi fuit ſtrenuus & bellicoſus in vita ſua, & duxit in uxorem Othildim filiam Ducis Saxoniæ, de qua duos filios genuit, videlicet Theodoricum ſibi ſuccedentem Hollandiæ Principem, & Florentium Orientalis Friſiæ Comitem. Is Theodoricus locum Hæcmundenſem aliquando devote viſitabat, B. Adalbertum venerandum Chriſti confeſſorem quem dilexit,oblationibus condignis, ſcilicet ornamentis pretioſis, terrarum redditibus, & aliis donis multiplicibus honorando. Anno vero Domini CIↃ. decimo ſeptimo gravis bellorum tumultus extitit inter Adelboldum Trajectenſem epiſcopum decimum nonum, & hunc Theodoricum Hollandiæ Comitem hac de cauſa: Quidam Comes Theodoricus Bavo dictus beneficiatus fuit juxta Bodegraven ab Adelboldo Pontifice ut Theodoricum Comitem Hollandiæ infeſtaret quotidiano certamine. Hollandienſis autem Comes cum eo bellum iniit, & hunc victorioſe ſubegit, & a poſſeſſionibus ſuis violenter ejecit. Epiſcopus hoc ægre ferens & vaſallum volens priſtinæ ditioni reſtituere anno ſequenti iterum Comiti Hollandiæ ſe oppoſuit. Cui Comes cum Simone fratre ſuo & coadjutoribus ſuis potenter occurrit, & eum bis in uno menſe honorifice devicit, ſcilicet quinto Idus Julii & die XXIX. ſubſequenti, qui eſt quarto Calendas menſis Auguſti. In his duobus bellis robur epiſcopalis exercitus maxime attritum eſt in occaſione magnanimorum Principum, Comitum, militum, & plurimorum nobilium, quorum nomina in Cronicis ſcripta habentur. Theodoricus ergo Comes ex hac triplici victoria non tamen ſine gravi diſpendio ſuorum obtenta quam plurimum inanimatus propoſuit recenter eodem anno in vindictam patris ſui debellare Friſones occidentales, in cujus adjutorium Imperator Henricus cum Godofredo Duce Moſellanorum expeditos equites deſtinavit, ſed campeſtri bello commiſſo quædam vox ab hemiſpherio ætheris horribiliter intonuit Fugite, Fugite, Fugite, & confeſtim

Hol-

Hollandiæ populus ex formidine terriſonæ vocis pro magna parte cæſus eſt, & Godefridus Dux Moſellanus ibidem ab hoſtibus apprehenſus, ab hoſtibus captus, & vinculatus eſt. Sic Comes perpendere potuit, quod unus & idem Deus eſt, qui exaltat & humiliat. Hic Theodoricus cum Hollandiam XLVI. annis potentiſſime gubernaſſet quievit in pace. Othildis autem Comitiſſa ad Saxoniam reverſa eſt, quæ anno Domini cIↄ. quadrageſimo tertio VIII. Calendas Martii ibidem tumulata eſt.

Epitaphium iſtorum trium Comitum Hollandiæ, ac duarum Comitiſſarum hic in pace quieſcentium.

Theodoricorum tria corpora magnificorum
    Hic ſita ſunt titulis quæque notata ſuis.
His Comitiſſarum ſociantur membra duarum
    Virtus & eſt quarum non celebranda parum.
Gena prior dicta, tum præcipue benedicta
    Hildegarde ſuo digna legi titulo,
    Aſt Othildis erat tertia, dum fuerat,
Auro præclaram tabulam dum ſtruxit ad aram,
    Multimodis donis jure ſequenda bonis.
Progenies horum mores imitare tuorum,
    Quos cœli regio ſumpſit ab exilio.

Anno Domini Dcccc. nonageſimo tertio XIII. Calendas Octobris obiit Arnulphus Comes Hollandiæ tertius filius Theodorici ſecundi Comitis a Friſonibus occidentalibus apud Winckel in æde occiſus habens in uxorem Lutgardim filiam Theophani magnipotentis Imperatoris Græcorum, vel Conſtantinopolitani, ſororem Theophanæ Imperatricis Græcorum, quæ ſcilicet Lutgardis obiit tertio Idus Maji, quorum corpora in hoc ſepulcro pariter requieſcunt. Hic Comes Arnulphus genuit ex uxore ſua Theodoricum Comitem Hollandiæ quartum, & Siphridum Præſidem, qui & Sicco vocabatur. Cum vero iſte Comes campeſtri bello in planicie pratorum de Winckel apud pagum Weſtfriſiæ cum Friſonibus occidentalibus paratus eſſet decertare, Hollandienſes electi pugiles ardore ſitis inæſtimabilis illic nimis affligebantur, quoniam modicam aquam & eandem ſilvaticam ad potandum invenerant. Arnulphus autem pius Comes oratione præmiſſa locum ſibi divinitus inſpiratum indicavit, ubi foſſo puteo recentis aquæ copiam magnam habuerunt. Interea Friſones cum magno ſtrepitu ad præliandum ſe vertentes, Comes cum ſuis viriliter ac potenter eos inſiluit, & bellum cum eis egit, ſed fortuna adverſante poſt ſtragem plurimorum aggravatum eſt bellum adverſus Comitem, qui ibidem Deo

permittente pro Republica peremptus imo martyrizatus eſt, anno ſupra-ſcripto, poſtquam Comitatui Hollandiæ quinque annis præfuiſſet. Accidit quodam tempore, quod cum in cœna Domini ad Hæcmundenſem eccleſiam diverſæ nationes catervatim advenerant, ut ſecundum antiquam conſuetudinem generalis abſolutionis gratiam ab Abbate perciperent, quædam ruina ſarcophagi præfati Comitis ex antiqua vetuſtate rupta fuit; de qua virgula fumi velut ex aromatibus myrrhæ & thuris ad menſuram duorum cubitorum deſuper exhalavit.

Epitaphium Arnulphi Comitis & uxoris ſuæ.

Gloria carnalis pernicibus evolat alis
 Et quaſi non fuerat cum moriente perit.
Hic Comes Arnulphus patriæ tutela ſepultus
 Expectat requiem judiciique diem.
Iſte venuſtavit ſancta hæc, locumque beavit
 Terris, mancipiis, ædibus, eccleſiis.
Qui bis ſeptenas Octobre rotante Calendas
 Hoſtili gladio tranſiit e medio.
Laudibus & merito ſimilis Lutgarda marito
 Complexu fidei conſepeliitur ei.
Per Tauri ſydus ternas Majus regit Idus
 Dum Comitiſſa piis fungitur exequiis.

Obitus Syfridi Præſidis.

Circa annum Domini CIↃ. triceſimum nonis Auguſti obiit Syfridus, qui & Siceo cognomine Præſes & frater Theodorici Comitis Hollandiæ, qui cum uxore ſua Thetburga nomine ſub hoc lapide jacet tumulatus. Iſte Syfridus pro ſalute animæ ſuæ obtulit Deo & S. Adalberto quamplures reditus annuales de patrimonio ſuo, & multa bona in diverſis locis prope monaſterium Hæcmundenſe ſita. Uxor autem ejus inter continuas curialitates, quas fecit huic monaſterio conſimili modo contulit ad altare Beati Adalberti ſcrinium aureum cum aliis oblationibus devotis.

Epitaphium Syfridi Præſidis

Sæpe ſtatu morum ſtatus immutatur honorum,
 Quod Comes exegit quem lapis iſte tegit
Siceo genus Comitum Comitatum ponit atratum
 Dum quod amat ſequitur ſe minor efficitur.
Sed fundis, ſervis, æriſque nitebat acervis,
 Inferior ſolo Principe fratre ſuo.
Qui dum perpendit quo mundi gloria tendit
 Juris multa ſui tradidit huic domui.

Stirpa

Stirps de Siccone proceſſit in hac regione
Florens divitiis, viribus, ingeniis.
Julius in Nonis tulit hunc ut conditionis
Cui ſit vera quies perpetuuſque dies.

Obitus Florentii Comitis quinti & Florentii Comitis Hollandiæ ſexti duorum fratrum in hoc loco quieſcentium.

Hic jacent ſepulti duo fratres ambo Comites Hollandiæ, quorum prior ſive primogenitus extitit Theodoricus Comes Hollandiæ quintus filius Theodorici quarti Comitis ac Othildis Comitiſſæ filiæ Ducis Saxonum. Iſte Theodoricus Comes quintus dum quodam tempore exercitum adverſariorum ſuorum per Dordracum tranſire prohibuiſſet, minus caute ſe cuſtodiens ab inimicis ibidem latenter & inhoneſte neci datus occubuit anno Domini CIↃ. XLVIII. Idibus Februarii, cum per ſpatium novem annorum Hollandiæ terminos gubernaſſet, cujus corpus Hæcmundæ devectum eſt, & in loco præſenti lugubribus exequiis tumulatum. Hujus poſſeſſio ad fratrem pervenit, quia nec uxorem neque liberos legitur habuiſſe. Occiſo itaque Theodorico Comite Florentius frater ejus tunc Comes & Dominus ulterioris Friſiæ anno eodem Comes Hollandiæ ſextus efficitur, ducens in uxorem Gertrudim filiam Hermanni Ducis Saxoniæ, de qua genuit Theodoricum ſuccedentem ſibi Comitem, & Florentium, qui in puerili ætate obiit, & in introitu chori ab auſtrali parte jacet tumulatus, inſuper & unam filiam venuſtatis eximiæ, Machtildem nomine, quæ præordinante gratia divina poſt obitum patris facta eſt Francorum regina. Iſte Florentius vir bellicoſus & ſtrenuus ob honorem Dei ſanctique Adalberti ac pro ſalute animæ ſuæ auxit bona hujus monaſterii, ſicut & anteceſſores ſui, tam in reditibus quam in cæteris oblationibus & operibus pietatis. Quodam autem tempore anno ſcilicet Domini CIↃ. LXI. iſte Florentius Princeps imperterritus ob vindictam fratris ſui contra quoſdam Comites ſuperiores ſibi adverſantes validam expeditionem eduxit, quos omnes occiſis plurimis triumphali laude ſubegit. Sed cum idem Comes victor de Bovilo revertitur ad propria, nimis confiſus in virtute ſuæ fortitudinis obdormiret laſſus apud Hamerts meridiano tempore ſub ramis umbroſæ ſalicis, non bene cuſtodiens ſe poſt victoriam, & militibus ſuis ſub eo diſperſis, ac ad manſiones ſuas reverſis, ecce fugitivi, quos idem Comes paulo prius in bello devicerat inopinate ſupervenerunt, qui eundem cum multis armigeris condormientibus XIV, Cal. Junii trucidarunt. Qui ad monaſterium Hæcmundenſe honeſte devectus in loco præſenti noviſſimam expe-

ctans

ſtans tubam cum fratre ſuo jacet tumulatus. Is Florentius rexit Friſiam annis XXII. & poſtea vero circa annum Domini CIↃ. C. XXX. tempore Theodorici noni Comitis Hollandiæ, ac Dominos & quondam Comites de Ruve & de Arensburg longo tempore diſcordantes, ab Hermanno de Ruve tunc Comite fundatum eſt monaſterium in inſula beatæ Mariæ virginis pro anima ipſius Florentii in Hamerts occiſi, & allati ſunt ibidem monachi de Linden Præmonſtratenſis ordinis, qui ſub monaſtica diſciplina Deo devote ſervirent, & pro anima Florentii Comitis ſanctis precibus exorarent:

Epitaphium iſtorum duorum Comitum Hollandiæ:

Ecce jacent fratres, regni ſpes, gloria patris,
Regni ſtirpe ſati vermibus eſca dati.
Bello magnificus prior horum Theodoricus
Hoſtibus in patriam jure negando viam,
Per capræ ſydus dum Janus volveret Idus,
Cæſar erat fomes, quod cadit iſte Comes,
Florens flos florum, Florentius alter eorum
Splendidus eloquio, viribus, ingenio.
Morte viri flendas quarto decimoque Calendas
Iunius axe gerit dum Comes enſe perit.
Deſtructor mortis vitæ reparatio fortis
Raptos valle ſoli collocet arce poli.

Anno Domini CIↃ. XCI. XV. Cal. Iulii obiit Theodoricus Comes Hollandiæ ſeptimus, ſub hoc lapide ſepultus, poſtquam huic Comitatui præfuiſſet annis triginta. Hujus etiam uxor Othildis nomine, filia Ducis Saxonum, hic penes maritum in eodem ſepulchro eſt tumulata. Iſte Theodoricus confirmavit privilegio ſpeciali omnia jura & omnes donationes ab anteceſſoribus ſuis antea monaſterio Hæcmundenſi traditas. Inſuper dedit Dn. Stephano Abbati hujus loci quinto prece Othildis Comitiſſæ Alcmarienſem eccleſiam cum multis decimis & reditibus apud eundem locum jacentibus, Donavit etiam privilegio patenti omnibus hominibus ad jus Hæcmundenſis eccleſiæ pertinentibus firmam & ſecuram libertatem pergendi cum bonis & negotiationibus ſuis ſine aliqua exactione teloneorum per totum Hollandiæ Comitatum. Præfatus adhuc Princeps adjutorio vitrici ſui Roberti Friſonis Comitis Flandriæ devicit gravi & memorabili prœlio Conradum Trajectenſem epiſcopum XXII. apud Yſſelmonde. Quo fugato deſtruxit funditus caſtrum ibidem a Trajectenſibus ædificatum. Poſt hunc conflictum XV. pacifice vivens annis poſitus eſt ad

patres ſuos, cujus anima requieſcat in pace, Amen.

Epitaphium hujus Comitis

Viribus haud modicus ſitus eſt hic Theodoricus
Qui pulſus patria [c] ut redit in propria — c mox
Nam Dux gibboſus puero fuit inſidioſus
Sed Ducis interitus fit juveni reditus.
Urbs Trajectenſis fulmen tremit ipſius enſis
Mortes multorum dum gemit omne forum.
Capto Pontifice Comes inclytus egit amice.
Non quod ut pôterat ſed quod honoris erat.
Hoſtibus iſte gravis patriæ tutiſſima clavis
Quem decuere bene verba, ſtatura, genæ.
Juli quindenas te producente Calendas
Quæ Comitem rapuit mors lachrymoſa fuit.

Obitus Florentii Craſſi octavi Comitis hic quieſcentis.

Anno Domini M. C. XXI. VI. Nonas Martii obiit Florentius Craſſus Hollandiæ Comes octavus ſub hoc lapide ſepultus. Hic habuit in uxorem Petronellam filiam Theodorici Ducis Saxoniæ ſororem Lotharii Imperatoris, ex qua genuit tres filios Theodoricum, Florentium, Simonem, ac Hadewigem virginem. Iſta Petronella fundatrix cœnobii Sanctimonialium in Rynsburg, & ibidem in boreali parte chori jacet tumulata. Præfatus vero Comes Florentius dum vixit fuit vir gratioſus, pacificus, largus, magnus eleemoſinarius, cunctis proficuus, & nemini nocivus, qui progenitores ſuos in potentia & divitiis anteceſſit. Hic pius Comes una cum legali conjuge ſua auxit cum largifluo affectu præbendas ac bona hujus monaſterii. Obtulit inter cætera bona ornamenta pretioſa ad ſervitium Dei apta, ſcilicet cappas quatuor, Dalmaticam excellentem, caſulam bonam, calicem argenteum bene deauratum, & ad ſcrinium Sancti Adalberti marcam auri puriſſimi & unum monile, ipſe vero in flore juventutis deceſſit ex hac vita, poſtquam annis triginta cum magna tranquillitate rexiſſet Hollandiæ Comitatum.

Epitaphium hujus Florentii.

O florens ſpecies lege, cerne, quod hoc cito fies,
Quod te res tumuli, forma docet tituli.
Floruit ut palma ſerie Florentius alma
Cultor juſtitiæ jura tuendo pie.
Duxerat uxorem claram Regiſque ſororem,
Ambo præclari, par bene juncta pari.

Larga manus dantis altare ſacrum venerantis
Donis non minimis, præcipue decimis.
Tempus ei pacis labor & victoria patris
Attulit optato ſub pede Marte dato.
Cum ſeras Nonas ſol Martis tempore donas
Contigit hanc lucem morte notare Ducem.

Obitus Theodorici Præſidis filii Theodorici noni Comitis Hollandiæ.

Hic jacet Theodoricus Præſes cognomento Peregrinus filius magnifici Principis Theodorici Comitis Hollandiæ noni. Hic duodecimus extitit & ante patrem obiit anno Domini CIↃ. C. LI. nono Calendas Ianuarii, cujus hoc eſt epitaphium:

Pompas mundanas animadvertens homo vanas
Quære quod eſt & erit, nam ſtatus iſte perit.
En caro glorifici duodennis Theodorici
Inſtar abit fumi, tabida putret humi.
Hunc Comitum nonus noſtrorum Theodoricus,
Spem patriæ genuit, ſpes ſimul itque ruit.
Iſte Calendarum Iani nono lachrimarum
Extractus puteo vivat in æthre Dei. Amen.

Obitus Theodorici noni Comitis hic ſepulti.

Anno Domini CIↃ. C. LVII. Nonis Auguſti obiit Theodoricus Comes Hollandiæ nonus, filius Florentii Craſſi, poſtquam Hollandiæ Comitatum XXXVI. annis valde ſtrenue gubernaſſet, qui ſub hoc lapide jacet ſepultus. Hic Sophiam venerabilem Dominam & ſanctam Ottonis de Rinegge Comitis Palatini filiam duxit in uxorem, quæ relicta omni frequentia cognatæ nobilitatis pro Chriſto exulans, poſtquam Iheroſolymis tertio eſt profecta, ibidem moritur anno Domini CIↃ. C. LXXVI. ſexto Calend. Octobr. & ad hoſpitale Teutonicorum ſepelitur. Genuit autem prædictus Theodoricus Comes ex ea filios & filias, videlicet Florentium Comitem Hollandiæ decimum, Baldewinum epiſcopum Trajectenſem viceſimum nonum, Theodoricum ejuſdem eccleſiæ Præſulem triceſimum primum, Theodoricum Præſidem, qui & Peregrinus appellatus eſt, & duodennis extitit, Ottonem Comitem de Benthem, Sophiam præclaram virginem poſtea in Rynsburg Abbatiſſam, Hadewidim Sanctimonialem ibidem, & Petronellam pulcherrimam Domicellam. Anno Domini CIↃ. C. XXXVIII. Theodoricus Comes Ieroſolymam peregre proficiſcens, & anno ſequenti verſus Italiam revertens Domini Papæ præſentiam adiit, ubi ſub annuali tributo quatuor ſolidorum Friſingenſis monetæ

Beato Petro tam Hæcmundenſe monaſterium quam Rynsburgenſe cœnobium obtulit, quæ ſui progenitores a fundamentis ſuperædificarunt, & regalibus prædiis honorifice dotaverunt. Dn. autem Innocentius Papa hujus nominis ſecundus ex tunc eadem venerabilia loca cum ſuis poſſeſſionibus habitis & habendis in proprietatem eccleſiæ Romanæ ſuſcepit, & ea cum ſpeciali libertatis & exemptionis privilegio communivit. Harbertus vero epiſcopus Trajectenſis XXVI. executor hujus gratiæ veniens ad Hæcmundam Apoſtolicum privilegium in eadem eccleſia legi fecit, & quantum in eo fuit per patentes ſuas literas roboravit.

Epitaphium Theodorici Comitis Hollandiæ

Collige vive cinis, quam ſit caro plena ruinis,
 Quid ſit & ad quid eat, quam cito diſpereat.
Pandit honorifici Comitis caro Theodorici
 Quis tibi ſit finis incinerande cinis.
Hic Comitum nonus patriæ Pater atque Patronus
 Ingenio viguit victor ubique fuit.
Auguſti Nonis ſigno currente Leonis
 Depoſuit quod erat, eſſe quod eſt videat.

Obitus Theodorici Comitis Hollandiæ undecimi hic ſepulti.

Anno Domini CIↃ. CC. III. pridie Nonas Novembris apud Dordracum obiit Theodoricus Comes Hollandiæ undecimus ſub hoc lapide ſepultus, cujus pater Florentius in Antiochia tumulatus eſt, mater vero Ada nomine Henrici Scotorum regis extitit filia. Iſte Theodoricus Comes inclytus duxit In uxorem Aleydim filiam illuſtris viri Theodorici Comitis de Clivo, de qua excellentis formæ ſuſcepit filias, videlicet Aleydim & Adam. Aleydis autem Henrico Domicello Gelriæ deſponſata fuit, Ada vero Ludovico Comiti de Loen contra voluntatem pene totius Hollandiæ populi, ſed conſenſu matris ſolummodo eſt conjugio copulata, unde quis tumultus, quantæ diſſenſiones, quanta rerum diſcrimina illis temporibus pro hoc conjugio totam Hollandiam occupaverunt, non facile poteſt exprimi. Nam præfatus Comes Theodoricus in extremis laborans queruloſa voce contriſtabatur de abſentia Wilhelmi Comitis Oeſtfriſiæ fratris ſui cognomento Sonderlant, quod de proviſione Comitatus cum ipſo ante mortem nihil egiſſet, aut certe quod unicam filiam ſuam nobilem Adam videlicet tutelæ ſuæ minime commendaſſet. Quam honorifice & bellicoſe iſte Theodoricus annis tredecim Comitatum ſuum rexerit geſta Dominorum Hollandienſium ſcire volentibus manifeſtant.

Epitaphium hujus Theodorici Comitis

Terricus jacet hic peperit quem filia Regis
Ada, Comes Comitem genuit Florentius iſtum.
Qui clauſus tumulo virtutum pondere micans
Siccatur, meritoque doles Hollandia tantum
Amiſiſſe virum, per quem ſuffulta labores,
Inſidias, rapidos ſopiſti tuta tumultus.
Quem pietas, quem vera fides probitate magiſtra,
Virtutumque cohors tutum ſervavit inermem,
Solvitur in cineres corpus, ſolvitque tributum
Carnis, & antiquæ redit in primordia matris.
Hic binas Nonas volvente Novembre relinquens
Exilium mundi Sanctis conregnat in aſtris.

Hos verſus continet lapis monumenti.

Hic Terrice jaces Comes & caro regia, mœſtus
Morte tua populus; largus, diſcretus, honeſtus,
Et fortis bellator erat victiſque modeſtus.
Milite pro tanto fundantur cum prece queſtus.

AD ANNALES EGMUNDANOS

Notæ & Obſervationes.

Ad libri princ.

R*egalium Abbatum.* Regales non alii, quam qui omni epiſcopali juriſdictioni exempti præter Papam & Principem ſuperiorem non agnoſcunt. Caroli Calvi charta apud Baluzium in *append. ad Capitul. n.* 61. *Et poſtmodum veniens in memorati genitoris præſentiam prædictum monaſterium contulit, ut ſub defenſione atque mundeburdo piiſſimi genitoris noſtri conſiſteret, & perpetuo ibidem monachi famularent, ita ut nullius ditioni ſubditi eſſent, niſi ſolius Dei, & ſemper ſub defenſione atque immunitate Regiâ conſiſterent.* Duplicia hinc monaſteria exempta & non exempta. Exempta etiam Regalia, Imperialia, libera, βασιλικὰ, ut apud Conſtantin. de *adm. imp. cap.* 20. *αὐτεξούσια, αὐτοδέσποτα*, acephala, autocephala. Sed acephala ab epiſcopis, qui oderant exemptiones, potiſſimum olim dicta. Synodus Pariſienſis apud Ivonem *p.* 6. *Tales Acephalos, id eſt, ſine capite priſcæ eccleſiæ conſuetudo nominavit.* Albert. Abbas Stadenſ. *ad Ann.* 1051. Anaſtaſ. Biblioth. *de vit. Pontific. in Dono.* Ut dixi, nihil his cum epiſcopis, jugo omni epiſcoporum (& hinc libera etiam dicta) & poteſtati exempta. Goffridus Abbas Vindocinenſis 1. *epiſt.* 18. & 29. & 2. *epiſt.* 7. 9. & 27. Clodovei II. charta apud Chifflet, *diſſert. de ann. Dagobert. cap.* 6. Innocent. VIII. in charta, quam Michael Germanus habet in *probat. hiſt. monaſt. Sueſſion. ad Ann.* 1490. Boſquet. *ad Innocent.* 3. *epiſt.* 7. Miræ. *don. Belgic. lib.* 2. *cap.* 45. & *diplom. Belg. cap.* 5. & *ibid. p.* 35. *in fin.* Baluz. 2. *miſcell. p.* 147. & *p.* 189. & *ſeq.* Brouwer. *antiq. Fuldenſ. lib.* 3. *cap.* 8. Heda *in Heribert.* Debebant Principi tantum dona, interdum dona, & orationes, interdum tantum orationes, interdum ſimul militiam, & dona, & orationes, Abbateſque & ad militiam & ad ſerviendum Regalitati obſtricti, ut eſt in diplomate Henrici Imperatoris, quod habet Ducheſne *in hiſtor. Limburgenſ. p.* 29. Catalogum habet Sirmondus ad *to.* 2. *Concil. Gall. p.* 785. Sub ſummi Pontificis & ſub regia tuitione territorium univerſum, vel quæ phraſis occurrit etiam, in *mundio Palatii.* Lex Longobard. *lib.* 3. *cap.* 19. *Monaſteria virorum ac puellarum, quæ in mundio*

Chronicon Senonienſe cap. 16. *Sed quia idem monaſterium ſicut & alia circumjacentia imperio Romano ſubjacebant, & in expeditione Imperatoris armatorum cuneos de ja-*

re mittere ſolebant, prælijs crebrius innovantibus eccleſiæ miſerabiliter opprimebantur.

palatii eſſe noſcuntur &c. Add. Goffrid. Vindocin. 2. epiſt. 11. Alteſerr. 1. rer. *Aquit.* 8. Biblioth. Sebuſian. 1. *cap.* 67. Capitulare apud Baluz. Ann. DCCC. XIX. *cap.* 5. Dicta etiam alodia & patrimonium B. Petri. Abbates alodiarii. Vid. Sirmond. *ad Goffrid.* 1. *epiſt.* 2. Qui & ipſi ſummi judices epiſcopo debebant nihil. Nec jus ei viſitandi, nec ibi miſſam cantandi, nec quicquam pro imperio imperandi, agendi, & ſi forſan viſitaret permittente id conventu, nec procurationem, nec annonam, nec quid aliud petendi, niſi cautum ſic expreſſe, & niſi forſan ea lege exemptio olim facta, *cap.* 11. *&* 16. *ext. de præſcript. cap.* 14. 17. *&* 24. *ext. de cenſib.* Charta apud Chifletium in *probat. hiſt. monaſt. Trenorcienſ. p.* 441. *& ſeq.* Gregor. Papa 7. *epiſt.* 18. Fr. Florens *jur. Can. diſſ.* 4. Facta enim plerumque hæc epiſcopi conſenſu, & niſi dato aliquo vel promiſſo, niſi certis pactionibus conſenſum hic accommodabat vix. Fr. Florens *jur. Can. diſſ.* 2. Exempla ſiquis quærat ſuppeditabit Miræus *Cod. piar. don. cap.* 56. 73. *&* 78. Add. Luc. d'Achery ad Guibert in not. p. 607. Quod ſi forte ab epiſcopo impetrari non poſſet impetranda aut a Principe aut a Summo Pontifice, *cap.* 17. *ext. de præſcript. cap. ex ore ext. de privil. & exceſſ.* Et ſic exemptio fiebat eo etiam invito, *cap. auditis ext. de præſcript.* Ioannis VIII. Papæ charta in *Probation. hiſt. monaſter. Trenorcienſ.* apud Chifflerium *p.* 224. *& ſeqq.* Caroli Simplicis & Ludovici Tranſmarini chartæ apud eundem *ibid. p.* 273. *&* 278. Paſchalis II. apud Luc. d'Achery ad Guibert. *in not. p.* 589. *&* 607. Caliſti II. apud Miræum 2. *don. Belg.* 37. Ottonis Cæſaris II. apud Maderum in *antiq. Brunſvic.* In Anglia olim frequens. Viginti novem Abbates & quatuor Priores ſic exemptos Spelmannus refert ex actis publicis *gloſſar. in voce Abbates.* Exempla etiam in Gallia & varia habet Juretus ad Ivon. *epiſt.* 58. *&* 195. Ingens autem hic effectus. Plerumque enim epiſcopi abutentes poteſtate bonis tantum inhiabant, & viſitandi prætextu cum equitatu numeroſo advenientes diſſipabant facultates, pecuniam, & annonam monaſterii. Imo & violenter diripiebant nonnunquam. Quæ & cauſa præcipua cur exemptio impetrata. Concil. Toletan. 4. *can.* 21. *Nuntiatum eſt præſenti concilio, quod monachi epiſcopali imperio ſervili operi mancipentur, & jura monaſteriorum contra inſtituta canonum illicita præſumptione uſurpentur, ita ut pene ex cœnobio poſſeſſio fiat, atque illuſtris portio Chriſti ad ignominiam ſervitutemque deveniat.* Tho. Cantipratan. *apum lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 2. Luc d'Achery *ad epiſt. Lanfranc. cap.* 29. Iac. du Breul ad Aimoin. 3. *hiſt.* 2. Exemptio emancipatio etiam. Etiam manumiſſio. Et exempti emancipati. Bertold. Conſtantienſ. ad Ann. 1093.

Charta Wilhelmi epiſcopi Trajectenſis Ann. 1057. *Duas*

Idem-

Idemque monaſterium in poſſeſſionibus centum pene manſis melioravit, ſicque melioratum & de ſua poteſtate emancipatum S. Petro ſub jure tributario contradidit. Bernard. *de conſider. lib.* 3. *& epiſt.* 42. Miræ. *Cod. piar. don. cap.* 73. 78. *&* 93. Nec mirum. Non exempti in epiſcopi poteſtate. Cujus etiam ſi peccaſſent cognitio, coercitio, *c. de perſona* 11. *qu.* 1. *c. hoc tantum*, *c. Abbates c. monaſteria* 18. *qu.* 2. Concil. Aurelian. 1. *cap.* 2. Lex Longobard. *lib.* 3. *tit.* 8. Anonym. apud Piſtorium *de Landgrav. Thuring. cap.* 43. *Anno Domini* 1232. *Sifridus Archiepiſcopus Moguntinus a monaſterio Reinsburn aliquam ſummam pecuniæ extorquebat. Et quia Abbas dare recuſabat ipſum pœnæ gravioris culpæ ſubjecit, & in Capitulo in Erfordia Canonicorum S. Mariæ tribus diebus diſciplinam recepit. Ultimo vero accidit, quod Conradus Landgravius Thuringiæ frater Heinrici caſu veniens Erffordiam, & Miſſam audiens in eccleſia beatæ Mariæ hora illa, dum prædictus Abbas deberet ſe præſentare ad diſciplinas. Et nudus in ſuperiori parte corporis virgas in manibus bajulans intravit &c.* Geſta Abbat. Autiſſiod. *cap.* 18. Vadian. 1. *rer. Alaman. p.* 20. Boſquet. ad Innoc. III. *lib.* 1. *epiſt.* 7. Alteſerr. *ad cap. quanto ext. de offic. jud. ord.* Monaſterium ſi exemptum Abbatem Princeps conſtituebat, aut ſi monaſterium in quo electio habebat locum facta hæc expetito prius Regio conſenſu. Car. du Freſne *gloſſar. in Monaſteria.* Contra epiſcopo inconſulto, ſi non exemptum, non facta. Omnis Abbas conſecrandus & ab epiſcopo conſecrandus: Sed exemptum non neceſſe, ut conſecraret epiſcopus, in cujus is diœceſi, Poſſin. *gloſſ. ad Pachymer. p.* 383. Quivis recte id faciebat & cujuſvis provinciæ, ut quivis recte in cœnobio conſecrabat altaria, chriſma, oleum, & ejuſmodi. Infr. *cap.* 85. Chron. *mont. Seren. p.* 85. *pr. & p.* 91. Vita S. Udalrici *cap.* 25. *in fin.* Et ut verbo addam conſecrabat Pontificali ornatu qui conſecrabat ut moris. Sed eo extra eum caſum, quod jam rurſum notandum, non licebat intrare ei locum exemptum. Guilielm. de Nangis de geſtis Philippi Tertii apud du Cheſne *to.* 5. *hiſt. p.* 525. Exemptio ſi impetrata non ceſſatum a ſacris diœceſi ab epiſcopo ſuppoſita interdicto. Ceſſatum ad ſultem tantum Summi Pontificis. Goffrid. 2. *epiſt.* 9. *Famulos noſtros aſſeritis vos excommunicaſſe, quod valde miramur, cum in loco noſtro nulli epiſcopo niſi ſoli ſummo Romano Pontifici excommunicare ſeu interdicere liceat, vel quamlibet poteſtatem vel dominationem exercere.* Proximus hic ut vocant exemptorum Superior, *can. nulla diſt.* 93. Nec invito eo qui exemptus poteſt aut abdicare ſe, *cap. ult. ext. de renunc.* aut compromittere de exemptione *cap. cum tempore ext. de arbitr.* aut privilegium exemptionis cum effectu abjicere *cap. cum dilectus ext. de religioſ. domib.* Alteſerr. *ad cap. cum venera-*

bilis

eccleſias pertinentes ad epiſcopatum Trajectenſem &c. has idem D. Balduinus emancipavit & liberas reddidit ab omni ſervitio epiſcopo-[illegible] habebant vel his vel ſuis ſucceſſoribus &c.

Civiliter etiam hac in parte neceſſe eſt habeant ſe exempti. Indignum exiſtimatur, ſi quem tempore interdicti in caſibus non conceſſis,

ut ſiquis publice excommunicatus, aut uſurarius manifeſtus, in cœmeterio ſepeliant clem. 1 ext. de ſent. excomm. cap. cum & piantare §. excommunicatos x. de privil. c. epiſcopum eod. tit. in 6. Alteſerr. ad clem. eos qui x. de ſepult.

bilu ext. de conſuet. Id epiſcopis tantum datum, ne durante interdicto, ut nonnullis in more, apertis januis ſed clauſis, nec alta voce, ſed ſubmiſſa, & non pulſatis campanis ejectis excommunicatis ſacrorum fieret λειτουργία *c. cum inter ext. de conſuet. c. terrarum ext. de privil. c. ex frequentibus c. alma mater ext. de ſent. excomm. in 6.* Vid. diploma quod Loureshamenſi coenobio conceſſum in Chronico Laureshamenſi *in fin.* quod conceſſum Ann. 1239. monaſterio Trenorcienſi apud Chifletium in *probat. hiſt. monaſt. Trenorcienſ. p.* 466. quod Majori monaſterio in diœceſi Sueſſionenſi apud Luc. d'Achery ad Guibert. *in not. p.* 589. Fr. Flotens *tr. 4. ad decretal. tit. de conſuet.*

Circumeuntibus ut dixi diœceſin nihil datum, nec circada, nec procuratio, nec tectum, nec annona, nec pabulum, nec quid aliud. Boſquet. ad *Innocent. 2. epiſt.* 18. Multo minus cathedraticum, quod in ſignum ſubjectionis alioquin ſolvendum, & ſolvendum quotannis. Car. du Freſne gloſſar. *in Cathedraticum.* Et nec ſolemni proceſſione ingreſſi locum exemptum, nequa uſpiam extaret ſubjectionis ſuſpicio, ab Abbate recepti. Matth. Paris ad Ann. 1163. *Eodem anno Clarenboldus benedictionem a Thoma Cantuarienſi Archiepiſcopo accipere quærebat, ſed in ſua eccleſia, & ſine proceſſione, ut ſuſpicio ſubjectionis in poſterum prorſus adempta eſſet.* Non exempti edebant profeſſionem Antiſtiti, profeſſionem ſcilicet obedientiæ, reverentiæ, & ſubjectionis. Formula eſt in *cap. ne Dei eccleſiam ext. de Simonia*: *Ego frater Abbas Ciſtercienſis ordinis ſubjectionem, & reverentiam, & obedientiam a ſanctis Patribus conſtitutam ſecundum regulam S. Benedicti tibi Domine epiſcope tuiſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, & S. Sedi Apoſtolicæ ſalvo ordine meo perpetuo me exhibiturum promitto.* Alia apud d'Achery eſt ad Lanfranc. *in not. p.* 370. Aliæ apud Uſſerium in *ſyllog. epiſt. Hibernic. in fin.* Juratus etiam edebat reliquiis tactis aut ſigno crucis. Arnulfus Lexovienſis ad Abbatem S. Ebrulfi: *Noſſe ſiquidem debes in eo qui religionem profeſſus eſt inobedientiam crimen eſſe, ipſumque ad exactiſſimam diligentiam teneri, qui obedientiam Prælato ſuo viva voce & ſcripto, juramento etiam corporaliter interveniente, adhibita ſalutiferæ crucis impreſſione ſignavit.* Exempti non edebant, nec ut ederent neceſſe. Pulſus olim a monachis Guillelmus Abbas S. Germani de Pratis quod benedictionem ab epiſcopo ſuſcipiens profeſſionem feciſſet. Continuator Aimoini *lib. 5. hiſt. cap.* 51. Benedictio neceſſaria, ſed exempto eam Antiſtes præſtabat etiam invitus. Si moraretur, ſi nollet, a Papa ut benediceret etiam poterat compelli, *cap. monaſterium ext. de accuſ.* Synod. Ticinenſ. apud Caniſ. *to. 5. antiq. lect. cap.* 18. Strauch. 2. *amæn. jur.*

jur. Can. cap. ult. in fin. Neceſſaria autem, quod electo faciendi quæ ſunt ordinis poteſtatem tribuebat, ut officia eccleſiaſtica & tonſuram conferendi. Priuſquam enim benedictus id Abbati non licet. Quod ſeculare eſt ei licet. Revera enim Abbas etiam antequam benedictus. *cap. cum contingat extr. de ætat. & qual. & ord. præf.* Gloſſ. *in clement. attendentes ext. de ſtat. monach.* Oſtienſ. & Jo. Andreas *in cap. tuam ext. de æt. & qual.* Oldrad. *conſ.* 14. Fr. Florens *ad decretal. tr.* 4. p. 197. Alteſerr. 2. *aſcetic.* 15. Alia etiam benedictio. Alia inſtallatio, inthronizatio &c. Inſtallatio a ſtallo. Stalli ſedes in choro ſpondis invicem diſtinctæ. Innocentius III. 2. *epiſt.* 54. *Cum olim de præbenda Tullenſi canonice inveſtitus ſtallum in choro & vocem in Capitulo non haberes.* Add. Herbert. *de miracul. lib* 3. *cap.* 4. Petr. Valliſarnenſ. *hiſt. Albigenſ. cap.* 4. Sed ne eo quidem nomine quod deductus in ſtallum exemptus quicquam ſolvit. *Inthroniſticum* id dicebant. Ἐνθρονιαστικὸν Imp. vocat *nov.* 123. *cap.* 3. *cathedraticum* Julianus nov. 115. cap. 42. *Relevium*, εἰσδεκτικὸν alii. Selden. ad Eadmer. *p.* 154. Nonnunquam quidem datum quid, palafredus, aut paſtus, aut cappa ſerica, aut quid aliud. Sed extortum potius quam datum. Aut ſi forſan non extortum Simoniacum tamen prorſus & totum facti tamen fuit. Severe etiam vetitum decretis Pontificum *d. cap. ne Dei eccleſiam.* Vid. Innocent. III. 1. *epiſt.* 104. & 2. *epiſt.* 18. 207. & 366. Alteſerr. 2. *aſcetic.* 15. *in fin.* Siquid fiſcus extorſit id ſimiliter tantum facti Et ipſe & omnis familia ejus, niſi aliter conveniſſet, cum exemptio primum facta, ut & quivis de monaſterio, immunis a pontatico, navatico, ceſpitatico, rotatico, ſalutatico &c. Vid. *gloſſ.* Dn. du Cagne & apud Chiffletium Caroli Calvi, Ludovici Balbi, & Caroli Simplicis diplomata pro monaſterio Trenorcienſi *p.* 214. 229. & 273. Fateor interdum datum quid, ſed datum reſpectu parochialium eccleſiarum, quæ monaſterio ſubjectæ. Nam & evenit ut monaſterium in capite quidem liberum, ſed in membris non item, *cap. ſane c. cum Capella c. ex ore ext. de privil. & exceſſ. privil.* Innoc. III. 2. *epiſt.* 7. & *ſeq.* & 1. *epiſt.* 129. Pro exemptione etiam ſcio recognitio quædam data. Sed ſignum id exemptionis. Nec epiſcopo tantum data, ſed & Regi aut Principi. Ratpert. *de orig. & caſib. mon. S. Gall. Et in eadem carta conſcribi juſſit regia dona ſibimet ipſi ſecundum conſuetudinem aliorum monaſteriorum ſecuritate preditorum quotannis ventura, id eſt, duos caballos & duo ſcuta cum lanceis.* Idem *cap.* 6. *Excepto quodam cenſu, quem de monaſterio ad epiſcopatum perſolvi debere ſingulis annis, hoc eſt, unum equum & unam unciam auri &c. carta aſſerebat.* Miræ. *Cod. piar. don. cap.* 93. Nam hi tantum qui eximebant

Nam & olim Abbatiæ Abbatiis ſubjecti, & quod mireris interdum etiam ipſi epiſcopatus. Tho. Cantipratan. *apum lib.* 1. *cap.* 20. *in fin.* *Venienti autem mox a Papa præcipitur, ut regimen Abbatiæ montis Caſſini ſuſciperet, quæ utique maxima erat in totius Apuliæ & Campaniæ parti;*

bus Prælaturæ. Septem enim epiſcopatus illius Abbati ſubjacent, qui & ipſe Pontificale officium in omnibus adminiſtrat. Souchet. *ad vit. S. Bernard. Tiron. cap.* 52. *p.* 314.

bant Epiſcopus, Papa, Princeps. Sed epiſcopus qui tenacior non ſemper quem eximebat eximebat in totum. Interdum tantum pro parte *c. dilectus ext. de capell. monach. c. cum ex ore ext. de privil. & exceſſ. privil. c. cum contingat ext. de decim.* Etiam pactionibus nonnunquam extortum quid. Sæpe iis expreſſum quoties jus viſitandi eſſet, quando miſſam dicendi, & an dicendi poteſtas etiam tempore interdicti, quid ex mulctis, ex oblationibus, Antiſtiti cederet, quid Abbati, *can. Eleutherius* 18. *pr.* Chronic. Beccenſe ad Ann. 1174. Heda *hiſt. Ultraj. p.* 140. *&* 145. Gregor. 6. *epiſt.* 12. Miræ. *Cod. piar. don.* 45. *&* 50. Fr. Florens *tr.* 4. *ad decretal. p.* 150. Alteſerr. *ad d. cap. audiss.* Nonnunquam temporis præſcriptio etiam aliquid hic effecit. Præſcripſit jura epiſcopalia interdum Abbas quoad quædam, quoad quædam non item *c. cum olim ext. de præſcript.* Stricti juris præſcriptio eſt, nec plus præſcriptum quam poſſeſſum. Alteſerr. *ibid. & ad cap. cum dilectus ext. de capell. monach.* Add. Lambec. *lib.* 2. *comm. de Biblioth. Cæſar. p.* 66. Diſcrimen etiam non leve utrum Princeps an Papa eximat. Quod Princeps ſpectat, cum eximit; juriſdictio eſt temporalis. Et hæc datur tum Abbati & in res & in perſonas quæ ditionis monaſterii. Alteſerr. *ad d. cap. cum audivi ext. de præſcr. &* 1. *rer. Aquit.* 1. Quod Papa, eccleſiaſtica eſt. Et hic juri epiſcopali tantum eximit ſiquem eximat. Sed plerumque hæc concurrebant. Beka in Herbert. epiſcop. *in fin.* Exemptus quis an non exemptus etiam habitus declarabat. Territorium autem cruces. Sacer bannus etiam dictus. Innocent. III. 2. *epiſt.* 127. *&* 3. *epiſt.* 124. Boſquet ad Innoc. 2. *epiſt.* 105. Crucis fixio *σταυροπήγιον.* Poſſin. *gloſſ. ad Pachymer. p.* 415. Cappa ei qui exemptus aquila imperiali inſignita & acu picta. Ekkeard. Iun. *de orig. & caſib. mon. S. Gall. cap.* 5. *ut mos nobis eſt cappa illa aquilifera indutus &c.* Ibid. *cap.* 10. *S. Galli locus imperialis libertatis quum ſit, meique regiminis, immunitatis privilegio pollet &c.* Sed exemptio an impetrata dubitari non potuit. Nam in promtu diploma, quo recognitio etiam inter cetera quæ debebatur expreſſa. Paſchalis II. charta apud Baluz. 2. *miſcell. p.* 191. *Ad indicium autem percepta a Romana eccleſia libertatis ſolidos quinque denariorum Lucenſium quotannis Lateranenſi palatio perſolvatis &c.* Add. *p.* 192. Solvebat ſolidos duodecim Abbas Cluniacenſis ſed quinto quoque anno. Auriliacenſis quotannis. Vindocinenſis ſimiliter. Chronic. Auriliac. apud Mabillon. 2. *analect. p.* 238. Alteſerr. *lib.* 8. *rer. Aquit. cap.* 10. Quatuor quotannis ſolvebat Abbas Rynsburgenſis. Quatuor item Egmondenſis. Auctor expreſſe *cap.* 24. *& Chron. Holl. lib.* 17. *cap.* 16. Ren. Snoyus. *lib.* 6. *rer. Batav. in Theod.* VI. Beka *in Herbert. epiſcop. in fin.* Boxhorn. *theatr. urb.*

urb. Holl. p. 220. Byzantium unum Hirſaugienſis. Alteſerr. 3. *diſſ.* 11. Unum aureum Anhauſienſis, ut in Bulla Papali, quæ eſt apud Conring. *cenſ. diplom. Ludov. cap.* 9. *in fin.* Alii aliud ſolvebant. Vizeliacenſis Abbas quotannis libram argenti. Sirmond. *ad Goffrid.* 1. *epiſt.* 9. Chron. Vizeliacenſ. apud d' Achery *to.* 3. *Spicil. p.* 461. Montis Sereni aut unum aureum aut fertonem argenteum. Chronic. Montis Seren. ad Ann. 1127. Simigienſis fertonem auri. Innoc. III. 1. *epiſt.* 109. *Ferton* vox Germanica eſt. Idem *Ferton* ſeu *Verton*, nam & ita ſcribunt, quod *ein virthiel.* Quarta pars erat marcæ, & denarios Hungaricos faciebat quatuor & octoginta. Sambuc. *in Indice voc. Pannonic.* Guntherus *hiſt. Conſtantinop. cap.* 8. *Perſolvebat nummum aureum, qui propterea vocari ſolet* Ferthoni, *id eſt, quartæ parti unius marcæ æquivalens.* Add. Paralipom. Abbat. Urſpergenſ. *p.* 282 Bangert. *ad Arnold. Lubecenſ.* 7. *Chron.* 12. Et levis cenſus hic præ eo, quem alioquin ſi non exempti debebant epiſcopo, de quo vid. Innoc. 2. *epiſt.* 20.

Paulo latius deduxi hæc, ut conſtaret cujuſmodi olim Abbas Egmundenſis, & cur dictus Regalis, item Regius, ut ſupra *cap.* 68. Regalis non tantum ipſe, verum etiam eccleſia, ut Regalis alibi etiam dicta eccleſia Altinenſis in charta Ann. 1281. Regalis an exemptus utrum dicas nihil refert. Chronic. Andrenſe apud d' Achery *to.* 9. *Spicil. ad Ann.* 1232. *Deinde Regalia & exempta monaſteria per totam Galliam & Angliam per Ciſtercienſes & alios viſitata, &c.* Quod Regalibus prædiis dotata eccleſia Egmondenſis quod exempta jam dixi. Vid. *infr. cap.* 24. Bekam in *Herbert. in fin.* Quod Abbati juriſdictio, & quod utraque juriſdictio, eccleſiaſtica & ſecularis, paſſim & ad oculum hi Annales oſtendunt. Verum rixis & controverſiis inter Dominum de Egmont & ipſum perpetuis juriſdictio ſecularis & temporale Dominium, poſtquam diu diſceptatum, ſententia arbitrorum, in quos a partibus compromiſſum, ei tandem ablata Ann. 1437. Vid. *ſupr. cap.* 74. *& ſeqq.* Dominium Advocatia olim, ut ex Annalibus his patet. Olim tantum Advocati, qui poſtquam præpotuerunt Domini, & ex Dominis dein Comites de Egmont. Nam Dominium in Comitatum erexit Maximilianus Rex Ann. 1486. Diploma habet Bockenberglus in *Dynaſt. Egmond. p.* 147. Sed cum anguſtis eſſet terminis circumſcriptus hic Comitatus Maximilianus ſequenti anno rogatu Comitis eum auxit codicillis hujuſmodi.

Maximiliaen *by der gratie Godts Roemſch Coninck altyt Vermeerder s' Rycx ende* Philips *by der ſelver gratie Eerts-Hertogen van Ooſtenryck, Hertogen van Bourgoingen, van Lothryck, van Brabant, van Limburch, van Lutzenburch,*

burch, ende van Gelre, Graven van Vlaenderen, van Bourgoignen, van Tirol, van Artois, van Bourgoignen, Palatynen van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, van Namen, ende van Zutphen, Marcgraven des Heylichs Rycx, Heeren van Vrieſlant, van Salins, ende van Mechelen, doen condt enen ygelick tegenwoordich ende toekomende, dat van wegen onſen lieven ende getrouwen Neve Johan Grave tot Egmont, Heere tot Baer es ons vertoont geweeſt, hoe dat wy Coninck overmerckende die groote getrouwigheyt, ſijne loflicke ende Ridderlycke feyten weſende in ſijnen perſoon, ende omme hem in ſijne loflycke ende deuchdelycke wercken in eere ende oorboirlicheyt te vergelden in tegenwoordigheyt van cenige van onſen bloede, van onſen grooten Raede, ende groote menichte van Prelaten, Graven, Baenreheeren, Ridderen, Edelmannen, ende Knechten van onſe Landen ende Heerlycheden hieromme voor ons geroepen ende vergadert, ende by goeden ende rypen Rade ende deliberatie hier op gehadt, hebben die voerſz. Heerlicheyt van Egmondt, die van ouden tyden ende tot hier toe is ende geweeſt heeſt een oude Baner ende Baenrods ſtamme ons lands ende Graeffchaps van Hollant verheven ende geerigeert in een Graeflicheyt ende van der ſelver Graeflicheyt Grave gemaeckt onſen voerſz. Neve, gelyck deſe ſaecken breeder begrepen ende verclaert ſtaen in onſe opene beſegelde brieven daer op geexpedieert, Nu iſt waer dat de voorſz. Graeflicheyt van Egmont van cleenen begrype ende bevange is, luttel verſien ende verciert van onderſaten, toebehoorten, ende appendentien, mits welcken onſen voorſz. Neve ons neerſtelycken gebeden ende verſocht heeft, gemerckt dat ons geliefſt heeft de voorſz. Graeflicheyt van Egmont ſo heerlick te verheffen, ons oock believen wille om die noch meer te vercieren ende te vermeerderen in eere, in machte, ende nutſchappen, daer aen te voegen, vereenigen, ende aen te veſtigen die Stede ende Slot van Purmereynde met ſijnen aencleven ende toebehoorten, mitſgaders twee Dorpen, t'een geheten Purmerlandt ende t' ander Ylpendamme geheel ende al toebehoorende den voerſz. Grave van Egmont, uytgeſteecken die hooge juſtitie, die ons als Grave van Hollant aldaer toebehoort, hem oock deſelve hooge juſtitie te willen gunnen ende geven in de voerſz. Stede, Landen, ende Prochyen van Purmereynde, Purmerlant, ende Ylpendamme, ende voort te bevryden alle inwoonende ende onderſaten van de voerſz. Heerlicheyt ende Graeflicheyt van Egmont, ende van den toebehoorten ende annexen van diere, mitsgaders heur goeden, waren, ende Coopmanſchappen van allen onſen tollen ende tolrechten van alle onſen Landen ende Heerlicheden, ende te veſtigen ende confirmeren alle de privilegien ende vryheden, die der voerſz. Graeflicheyt van Egmont met heur toebehoorten, Heerlicheden, ende annexen by onſe Voorvaderen gegeven ende geconſenteert

hebben

hebben geweeſt, ende mits by ons doende ende accorderende t' gunt dat voerſz. is die voerſz. Heere van Egmont preſenteert ende ſal te vreden ſyn die voerſz. Graeſlicheyt, die tot nu toe gehouden ende verheven is geweeſt van den Abt van Egmont, voortaen by hem, ſynen erven ende nacomelingen, Graven ende Gravinnen van Egmont te houden, te verheffen, en te verlienen tot euwigen dagen van ons, onſen erven, ende nacomelingen Graven ende Gravinnen van Hollant in ſulcker vryheyt ende manieren als onſe voerſz. Neve ende ſyne voorſaten, Heeren off Vrouwen van Egmont, deſelve Heerlicheyt van Egmont van den voerſz. Abt van Egmont tot nu toe gehouden hebben, ende den ſelven Abt te doen ſcheyden ende afgaen van alſulcken Leenrecht ende ander, als hy aen de voerſz. Heerlicheyt van Egmont hebben mach, Waeromme wy Maximiliaen *ende* Philips *overmerckende de ſaecken voerſz. en begeerende de voerſz. Graeflicheyt van Egmont te vercieren ende te meerderen in eere, in machte, ende in nutſchappen hebben aen t' ſelve Graeſſchap gevoecht, vereenicht, aengeknoopt, geincorporeert, voegen, aenknoopen, ende incorporeren mits deſen tot euwigen daghen die voerſz. Stadt ende Slot van Purmerende met ſynen aencleven ende toebehoorten, mitſgaders de voerſz. twee Dorpen Purmerlant ende Ylpendamme toebehorende den voerſz. Grave van Egmont, ende hem gegonnen, gegeven, ende overgedragen, gonnen, geven, ende overdragen mits deſen de hooge juſtitie, die ons in de voorſz. twee Dorpen tot nu toe toebehoort heeft, om by onſen voerſz. Neve, ſynen erven ende nacomelingen, ofte ſaecke van hem hebbende, Graven ende Gravinnen van Egmont, te hebben ende te houden de voorſz. Stede ende Slot van Purmereynde, ende oock de voerſz. twee Dorpen by ons gevoecht ende geannexeert totter voerſz. Heerlicheyt ende Graeflicheyt van Egmont, ende van als te gebruycken een eynlicke ende geheele Heerlicheyt ende juſtitie als van ſaecken hem toebehoorende, gelyck hy gedaen ende heeft mogen doen van de voerſz. Heerlicheyt van Egmont met heur toebehoorten, ſonder dat wy in de ſelve Graeſlicheyt ende Dorpen voerſz. yet gehouden ofte gereſerveert hebben tot ons, onſen erven, ende nacomelingen, Graven, ende Gravinnen van Hollant, Zeelant, Heeren ofte vrouwen van Vrieſlant, dan alleenlyck t'leen, manſchap, reſſort, ende opperheyt aldaer, ende voort uyt onſer breeder gratie hebben gevryt ende geledicht, vryen, ledigen, ende houden quyte tot euwigen daghen voor ons ende onſen voorſz. erven ende nacomelingen alle de inwoenende ende onderſaten van de voerſz. Graeſlicheyt van Egmont, ende heuren nacomelingen, die heur reſidentie ende woonſtede houden ende woonachtich weſen ſullen binnen der ſelver Graeſlicheyt, mitsgaders alle heurluyder goeden, waren, ende coopmanſchappen van allen onſen tolien ende tolrechten binnen onſen Landen ende Heerlicheden, Ende noch boven deſen heb-*

ben wy geconfirmeert ende geveſticht, confirmeren ende veſtigen mits deſen onſen brieve alle de privilegien, vryheden, ende liberteyten hier voortyts by onſen Voorvaderen ſaliger gedachten geconſenteert der voerſz. Graeflicheyt, Lande, ende Heerlicheyt van Egmont, den Landen ende Heerlicheyt daer aen geannexeert ende gevoecht, ende den Inwoenenden der ſelver, daer af ſy deuchdelyck gebruyckt ende geuſeert hebben, Behoudelyck dat den voerſz. Grave van Egmont, ſynen erven ende nacomelingen, Graven ende Gravinnen van der ſelver Graeflicheyt gehouden worden voortaen tot euwigen daghe deſelve Heerlicheyt van Egmont geerigeert ende verheven in een Graeflicheyt te houden in een enckel leen, ende die te verheffen ende verheffen ende verlienen van ons ende onſen erven ende nacomelingen, Graven ende Gravinnen van Hollant, Zeelant, Heeren ende Vrouwen van Vrieſlant, in der voegen ende manieren, ende oock in ſulcker vryheyt, als die altyts te voren gehouden, verheven, ende verlient is geweeſt van den voorſz. Abt van Egmont, ende den ſelven Abt als nu te doen ſcheyden ende afgaen van allen rechten, die hy daer aen hebben ofte pretenderen ſoude mogen, ende daer off te verten gen ſyne opene geſegelde brieven in goeder ende deuchdelycker formen, om die l'ewaert te weſen in onſe Camere van de Reeckeninghe in den Hage in Hollant tot proffyte ende behoeve van ons en le onſen voerſz. erven ende nacomelingen Graven ende Gravinnen van Hollant, Zeelant, Heeren ende Vrouwen van Vrieſlant, Ontbieden daerom ende bevelen onſen hard-lieven ende getrouwen Ridder ende Cancelier die Heere van Thambans ende van Sorre, onſen lieven ende getrouwen, die andere luyden van onſen grooten Rade neſſens ons weſende, de Gecommitteerden van onſe Domeynen ende financien, den luyden van onſe Cameren van Reeckeninge te Ryſſele, te Bruſſele, in onſen Lande van Gelre, in den Hage in Hollant voorſz., allen onſen Rentmeeſters, Bailjuwen, tolnaren, ende andere onſe juſticieren, officieren, ende onderſaten, tegenwoordich ende toekomende, dien dit raken off aengaen mach, dat onſe tegenwoordige gratie, vereeninge, gifte, octroy, vryheyt, executie, confirmatie, ende al den inhouden van deſen, gelyck ende in der maneren als voerſz. is, ſy ende elck heurer, alſo verre alſt hem aengaen onderhouden ende doen onderhouden in alle ſyn artyckelen naer haer formen ende inhouden, ende doen ende laten den voerſz. Iohan Grave tot Egmondt, ſynen voerſz. erfgenamen ende nacomelingen vredelyck, ghelhomelyck, ende t'euwigen dagen genieten ende gebruycken, Want het ons alſo believt. Ende op dat dit vaſt ende geſtadich ſy en le blyve tot euwigen dagen, ſo hebben wy onſen ſegel hier aen doen hangen, Behouden in anderen ſaecken ons rechts ende eens ygelicken recht in allen. Gegheven in onſer Stede van Brugge in der maent van Junio int jaer ons Heeren duyſent vier hondert ſeven ende tachtich, en des Ryx

van

van ons Coninck in den tweeſten jare. Aldus geteyckent opten ploy, By den Coninck, *mynen Heeren* Philips *van Cleve*, Ghye *de Abt van St. Bertins Cancelliere van der Oerdenen, den Grave van Naſſau eerſte Camerlingh, de Heere van Beveren, de Heere van Polham, de Heere van Volckeſtain, de Heere van Mangonal groot Hofmeeſter, Meeſter* Pieter Lanckhals *Hofmeeſter, Meeſter* Tybout Barredot, *ende meer andere jegenwoordich.* Ende opten rugge ſtont geſchreven: *De Committeerde opt ſtuck van Domeynen ende finantien onſes aldergenadichſten Heere den Roomſch Coninck conſenteren in alſo verre alſt in hen luyden is, dat t' inhouden int witte van deſen volcomen ſy in der forme ende manieren alſt onſen voornoemden alregenadigſten Heere dat bevecht ende gedaen wilt hebben. Geſchreven onder t' hantteycken van een van ons Gecommitteerde den 12. dach van Septembris int jaer duyſent vier hondert ſeven ende tachtich. Geteyckent* Lanckhals.

S. Wigbertum. Vicbertum etiam vocant. *Victberchi* apud Bedam eſt. *lib.* 5. *hiſt. eccleſ. cap.* 10. *At vero unus de ſociis ejus vocabulo Victberchi &c. aſcendit navem & Friſiam perveniens duobus annis continuis genti illi & Regi illius Rathbodo verbum ſalutis prædicabat nihil proficiens.* Idem *lib.* 5. *cap.* 11. *Ut autem vidit vir Domini Egberht, quia nec ipſe ad prædicandum gentibus venire permittebatur &c. nec Victberht illas deveniens in partes quicquam proficiebat, tentavit adhuc in opus verbi mittere viros ſanctos & induſtrios, in quibus eximius Willebrordus presbyterii gradu & merito præfulgebat.* Cap. 1.

S. videlicet Willebrordum. Felicius rem geſſit hic. Chronic. S. Benigni Divionenſ. ad Ann. 699. *Pipinus devicta Friſia, atque ipſius Regni fugato Rege nomine Ratbodo miſit illuc ad prædicandum ſervos Dei venientes ex Britannia, Willebrordum & ſocios ejus, qui non parvam populi multitudinem ad Chriſtum converterunt.* Add. Chron. Beſvenſe *ibid p.* 502. Wandalberti *Martyrolog. to.* 5. *apud eund. p.* 338.

a Romano Pontifice Sergio. Anonymus apud du Cheſne *to.* 1. *hiſt. Willebrordus Ann. Dcc. xxvi. a Sergio Papa Archiepiſcopus ordinatus genti Friſonum prædicans virtutibus floruit.*

tertium Brabantiæ ducem. Secundum vulgi opinionem, ſed cujus nullum fundamentum. Major domus Francorum. Secundus nulli niſi Regi. Tres autem Pipini olim. Pippinus de Landis, Carolomanni filius ex Ermengarde, Major domus ſub Clothario & filio ejus Dagoberto ſecundum Divæum & alios ſcriptores. Pippinus Herſtallus ſecundum Sigebertum factus Major domus circa Ann. 691. Nepos hic Pippini de Landis ex S. Begga & Anſegiſo filio S. Arnulphi epiſcopi Metenſis. Vid. Henſchen. *diatrib. ad to.* 3. *SS. April. cap.* 1. *& cap.* 4. *n. ult.*

Alius etiam fuit locus, quem Carolus Magnus ab exercitus & caſtrorum poſitione

Her-

Herſtallus ſeu de Herſtall ab arce ejuſdem nominis non procul a Leodio ad Moſam. Radulph. de Rivo apud Chapeavill. *hiſt. Leodienſ. to. 3. cap. 9. in pago Herſtallio, quod vix medio miliari a Leodio diſtat.* Io. a Leidis. *lib. 1. cap.* 20. Et tertius hujus nepos Pippinus Brevis ſeu Puſillus, filius Caroli Martelli, Francorum rex circa Ann. 752. Childeberto ejecto & detruſo in monaſterium. Charta apud Miræum *notit. eccleſ. Belg. cap.* 20. Willibrord. Boſſchaerts *d. tr. diſſ.* 57.

Heriſtelli vocari juſſit. Vulgo jam *Heerſtelle* ditionis Paderbornenſis. Anonymus Poeta, quem Reineccius primus edidit ad Ann. Dcc. xcvii. *Ergo ſuo ſecum comitatu protinus omni Aſſumpto, Wiſaræ poſitis in littore caſtris, Sedit, Heriſtellique locum juſſit vocitari.* Add. vit. Car. Magn Auctoris incerti ex Pithæi *edit. p.* 153.

Archiepiſcopus Trajectenſis primus. Et primus & ſolus. Nam ſtatim poſt deceſſum ejus de eo contentio, utrum ſedes Trajectina ſubjecta Colonienſi an Papæ immediate. Ad Papam retulit Bonifacius. Et extat epiſtola ejus, digna admodum lectu, inter eas quæ editæ xcvii. Sed viſus is pronior in partes Colonienſis. Nec rem etiam apud Papam urſit ſatis ut oportuit qui Bonifatio ſucceſſit vel ob humilitatem & ſingularem modeſtiam, vel quod impar expenſis, nam Papa vacuos non exaudit, ob vaſtatam & exhauſtam a Danis provinciam. Et hinc eſt quod Colonienſis ſuam vocet Trajectenſem eccleſiam & ſe metropolitanum, cum ea epiſcopo deſtituta commendaret clero Henricum Bavarum, in charta Ann. 1524. quod contractum epiſcopi cum majori eccleſia ut metropolitanus confirmans eam dicat in *ſua provincia* & ſub *ſua metropolitana poteſtate ſituatam* in charta Ann. 1501. quam in notis invenies ad Anonymum a me editum *p.* 47. quod eccleſiæ Colonienſis Trajectenſem vocet Suffraganeam Bonifacius Papa ix. in charta Ann. 1423. quod ad Colonienſem appellatum ab epiſcopo Trajectenſi, ab Officiali Trajectenſi ad Officialem Colonienſem, & ſic deinceps ad Papam, Apoſtolis etiam a Colonienſi ad Papam petitis, ut in charta adhuc inedita Ann. 1354. & in alia Leonis Papæ Ann. 1517. quod indicto a Colonienſi Provinciali Concilio inter reliquos ſuffraganeos, ut erant Oſnabrugenſis, Leodienſis, Mindenſis, Monaſterienſis, citatus etiam Trajectenſis, & quod citato comparendum aut per ſe aut per alium, ut in alia item inedita Ann. 1322. quod in cauſis eccleſiaſticis, deficientibus propriis, ad ſtatuta Colonienſia recurrerint Trajectenſes, ut in alia Ann. 1293. quod Trajectenſis a Colonienſi conſecratus, benedictus, ut exemplum in Baldrico apud Hedam *hiſt. Ultraj. p.* 75. Ex his autem eluxit tantum metropoliticum jus. Ius eccleſias viſitandi, perſonas caſtigandi, coercendi non fuit. Nec quæ data alioquin viſitanti procuratio unquam data. Tempus quidem quo petita, ut anno verbi gratia 1263. Sed nunquam quicquam impetratum, conatum clero eludente & unanimiter reſiſtente. Philippo poſtea ii. id agente apud Papam, poſtquam in Belgio multiplicati epiſcopatus, epiſcopus Trajectenſis Archiepiſcopus evaſit,

Sic & Petrus Capucius Legatus Papæ per Alemanniam, cum eſſet Ultrajecti, Ann. 1248. *Quia vero decens eſt & honeſtum, & nos etiam plurimum affectamus, quod prædicta Trajectenſis eccle-*

fit, & omne in eum jus Colonienſi ademptum. Primus autem qui ſic dictus & qui titulo hoc inſignis Fredericus Schenck a Tantenburch.

ſia dignis moribus adornetur, volumus & præſentium auctoritate mandamus, quod in ipſius eccleſiæ tractatibus ejuſque Capituli metropolitanæ mores eccleſiæ obſerventur.

tunc temporis Hallem dictus. Vita S. Adalberti apud Mabillon. *ſecul.* 3. *Benedict. cap.* 15. *Prædictus vero Comes in loco, qui Hallem nuncupatur, ex ligni materia conſtruxit Oratorium &c.*

Factum eſt autem. Vid. *ibid. cap.* 5.

Eccleſiam ſive Capellam. Capella templum, eccleſia, & eccleſia quamvis ingens. Monachus Comitis Nuenarii ad Ann. DCCCXXVIII. *Aquiſgrani terræ motus noctu factus, ventuſque tam vehemens coortus eſt, ut non ſolum humiliores domus, verum etiam ipſam S. Dei genitricis Baſilicam, quam Capellam vocant, tegulis plumbeis tectam ex parte non modica denudaret.* Barth. *ad Guil. Brit. lib.* 3. *Philipp. v.* 742. A cappa S. Martini, quam ob *ſui tuitionem & ob hoſtium oppreſſionem*, ut loquitur Monachus Sangallenſis *lib.* 1. *de geſt. Car. Magn. cap.* 4. Reges olim Francorum præliaturi ſumebant ſecum. Anſelm. Gemblac. ad Ann. 1124. *Capella* proprie ubi cappa hæc. Qui cuſtodes *Cappellani.* Walafrid. Strabo *de reb. eccleſ. cap.* 31. *Dicti ſunt primitus Cappellani a cappa beati Martini, quam Reges Francorum ob adjutorium victoriæ in præliis ſolebant ſecum habere, quam ferentes & cuſtodientes cum ceteris Sanctorum reliquiis clerici Cappellani cœperunt vocari.* Progreſſu autem temporis crevit vocis ſignificatio. Et quodvis templum tum *Capella. Capellani* ſacerdotes qui ſervitio ejus adſcripti. *Capellania* præbenda. Ulgerii epiſcopi Andegavenſis relatio ad Innocentium II. Papam apud Baluz. 2. *miſc. cap.* 5. *Hoc autem conceſſerunt Cappellani ſervitio ipſius eccleſiæ attitulati, & ſe ipſos, & ſuas capellanias, ſive mavis dicere prebendas in manu Abbatis & diſpoſitione ejus reddiderunt.* Et hinc Archicapellanus, qui plerumque & Cancellarius, ſeu quod idem Notarius, Archiepiſcopus Palatii, & Palatii Abbas etiam dictus. Anaſtaſ. de vit. Pontific. in vita Adriani: *Donationis promiſſionem Carolus Francorum rex adſcribi juſſit per Etherium religioſum ac prudentiſſimum Capellanum & Notarium ſuum.* Alteſerra *ibid.* & *lib.* 7. *rer. Aquit. cap.* 1. Pithæus de Palatinis, quem vertit Latine, & Originibus Palatinis adjunxit Freherus. Nam & alibi *Capella* Chartophylacium, Archivum, in quo epiſtolæ, mandata Principum, tabulæque publicæ, & monumenta. *Capellanus* qui ei præeſt, Scriba Principis, Cancellarius. Vid. Spelmann. *gloſſar.* Lambec. *comm. de Biblioth. Cæſar. lib.* 2. *p.* 324. Alibi etiam oratorium quod eccleſiis adjunctum. Chronic. Virdunenſ. apud Labb. *to.* 1. *Biblioth. p.* 132. *Ad Novam villam eccleſiam unam cum duabus capellis ſuis.* Cujuſmodi oratoria dicta etiam cubicula. Anaſtaſ. in Sergio: *Hic tectum & cubicula, quæ circumqua-*

Cap. 2.

quaque ejuſdem baſilicæ ſunt, ſtudioſius curavit. Alteſerr. ad Anaſtaſ. *in Symmach.* Unde & alibi cubicularii iidem qui æditui. Anaſtaſ. in Leone: *Hic conſtituit ſuper ſepulcra Apoſtolorum cuſtodes, qui dicuntur Cubicularii ex clero Romano.* Alibi etiam ſignificat miniſterium eccleſiaſticum, ſacr[illegible] ſcilicet ſupellectilem, vaſa ſacra, & ornamenta. Eginhart. in vita Caroli Magni: *Capellam id eſt eccleſiaſticum miniſterium.* Bertold. Conſtantienſ. ad Ann. 1093. *Ad quod monaſterium maritus ipſius Dux Capellam ipſius tradidit, quæ ex auro & argento & pretioſiſſimis paramentis mille libras pene valuit.* Anaſtaſ. in Hilaro: *Miniſteria ad baptiſmum argentea.* Item in Gregorio: *Ambonem etiam marmoreum in eadem eccleſia fecit, cum[illegible] diverſis ditavit linteis & miniſteriis &c.* Add. eund. in Sixto III. Helgaldum Floriacenſ. de vita Roberti regis apud du Cheſne *to 4. hiſt. p.* 74. Sugerium Abbat. *de vita Ludovici Groſſi in fin.* Miræum *Cod. piar. donat. cap.* 21. Lib. Diurn. *Rom. Pontific. cap. 2. tit.* 9. Poetam Anonymum, qu[illegible] Reineccius primus edidit *lib. 5. p. 77. verſ.* Turres etiam, & quævis [illegible] inſtrumenta, quibus ſi res exigat, ſtructa ara vel ex terra vel quavis obvia materia, poſſint ſacra celebrari. Vett. Gloſſ. *Capella ſub qua deſertur eucharistia ſacramentum in proceſſionibus fieri ſolitis, & dicitur ſic, quod olim fiebat de pellibus caprarum.* Chronic. S. Benigni apud d' Achery *to. 1. Spicil. p.* 442. *Ut nobilem decebat nobiliter veniens cum multis theſauris, inter quos altare onychinum auro & argento decenter ornatum, & quicquid ad Capellam pertinebat, ornamentum ſcilicet eccleſiaſticum, ſecum detulit.* Unde & locus Baſilica, ubi ara hæc extructa. Ekkeard. *d. loc. Parat illico baſilicam & aram: parat tapetes & pallio dorſili caminatam.* Turres thecæ erant ſacræ in modum turris fabrefactæ, aut turriculæ, ut ita dicam, in quibus ſacra eucharistia pro viatico aſſervata. Vid. carmen Fortunati 23. *lib.* 3. ad B[illegible]ricenſem epiſcopum ſcriptum in turrem ejus. Turrita hinc theca, in qua caput S. Joannis, ut teſtis Le Moyne in *Prolegom. ad Varia Sacra* x. 15. 1. Add. Ademar. Chabanenſ. ad Ann. 917. Acta Cenomanenſ. epiſcop. apud Mabillon. 3. *analect. p.* 322. Mabillon. *in not. ad Teſtamentum S. Aredii 2. analect.* Abbonis Abbatis canones apud eund. *ibid. cap.* 3. Paſſion. S. Philippi apud eund. 4. *analect. p.* 65. Narration. combuſtionis Gemblacenſis monaſterii apud Lambec. *lib. 2. comm. de Biblioth. Cæſar. p.* 906.

Ekkeard. Jun. *de caſib. & mon. S. Gall.* cap. 1. *Capellam qua ... rant idelo[illegible]tur cum reliquiis & libris & omnibus utenſilibus ſuis* S. Ludgerus de S. Gregorio. *Maxime in eleemoſynarum ſacra purificatione fuit ſemper intentus, in tantum, ut nihil ſibi auri, nihil argenti, præter eccleſiæ neceſſaria miniſteria reſervari unquam voluiſſet.*

Cap. IV. *Ut montem arenoſum.* Colles ergo arenarii, qui ad littus Hollandic[illegible] ſeculo jam nono, quo vixit Roric Normannus. Haud dubie etiam jam octavo. Initio enim noni in Annalibus Bertinianis eorum jam mentio a[illegible] Ann. DCCCXXXIX. *Praterea*, ajunt, *die ſeptimo Kalendas Januarii &c.*

&c. tanta inundatio contra morem maritimorum æſtuum per totam pene Friſiam occupavit, ut aggeribus arenarum illic copioſis, quos dunos *vocitant, fere coaquaretur.* Cæterum de miraculo vid. vit. S. Adalbert. apud Mabillon. *ſec. 3. Bened. cap.* 12.

Anno Domini octingenteſimo quinquageſimo ſexto &c. Non hoc ſed ſequenti anno contigit devaſtatio hæc. Annales Bertiniani ad Ann. DCCCLVII. *Alii Danorum emporium, quod Dorſtatum dicitur, vi capiunt, totamque Batavorum inſulam, & cetera loca contermina diripiunt.* Rorico ut quieſceret & pacem tandem amplecteretur dono dederat Dorſtadum & quoſdam alios Comitatus Imp. Lotharius. Iidem ad Ann. DCCCL. *Rorich nepos Herioldi, qui nuper a Lothario defecerat, aſſumptis Normannorum exercitibus, cum multitudine navium, Freſiam, & Batauum inſulam, aliaque vicina loca per Rhenum & Vahalem devaſtat. Quem Lotharius cum comprimere nequiret, in fidem recepit, eique Doreſtadum & alios Comitatus largitur*: Quieſcebat tum Roruc. Movebat nihil adverſus Francos. Sed Dani Danis adverſi. Bonis invicem ſe exuebant, profligabant, cædebant. Et ne Roric quidem ipſi quieta poſſeſſio hæc. Ne ſequenti quidem anno. Iidem ad Ann. DCCCLI. *Poſt hac pyrata Danorum Freſiam & Batavos populantur. Sed & uſque ad monaſterium ſancti Bavonis, quod Gant dicitur, debacchantes idem monaſterium incendunt.* Ad annum DCCCLII. *Normanni* CCLII. *navibus Freſiam adeunt, acceptiſque multis, prout ipſi ſtatuerunt, ad alia divertunt.* Iidem ad Ann. DCCCLIV. *Dani inteſtino inter ſe prælio dimicantes adeo tridui concertatione obſtinatiſſima bacchati ſunt, ut Orico Rege & ceteris cum eo interfectis Regibus pene omnis nobilitas interierit.* Vid. *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 29. Cap. V.

itaque ſolus S. Hungerus. Eodem anno hoc, ut vult Beka, nactus epiſcopatum Synodo Tullenſi a Carolo Calvo indictæ Ann. DCCCLIX. interfuit, ejuſque etiam decretis inter ceteros ſubſcripſit, ut eſt apud Goldaſtum *to.* 3. *conſt. imp. p.* 281.

& apud Noortwyck S. Hieronem. Meminit Nordwige Albert. Abbas Stadenſis ad Ann. 876. Hieronis & hiſtoriæ hujus Heda in *Hunger.*

Regis quondam Arundulii apud Voerburg. Dederunt fabulæ occaſionem numiſmata Aureliani & alia aliquot monumenta, quæ effoſſa ibi antehac Vid. Buchel. *ad Hed. in Hunger. lit. a.* Sed ſtultius adhuc Auctor *lib.* 5. *Chron.* 24. *Ariudalii*, inquit, *videlicet Eſcloer.* Ægri ſomnia & nihil aliud.

Hollandiam omnino denuo depopulatam. De Hollandia nihil conſtat. De Friſia conſtat, quod hoc anno rurſum cladem accepit, ex Annalib. Bertinian. *Dani*, ajunt, *menſe Januario per Rhenum verſus Coloniam navigio aſcen-* Cap. VI.

condunt, & depopulato emporio quod Doreſtatus dicitur, ſed & villam Nonmodicam, ad quam Friſii confugerant, occiſis multis Friſiorum negotiatoribus, & capta non modica populi multitudine, uſque ad quandam inſulam ſecus caſtellum Noveſium perveniunt. Hollandiæ nomen nondum notum, ut id latius oſtendi *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 12.

Eccleſiam Hacmundenſem & totam Hollandiam. De Hollandia ne gry quidem in Caroli codicillis. *Eccleſiam,* inquit, *Hacmunde cum omnibus ad eam jure pertinentibus.* Hollandia ergo an pertinuit ad eccleſiam Egmondenſem & Hollandia olim tota? An quid dictu abſurdius? Caroli Calvi Hollandia, ſeu tractus is terrarum, qui Hollandiam jam continet, ut *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 11. dixi, non fuit. Et qui ergo quæſo quod non habuit conceſſit? Friſiam pater Ludovicus Carolo Calvo non dedit. Annal. Bertinian. ad Ann. 837. Et ſi Friſiæ pars Hollandia, Lotharingiæ autem Friſia, & quidem Friſia univerſa, ut oſtendit Conringius *de finib. imp. cap.* 7. qui fieri quæſo potuit, ut quod non Caroli ſed Lotharii fuit, Theodorico tamen Carolus, ut nugantur, conceſſerit? Sed dixi ibi quod ſufficit. Non neceſſe eſt, ut hic repetam.

Hic itaque Theodoricus primus Comes. Primus Comes non fuit. Et alii ante eum plures, ut ſimiliter jam oſtendi *lib.* 1. *de Nobil. cap.* 29. Et deinde etiam utut Comes, Hollandiæ tamen non fuit. Nec ſic dictus nec ſalutatus. Nec ipſe, nec qui ante eum, nec aliquot etiam qui ſecuti eum. Hollandia adhuc nondum nota. Ubi autem innotuit, Hollandia proprie, quæ Auſtralis jam. Argumento eſt, quod excerpſi ex libro Cameræ Trajectenſis ad Anonymum à me editum *cap.*41. Habetur prima & antiquiſſima, nec quiſquam id diffitetur, Hollandiæ urbs Dordracum. Sed ſi quæratur quo jure, cum annis ſuperent & Rynsburgh & Fladirtinga & Lugdunum, an quicquam aliud poteſt dici, quam quod prima in eo tractu, quæ Hollandia primum dicta? Scio Archiepiſcoporum Colonienſis & Trevirenſis communis poſſeſſio olim quicquid circa Dordracum, ut dixi ex Ditmaro *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 31. Sed hi ejecti a Theodorico qui Tertius ejus nominis. Ditmar. *lib. ult. hiſt.* Scio etiam, quod dixi, quod Hollandia a vico Hollant *d. lib. cap.* 12. Sed ut ejectis Jebuſitis Hieroſolyma Judææ caput, quidni & temporis progreſſu Hollandiæ ſic Dordracum ejectis quos dixi?

aureo annulo ſigillatam. Id eſt, aurea bulla. Bulla idem quod ſigillum. Bullare quod ſignare. Βουλλοῦν dicunt Græci. Ἀβούλλωτον non ſignatum. Cedren. in Conſtant. Monomach. ἐδέξατο τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς ἢ χρυσοβούλλοις γραφαῖς ἐπεβεβαίωσε, *Conditionem Imperator accepit aureaque* bul-

bulla firmavit. Et Græci ea uſi & tranſlato ad Germanos imperio Germani. Vita S. Meinwerci *cap.* 30. *Regio auctoritatis præcepto aureo ſigillo bullato confirmavit & corroboravit.* Leo Oſtienſis 2. *Chron. cap.* 22, *Hic primo ordinationis ſuæ anno præceptum confirmationis ab Othone Tertio Imperatore ſuſcepit aureo ſigillo bullatum.* Idem *lib.* 2. *cap.* 67. *Hic Conradus Imp. apud Beneventum præceptum aureo ſigillo bullatum juxta priorum Auguſtorum morem de univerſis monaſterii juribus fecit.* Add. eund. *lib.* 1. *cap.* 60. Phranz. *lib.* 3. *hiſt. cap.* 4. Goffrid. Vindocinenſ. 2. *epiſt.* 28. Petr. de Vineis *lib.* 6. *epiſt.* 26. Colvener. *gloſſar. ad Cantipratan.* Roſweyd. *gloſſar. ad Vit. Patr.*. Sirmond. *ad Goffrid. ibid.* Strauch. *de ſtatut. th.* 73. Boſquet. *ad. Innocent.* III. *lib.* 1. *epiſt.* 121. Rotunda autem bulla. Nec ſemper aurea indiſtincte. Argentea etiam, cerea, plumbea. Prout potens quiſque & illuſtris, uſus quiſque qua veller. Princeps aurea vulgo uſus. Sed ut puto non ſemper. Eorum ratio etiam habita, ad quos literæ erant ſcriptæ. Aurea uſus ad Reges, ad Sultanos, ad Toparchas. Cerea ad uxorem, ad matrem, ad filium. Plumbea ad Patriarcham, ad Deſpotas, ad ceteros, Codin. *de offic. Conſtant.* Nec tantum Imp. Alii aurea etiam uſi. Aurea uſus Dux Capuæ, ut in Chronico Caſinenſi eſt *lib.* 2. *cap.* 67 Plumbea Dominus de Thorre & de Villars & Prior Nantuaci, ut in Bibliotheca Sebuſiana *cent.* 1. *cap.* 25. Plumbea etiam Papa. Alteſerr. *de Ducib. & Comitib. lib.* 3. *cap.* 4. Charta Ann. 1402. *Habens in ſuis manibus literas &c. ipſiuſque domini noſtri Papæ vera bulla plumbea in filis ſericis rubeis & crocei coloris more Romanæ Curiæ ſigillatas &c.* Charta Ann. 1442. *Literas Apoſtolicas ſanas & integras ac omni vitio & ſuſpicione carentes vera bulla plumbea cum cordula canapis bullatas &c. reverenter &c. recepimus.* Apud Miræum *diplom. Belgic. lib.* 1. *cap.* 9. *Literas vera bulla plumbea ejuſdem domini Papæ cum filo canapis bullatas &c.* Haud dubie quod Petrus, cujus Papa ſucceſſionem jactat, petenti cæco eleemoſynam, ἀργύριον, inquit καὶ χρυσίον οὐχ' ὑπάρχει μοι in *Act. Apoſt. cap.* 8. *verſ.* 6. Certe ac ſi ſibi proprium Papa id uſurpavit, ſingulari beneficio ſignandi etiam plumbo data Venetis poteſtate, ut refert Henr. Mutius *lib.* 18. *hiſt in fin.* Verum utut id uſurpavit etiam alii tamen paſſim & vel citra licentiam ejus, ſic ſignarunt, ut Græci, ut eſt apud Freherum ad Petrum de Andlo *de Imp. Rom. lib.* 2. *cap.* 5. De Patriarcha Athanaſio Pachymer. *de rebus geſt. Andronici lib.* 2. *cap.* 22. *Chartam non ſimplicem & authenticam deſtitutam reliquit ſignis ſed manu rite propria ſubſcriptam bulla inſuper plumbea munivit.* Epiſcopi Trajectenſis ſemper cerea olim bulla. Varia autem cera. Viridis, rubra, alba, prout cuique olim viſum. Florentius Comes VI. cera alba

Abbas Claraevallenſis apud Tengnagelium *epiſt.* 60. *Octavianum in Papam per nuntios ſuos & literas aureo bullatas ſuſceperat Imperator.*

Henrici VI. charta apud Miræum. *notit. eccleſ. Belg. cap.* 201. *& confirmatione ſigillo aureo ſublimitatis noſtra corroboravimus.*

Χρυσόβουλλον, *bulla aurea.* Κηρόβουλλον, *cerea.* Vid. Meurſ. *gloſſar.*

 ſigna-

Charta apud Baluz. 2. miſc. p. 187. & ad extremum ſigillo noſtræ imaginis ipſam chartam ſignavimus, & charactere noſtri nominis corroboravimus.

ſignabat habitu equeſtri. In ſcuto & ad collum equi erat leo Hollandicus. *Habitu* dico *equeſtri*. Nam & vultus & nomen & ſignantis inſignia [illegible] vulgo expreſſa. Apud Petrum de Vineis *lib. 6. epiſt. 26. Ad cujus rei memoriam & robur perpetuo valiturum præſens privilegium fieri & bulla aurea typario noſtræ majeſtatis impreſſa juſſimus communiri.* Flodoard. *hiſt. Remenſ.* lib. 3. *cap.* 17. *epiſtolam ſuo nomine ad Nicolaum Papam dictari in contrarietatem Hincmari fecit, quam & bulla ſui nominis ſigillavit.* Etiam Regum inſignia [illegible] lim cerea apud Gallos, ut Jac. de Breul notat ad Aimoin. 2. *hiſt. cap.* 20. [illegible] que ut ait obſervatum uſque ad Ann. 1110. quo ad regnum admotus Ludovicus Craſſus, qui primus per fila aut corrigiam appendit, ejuſque [illegible] argumentum habet, quod & patris Philippi & Regum anteriorum chartæ, quas in S. Cermani chartophylacio aſſervari ait, affixa habeant ſigilla [illegible] chartam utrimque ambiente & amplexa. Bulla autem haud dubie quod bullæ formam referret, id eſt, ſupra paulo elevatam, extantem, & prominentem. Angel. de Nuce *ad Chron. Caſinenſ. lib. 4. cap.* 109. Et præ[illegible] ſi id dicas quam quod bulla a *βουλὴ*, quod Princeps quid ea ſtatuat, aut d[illegible], aut decernat. Coler. *parerg. cap.* 4. Per ſynecdochen demum bulla, [illegible] ſigillum, quod idem eſt, pro ipſo diplomate. Princeps Capuæ Landulfus apud Angel. de Nuce *ad Chronic. Caſinenſ. lib. 2. cap. 2. Sigillum factum a Mariano Antipato Patritio & Stratigo Calabriæ & Langobardiæ, & datum vobis Aligerne venerabili Abbati ſancti Benedicti.* & mox: *Cum plumbea bulla noſtra iſtum præſentem ſigillavimus ſigillum noſtrum, & conceſſimus prædicto Abbati.* Ex Regiſtro Caſinenſi *ibid. Sigillum factum a Pyrrho protoſpathario.* Item: *Ut faceremus ei robuſtiorem ſigillum.* Sic & ſæpe apud Græcos. Conſtant. Porphyrog. *de adm. imp. cap.* 49. ἐποίησε δὲ καὶ σιγίλλιον Λέων. [illegible] Siculus *hiſt. p.* 50. καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως σιγίλλιον, *acceptis literis a Principe.* Add. Meibom. *ad Bullam Androvici p.* 14. Per ſynecdochen dixi. Nam bulla proprie eſt ἔκτυπον, imago literis vel affixa vel ab iis [illegible] pendens, & dependens vel nuda, vel thecæ ſeu tympano, ut vocant, inclu[illegible]. Guilielmus Siliciæ Rex apud Robert. de Monte ad Ann. 1176. *privilegium per manus Alexandri notarii noſtri ſcribi & bulla aurea tympano impreſſa roboratum noſtro ſigillo juſſimus decorari.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus. Non Carolus Calvus, ut vult Auctor, ſed Carolus Simplex [illegible] Doa ſa *lib. 5. annal. p,* 196. [illegible] enim regnante Hagano [illegible], cujus meminit, & quem quidam Theodo[illegible] avunculum etiam [illegible], ſed nulla nixi ratione, quam m[illegible] [illegible] Frodoard. ad Ann. 920. *Pene omnes Franciæ Comites Regem ſuum Karolum apud urbem S[illegible]nem, quia Haganonem conſiliarium ſuum, quem de medio-*

cribus

cribus potentem fecerat, dimittere nolebat, reliquerunt. Idem Flodoard. *hiſt. Remenſ. lib.* 4. *cap.* 15. Fragmentum Gallici ſcriptoris apud du Cheſne de Henrico Saxone II. *hiſt. Dixiſſe fertur aut Haganonem quandoque cum Carolo regnaturum, aut Carolum cum Haganone ad rerum mediocritatem deventurum.* Subſcriptio tantum obſtat. Datum dicitur diploma anno octingenteſimo ſexageſimo tertio XVII. Kalend. Julias, quo Carolus Simplex nondum natus. Aimoin 5. *hiſt.* 40. *in fin. &* 42. Sed Douſa errorem in notis putat, & pro DCCCLXIII. reſcribendum DCCCCXIII. quod notis anni denotati, & vitio exſcriptorum potuerit haud difficulter mutari c in L. Vid. *lib.* 1. *de Nobil. cap.* 11.

Manu propria. Subſcribebat olim Princeps atramento purpureo, quod vocabant *encauſtum*, *l.* 6. *C. de div. reſcr. l.* 9. *C. de agric. & cenſ.* Et proprium Imperatoris id *dd. ll. l.* 1. *C. Qui res ven. n. poſſ.* Georg. Logoth. ἐρυθροῖς γράμμασι τὰς ἑαυτοῦ γραφὰς ἐπεκύρου. Ann. Comnen. *lib.* 2. *hiſt.* Διὰ χρυσοβούλλου λόγου ταῦτα γίνεσθαι δι' ἐρυθρῶν βεβαιωθέντος γραμμάτων ᾐτεῖτο, *Inſtiterunt, ut diplomate rubris literis ſcripto & bulla aurea munito talia ipſis firmarentur.* Vaſculum, quod continebat, a forma *caniculus.* Et a *caniculo* qui ei præerat & id Principi miniſtrabat. Anaſtaſ. Biblioth. *Præpoſitus caniculi eſt, qui curam & cuſtodiam gerit caniculi, id eſt, atramentarii, ex quo Imperator Phœniceas literas ſcribit in chartis.* Phœniceas literas, φοινικᾶ γράμματα. Sic φοινικόχροα πέδιλα, Principum calcei, Tzangæ alibi, campagi, ἀληθινὰ ὑποδήματα. Idem ἀληθινὸν & κοκκοβαφές. Freher. *comm. ad donat. Conſtant.* Frequens item in Occidente cum ſuperſtitio invaluiſſet, ut nominis ſubſcriptioni vel præfigerent, vel poſtponerent, vel interponerent ſignum crucis, ut in Monaſtico Anglicano *to.* 1. *p.* 28. *Ego Sigiraed Rex Cantiæ hanc donationem meam ſigno ſanctæ crucis roboravi* ✝. *Ego Eadberht Rex Cantiæ propria manu confirmavi* ✝. *Ego Bregonvine Archiepiſcopus conſenſi & ſubſcripſi* ✝. *Ego Aldhuan Abbas ſubſcripſi* ✝. *Signum manus Suvithuun* ✝. *Signum manus Ædilthuun* ✝. *&c.* Ibid. *p.* 38. ✝. *Ego Eadgar Rex hanc donationem conceſſi.* ✝ *Ego Dunſtan Dorobernenſis eccleſiæ Archiepiſcopus conſignavi.* ✝ *Ego Æthelwold epiſcopus conſignavi.* ✝ *Ego Ælfwold epiſcopus corroboravi.* ✝ *Ego Elſtan epiſcopus conſolidavi.* ✝ *Ego Oſgar Abbas.* ✝ *Ego Ethelgar Abbas.* ✝ *Ego Elfric Abbas* ✝ *Ego Elfhere Dux* ✝ *Ego* [illegible] *Dux* ✝ *Ego Ethelweard Miniſter* ✝ *Elfrige Miniſter.* ✝ *Ego* [illegible] *Miniſter.* CYROGRAPHUM E ✝ R. Capitulare Triburienſe apud Baluzium *lib.* 1. *Capitul. in fin. Et ſi omnibus vobis*

Fuerunt etiam qui [illegible] ſubſcriberent (& [illegible] quæſo [illegible] ſed ea [illegible] ni [illegible] ſan- [illegible] in [illegible] Infin- &o. Rerum d Ar. [illegible] 48. n. 15. *to.* 8. *annal.*

p. 405. Mabillon. *de re diplomat. lib.* 2. *cap.* 22. Diſenb. *de mort. Henr. VII. ſect.* 3. *n.* 11.

bis iſta complacuerint dicite. Et tertio ab omnibus conclamatum eſt, Placet. Et Imperator & pene omnes Galliæ & Germaniæ Principes ſubſcripſerunt, ſinguli ſingulas facientes cruces. Theophan. *hiſt. p.* 493. *Appoſitiſque crucibus ad ſubſcriptiones ſcriptis ſibi mutuo fidem fecere nunquam ſe ab invicem ſeparandos.* Add. idem Monaſticum *p.* 76. *& p.* 211. Brouwer. 1. *antiq. Fuldenſ. cap.* 4. Nec integrum ſemper nomen, ſed ſæpe initium ejus tantum, interdum per characteres ſeu ſiglis *l.* 1. §. 13. C. *de vet. jur. enucl.* expreſſum. Vita S. Baboleni apud du Cheſne *to.* 1. *hiſt. p.* 665. *Sed & Rex ipſe favens ſubſcripſit, & ſuo monogrammate ſuo annulo regali inſigniri juſſit.* Vulgo qui ſubſcripſerant, ſigillum etiam apponebant. Sed non ſimul ſemper & indiſtincte. Sæpe hic variatum. Ingulfus Abbas: *Ante Normannorum adventum in Anglia chirographa firma erant cum crucibus aureis abſque ſignaculis, ſed Normanni cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub inſtallatione trium vel quatuor teſtium conficere chirographa inſtituerunt.* Faciebant teſtes interdum neutrum. Cujuſque tantum nomen ſubnotabat Notarius & teſtabatur præſentiam. Sic in Monaſtico Anglicano *p.* 688. *Teſtibus † Archiepiſcopo Cantuarienſi, Roberto epiſcopo Lincolnienſi, Hilario epiſcopo Ciceſtrenſi.* Sic alibi ſæpe: *Hujus rei teſtes ſunt. Hujus donationis teſtes ſunt.* Vid. & paſſim Antiquitates Fuldenſes. Ughell. *Ital. ſacr. to.* 2. *col.* 748. 755. 779. & Angel. de Nuce *ad Chron. Caſinenſ. lib.* 1, *cap.* 16. Interdum non omnes ſed quidam tantum ſignabant. Interdum alii pro aliis ad ſignandum admiſſi. Charta Ann. 1408. *ende want wy lantghenoten ende buyren ſelve ghene ſegelen en hebben op deſen tyt, ſo oerconden wy dit ende tuygen onder ons Schouten ſegel, ende hebben hem gebeden dit mede over ons te beſegelen* &c. Charta Ann. 1252. Ego *Walterus quia ſigillum proprium non habeo, utor ſigillo Giſilberti.* Chronicon Andrenſe apud d'Achery *to.* 9. *Spicil. p.* 564. *Cum uſque hodie oculata fide videamus, & pro certo ſciamus per totam Italiam ſcripta Tabellionum, licet laicorum & ſigilla non habentium, in omni Curia ſive ſeculari ſive eccleſiaſtica per quaſdam figuras firmitatem obtinere.*

Hagano Notarius. Quid ergo: An tabellio vir tam præpotens, tam illuſtris? Notarii olim an non viles? An non ſervi olim publici, *l.* 2. *ff. rem. pup. ſalv.* §. 3. *Inſt. de adopt.* ub. Theoph? An non juſſi demum ſunt liberi eſſe *l.* 3. *C. de tabul*? Cancellarii etiam dicti. Sed an idcirco aut digniores aut majoris momenti? Scribæ Principis, Prætorum, judicum, & hunc modum non egreſſi. *l. nullus. C. de adſeſſ.* Anian. *ad l.* 1. *C. Th. ad l. Corn. de falſ. Tabellio vero, qui admanuenſis nunc, vel Cancellarius dicitur.*

citur. Gregor. 1. *epiſt.* 67. *Quatenus cum Fauſto, qui Romani viri magnifici ex pratore Cancellarius fuerat, loqui debeat.* Cancellarii a cancellis. Locus enim ubi judex a turba hominum & multitudine, quæ conveniebat ad audiendum, ſecretus cancellis. Et hinc etiam † *ſecretum l.* 14. *C. de teſtib.* Ammian. Marcellin. *lib.* 30. *Cum intra cancellorum venerint ſepta, & agi cœperint alicujus fortuna vel ſalus &c.* A ſecreto *Secretarius.* A cancellis *Cancellarius.* Unde & idem Cancellarius, quod ſcriba, & actuarius, ut *lib.* 2. *de ſcrib. & Cancell. ll. Longobard. nov. Conſtant. Porphyrog.* 10. Vopiſc. *in Carin. Præfectum urbi unum ex Cancellariis ſuis fecit, quo fœdius nec cogitari potuit aliquando nec dici.* Poſſin *ad Pachymer. gloſſ. in* Ἀκτουάριος *to.* 1. Idem quod notarius, exceptor, γραμματεύς, & qui notis acta excipit, *l. ult. C. Th. de aſſeſſ. Domeſt. & Cancell.* Lex Longobard. *lib.* 2. *tit.* 41. *cap.* 12. *Ut Cancellarii boni electi & veraces chartas publicas conſcribant ante Comitem, & Scabinos, & Vicarios ejus. & ſeq. cap. De Cancellariis, qui veraces electi ſunt, ad homines infirmos veniant, & ſecundum legem inſtrumenta chartarum conſcribant, & a teſtibus roborentur.* Unde & vetat Synodus Cabillonenſis 2. *can.* 44. Presbyteros fieri Cancellarios, ne forenſibus ſe immiſceant, etſi monachi tamen paſſim eo munere olim functi. Libellus de geſtis Abbatum Gemblacenſium apud d'Achery *to.* 6. *Spicil. Et annuimus Abbatem Cancellarium conſtituere quemcunque voluerit ex ſuis.* Charta Fuldenſis *lib.* 1. *antiq. Hradunimbrun monachus cancellarius hanc chartulam ſcripſi & ſuperſcripſi.* Alia *eod. libr. ego Hruodulf Cancellarius ſcripſi & coram teſtibus confirmavi.* Revera non alii quam quos hodie vocamus *Clercken.* Domeſtici etiam dicti, *d. l. ult. l.* 3. *C. Th. de aſſeſſ.* Valeſ. ad *Ammian. lib.* 15. Caſſiod. 11. *var.* 6. *Militiam domeſticam Cancellorum tibi dicus attribuit, ut conſiſtorii noſtri ſecreta fideli integritate cuſtodias &c.* & infra: *Reſpice quo nomine nuncuperis. Latere non poteſt, quod inter cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas januas &c.* Et quod ibi Caſſiodorus *militiam domeſticam, ſcriptoris officium* vocat Chronici montis Sereni Auctor ad Ann. 1200. *Conradus Herbipolenſis epiſcopus Henrici Imperatoris & poſt ipſum Philippi Regis Cancellarius eidem regi in ſuſpicionem venerat eo quod parti Ottonis Regis conſentire pro favore ſummi Pontificis ferebatur. Hinc occaſione & conſequendi ſumpta fiducia Henricus majoris eccleſiæ Magdeburgenſis Decanus cancellarii officium ambiebat &c.* & mox: *Cum itaque Decanus prædictum agens negotium die quadam ad Regem pergeret, Gerhardus frater Cancellarii juxta clauſtrum Haldiſleve ex inſidiis cum armatis ei occurrens oculos ejus eruit, ut ad ſcriptoris officium ad quod anhelabat deinceps inutilis haberetur.* Add. Petr. Pithæ. 2. *adverſ.* 12. Fr.

Græci σεκρῆτον etiam dicunt Tribunalia in quibus lites de tributis & vectigalibus δημοσιακὰ σέκρετα. Qui iis præerat, ὁ προκαθήμενος τῶν δημοσιακῶν σεκρέτων. Σέκρετον τοῦ γενικοῦ. Λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, Secreti hujus Præſes. Γενικὸν locus deſtinatus recondendis tributis. Σεκρετικὰ πράγματα, res judiciales. Du Cange ad Ann. Comnen. *p.* 263. Σεκρετικοὶ, Senatores. Σεκρετικὸν ἀξίωμα, dignitas Senatoria. Secretarium, Curia, locus, in quo Senatus. Du Cange *ibid. p.* 269.

Pithæ. *gloſſar. ad leg. Salic. verb. Cancellarius.* Sirmond. *ad Capit. Car. Calv. tit.* 28. Iuret. *ad Symmach. auct. epiſt.* 28. Sed crevit paulatim dignitas, præſertim poſtquam Principes eorum opera etiam uſi in legationibus & aliis quæ majoris momenti. Gregor. 6. *epiſt.* 2. *Nam & vir excellentiſſimus filius noſter Gennadius Patritius ſuum ad nos pro cauſa eadem Cancellarium deſtinavit.* Caroli Magni vitæ Auctor: *Miſſi Imperatoris fuerunt duo Abbates Hratfridus notarius & Namarius de ſancto Othmaro.* Ingens hinc auctoritas & quæ aucta paulatim etiam media ætate. Loquor jam nimirum de Principum Cancellariis, non de privatorum, aut judicum, de quibus ſupra. Et hi recte adhuc Cancellarii, quod etſi miniſterium non amplius tam vile intra cancellos tamen negotiis intenti reddendiſque & excipiendis ſupplicantium libellis. Plures etiam non unus. Nec conditio eorum una. Vid. Chifflet. *Childeric. cap. 9. in fin.* In Imperio Germanico, ut notum, jam olim tres, Moguntinus nimirum Cancellarius Germaniæ, Galliæ Trevirenſis, & Colonienſis Italiæ. Petr. de Andlo *de imp. Rom. lib.* 2. *cap.* 1. & Freher. *in not. p.* 165. Archicancellarius, qui eis præerat univerſis. Sic apud Chiffletium in *probation. hiſt. monaſt. Trenorcienſ.* Lotharius Imp. in charta *Ann.* 842. *Agilmarus ſanctæ Viennenſis eccleſiæ vocatus Archiepiſcopus & ſacri palatii noſtri Archicancellarius.* Apud Pontan. *hiſt. Gelr. p.* 70. *Willigiſt Cancellarius ad vicem Ratperti Archicancellarii recognovi.* In Viennenſibus Antiquitatibus quas Joannes de Boſco edidit tabulæ extant Ann. 1151. in quibus ita: *Videlicet ut in regno Burgundiæ ſacri Palatii noſtri Archicancellarius & ſummus Notariorum ſemper exiſtas & poſt te ſucceſſores tui,* Etiam apud Romanos Notariorum erat ſchola. Primi & præcipui Notarii erant Principis, qui & Τριβουνονοτάριοι Notarii ac Tribuni. Secundi Tribuni & Notarii Prætoriani de quibus Caſſiod. 6. *var.* 3. & 11. *var.* 18. & 12. *var.* 1. Tertii vulgo dicti Domeſtici & Notarii. Et hi Notarii erant Præſidum *l.* 2. & *l.* 3. *C. Th. de Primic. & Notar.* Valeſ. ad *Ammian. lib.* 11. *p.* 96. Etiam in eccleſia eorum certa erat ſchola. Curæ iis acta & inſtrumenta eccleſiaſtica. Solennes per eos preces & litaniæ denuntiatæ. Scribæ, exceptores, & ab initio non tanti. Qui primus, primicerius. Ennod. in vit. B. Antonii. *Qui eum inter eccleſiaſticos exceptores cæleſtem militiam juſſit ordiri.* Paul. Diacon. 4. *hiſt.* 34. *Apud Gradus ordinatur Patriarcha Epiphanius, qui fuerat primicerius notariorum ab epiſcopis &c.* Anaſtaſ. in Julio: *Hic conſtitutum fecit, ut notitia quæ omnibus pro fide eccleſiaſtica eſt per notarios colligeretur, & omnia monumenta in eccleſiam per primicerium notariorum confecta celebrarentur.* Idem in Leone III. *Cum ſecundum olitanam traditionem a Notario ſanctæ Romanæ eccleſiæ in eccleſia S. Geor-*

Qui jam urbi a ſecretis Notarius etiam olim, idcirco quod quæ acta aut quæ dicta in Senatu notis ſtatim excipiebat. Vid. Lambec. *lib.* 2. *rer. Hamburg. p.* 272. Charta apud Gelen. *ad vit. S. Engelb. p.* 325. *Ego Ingebrandus Notarius Ducis in Limburg & Comitis de Monte &c. notum facio. ibid. p.* 326.

Georgii martyris in ejus natali ipſa letania prædicata fuiſſet. In eccleſia Romana eorum genera erant duo: Scriniarii & Regionarii. Scriniarii inſerviebant ſcribendis Paparum actis. Eorum primus Cancellarius, & quia ſimul hic curabat eccleſiæ bibliothecam, *Bibliothecarius* etiam dictus. Cujuſmodi Anaſtaſius etiam, qui vitas ſcripſit Pontificum. Regionarii a Clemente qui ſucceſſit Lino inſtituti. Diviſa olim urbs in regiones quatuordecim. *l.* 3. *pr. ff. de offic. præf. vig.* Contraxit Clemens ad ſeptem, & Notarios dedit ſingulis, qui geſta martyrum exciperent. Anaſtaſ. *in ej. vit. Hic fecit ſeptem regiones dividi notariis fidelibus eccleſiæ, qui geſta martyrum ſollicite & curioſe unuſquiſque per regionem ſuam diligenter perquirerent.* Sed iidem deinceps, poſtquam deſiit perſecutio & fundi deſiit ſanguis martyrum, converſis jam Romanis ad religionem Chriſtianam, Regionarii & Scriniarii. Alteſerr. *ad Anaſtaſ. in Iul.* Velſer. *ad Miracul. S. Udalr. cap. ult. in fin.* Unde interdum in chartis: *Scriptum per manum &c. Notarii, Regionarii & Scriniarii ſacr. Rom. eccleſ.* Onuphr. *in explic. voc. obſcur. eccleſ.* Strauch. 1. *amœn. jur. Can. cap.* 2. *n.* 17. & 1. *amœn.* 4. *cap.* 5. Sacculari etiam alibi. Alibi Chartularii, Notarii ſacri palatii. Regionarii item aut Scriniarii ſimpliciter. Charta apud Baluz. 2. *miſc. p.* 119 *Scriptum per manum Gregorii Scriniarii atque notarii ſacri palatii.* Alia apud eund. *ibid. p.* 181. *Scriptum per manum Petri notarii regionarii ſacri palatii.* Etymolog. Magn. Σκρινιάριος τῆς δουκικῆς ὑπάρχων τάξεως λατίνων φωνῇ, ὅ ἐςι νοτάριος ἑλληνικῶς ἢ χαρτοφύλαξ. Boſquet. *ad Innoc.* 2. *epiſt.* 73. Notarii ergo plures. Nec idem ipſorum ſtatus. Vis omnis penes eos, qui Notarii erant Principum, cujuſmodi etiam Eginhardus, qui gener Caroli magni etiam vitam ejus ſcripſit. *Ego*, inquit Cancellarius Lotharii Imperatoris apud Petr. Diacon. *lib.* 4. *Chron. Caſinenſ. n.* 1937. *ſum os & lingua Regis, per me loquitur, & ſua jura diſponit.* Στόμα βασιλῆος, ut incertus teſtatur Auctor;

Ὄφρ' ἦεν στόμα πιστὸν ἐϋθρόνοιο βασιλῆος.

Donec erunt os fidum præpotentis Imperatoris. Idem etiam qui Quæſtor & qui poſtea Logotheta. Nicet. *lib.* 1. *hiſt.* Ὡς ἡ λατίνων βούλεται φωνὴ καγκελλάριον, ὡς δ' Ἕλληνες εἴποιεν λογοθέτην, *Ut Latine exprimitur Cancellarius, ut Græci dicerent Logotheta.* Caſſiod. 1. *var.* 12. & 6. *var.* 5. Juret. ad Symmach. 2. *epiſt.* 8. Savaro *ad Sidon. carm.* 1.

indictione undecima &c. Abſunt verba hæc, uſque ad *Actum Pladella villa &c.* ab exemplo quod habet Douſa *lib.* 5. *annal. p.* 178. Nec habet Auctor in Chronicis *lib.* 6. *cap.* 4. Adjecta tantum ad marginem. An

Auctoris nec ne ſint, an naſutuli aut ſemidocti, non neceſſe ut inquiram. Senſum habent nullum. Nec in eo eliciendo ullum operæ pretium.

Zuterdeshaga. Ubi Zuterdeshaga, ubi olim Fortrapa, Douſa ipſe non ſatis ſcit. Vid. *lib.* 3. *annal. p.* 215. Forſan loca hæc ad Flevum jam a mari abſorpta, & in inſulis illis forſan, quarum meminit Plinius *lib.* 4. *hiſt. cap.* 15. *In Rheno ipſo prope C. millia paſſuum in longitudinem nobiliſſima Batavorum inſula & Canninefatium, & alia Friſiorum, Chaucorum, Friſiabonum, Sturiorum, Marſatiorumque ſternuntur inter Helium & Flevum, ita appellantur oſtia &c.* Facit charta Arnulfi Regis Ann. 889. apud Miræum *notit. eccleſ. Belg. cap.* 44. *Dedimus ei inter Rhenum & Sutherdeshage, in Comitatu ipſius, in locis Northa & Oſpretashem, & in loco qui dicitur Bedekenlo, hobam unam.* Alioquin ſi referas ad Fortrapam Zelandiæ (nam & ibi Fortrapa, ut in charta Wilhelmi Comitis Ann. 1345. & in alia Ann. 1337. *Voirtrappe int Nieuwe-lant &c.*) quæ quæſo conceſſio, quæ locorum deſcriptio hæc? A Zutherdeshaghe quæ in inſulis circa Flevum quam ingens diſtantia ad inſulas Zelandorum? Quiſquamne tam credulus, ut terrarum tractum tam ingentem exiſtimet pertinuiſſe ad eccleſiam Egmondanam? Hollandiam etiam ipſam, aut ſaltem maximam ejus partem?

Kynhem eſt quidam fluvius. Douſa *Kynhem* Kenmerlandiam ait. Et id ſatis veriſimile. *Chinheim* apud Reginonem eſt *lib.* 2. *Chron. ad Ann.* 884. *Eodem anno Normanni, qui in Chinheim e Danemarca venerant.* Kinnius in Supplemento annalium Pithæi apud Lambec. *lib.* 2. *comm. de Biblioth. Cæſar. ad Ann.* 882. *Comitatus & beneficia, quæ Roiich Nordmannus, Francorum Regibus fidelis, in Kinnim tenuerat, eidem hoſti ſuiſque hominibus ad inhabitandum delegavit. Kennemers* ejus incolæ. Caninefatum progenies, ut non leves Auctores ſunt. Alii in alia eunt omnia. *Kennefars* & *Kennevers* reperiſſe ait in manuſcriptis ſe Corn. Haemrodius, libro cui titulus: *Batavia omniumque inter Helium & Flevum gentium atque urbium brevis deſcriptio.* Unde & facili deflexu Caninefates a Romanis dicti, ut quidem putat Pontanus *diſcept. chorogr. cap.* 21.

Feudali jure. Ubi pictum aut ſcriptum hoc? Mox *cap.* 8. an non ſibi contrarius? *qui locum eundem*, inquit, *ut patet in prædictis capitulis, proprietatis jure poſſidebat.* De feudo ne gry quidem in Caroli charta quæ ſupra. Nec ad rem quicquam facit Ottonis Tertii diploma. Aliud Carolus enim dedit. Aliud poſtea Otto III. Jure hereditario quod Carolus dedit datum. Fiduciario prius titulo quod Otto Tertius poſſeſſum. Vitæ S. Adalberti

berti Auctor apud Mabillon. *ſec. 3. ſanct. ord. S. Bened. cap. 13. Quæ ne ſtringeretur inobedientiæ reatu, Theodorico primo Comiti, qui locum eundem, ſicut nunc poſteri ejus retinent, proprietatis jure poſſidebat &c.*

ligneum conſtruxit in Hacmunda. Pleræque olim eccleſiæ uſque ad an- Cap. VII.
num a Chriſto nato milleſimum ligneæ. Senſim deinceps ſplendidiores & de ligneis lapideæ. Adam. Bremenſ. *lib. 1. cap. 19. Eccleſias ubique per epiſcopium congruis erexit in locis. Tres vero Bremæ, quarum primam ſcilicet domum ſancti Petri de lignea lapideam fecit.* Beda *lib. 2. hiſt. eccleſ. cap. 14.* de Eduino Anglorum rege: *Baptizatus eſt autem Eboraci die ſancto Paſchæ pridie iduum Aprilium in eccleſia ſancti Petri Apoſtoli, quam ibidem ipſe de ligno, cum catechizaretur &c. citato opere conſtruxit.* Eugipp. *in vit. S. Severin. cap. 15. Eccleſiam etiam loci ejus menſores extra muros ex lignis habuere conſtructam, quæ pendula extenſione porrecta defixis in altum ſtipitibus ſuſtentabatur. &c.* Add. Hed. *in Volemar. epiſcop.* Wendelin. *in gloſſ. Salic.* Schobinger. *ad Vadian. 1. rer. Alemann. pr.* Et id ritus Barbarici, quod ligneæ primum paſſim. De Ciſa Dea Auguſtæ Vindelicorum Velleji fragmentum apud Goldaſtum: *Cujus templum ex lignis Barbarico ritu conſtructum &c.*

manſus dicitur een Hoeff. Hoeff idem quod *Hoba.* Ab *hoba* hobarii. A *manſo* manſoarii, manentes, manſarii. *Servitiales* vocat Heda in Baldrico epiſcopo. Vid. *lib. 4. de Nobilit. cap. 23.*

ſimulque crux aurea ſuper pectus. Veldenaer *Chron. Holl. pr. Ende als die* Cap.
Prieſters dat graſt op deden, ſo vantmen dat heylige lichaem van ſinte Ael- VIII.
brecht, ende dat cleet, daer des heyligen vaders lichaem in gewonden was, al heel ende onverteert. Ende oock wert daer gevonden een gulden cruys op ſyn borſt, dat medicyn ende ſalicheyt was tegen menigerhande ſiecten. Crucis ingens veneratio. Divinam vim adſcribebant. Incendio, hoſti, diabolo, tempeſtatibus opponebant. Deferebant in prælium. Reduci ibant obviam. Muniebant ea ſupellectilem, cellas, villas, prædia, & homines etiam ipſos & vivos & mortuos. Hiſtoria monaſterii Selebienſis in Anglia *cap. 9. Quod cum crux quædam, quæ in eadem adoratur Capella, foris contra ignem fuiſſet allata, continuo ſe repreſſit incendium.* Petr. Monach. *hiſt. Albigenſ. cap. 13. Ideoque quamplurimi nobiles & ignobiles contra hoſtes crucis armaverant ſe in pectoribus crucis ſigno.* Idem *hiſt. Albigenſ. cap. 37. Percuſſit eum valide in pectore, in loco, in quo Crucis ſignum affixum erat.* Add. *ibid. cap. 71.* Gelen. *ad Vit. S. Engelb. p. 321.* Guil. Brito *lib. 8. Philipp.*

turba fidelis
Hæreticos contra cruce ſe communit & armis.

Jurabant tacta cruce, inclinabant ſe, adorabant, & ac ſi eſſet numen

templa ei dicabant, feſtos dies, jejunia. In eccleſiis & alibi proſtrati ſupplices in modum crucis. Fulcher. Carnotenſ. 3. *hiſt. cap.* 5. *Exiit Patriarcha Antiochenus obviam ſanctiſſimæ Cruci, Regi quoque & Archipræſuli, qui eam deferebant &c.* & mox: *adorantes repetitis vicibus ante Crucem venerandam ſe inclinabant &c.* Idem *d. lib. cap.* 7. *& die quo exaltationis ejus feſtivitatem celebrant &c. cum ea in urbem ſanctam introierunt.* Add. Lambec. *lib.* 2. *comm. de Biblioth. Caſ. p.* 697. ut & *infr. cap.* 25. Manus etiam a moribundis in modum crucis aptatæ. Orderic. Vital. *lib.* 3. *hiſt. p.* 476. *manuſque ſuper pectus in modum crucis aptavit, ſicque Kal. Auguſti fidelem ſpiritum Deo creatori reddidit.* Glaber Rodulphus 4. *hiſt.* 6. *projiciens ſe in crucis modum toto proſtratus corpore.*

Cap. x. *Gena ſive Gona &c. filia Pipini Regis Italiæ.* Caroli Magni filius Pipinus Rex Italiæ conceſſit vita Ann. DCCCX. ut habet vetus Chronicon Moiſſiacenſis cœnobii apud du Cheſne *to.* 3. *hiſt.* Haud dubie ergo, Gonna, ſi hæc hujus Pippini filia, exceſſit annum centeſimum. Credat qui vult. Et fides penes Auctorem ſit. Ludovici Pii filius Pipinus Aquitaniæ tantum Rex, Italiæ autem nunquam, defunctus Ann. DCCCXXXVIII. Annal. Bertinian. ad eum Ann. Qui vitam S. Adalberti ſcripſit, & facit ſe σύγχρονον Theodorici junioris de Pipino, de Gonna nihil. De Egberto autem ita *cap.* 19. *Hic itaque tam eximiæ liberalitatis Comes genuit filium Egbertum nomine, quem divini timoris intuitu Clericatus fecit delegari ſorte.* & mox: *Hic denique eſt Egbertus, qui poſt Archipræſulatus a Deo ſortitus infulam, tam vivaciſſimo religionis ardore, quam moderatiſſimæ libramine diſcretionis Trevirenſem rexit eccleſiam.* De Erlinda etiam mox: *Fuit eidem Comiti filia cariſſima nomine Erlinda, quæ diu unius oculi eſt uſu fruſtrata &c.* Idem nuſpiam Arnulphi meminit. Nec quiſquam veterum, quod ſciam, filium facit Theodorici. Flandrum vocant, & Gandavenſem, ut Sigebertus diſerte ad Ann. 1018. Quod ad annum quo Theodoricus, qui vulgo primus, deceſſit, Anonymus etiam de eo nihil. De ſuo id habet Auctor, ut reſpondeat ſcilicet ætas Caroli Calvi diplomati, quod datum vult Ann. DCCCLXIII. Reliqua ex Anonymo diligenter deſcribit.

Cap. XII. *& altare ejuſdem eccleſiæ a nona uſque ad nonam.* Eccleſiarum etiam, quod mireris, olim quoddam commercium. Vendebant, donabant, dabant pignori, permutabant, in feudum dabant, in dotem. Exſtat conſtitutio Friderunæ reginæ uxoris Karoli Tertii facta apud Attiniacum anno Chriſti DCCCVIII. apud Baluz. *to.* 2. *Capitul. p.* 294. De feudis multa exempla ſunt. Conceſſæ in feudum, quod notandum, non tantum a laicis. Etiam laicis a clericis. Capit. excerpt. ex lege Longobard. apud Baluz. *to.* 2. *Capit.*

pit. §. 34. De eccleſiis quæ inter cohæredes diviſæ ſunt, conſiderandum eſt &c. Et ubi ad noſtrum beneficium pertinentes eccleſiæ ita diviſæ fuerint, ut deſcribantur, & nobis nuntietur. Add. Car. Calv. Capitul. *tit.* 38. §. 3. Perinde cujus eccleſia eſſet, clerici, an laici, privati, an fiſci. Diſponebat cujus eſſet de ea pro lubitu. Capitulare *de villis Caroli Magni cap.* 6. *Volumus ut judices noſtri decimam ex omni conlaboratu pleniter donent ad eccleſias, quæ ſunt in noſtris fiſcis &c. & non alii clerici habeant ipſas eccleſias niſi noſtri, aut de familia aut de capella noſtra.* Dabat cui viſum. Etiam eccleſiam eccleſiæ interdum dabat, ut oblationes ſcilicet cederent eccleſiæ cui data, partim ad fabricam, partim ad fratres, ad monachos ſublevandos, partim ad ſuſtentandum ſacerdotem, parochum. Et ejus cura præcipua. Pauperes non erant tanti. Pluris erat patronus. Pluris qui pretio eccleſiam conſecutus. Præſentabat Paſtorem hic, creabat etiam, ſed ea lege, ut vel partem oblationum vel cenſum ſolveret quotannis. Hincmar. *in Capit. tit.* 4. *cap.* 5. Baluz. 2. *miſc. p.* 164. *& ſeqq.* Agobard. *lib. de privil. & jur. ſacerd. cap.* 12. Strauch. 1. *amoen* 6. *cap.* 8. Sæpe hinc de eccleſiis tot lites, tot rixæ, & animis tam infeſtis inter partes contentio. Vid. Joan. Saresberienſ. *epiſt.* 11. *& ſeqq.* Et non de nihilo ſi attendas tot amplos & magnificos eccleſiarum proventus. Idem *epiſt.* 180. *Ego inter ceteros una eccleſia privatus ſum, quæ* XL. *marcas annuas ſolvebat anteceſſori meo.* Dabant autem eccleſiis non tantam eccleſias ſed retentis eccleſiis earum aras etiam dabant, non omnes ſcilicet indiſtincte, nam multitudo interdum ingens, ſed quaſdam tantum, has aut illas. Vid. Miræum *don. Belg. lib.* 1. *cap.* 37. *&* 63. Ivo Carnotenſ. *epiſt.* 266. *Dedimus & eccleſiam S. Stephani, & omnia ad eam pertinentia, altare ſcilicet de Mo[illegible]ntiaco cum parte ſynodi ad altare pertinentis &c.* Nec pure tantum aut abſolute, ſed ſub modo etiam & ad tempus. Ita hic verbi gratia altare eccleſiæ Vellenſis eccleſiæ Egmondenſi a nona datur ad nonam in die S. Agatha, et in ſcilicet in finem, ut ejus temporis oblationes, & ejus temporis duntaxat, eccleſiæ cederent Egmundenſi.

Stolam pulcherrimam. Stola faſcia erat a collo per humeros pendens ad Cap.
pectus & ad genua uſque ad latus dextrum ſiniſtrumque in crucis modum XIII.
deflexa. Lata erat faſcia hæc tres aut quatuor tantum digitos collo Sacerdotis, dum ad excommunicandum, ad miſſam, ad liturgiam ſe accingit injecta. Chron. Reicherſperg. ad Ann. 1190. *Offerentes ſe hoſtiam vivam ſummo Sacerdoti in argumentum officii ſui ſtolas collis circumdederunt &c.* Charta apud Gelenium *ad Vit. S. Engelb. lib.* 1. *cap.* 3. *Quamvis excommunicationis ſententiam incurriſſet, quam in eccleſia &c. ipſo præſente & gerente ſtolam ſacerdotalem*

in

in collo &c. promulgavit. Cæſar. *de ejus vit. lib. 2. cap. 24. & ad collum habebant oraria ſive ſtolas, ut ſolent ſacerdotes.* Materies byſſus candida auratis viis inſignis. Robert. *ad vit. S. Hubert. qu.5.n.7.* Græcis *ἐπιτραχήλιον.* Expreſſit formam Alemannus *diſſert. de Lateranenſ. pariet. cap. 10.* Add. *lib. 4. de Nobilit. cap. 11.*

cum dalmatica. Dalmatica veſtimentum repertum primum in Dalmatia, confectum in modum crucis, habens, verba ſunt Alcuini *lib. de divin. offic. in ſiniſtra ſui parte fimbrias, dextra iis carente, inconſutile, & cum longis manicis.* Theodulfus Aurelianenſis in parænefi ad epiſcopos:

Candida ut extenſis niteat Dalmatica rugis,
Fimbria neve erret huic ſine lege levis.

Subtile. Veſtis Subdiaconi, quæ & alibi *ſtricta tunica.* Durand. *lib. 3. Ration. cap. 10. Tunica, quæ alibi Subtile, in lege vero ποδήρης.* Adam. Bremenſ. *hiſt. eccleſ. cap. 161. Caſulas 35. cappas 30. dalmaticas & ſubtiles 14.* Vid. Car. du Freſne *in Subtile.*

Pſalterium majorem, donatum, gloſſarium. Ita & in Friſico. Sed quid ſignificet non ſatis ſcio. An miſit hominem Egbertus, qui ſe ipſum offerret? Donatos alii non offerebant. Donati ipſi ſe offerebant & ſe ſcilicet & ſua omnia. Choppin. *lib. 1. monaſt. fol. 136. Oblati ſeu Donati ſunt, qui veſte non mutata & regulare modo obſequium profeſſi ſecum bona in monaſterium traducunt.* Vid. *lib. 2. de Nobilit. cap. 2.* An vero legendum, *in Pſalterium majorem Donati gloſſarium?*

cum octuaginta octo annis. Omnem fidem id excedit, ut latius Douſa demonſtravit *lib. 5. & 8. annal.* Et qui quæſo id veriſimile, ſi eo dudum jam mortuo anno nongenteſimo LXXXV. nepoti ejus Theodorico Arnulphi filio Comiti Otto Tertius Imp. donationem fecit Comitatuum Maſalant, Kinhem, & Texla, & quorundam aliorum, ut patet ex charta ejus, quam habes *lib. 1. de Nobilit. cap. 13.* ut & apud Miræum *Cod. piar. don. cap. 42.* Sed ut calculus conveniret cum ſequentium Comitum, quibus quiſque regnavit annis, fingendum ab iis aliquid, qui initium primi Comitis ſtatuunt Annum DCCCLXIII.

filiam Theophani Imperatoris. Cui nomen Theophanus Imperator non fuit. Theophania fuit filia Nicephori Phocæ Imperatoris Ottoni II. nupta. Vid. Chron. Carion. *in Otton. II.* Et hinc eſt, quod Ditmarus Merſburgenſis epiſcopus, qui æqualis eorum temporum *lib. ult. Chron.* Arnulphi filium Thiedricum Imperatricis nepotem vocat, nepotem ſcilicet ex ſorore, ut tum temporis locuti.

Lambert. Schafnaburgenſis *Theophanam* eam vocat eamque obiiſſe

Idem

Idem Comes Arnulphus. Si hic filius Theodorici cur vocat Gandavenſem Sigebertus ad Ann. 1018. Atqui Francus ut vult Auctor *lib.* 5. *hiſt. cap.* 36. *& lib.* 6. *cap.* 1. Francorum Regibus oriundus? Sed in tanta rerum veterum & Auctorum penuria vix ſtatui poteſt quicquam certi. Certum id & nihil certius quam quod ante hunc Arnulphum utriuſque Theoderici res dubiæ admodum & incertæ. Vocat autem Gandavenſem non tantum Sigebertus, ſed & filium ejus ſic vocat, qui vitam S. Wolbodonis ſcripſit apud Henſchenium *to.* 2. *SS. Aprilis cap.* 2. *in fin. Ad idem tempus Freſones debellabat Gandavenſis Comes Theodoricus eo quod illius occiderant patrem Arnulphum.*

ait Ann. 961. Miſſa etiam legatione Conſtantinopolin filiam Imperatoris Theophano inde accepit, quam celebratis nuptiis in Italia eidem filio ſuo conjunxit.

Theodoricus hujus nominis tertius. Vir fortis & bellicoſus, ſed quo rerum potito nec Hollandia adhuc nota, nec tractus is, qui ſic dictus jam, redactus adhuc omnis ſub imperium unius. Primus hic, ut videtur, qui Dordracum extruxit, qui auxit ſaltem & ampliavit, & territorium Dordracenſe univerſum invitis abſtulit. Baldricus Noviomenſis ſcriptor Belga vetuſtiſſimus (nam vixit ſeculo XI.) 3. *Chron. cap.* 19. *Erat*, inquit, *etiam locus quidam ſilvis ac paludibus inhabitabilis, qui ab incolis Merewedæ nomen accepit, ubi videlicet Moſa & Wal fluvius de Rheno affluens pariter corrivantur. Nullusque ibi præter venatores ac piſcatores habitare antea conſueverat, eratque epiſcoporum Trevirenſis videlicet ac Colonienſis, ſed & aliquot Abbatum in piſcatione & venatione communis poſſeſſio. Huc nimirum Theodericus Arnulphi Gandenſis filius, qui participium monarchiæ Friſonum tenebat (quia Friſones pro morte patris, quem interfecerant, ſuſpectos habebat) ſeceſſerat, factoque quodam municipio, alienus invaſor, ipſam terram præſumpſerat poſſidere, ſed & negotiatores inibi navigantes graviſſimo cenſu conſtringere &c.* Henrico Cæſari provinciales cum vim factam eſſent queſti, injunxit Cæſar Adelboldo epiſcopo Trajectenſi, ut reſtitutis quæ ablata armis invaſorem de iis locis depelleret. Ditmarus *d. lib. ult. Thiedricus ille infauſtus prædicti Antiſtitis ſatelles fuit. Hic in quadam ſilva Mirvidu vocata magnum habuit prædium, quod ſibi ex ejuſdem parte injuſte ablatum eſſe cuncti comprovinciales Cæſari in Neumagun queruntur. Unde cum conſilio optimatum Imperator epiſcopo Trajectenſi hæc loca præcepit incendi, & conclamantibus reddi.* Nec ſegnis Adelboldus, ſed infeliciter res ceſſit. Fuſus cæſo exercitu, ut Ditmarus *ibid. Cumque ſeniorem ſuum juvenis nefandus a mandatis talibus compeſcere nequiviſſet, licentiam abeundi petiit, & ſe id prohibiturum eſſe promiſit. Nec mora factum eſt, quod dixi.* Scilicet paulo ante: *Petiit*, inquit, *Athelboldus Trajectenſis epiſcopus cum Godefrido Duce auxilioque ſuimet ſociorum atque amicorum Imperatricis noſtræ nepotem*

Aa Thie-

Thiedricum ſe prius in occiſis militibus ſuis multum nocentem & in inſula quadam ſit conventus collecti exercitus. Hic velociter ad pugnam præparatus mortem quam hoſti minatur proh dolor patitur. Namque a Freſonibus ex inſidiis undique erumpentibus & a prædicti juvenis ſatellitibus ex improviſo is circumventus, dictu terribile, gladio & aqua ſine reſiſtentium damno vitam hanc finit. Epiſcopus autem in navicula quadam vix fugit, ac Dux ab hoſte ſalvatus eſt, & ut veraces affirmant plus quam tres legiones interfectorum ſunt. Omnis hæc regio defenſore forti carens piratas advenientes timet, cotidie mœrens. Eo autem dignior quæ notetur narratio hæc, quod ſatis abundeque ei, ut qui ſcripſit, cum id contigit id quod ſcripſit, compertum. Notandum etiam quod Adelboldum Thiedrici ſeniorem, Thiedricum autem vocet Adelboldi ſatellitem. Vaſallus ergo Adelboldi. Nec vanum prorſus, quod Heda de epiſcopi Trajectenſis vaſallis habet in Adelboldo *hiſt. Ultraj. p.* 111. etſi nondum adhuc conſtat, unde id factum, quod Thiedricus hic Adelboldi vaſallus. Vaſallus etiam Imperii, ſed quod habebat ab Imperio Otto Tertius Imperator ei dedit in proprium, etſi an univerſum ne id quidem ſatis conſtet. Nam & quædam tantum refert, ut videre eſt ex charta, quæ *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 13. & ut ut ſit, certum, quod nihilominus tamen manſit adhuc Princeps imperii. Qui autem Princeps imperii, & imperii vaſallus. Unde haud dubie eſt quod filius ejus, cum vicinis moviſſet bellum, Imperatori rebellis dicitur ab Hermanno Contracto ad Ann. 1047. Vaſallus tamen non ut ceteri. Proprii generis vaſallus. Vaſallus certo reſpectu. Vaſallus liber non ligius. Nec inveſtitus ut vaſallus. Nec tributis imperii, nec legibus, nec oneribus, nec judiciis obſtrictus, ut latius de eo egi *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 33. Cæterum quod Ditmarus ait habet etiam Sigebertus ad Ann. 1618. *In Freſonia,* inquit, *Deoderico Comite filio Arnulfi Gandavenſis debellante Freſones in vindictam patris ſui ab eis occiſi Godefridus Dux ad eum debellandum ab imperatore mittitur, & conſerto prælio, repente voce, neſcitur unde, emiſſa, Fugite, fugite, cunctis fugientibus, multi a paucis Freſonibus perimuntur. Dux vero capitur.* Idem qui vitam S. Wolbodonis ſcripſit Reinerus monachus Leodienſis *d. loc. in fin.*

Cap. xv. *Anno Domini milleſimo quadrageſimo ſexto proditus ab inimicis Dordraci &c.* Imo & hunc annum & ſequentes explevit. Deceſſit demum Ann. 1049. Nec ex inſidiis confoſſum ſed pugna victum & occiſum Herman- Hermannus Contractus ait. Lambertus Schafnaburgenſis ad Ann. 1047. *Deinde exercitum navalem per Rhenum duxit in Freſiam contra Gotefridum ejuſque adjutorem Diodericum. Ibique duas urbes munitiſſimas cepit Rinesburg & Fleerdingen.* Hermannus Contractus ad Ann. 1046. *Rex Paſchale feſtum*

feſtum apud Trajectum Freſiæ urbem egit, & ſubſecutis diebus navali expeditione in Phladirtingam fretum trajiciens pagum quendam, quem Theodoricus Marchio ſibi uſurpaverat, ab eo eripuit: unde idem poſtea rebellionis cauſam ſumpſit. Idem ad Ann. 1047. *Theodoricus quoque de Phladirtinga Marchio rebellaviſſe & epiſcopatus ſibi contiguos ad injuriam Imperatoris populatus eſſe nuntiatur.* & mox: *Quibus de cauſis &c. autumnali tempore navali exercitu collecto contra Theodericum in Phladirtingam arma commovit.* Item: *Imperator expeditione in Phladirtingam trajecta, aquoſis impedientibus locis parum proficere potuit, & revertens, adverſariis marino curſu levibus ſcaphis latrocinantium more ſequentibus, & extremos quoſque incurſando cadentibus non modicam in exercitu cladem pertulit.* Idem ad Ann. 1049. *Interea glaciali hyeme ſuppeditante nonnulli de partibus maritimis milites & Principes cum Leodienſi epiſcopo, Trajectenſi, & Metenſi congregati Theodoricum in Phladirtinga inſidias tendunt, commiſſaque pugna victum occidunt, & provinciam illam Imperatori ſubjiciunt: quam tamen non multo poſt Gotefridus occupans ab eiſdem pugna petitus & victus vix aufugit.* Quod vocet de Phladirtinga Marchionem non mirum. Promiſcue hæc olim ſumpta Conſul, Marchio, Dux, Comes. Balduinus qui Flandriæ Comes apud d' Achery *to.* 4. *Spicil. p.* 582. Flandriæ Marchio *ibid. p.* 584. Florentius frater Theodorici, poſtquam ei ſucceſſit, non Comes tantum, ſed nonnunquam & Marchio & Dux dictus. Orderic. Vitalis. *lib.* 4. *hiſt. ad Ann.* 1071. *Rodbertus itaque Freſio totam ſibi Flandriam ſubegit, & fere* xxx. *annis poſſedit, amicitiamque Philippi Francorum Regis facile promeruit. Ipſi nempe majorum origine erant conſobrini, & ambo conjuges habebant filias Florentii Friſionum Marchiſi.* Idem *lib.* 7. *hiſt. ad Ann.* 1031. *Philippus vero* 47. *annos poſt patris mortem regnavit, & Bertrandam Florentii Friſiorum Ducis filiam in conjugium duxit.* Idem *lib.* 8. *hiſt. p.* 699. *Porro generoſam & religioſam conjugem ſuam nobilis Friſiorum Ducis filiam &c. dimiſit.* Phladirtinga autem, quod Hollandiæ vox nondum exteris ſatis nota, a principe in ea urbe. Vlaerdinge olim urbs inclyta, commerciis, navium ſtatione, & portu multum illuſtris, ut latius demonſtravi *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 15. *& ſeq.*

Roberto Friſoni juniori filio Balduini Comitis Flandriæ. Balduinus Comes Flandriæ duos reliquit filios Balduinum & Robertum. Balduinus patri ſucceſſit. Robertus ubi ætas faciendis apta ſtipendiis comparato exercitu poſtquam varia tentaſſet in Friſiam ſe contulit, & iterato congreſſu eam tandem obtinuit. Lambert. Schafnaburgenſis ad Ann. 1071. *Tandem advertens ſic infeliciter ſibi cedere quamcunque viam tentaſſet amplificandæ gloriæ ſuæ deinceps* Cap. XVI.

in perpetuum ab oppugnatione exterarum gentium animum revocarit, *atque Freſiam*, *quæ confinis Flandriæ*, *cui Thedericus quondam Comes*, *& poſt hunc Florentius frater ejus imperaverat*, *irruptionem fecit. Bis ibi commiſſo prælio victus ac fugatus eſt. Tandem incolæ loci multis certaminibus exhauſti*, *quum animum ejus vel ad mortem vel ad victoriam obſtinatum cernerent*, *ultro ſe ei dediderunt.* Vicinum autem tam potentem Balduinus frater non ferens conatus rurſum ejicere eum commiſſo prœlio ingenti, dum in hoſtes confertiſſimos infelix ruit, occumbit. Robertus victor ingreſſus Flandriam pulſa Balduini vidua, quæ vindictam petitura ad Henricum Imperatorem aufugit Leodium, ſibi ſubjicit univerſam, & dum aliis impeditus differt rem Imperator, diu admodum potenter obtinet. Lamb. Schafnaburgenſ. *ibid.* Quo minus autem a Friſiis quicquam deinceps metuendum uxorem ducit Gertrudem Florentii Primi viduam. Robert. de Monte in Acceſſionibus ad Sigebertum ad Ann. 1074. *Robertus autem accepit*, inquit, *conjugem relictam Florentii Comitis Friſiæ*, *quæ unicam ex prædicto Florentio habebat filiam. Quam Robertus longe facere volens a paterna hereditate dedit eam Philippo regi Francorum*, *& ita Comitatus Friſiæ remanſit ei cum matre prædictæ puellæ*, *unde cognominatus eſt Friſio.*

Deinde Godefridus Gibbo Dux Lotharingiæ. Sigebert. ad Ann. 1070. *Gerardus Dux Moſellanorum moritur. Moritur etiam Dux Godefridus. Godefrido ſuccedit filius ejus Godefridus Gibboſus*, *etſi corpore exiguus*, *tamen animo maximus.* Et hic eſt Godefridus (qui & alibi Gozelo) qui epiſcopi Trajectenſis Wilhelmi copiis adjutus Hollandia rurſum Robertum expulit, pulſus viciſſim ipſe a Theodorico v. Florentii I. filio, & mox Antverpiæ confoſſus. Lamb. Schafnaburg. ad Ann. 1076, *Gozilo Dux Lotheringorum*, *cum eſſet in confinio Lotharingiæ & Flandriæ in civitate*, *quæ dicitur Antwerpha*, *occiſus eſt per inſidias*, *ut putabatur*, *Ruberti Flandrenſis Comitis. Cum enim quadam nocte quieſcentibus omnibus ad neceſſitatem naturæ ſeceſſiſſet*, *appoſitus extra domum ſpiculator confodit eum per ſecreta natium*, *relictoque in vulnere ferro conſcius aufugit. Vix deinceps* VII. *diebus acceptæ vulneri ſuperſtes* IV. *Kal. Martii vita deceſſit*, *atque Werdenis juxta patrem ſepultus eſt. Magnum regni Teuthonici robur ac incrementum: quum ut ſæpe jam dictum eſt licet ſtatura puſillitate atque gibbo deſpicabilis videretur*, *opum tamen gloria & fortiſſimorum militum copia*, *prudentiæ quoque maturitate*, *poſtremo totius vitæ temperantia longe cæteris Principibus ſupereminebat.* Sigebert. ad d. Ann. *Sicarius in Friſonia Godefridum Ducem perimit.*

Paulo poſt petitionem e vivis Abbati. Sic & in Friſic. Lege, *Paulo poſt petitionem e vivis Abbas deceſſit.* In margine exemplaris, quo uſus olim

Boc-

Bockenbergius, paucis notatum ita: *Abbas hic Stephanus confirmavit etiam literis hoc ipſum diploma, ergo ante diploma datum mortuus non fuit, ſed fallitur ſcriptor annalium forte phraſi* bonæ memoriæ, *qua plerumque mortuos denotarunt. Mortuus eſt ut habet Catalogus benefactorum monaſterii anno Domini* 1105. Nec de nihilo eſt quod notatum. Florentii Craſſi enim tempore vixit Stephanus adhuc. Et id certum. Et teſtem habeo luculentum Anonymum Egmondanum, qui quædam S. Adalberti miracula ſæculo XII. effuſus in laudes Stephani mandavit memoriæ. *Temporibus*, inquit, *Florentii Craſſi piiſſimi octavi Comitis Hollandenſis, cujus erga Sanctum Domini ejuſque congregationem multa devotio &c.* & mox. *Hæc itaque ſunt nunciata Abbati loci ipſius Stephano, qui Paſtoris officium in quantum decrepitus & jam juſſu Imperatoris de præſidio & ſtatu vitæ præſentis migraturus poterat, ſtrenue ſatis exercebat.* Quod diploma attinet adhuc dubito, an non totum commentitium. An non cuſum & confictum in officina Egmondenſi. Nam ut alia non dicam, quid quæſo hoc tandem eſt, quod initio ejus ſtatim, *Theodoricus frater Walgeri primus Hollandiæ Comes cum legitima conjuge ſua Gena*? An de eo jam controverſia & dubitatum an Theodoricus primus Comes Hollandiæ? Nec Hollandiæ is unquam Comes, ſed tractus tantum pertinentis ad Eccleſiam Egmundenſem, nec Hollandia adhuc nota. Et qui quæſo ſubſiſtit hoc, quod ex propriis poſſeſſionibus eccleſia Egmundenſis ab eo dicitur conſtructa? An conſtruxit conſtructam jam? A Carolo Simplice an non data? Et an non dedit conſtructam? An non nimis ridiculum, ſi datum dicas quod cum dabat, nec ipſius adhuc erat, nec in rerum natura, ſi idem & non exſtructum & jam exſtructum defendas? Et quod videtur adhuc ſtultius, quo hoc pertinet quod dicit, *Hujus Florentii filius fui ego Theodoricus quartus? &c.* An dubitatum an eſſet quartus? & an Florentii eſſet filius? An dum viveret dubitatum? Et quid quæſo hoc, *fui ego*? Fuiſſe dicitur qui jam obiit? An defunctus ſic loquitur? Stephanus Abbas præterea, ut ſtatim jam obſervatum, dicitur *bonæ memoriæ*, & per conſequens jam defunctus, quod & Auctor non obſcure ait, cum diploma hoc conceſſum, & idem tamen Stephanus inter teſtes recenſetur, & datum dicitur diploma, dum vixit adhuc Abbas, viceſimo ſexto ejus anno. Plane ergo νόθος.

Ego Theodericus Dei gratia Hollandenſis Comes. Notant Heda, Miræus, Douſa, aliique, primum hunc qui ſcripſit ſe Comitem Hollandenſem. Cap. XVII. Diploma hoc habent quo nituntur. Sed ſi ſpurium id, ſi νοθεύς, non multum hinc pro ſententia hac adferetur præſidii, etſi interim vix dubito quin vox *Hollandiæ* aut *de Hollant* jam innotuerit tum temporis, cum Flo-

Charta Henrici IV. Ann. 1056.

rentium ejus filium vocet verbis expreſſis Comitem de Hollant Abbas S. Trudonis, qui Florentii fuit σύγχρονος, loco ſtatim indicando, apud d' Achery *to* 7. *Spicil.*

Obtulit obtutibus noſtris quaſdam auctoritates conſtitutionis regum antiquorum Pippini videlicet & Caroli bonæ memoriæ &c. Vid. Hed. *hiſt. Ultraj. p.* 80. *& ſeq.*

quaſdam auctoritates donationum. Diploma & *auctoritas* idem media ætate Paſſio S. Savini apud Baluz. 2. *miſc. cap.* 2. *Tunc Maximianus Auguſtus gaudio repletus hanc auctoritatem juſſit dirigi ad quendam Venuſtianum Auguſtalem Tuſciæ &c.* Præceptum Lotharii regis apud Baluzium *ibid. p.* 149. *Reſtituimus per noſtræ auctoritatis præceptum eccleſiæ S. Stephani Lugdunenſis villas has* &c. Sic auctoritas donationis apud Conring. *cenſ. diplom. Ludov. p.* 362. *Hanc Præceptionem auctoritatis noſtræ*, apud Aimoin. *lib.* 5. *cap.* 1. Add. Baluz. 3. *miſcell. p.* 102.

Charta Ann. 1452. qua Hanſeaticæ Societati privilegia aliquot Ultrajecti a Civitate conceſſa: *Item ſo ſellen die voerſz Coepluyde ere ſepulture mogen kieſen wair dat ſe willen, behouden der parochie er recht, dair enich Copman inne ſtervet.* Infr. *cap.* 38. *ſalva juſtitia illarum eccleſiarum, a quibus mortuorum corpora aſſumuntur.*

quod pro ſepultura injuſte & immoderate magis ab eis extorquebatur. Nec gratis quiſquam ſepultus. Nec ubique, nec quemvis olim licuit ſepelire. Indigni habiti ſepultura quicunque excommunicati. Si ſepulti jam exhumati & ut canes projecti. Stetit integrum ſeptennium Henricus IV. Imp. inſepultus Leodii, quod a Papa excommunicatus & needum abſolutus infelix admodum deceſſiſſet. Orderic. Vital. *lib.* 10. *hiſt. p.* 762. *Sed quia pro ſceleribus ſuis Apoſtolico anathemate percuſſus occidit extra matris telluris gremium ut belluinum cadaver computruit, nec communi ſepultura mortalium contegi vel honorari meruit.* Abbas Urſpergenſ. *Chron. p.* 195. Boſquet. *ad Innocent.* 1. *epiſt.* 60. & 2. *epiſt.* 72. In alterius parochia nulli jus ſepulchrorum. Quiſque in ſua parochia, ne quid lucri alioquin parocho præriperetur, mandandus erat terræ. Charta apud d' Achery ad Guibert. *in not. p.* 821. *Quod ſiquis eorum caſatorum alibi quam apud vos & nos ſepultus fuerit, jus noſtrum & veſtrum communibus expenſis & laboribus proſequemur, & emolumentum æqualiter partiemur bona fide.* Gillebert. Lunicenſ. apud Uſſer. *ſyllog. epiſt. Hibern. epiſt.* 30. *Octo ſunt, quibus ſuſtentatur Sacerdos, parochia, manſus, atrium, cœmiterium, templum, altare, calix cum patena, corpus cum ſanguine.* Add. Gobelin. Perſon. *Coſmodrom. ætat.* 6. *cap.* 81. Eadmer. *lib.* 3. *hiſt. p.* 68. Nec mirum hinc, quod corpora, dum de loco Plebani aut Parochi contendunt, diu ſæpe inſepulta. Diploma apud Lambecium eſt *lib.* 2. *comm. de Biblioth. Cæſar. p.* 79. quo continentur (utar verbis diplomatis) *depoſitiones teſtium &c. ſuper diſcordia, quæ olim vertebatur inter ipſos Præpoſitum, Decanum, & Capitulum ex una parte, & religioſos viros Priorem & fratres Ordinis Prædicatorum ejuſdem loci ex altera, ſuper eo videlicet, quod idem Prior & fratres corpus cujuſdam mulieris defunctæ Wonelis nomine ad eorum eccleſiam, ut illud in cœmeterio ſepelirent, aſportatum, ſeu aſportari fecerant, vel ratum habuerunt, de eccleſia S. Nicolai,*

cujus

cujus parochialis eadem mulier exiſtebat, contradicente & reclamante presbytero parochialis eccleſiæ S. Nicolai prædictæ, & omnino prohibente, ne de ſua eccleſia corpus aſportaretur defunctæ prædictæ ſub anno Domini CIↃ. CC. LXV. *&c.* Vid. *& lib. 2. rer. Hamb. n.* 132. Miræ. *diplom. Belg. cap.* 54. Magni hinc eccleſiarum & Sacerdotum proventus. Nimii etiam nonnunquam & recidendi edictis, ut verbi gratia hic exemplum. Add. Attonis epiſcopi Capitulare apud d'Achery *to.* 8. *Spicil. cap.* 24. Gobelin. Perſon. *Coſmodrom. ætat. 6. cap.* 70.

Anno &c. humato domino Stephano Abbate. Stephanus vir inſignis & bonis artibus innutritus. Virtutem prædicat Anonymus, cujus ſtatim jam memini, & quem habet Mabillonius *ſecul. 3. Benedict. part. 1. Fructibus*, inquit, *ſenectutis jucunde fruebatur, memoria ſcilicet, & copia bonorum pro labore antea paratorum. Nam & ſtrennitatis ſuæ & laboris in ſtudiis liberalibus exercitati argumenta non debilia poſteris reliquit, libros ſcilicet, quos clauſtro Egmundenſi & numeroſe & accurate deſcribi fecit.* Cap. XIII.

Hic Florentius Craſſus hujus Theodorici quarti filius. Ob pinguedinem Craſſus. Graviſſimum pinguedine Rodulfus vocat Abbas S. Trudonis *Chron. lib.* 9. apud d'Achery *to.* 7. *Spicil. Profectus ſum*, inquit, *eo anno quo intravi in Abbatiam ulterius Trajectum &c. & per auxilium Dei & Advocati noſtri Florentii Comitis de Hollant &c.* & mox: *Quanto labore, quanta ſollicitudine &c. finem hujus rei effecerim, longum eſſet referre, cum prædivitem Comitem & graviſſimum pinguedine oportuit me ſumtibus argenteis de Hollant Trajectum trahere, ipſiuſque epiſcopi rigidam cervicem ejus metalli malleo mihi inclinare &c.*

Petronillam filiam Theodorici ducis Saxoniæ. Sororem Lotharii. Meminit Abbas Urſpergenſis. Meminit etiam ſimultatis inter ipſum & Henricum V. Imperatorem. *Cœpit etiam tunc germinare*, inquit, *diſcordiæ illius ſeminarium, quæ ſequenti æſtate maximo regionis illius damno, quæ vulgo Hollant vocatur, moroſe & laborioſe, & vix tandem ipſo Imperatore copioſum illo exercitum ducente terminabatur: ubi matrona quædam, cujus nomen excidit, ſoror nimirum Lotharii ducis, cujus & patrocinio confiſa, Imperatori rebellare præſumebat.* & mox: *Non multo poſt Imperator H. movit expeditionem contra eos, qui ſibi in regione Hollant contrarii exiſtebant. Hiſque licet tarde ſubactis ad ſuperiores partes ſe contulit.*

Geroldus epiſcopus. Non Trajectenſis ſed loci in partibus infidelium. Cujuſmodi olim multi. Etiam Ultrajecti. Suffraganei, Adjutores, & Vicarii in ſpiritualibus epiſcopi Trajectenſis. Titulares epiſcopes Theodoricus de Niem vocat in vita Johannis XXIII. *p.* 5. Mentio ſatis crebra in chartis & apud Hedam epiſcopi Zudenſis, Cæſarienſis, Hebronenſis &c.

Vironenſis fit *infr. cap.* 41. Corkagenſis apud Buſchium in *Chron. Windeſe-menſi.* Hipponenſis *infra cap.* 26. Leonenſis *infr. cap.* 35. Omnes hi Ultrajecti. Aſſumpti paſſim ad aras, ad eccleſias dedicandas, ad ordines celebrandos, ad ſacerdotes, ad diaconos, ad ſubdiaconos conſecrandos, ad chriſma, ad aquam benedictam, & ad alia nonnulla. Vetus charta Trajectenſis de Godeboldo epiſcopo & Præpoſitura Weſtfriſiæ: *Idem dictus D. epiſcopus contulit & conceſſit Præpoſito ibidem pro tempore exiſtenti poteſtatem ſecum ducendi quolibet ſeptennio, dum ſibi placeret, & ſibi viſum foret expedire, ad eandem Præpoſituram epiſcopum unum Catholicum ad ea quæ ſunt ordinis & conſecrationis exercenda, & eundem reducere, & emolumenta exinde provenientia cum eodem epiſcopo ſic ducto percipiendi.* Add. infra *cap.* 41. *&* 35. *&* 61. De Henrico de Wittenhorſt Abbate Egmundenſi infra *cap.* 92. *ac ipſo die Petri & Pauli in monaſterio S. Pauli Trajectenſis a ſuffraganeo Trajectenſi munus benedictionis adipiſcitur.*

Cap. XIX. *ſed quia muliebris ſexus.* Hæc de verbo ad verbum ex Anonymo quodam monacho, qui Egmundæ circa id tempus vixit, & S. Adalberti miracula aliquot conſcripſit, uſque ad illa verba: *Tandem Anſelinus Abbas.* Habes apud Mabillon. *actor. ordin. S. Bened. ſecul.* 3. *part.* 1.

Cap. XX. *inſpiravit divina gratia.* Ad verbum rurſum deſcripta hæc ex eodem Anonymo uſque ad finem hujus capitis.

Cap. XXII. *& etiam pro anniverſario ſuo.* Dies quo quiſque mortuus ſacrificiis olim cultus. Legata in eum finem piis locis relicta, cœnobiis, eccleſiis, quo promptiores eſſent fratres ad ejus obſervationem. Et certatim id factum ſalutis æternæ certa ſpe, ut putabant, ne cleri precibus deſtituti majori difficultate evaderent ad Deum. Hinc codices, *diptycha*, quæ & *brevia* etiam paſſim, in quibus nomina defunctorum, benefactorum, donatorum, annus item, menſis, dies, quo quiſque in fata conceſſerat. Unde & paſſim in chartis, quod in hac eſt, quæ ſequitur, ſub Carolo Magno olim ſcripta: *Dum fragilitas humani generis pertimeſcit ultimum vitæ tempus ſubitanea tranſpoſitione venturum, oportet ut non inveniat unumquemque imparatum, ut ſine aliquo boni operis reſpectu migret de ſeculo, niſi dum in ſua poteſtate conſiſtit præparet ſibi viam ſalutis, per quam ad æternam ſalutem valeat pervenire. Igitur ego Reginſind tractavi pro Dei timore vel remedio animæ meæ & animi filii mei Perchtoldi &c.* Annus, dixi, menſis, dies. Nam & menſem & diem, triceſimum, ſeptimum, ab obitu obſervabant. Charta Ann. 1120. qua eccleſia in Siſele ſubjecta S. Martini eccleſiæ in Trajecto: *Quia igitur ſic eſt inita & incorporata huic eccleſiæ illa, quotieſcunque aliquis ex iſtis vel illis fratribus obierit, utriuſque obitus utrique congregationi denuncietur, ut tri-*

triceſimus dies depoſitionis ejus & anniverſarius vigiliis & orationibus, pſalmis, & miſſis ſtatutis rite celebretur. De Canonici ſepultura & qua pompa mandandus terræ vetus Trajectenſis eccleſiæ Statutum : *Mortuo Prelato vel Canonico in nocte ſive in die ſignificetur campanarius omnium eccleſiarum, ut audito ſigno eccleſia, in qua mortuus eſt compulſatio fiat in omnibus eccleſiis. Idem fiat cum effertur vel ſepelitur. Hoc etiam fiat in ſeptimo, in triceſimo, & in anniverſario primo.* & mox : *Quilibet Canonicus infra triceſimum legat vel legi faciat pro anima defuncti pſalterium. Omnes conveniant ad ſeptimum, triceſimum, & anniverſarium primum.* Add. *lib.* 2. *de Nobilit. cap.* 36. Schoock. *de bon eccleſ. ſect.* 1. *cap.* 7.

Cap. XXIII. *habuit plures Advocatos in diverſis negotiis.* De his abunde ni fallor dixi *lib.* 2. *de Nobilit. cap.* 29. *& ſeq.*

milites de Egmunda, Id eſt, equites, *Ridders.* De his etiam abunde *lib.* 4. *de Nobilit. cap.* 10. *& ſeqq.*

Cap. XXIV. *Anno Domini* CIↃ. C. *trigeſimo octavo Theodoricus Comes Hollandiæ nonus.* Eadem verba habet Auctor *Chronic. Holl. lib.* 17. *cap.* 16. ubi & Innocentii diploma quod ſequitur. Idem Belgice etiam verſum ex libro quodam membranaceo, ut ait, habet Auctor *Batav. illuſtr. to.* 2. *part.* 1. cap. 12. Inepte autem vocat Theodoricum, cujus mentio hic, Theodericum Tertium, qui eſt Sextus hujus nominis. Nec neceſſe ut miretur quis. Errorum & ineptiarum amaxarius is ingens, ut latius demonſtravi jam *lib.* 4. *de Nobilit. cap.* 3. Add. Snoj. *lib.* 6. *rer. Batav. in Theod.* VI.

Johannes de antiquis temporibus, qui fuit Pincerna &c. & habebat annos CCCLXI. Humanam excedit fidem. Et tamen multi crediderunt. Auctor libri de caſtro Ambaſ. apud d' Achery *to.* 10. *Spicileg. cap.* 5. *n.* 10. Mart. Polon. ad Ann. 1138. Bodin. *de Republ. lib.* 4. *cap.* 2. Neviſan. *ſylv. nupt. lib.* 2. *n.* 111. Sed audiamus virum gravem & inſignem hiſtoricum Paulum Æmilium *lib.* 5 *hiſt. Sub idem tempus*, inquit, *obiit Johannes a Stampis, quem per errorem a temporibus multi vocitant ob diuturnam vitam. Plus trecentis ſexaginta vixiſſe annis eum faciunt : ſub Carolo Magno meruiſſe : Ludovico Craſſi filio deceſſiſſe : cum interea nulla in tot motibus mentio ejus facta fuerit : nec latere ignorarive potuiſſet virtus, quæ ſpecimen ſui jam inde a clariſſimi imperatoris ætate præbuiſſet. Libentius crediderim eum militaſſe ſub Carolo Simplicis nepote : quem Regnum paternum avitumque petentem, & in Carolum Magnum originem ſuam referentem Capetus Regni æmulus cepit, ſpeque rerum potiendarum exuit : nec trecentorum ſexaginta, ſed centum circiter & ſexaginta annorum vitam ei contigiſſe : id quod etiam conſeneſcente mundo magnum & memorabile ſit.* Recte *magnum & memorabile.* Centum anni alioquin longiſſimum vitæ ſpatium, *l.* 56. *ff. de uſufr. l.* 8. *ff. de uſ. & uſufr.*

Charta Ann. 1568. 2. April. *Ten vierden ſo wil ic d'atmen geeſt op myn begravinge aen den gerechten gemeen Armen aen wittebroot drie mauwer weyts, op myn ſevendach drie mauwer weyts, op myn maentſtont drie mauwer weyts, ende op myn jaergetyde drie mauwer weyts, al aen wittebroot &c. Ten vyfden ſo wil ick dat men geeft alle Prieſters &c. die geſtelt ſyn alle dagen binnen 't ſevendach miſſen van re*quiem *te leſen &c. over myn arme ſiele, mits leſende op myn grafſtede* Miſerere & de profundis. &c.

ſufr. leg. Centum & viginti, ſi audiamus mathematicos. Trebellius Pollio in Claudio: *Doctiſſimi mathematicorum centum & viginti annos homini ad vivendum datos judicant, neque amplius cuiquam jactitant eſſe conceſſum.* Nonaginta ſex, ſi audiamus Auſonium *eidyll.* 18.

Ter binos decieſque novem ſuper exit in annos
Juſta ſeneſcentum quos implet vita virorum.

Pauci ſupergreſſi. Paucos Phlegon Trallianus habet, qui de *Longævis* libellum ſcripſit. Pauci ſimiles Maſiniſſæ, qui nonageſimo ætatis anno adhuc filium procreavit. Vixiſſe dicitur S. Samſon annos 120. Prope totidem Zoſimus, cujus meminit Iuſtinianus *nov. 6. cap. 2.* S. Machutes annos centum triginta tres. Vid. *vit. ejuſd. ut & S. Samſon. in Biblioth. Floriacenſ.* Fuit etiam hoc ſeculo Londini Thomas quidam Parrus, qui annos natus centum & quinquaginta deceſſit. Borremans *var. lect. cap.* 50. Sed id rarum & inauditum. Et Zelandi vix credituri, apud quos, ut Everhardus ait *conſ.* 132. *n.* 7. vix unus de mille attingit annum quinquageſimum. Quod autem Auctor Joannem hunc & Pincernam & filium Caroli Magni adhuc facit credat id Judæus apella.

Cap. xxv. *Ad charitatem ter in anno.* Ad diem hilarem comburendum, ſumendum poculum charitatis, ut a Græcis paſſim & Latinis frequenter admodum id olim factum in honorem Sanctorum. Vita S. Udalrici *cap. 4. in fin. Canonici præcipiente epiſcopo charitatem accipientes & rogantes unum reſponſorium de reſurrectione Domini interim decantaverunt. Et hac charitate expleta ad alteram menſam congregatio S. Afræ ſimiliter fecit. Appropinquante vero veſpera ille ſibi & ſecum ſedentibus lætanter pocula porrigere præcepit, & tertiam charitatem omnes charitative bibere rogavit.* Auctor *ejuſd. vit. cap.* 11. *Vas quod illi porrigebatur accepit dicendo, iſtam ſiceram bibere charitate S. Udalrici, per cujus adjutorium de maximis anguſtiis liberatus ſum, volo. Cumque poculum hauſiſſet, & vas cum manu deorſum verteret, dixit: Cum illa charitate ſignatus certus ſum, quia nullius adverſitatis pravitas mihi hodie poterit nocere, ſed neque gladius corpus meum vulnerare.* Add. *ibid cap.* 10. Ducas *hiſt. cap.* 36. Ὁ χυδαῖος οὖν καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐξελθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν καπηλίοις, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου ἀνεθεμάτιζον τοὺς ἑνωτικούς, πίνοντες εἰς πρεσβείαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτην καὶ ἀρωγὸν τῆς πόλεως. *Infima ergo forenſiſque turba ex aula monaſterii dilapſa in œnopolia manibus phialas mero plenas tenentes henoticos, id eſt, unitati adhærentes diris devovebant, & in honorem imaginis Deiparæ exhauſtis poculis eam invocabant, ut urbi præeſſet & auxiliaretur.* Et id ut pleraque etiam alia ab ethni-

Infra cap. 36. qui & dedit ad charitatem fratrum viginti tres ſolidos annuatim.

ni-

nicis ab iis hauſtum. Solebant olim Græci tria pocula evacuare in honorem Deorum. Unum in ſanitatem Deorum Olympiorum. Alterum in Heroum. In honorem Jovis σωτῆρος tertium, ſeu ἀγαθοῦ δαίμονος, aut ὑγείας, quæ ſanitatem curaret, ut egregie Vir Clariſſ. Steph. le Moyne ad Polycarp. *in not. p. 96.*

De liberis. Liberi nulli obnoxii, nulli nedum monaſterio ad ſervitium obſtricti. Unde & noſtrum illud *Vryheeren.* Chronic. Trudonenſ. apud d'Achery *to. 7. Spicil. lib. 1. pr. Poſt primum Adelardum ſucceſſit Guntramnus natus de Haſbania liberorum proſapia.* Vid. *lib. 4. de Nobilit. cap.* 8.

imaginem cum diademate. Relictis inſtar diadematis in orbem aliquot capillis raſum cleri caput. Et id vulgo *diadema*, *corona.* Græcis etiam πεταλίθεον.

factum eſt prælium in Schagen. Cum Hollandis borealibus, quo diſceſſit Comes inferior. Meminit cæſi Allardi vetus Chronicon Goudanum *p.* 40. Cap. XXVI.

Advocato Hacmundenſi firmo. Id eſt, hereditario, ut clarius mox patet. Advocatus non tantum qui orat cauſas in foro. Magiſtratus etiam, Protector, territorii Præfectus. Unde & Advocatia idem quod præfectura. Et hoc ſenſu etiam fœminæ ad id munus admiſſæ, ut infra, verbi gratia, *cap.* 29. Advocatus vir illuſtris, ut Advocatus Egmondenſis, habens etiam jus gladii, jus dicendi Prætorem, & cui Prætor dicto audiens, ut infra diſerte *cap.* 33. Quod defenſor, protector, infra item expreſſe *cap.* 73.

Wiermannia. Propius ad Veromanduos accedit *Viermannia*, ut habet Friſicus Codex. Mejer. *lib. 6. annal. Flandr. pr. Philippus præcipuis a Scriptoribus celebratus præconiis &c. latiſſime in Belgis imperavit. Etenim defuncto ante pubertatem Rodulpho Comite Veromanduo jure uxorio omnem Veromanduorum Comitatum, Fanum Quintini, Peronam, Royam, Hanas, Enchrias, Montem Deſiderii, Ribomontem, Nigellam, Comitatum Valeſium, qui & Criſpiacenſis &c. cum aliis multis munitiſſimis locis adiit.*

Florentius Comes Hollandiæ. Etiam Comes Hollandiæ olim Princeps imperii. Sed ſubjectus non ut ceteri. Longe ejuſdem conditio & melior & laxior. Ad Curiam Imperatoris citatus ultro interdum paruit. Interdum non item. Etiam ſpreuit citationem. Sprevit juſſa & contempſit. Florentius de quo mentio: *Nullas taleas, tributa, ſive exactiones nobis conferent, vel noſtro nomine alicui, niſi forte ſi ad Curiam Imperatoris contingeret citari nos vel illuc ultro accedere,* Item: *Si vocatus ad Curiam Imperatoris fuero &c.* Et hinc toties, in aula, in Comitiis, in caſtris. Ab eo toties cum in aula char- Cap. XXVIII.

Ex charta inedita Wilhelmi I. Anno 1213. *Comes vero ſi Curiam*

Domini Imperatoris aggrediens pontem apud majus Trajectum transierit, &c.

chartis Cæſaris ſubſcriptum. De eodem hoc Florentio ad Iconium expugnandum miſſo a Frederico Barbaroſſa Godefrid. Monachus ad Ann. 1190. *Decrevit Ducem Sueviæ filium videlicet ſuum & Comitem Hollandiæ Florentium nomine ad expugnationem civitatis mittere &c.* Legitur interfuiſſe etiam Italicæ expeditioni & Comitiis apud Roncalias a Friderico Barbaroſſa habitis Ann. 1158. Comes de Holland. Vid. Goldaſt. *to. 3. conſt. imper. p.* 335. Florentii, ni fallor, parens Theodoricus VI. Nam & Romam traditur hic adiiſſe exceptus ab Alexandro Papa admodum honorifice. Vid. *Chron. Goudan.* Eundem chartis Frederici & ſolum reperi ſubſcripſiſſe. Ann. 1156. & una cum filio Ann. 1157. apud Miræum *notit. eccleſ. Belg. cap.* 159. Et plura adhuc exempla. Theodoricus etiam VII. nepos Sexti inter teſtes in charta Ottonis IV. apud Gelenium ad Vit. S. Engelbert. *lib. 1. cap. 3.* Wilhelmus I. ejus frater ſimiliter inter teſtes in charta adhuc inedita Frederici II. Ann. 1220. Et ni fallor Wilhelmus Dux filius Alberti Concilio Conſtantienſi inter ceteros interfuit. Patribus enim excuſans moram ſuam cum dicit ſe expectiſſe, cariſſimum ſuum conſanguineum, ut expreſſe eum vocat, Sigiſmundus Imper. apud Goldaſt. 1. *conſtit. imp. p.* 188. De ſpretis juſſis Imperatoris vid. *lib. 1. de Nobilit cap. 32. in fin.*

Vita S. Meinwerci *cap. 95. apud Brouwerum: Sed in præſentia Ducis Saxoniæ Bernardi, Hermanni Comitis, & filiorum ejus Henrici, Conradi, Adelberti, Bernardi, Comitum quoque Ekkihard de Aſlar, Erph, Amalungi, Theodorici Freſoniæ* (hic III. ejus nominis) *& aliorum multorum juſto judicio convicta &c.*

Sepultus in Antiochia. Io. de Beka in Balduino II. *Eodem etiam anno non multo dilapſo tempore Florentius Comes Hollandiæ Kalendis Auguſti menſis obiit in Antiochia ſepultus ibidem apud tumbam Imperatoris in eadem eccleſia.*

Theodoricus hujus nominis ſeptimus. Varias hujus habeo ineditas adhuc chartas. Chartam Anni 1198. qua Capellam dotat Ultrajecti in ſeptentrionali parte eccleſiæ S. Mariæ. Chartam Ann. 1199. qua in feudum Zelandicum dat terram de Pendrecht, poſtea de Rode. Ejuſdem anni chartam, quæ factam continet donationem monaſterio in Rynsburch. Chartam Ann. 1203. qua territorii Dordracenſis reſpectu Ducis Lotharingiæ ſe agnoſcit vaſallum, & juri ſuo renunciat, quod habebat in Breda. Ejuſdem anni aliam de vectigali ſolvendo a tranſeuntibus ipſius terram Lotharingis, Brabantis, & viciſſim a ſuis tranſeuntibus terram Ducis.

Sed Wilhelmus Comes Orientalis Friſiæ. Godefrid. Monach. ad Ann. 1203. *Item ipſo anno Theodoricus Comes Hollandiæ moritur, & traditur Comiti de Los provincia cum filia ſua. Quod graviter ferens Wilhelmus frater ejus congregatis militibus eundem Comitem de Hollandia expulit, & filiam fratris abſtulit.* Nec ſtatim tamen expulit, ſed poſt plures conflictus. Idem ad ſeq. Ann. *Circa ipſum tempus Theodericus epiſcopus Trajectenſis cum exercitu & pluribus nobilibus Hollandiam intravit, & provinciam Comitis de Los rurſus ſubjugavit. Sed epiſcopo recedente cum idem Comes cum ſuis in*

quo-

quodam oppido nomine Leidni degeret, præfatus Wilhelmus de maritimis partibus contracta multitudine tam pedeſtris quam navalis exercitus plurimos eorum captivavit, cæteris in palude merſis, & vix paucis evadentibus cum ipſo Comite. Vid. Anonymum a me editum *cap. 14. & ſeqq.*

Braxionarios. Coctores cerviſiarius. Albi braxatores. *Braxare* idem quod coquere. *Braxium* ſeu *bracium* idem quod *melt*, hordeum toſtum aquatumque. *Braxiatorium*, *Brachinum*, *Braxiatorium* cerviſiaria officina, *een mel huys, een brouwerye*, ut apud Ingulphum· *Fecit etiam novum brachinum & novum piſtrinum omnia de lignorum pulcerrimo tabulatu.* Reineſ. 3. *var.* 1. Boxhorn. *theatr. urb. Holl. in Delf. deſcript.* Cap. xxx.

Ad audientiam Ottonis &c. Si eccleſiaſtica eſſet cauſa judex etiam per Hollandiam epiſcopus Trajectenſis, ut dixi *lib. de jur. glad. cap.* 30.

ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Ab epiſcopo Trajectenſi appellatus vel Papa vel Archiepiſcopus Colonienſis. Electio olim reo. Et exempla infinita.

Dictavit ſententia hoc eſſe licitum & de jure deberet. In eadem enim cauſa nemo poteſt ſimul eſſe Advocatus & judex, Advocatus & Aſſeſſor, ut Imp. diſerte *l. ult. pr. C. de aſſeſſor.* Sic ſimiliter etiam Scipio, ut idem eſſet ejuſdem & accuſator & judex, indignum exiſtimavit. Valer. Max. *lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 10. *Scipio Africanus centurias recognoſcens equitum, C. Licinium Sacerdotem poſtquam citatum proceſſiſſe animadvertit, dixit ſe ſcire illum verbis conceptis pejeraſſe. Proinde ſiquis eum accuſare vellet uſurum teſtimonio ſuo; ſed nullo ad id negotium accedente, Traduc equum, inquit, Sacerdos, ac lucriſac cenſoriam notam, ne ego in tuam perſonam & accuſatoris, & teſtis, & judicis partes egiſſe videar.* A judice ſatis ſcio non poteſt judex conſtitui, *l.* 5. *C. de jud.* Sed excipe niſi judex a Principe conſtitutus, *d. l.* ut hic Comes a Papa. Nec legitur, qui ſuffectus, ſuffectus a Comite. Ab iis potius ſuffectus qui cognituri de cauſa. Sic & Cic. pro Cluent. ubi idem exemplum.

de feodo ſuo ibi reſpondere. Objecta fori exceptio ergo. Gunther. *lib.* 8. *verſ.* 633.

> *Si tibi pro feudo, quod te tribuente fatetur*
> *Acceptum, tu vero negas, vaſallus agendam*
> *Forte movet litem, non tu, ſed Curia judex*
> *Audiat, & certo determinet ordine litem.*

In Curia enim feudali apud Pares ejuſdem Curiæ feudalis quæſtio tractanda. Sed exceptio non tanti. Replicatio multo fortior, unicum tantum Advocatum Abbate Comitem agnoſcente, Comite autem, quod ad feudum, prorſus nullum id dictitante, ut conſtitutum ſine Fratrum & Conventus conſenſu.

quæ non requirunt forum civile in arbitrium Comitis deducere non audemus. Ob Innocentii haud dubie Papæ Tertii reſcriptum *c. Si diligenti ext. de for. comp.* quo ne fori privilegio renuntient clerici interdixit. Quod & poſtea interdixit Gregorius Papa IX. *c. ſignificaſti ext. eod.* Invitos pertrahi prohibuerant ad tribunal ſeculare olim Principes Chriſtiani, *l.* 12. *l.* 47. *C. Th. de epiſc. & cler.* Sed hi ulterius progreſſi. Vid. Morn. *ad l.* 8. *C. de epiſc. aud.* Rittershuſ. *ad nov. part.* 1. *cap.* 7. *n.* 80.

Cap. XXXI.

Sane omnia placita. Placitum nihil aliud quam diſceptatio judicialis, litigium, *playdoye.* A *placito* placitare, quod nihil aliud quam *pleyten.* Steph. Tornacenſ. *ſumm. de decret. Sicque litigandi, vel ut vulgariter dicunt, placitandi forma in paradiſo videtur exorta.* Roger. Hoveden. in vita Wilhelm. Senior. *Quicunque de eccleſia aliquid tenuerit extra curiam eccleſiaſticam coactus non placitabit.* Idem in Henric. II. *Cum calumniatus eſſet in curia Archiepiſcopi terram quandam de illo tenendam jure hereditario & diu inde placitaſſet* &c. Add. Anonym. ad Guibert. *in not. p.* 591. Idem *proplacitare.* Quod occurrit in tranſactione inter Duces Brunſvicenſes Henricum & Albertum in *antiq. Brunſvicenſ. apud Mader.* ubi tamen proprie eſt in judicio defendere. *Neuter noſtrum debet aliquem contra juſtitiam proplacitare, aut in injurioſa actione aliquatenus confovere.* Alibi *placitum* tranſactio, & *placitare* eſt tranſigere aut paciſcendi cauſa colloqui. Annal. Bertinian. ad Ann. 743. *Cepit & caſtrum, quod dicitur Obſenburg, per * placitum.* Iidem ad Ann. 761. *Iſtos per pugnam cepit & in Alverno alia multa caſtra cepit per placitum.* Vetus charta apud Chiffletium in probation. *diatr. de illuſtr. gen. S. Bernard. Contigit eundem* &c. *ad prædictam villam veniſſe cauſa placitandi cum quodam Milite.* Et quia utrimque tum diſceptatur idem agere de deditione eſt, *parlementeren*, ut jam dicitur. Anonymus apud Baluz. I. *miſcell. p.* 155. *Collecta exercituali potentia Vilmar obſidione vallavit, ubi cum per quindecim dies* &c. *pluribus hoſtibus occiſis turres machinis diruiſſet, adverſarii cum D. Baldewino placitare inceperunt.* Alibi locus judicii & idem prorſus quod mallus. Idem *Plaitum* quod *Placitum.* Chronic. S. Vincentii de Vulturno apud du Cheſne *to.* 3. *hiſt. p.* 690. *Et dum nos per plures dies ibidem in Plaito reſediſſemus &c. dum nos Adraldum ipſos ſervos nec per diſtrictum, nec per demandatum ad noſtrum Plaitum habere potuiſſemus* &c.

Infra *cap.* 62. *Quibus duobus ſcilicet electo & proviſo in Curia Romana pro Abbatia per biennium placitantibus &c.* Cap item 87. *ad Curiam Romanam confeſtim appellantes placitationem inierunt contra ſuæ civitatis epiſcopum David.*

* Belgice *met accoort.*

Minor Bannus. Bannus vox eſt πολύσημα. Hic eſt idem quod mulcta. Charta in Biblioth. Sebuſian. 54. *part.* 1. *Juſtitia adulterii, homicidiorum, furtique banna ad Dominum de Fuligniaco pertinent* &c. Alia in proba.

bationibus hiſtoriæ Trenorcienſis Ann. 1202. *Et ipſe deinceps Decanus ab eo ſine contradictione bannum centum ſolidorum accipiet.* Minor alibi *minutus*. Major *groſſus* vocatur. Charta *in ead. Biblioth.* 63. *part.* 1. *Et dimiſerunt omnimodam jurisdictionem, merum & mixtum imperium, banna groſſa & minuta.*

Nam idem Comes Anno Domini. Inedita ejus charta eſt, qua jus municipale & privilegia aliquot conceſſit monti S. Gertrudis Ann. 1213. Ea ita ſe habet Cap. XXXII.

Ne facta Principum vel Dominorum aboleat vel iniquitas infringat ſtatutum eſt ſcripto perhennare. Sane ego Wilhelmus Hollandiæ *Comes notum facio tam modernis quam poſteris, quod opidanis de monte ſancta Gertrudis conceſſi, quod hereditas eorum ad proximum de directa linea conſanguinitatis, cujuſcunque conditionis extiterint, debet devolvi. Et idem in expeditione Domini Comitis pergent per unum trajectum maris & retractum, ſed terram communiter univerſaliter defendent ſi impugnetur. Comes vero ſi Curiam Domini Imperatoris aggrediens pontem apud majus Trajectum tranſierit, vel ſi in guerra captus fuerit, centum ſol. Holl. exſolvent, & filius ejus ſi miles efficiatur, vel filia ſua matrimonium contraxerit, tot ſolidos dabunt, & ab impetitione & exactione omnimoda liberi tenebuntur. Et in jurisdictione Comitis nec in nundinis nec extra nundinas tholonia exſolvent. Tres nundinæ annuatim ibidem tenebuntur. Prima quinto Nonas Julii, Secunda quinto decimo Kal. Tertia vero tertio decimo Kal. Novembr. debent celebrari. Præſertim quicunque infra Comitatum habitans vivens animal emerit piſcibus exceptis & forum ebdomadale propoſuerit obſervare, & legitime fuerit convictus, vel extra Comitatum habitans ſi pro animali vivente emendo opidum præſumpſerit pertranſire, & ut dictum eſt convinci poterit centum ſolidos ſolvet in forefactum. Et duæ partes Comitis erunt, reſiduum in uſum opidi convertetur, Cæterum qui juſtas menſuras vel debita pondera non dederint X. ſol. ſolvere compellentur. Siquidem currus qui ſuum laſt tulerit* IV. *den. ad theolonium exſolvet, & currus ligni* I. *den. Enimvero de navibus gubernaculum quod Kuulroeder dicitur* XVI. *den. & ſloeproeder* VIII. *denar. & pendulum gubernaculum* IV. *den. & manuale gubernaculum* II. *den. ſolvere tenebuntur, Umbraculum vero quod trabam nuncupatur* IV. *den. & mercenariorum* II. *den. & menſa vendentium viſch dicta* I. *den. & banchus carnificum* II. *den. Venditor equorum vel pecoris* II. *den. & emptor* II. *den. de quolibet perſolvent animali, & ſimiliter ovis* IV. *part. den. & porcus* IV. *part. den. dabunt pro thelonio. Equus autem* 2. *den. & pecus* IV. *part. den. & quatuor porci* I. *den. & quatuor oves unum den. ſarcina etiam equi vel truſſellum* I. *den. ſolvent ad conditum. Qui-*

li-

libet manſus infra opidi libertatem conſtitutus Scabinis exceptis VI. *den. ad cenſum in feſto beati Lamberti annuatim communiter exſolvere debet. Si aliquis deceſſerit & nullus de jure bona ipſius poſtulaverit. per annum & diem eadem bona manui fideli commendentur, & poſtea locabuntur per ſententiam Scabinatus. Nemus inter Oſterhout & Sthenlo ad jus attinet opidanorum, & Vene ſimiliter inter Stenlo & Schanthеſe, & paſcua infra eoſdem terminos comprehenſa in jus eorum cedent. Univerſorum proventus foreſtorum duæ partes ad Comitem & tertia pars ad uſum opidi debet attinere. Præterea opidani de Buſcho ducis apud prædictum opidum, & opidani de monte ſanctæ Gertrudis a tholoneo liberi tenebuntur apud Buſchum. Et quicunque cum rebus ſuis ad nundinas Hollandicas tranſire voluerit tranſeundi liberam habeat facultatem. Ut autem præſens conſtitutio rata & inconvulſa perpetuo conſervetur teſtium ſubſcriptione & ſigilli mei robore communivi. Teſtes vero ſunt hi: Hugo de Vorne, Baldewinus de Haltena, Johannes de Huſden, Wilhelmus de Wildrecht, Hugo de Stiene, Theodoricus Buth, Wilhelmus de Theylingen, Godeſcalcus Advocatus de Barle, Johannes de Gilſen, & complures alii. Actum anno Dominicæ incarnationis* CIↃ. CC. XIII. *Kl. Octobris. Datum apud Montem S. Gertrudis per manum Heynrici Capellani.*

Comitis de Heymenberch, quæ peperit una vice &c. Alii de Hennenberch. Auctor Chronici Goudani, Veldenaer, aliique. Quod ad numerum liberorum fides penes Auctorem ſit. Sed quod elevet & ſugillet eam acutiſſimi vir judicii Scriverius in *not. ad d. Chron. Goudan. p.* 56. quod dicatur baptizaſſe eos, qui non vixerit tum temporis, Otto epiſcopus Trajectenſis, id impenſius miramur. Et quis quæſo non miretur? An non quæſo neceſſe, ut qui patruus Margaretæ, Florentii IV. frater, potitus epiſcopatu Ann. 1233. defunctus Ann. 1249. jam tum vixerit Otto Tertius? Fabula ſi narratur, quid de ea dicendum quæ evomuit partim, partim una cum ſordibus præter aliquot lacertas per ſeceſſum dejecit, bufones, ranas duodecim, & unam ex iis coaxantem, & ſex dies ſuperſtitem, ut *αὐτόπτης* teſtatur, & qui ægram etiam curavit, Thomas Reineſius *epiſt. ad Neſterum* 39. Et quid ſi editi a Margareta forſan rana non majores, cujuſmodi vulgo a Colchis edi vir illuſtris ſcribit Busbequius *epiſt.* 3?

non tamen miles. Miles id eſt, eques. Eques nemo naſcitur. Nec filius militis ſtatim miles. Nec equeſtris dignitas, ſeu militia in heredes transmiſſa, ut latius demonſtravi *lib. 4. de Nobilit.* cap. 13. Infra cap. 3. *Anno Dni* CIↃ. CCC. XII. *obiit Wilhelmus de Haemunda ſine liberis & ſine militari nomine &c.*

Cap. XXXV. *quitationem quibuſdam ſuper jure dicto Cuermede. Cearmede* nihil aliud

quam

quam jus ex bonis adſcriptitii eligendi, ubi obiit, unum optimum quodque, equum, bovem, vaccam, veſtem, menſam, lectum &c. Gerardus Comes Gelriæ in charta Ann. 1227. apud Pontanum *hiſt. Gelr. lib. 6. de quacunque conditione ſive Advocatia pertineant, ſive de Freſonibus, dabunt mihi poſt mortem meam curmedam, quod eſt unum optimum quid de ſua poſſeſſione.* Alibi jus *catalli*. Burgund. *ad conſ. Flandr. tr.* 15. *Buttheil* etiam, manus mortua, *dode hant*, jus caduci. *Buttheil*, quod ſit prædæ inſtar. *Dode hant*, quod defuncto, ſi nihil is reliquiſſet dextra olim abſciſſa, eaque offerri ſolita. Magnum Chronicon Belgicum: *In eo vero conſiſtebat jus, ut quandocunque aliquis paterfamilias, qui hanc debebat ſervitutem, moreretur in ſignum ſervitutis preterita, optimum pignus vel jocale, quod in ipſius domo reperiri contingeret, a Domino exigeretur: ſin autem nihil eſſet, ut tum defuncti dextera manus abſciſſa Dominis offerretur.* Recte dicit ſervitutis. Perinde enim qui obnoxii ei, ac ſi ſervi manumiſſi, & rurſum redditi libertati, ut exempli tantum cauſa: *Willem Hertoghe in Beyeren &c. maken kont allen luden, dat wi om bede willen Haren Arnouts Abbas perſoenre van Loeſdrecht, die ons daeromme gebeden heeft, ende om goede jonſte, die wi tot hem dragen, gevriet hebben, ende quite gelaten Beyer Mauryuſſoen vander Molen, Ermgaerden ſyn wyf, Jan, Alyt, ende Aven hoer kinderen van alſulcker Cormieden, als daer ſi mede beſaet waren, in alſulcker manieren, dat ſi daer of tot euwigen dagen vry ende quite bliven ſullen, het en ware dat ſi namaels weder verdieden. In oerconde &c. Gegheven te Delf des Woenſdaghes voor ſente Bertelmeus dach int jaer ons Heeren* CIↃ.CCC. XLVII. Plura ejuſmodi exempla. Sed ne exemplis moleſtus ſim, addam tantum, quod huc pertinet, chartam ſcilicet, cujus mentio hic, Arnoldi Abbatis:

In nomine Domini. Ego Arnoldus *Dei permiſſione Egmondenſis Abbas notum facio omnibus tam præſentibus quam futuris præſens ſcriptum intuentibus. Quod neceſſitate eccleſia mea urgente de voluntate Domini* Florentii *Comitis Hollandiæ, & de conſilio totius Conventus & Wilhelmi de Egmunda Advocati noſtri & hominum eccleſiæ, Miniſteriales eccleſiæ noſtræ a Renilo in Galenvoerde decurrente uſque ad parochiam de Caſtrikem commanentes, & eorum filios ſeu filias eorumque ſucceſſores ab eo jure, quod vulgo* Cuermede *dicitur, quo nobis & eccleſiæ noſtræ hactenus aſtricti tenebantur quadam pecuniæ ſumma mediante liberos & immunes dimiſimus. Verum ne ab eccleſia noſtra alienati eſſe videantur, ſalvo per omnia noſtro & eorum jure ſervitia, quæ hactenus eccleſiæ noſtræ impendere conſueverunt, nobis noſtriſque ſucceſſoribus reſervavimus. Præſertim ſi aliquis iſtorum cum miniſteriali eccleſiæ noſtræ cui memora-*

tum jus ſcilicet Cuermede *ſolvere tenetur matrimonium contraxerit, decrevimus, ut eorum filii conditione matris teneantur aſtricti. Volentes ut quę utilitati tam eccleſię quam miniſterialium providere, ne progreſſu temporis ipſis & eorum poſteris error aliquis oriatur, nomina ſingulorum in alio ſcripto, quod eccleſia penes ſe reſervabit conſcribi fecimus. Ut autem iſta rata & inconvulſa permaneant, ſigilli mei & Domini Florentii Comitis Hollandię, & Conventus & Wilhelmi de Egmunda Advocati noſtri appenſione & teſtium ſubſcriptione paginam præſentem dignum duximus communire. Siquis autem huic facto rationabili auſu temerario contraire præſumpſerit anathema ſit. Teſtes* Machtildis *Comitiſſa Hollandię*, Wilhelmus *frater Comitis, Theodoricus Decanus Kennemarię, Henricus de Heemſkerck, Mauritius de Limmen, Gerardus de Egmont, Albertus de Heyligelo, Bartholomeus de Berghe ſacerdotes, Wilhelmus de Teylinghen, Theodoricus frater ejus, Tsbrandus de Haerlem, Nicolaus Perſyn, Walterus de Haarlem, Theodoricus de Waſſenaer, Jacobus de Heyligelo, Gelckinus de Ryſwyck, Bartholomeus de Haerlem, Bartoldus de Akerſloot, Yſbrandus de Ryninghe, Dodo Heylghelo, Gerbrandus de Alcmere & frater ejus Theodoricus, Adelardus de Haghe, Theodoricus de Laer, Gerardus & Werenboldus de Ryninghe homines eccleſię, Theodoricus de Vreſen, Menſo & Johanne ſervi Abbatis & alii quam plures. Actum Dominica incarnationis anno* CIↃ. CC. XXX. *apud Haerlem xix. Kl. Februar.*

rexit tamen in anno Domini CIↃ. CC. XXXI. Imo rexit adhuc Anno 1239. ſi diplomati ejus fides, niſi error in numeris, & pro IX. ſcribendum I. Neceſſe autem ut ſit error, ſi qui ſucceſſit obierit anno ejus ſeculi XXXVII, ut *ſeq. cap.* ait Auctor. Charta ita ſe habet.

In nomine ſanctę & individuę Trinitatis Ego Arnoldus *Dei gratia Egmundenſis Abbas notum facio tam præſentibus quam futuris, quod* Werenboldus *filius Vaſtradi dedit michi tres libras & ſomis. Ea conditione, ut poſt obitum* Adelberti de Haghe *patrui ſui feudum ejuſdem A. jam dictus W. in feudum ab eccleſia poſſideat, ſi non memoratus A. heredem generaverit. Quod ſi idem W. ſine filio deceſſerit, frater ejuſdem* Anſelmus *dictum feudum obtineat. Qui etiam ſi ſine filio vita deceſſerit frater amborum Vaſtradus feudum prænominatum poſſidebit. Sciendum quoque quod eadem bona Aleydis uxor dicti A. poſt obitum ejuſdem in duarium, quod* lyftoch *vulgo dicitur, obtinebit. Quod ut inviolatum & ratum permaneat præſens ſcriptum ſigillo meo & ſigillo Conventus Egmundenſis roboravi. Teſtes ſunt Yſbrandus de Haerlem.* Nicolaus *Perſyn, Wilhelmus de Egmonda, Walterus de Haerlem, Yſbrandus de Egmonda, Theodoricus de Lane, Werenboldus, Gerardus, Yſbrandus Leeff, & alii quam*

quam plures. Actum apud Egmundam anno Dominica incarnationis cIↄ.cc.xxx *nono Kal. Maji.*

cum ceteris Chriſtianis Principibus. Chronicon Schawenburgenſe quod Meibomius primus edidit *p.* 29. *Suſcitavit Deus omnipotens Ducem Brabantia, Comitem Hollandia, Comitem de Clivo, & multitudinem nobilium ultra quatuor millia abſque reliquo vulgo. Hi cruce ſignati Stedingorum terram 6. Kal. Junii per terram & aquas intrantes Stedingis eis ſuperbe occurrentibus. &c.* Albertus Abbas Stadenſis: Ann. Domini cIↄ. cc. xxxiv. *Heinricus Dux Brabantia & Florentius Comes Hollandia Brema exiſtentes contra Stedingos viriliter ſe accinxerunt tanquam contra inimicos manifeſtos eccleſiæ.*

contra Stadenſes infideles. Stadienſes habet Friſicus. Alii vocant Stedingos. Godefrid. Monach. ad Ann. 1234. *Sunt autem Stedingi populi in confinio Friſia & Saxonia ſiti paludibus inviis & fluminibus circumcincti, qui pro ſuis exceſſibus & ſubtractionibus decimarum multis annis excommunicati contemptores clavium eccleſia ſunt inventi &c. Ob quam cauſam auctoritate populi verbum crucis contra eos fuit per multas diœceſes prædicatum.* Vicini Principes a Papa quanto irarum æſtu in eos ſint concitati Gregorii IX. diploma, quod Meibomius habet in notis *ad Chron. Schawenburgenſe p.*62. oſtendit ſatis ſuperque. Et crimen non unum, quod vulgo ipſis impactum, ut ibidem verbi gratia Albertus Abbas Stadenſis: *Sicut probatum eſt ſuper eos, & per Mindenſem, Lubicenſem, Raciburgenſem epiſcopos Papæ auribus intimatum ipſi doctrina matris eccleſiæ penitus vilipenſa ipſius libertatem conculcaverunt, nulli parcentes ſexui vel ætati. Quæſierunt reſponſa dæmonum, ſimulacra fecerunt cerea, conſulentes etiam in ſuis ſpurcitiis erroneos Pythoniſſas, & quod deterius eſt omnibus, viaticum ſalutis æternæ horribilius quam deceat exprimi pertractantes &c.*

fuit quidam Abbas Isbrandus. Si is Abbas revera, non diu fuerit neceſſe eſt. Argumento eſt, quod eo anno, quo Auctor dicit obiiſſe eum, currente adhuc Septembri, Theodoricus adhuc Abbas, ut patet ex literis, quibus Simon de Haerlem teſtatur ſe ſequentia accepiſſe in emphyteuſin ab Abbate & Conventu:

In nomine Domini Amen. Quæ geruntur in tempore ne temporum effluente curriculo a memoria hominum facilius elabantur litterali ſolent apice nec non teſtium ſubſcriptione frequentius perhennari. Ego igitur Simon de Haerlem *Henrici de Diepenem filius minor annis ſigillo Tutoris mei Domini mei videlicet de Abcoude Zwedori militis univerſis Chriſti fidelibus præſentia viſuris notum facio præſentis ſcripti teſtimonio plane & publice proteſtando, quod omnem terram ec-*

 cle-

cleſiæ Egmundenſis ſitam infra limites parochiæ de Limmen uſque ad Oudeburghelane infra parochiam de Heylighelo, excepta duntaxat terra, quæ ad villicationem de Egmund & Rinninghen, & ea quæ ad Cellerarium, ad Karitatem, ad cuſtodiam, & ad hoſpitale dicti monaſterii pertinere dinoſcitur, a Venerabili viro Domino Theodorico *Abbate Egmundenſi, & ejuſdem monaſterii conventu de ipſorum unanimi conſenſu per manum dicti Tutoris mei recepi in annuum pactum jure hereditario poſſidendam, ut faciam & diſponam de ea in ampliandis redditibus & proventibus ipſius, quod meæ utilitati noverim expedire, jure tamen proprietatis ejuſdem terræ prædictis Abbati & conventui & ipſorum eccleſiæ per omnia nihilominus reſervato, ſub conditionibus inferius annotatis. Ita videlicet quod ego quinquaginta libras Hollandenſium denariorum legalium, & centum & viginti anſeres, centum & viginti gallinas prædictis Abbati & Conventui eorumque ſucceſſoribus, nulla exceptione juris Canonici vel civilis mihi ſuffragante, & qualibet excuſatione remota ſingulis annis pacti nomine meis laboribus & expenſis in ipſorum monaſterium exhibebo, & cum omni integritate perſolvam, de quibus quinquaginta libris in feſto Apoſtolorum Petri & Jacobi, vel infra octo dies proximos ſubſequentes duodecim libras in die S. Jacobi Apoſtoli vel infra octavam, XIII. libras in feſto omnium ſanctorum vel infra octavam ejuſdem viginti quinque libras annuatim, ad dictum monaſterium tranſmittam Abbati qui nunc eſt vel qui pro tempore fuerit in parata pecunia perſolvendas. Anſeres ſimiliter prædictos infra octavam aſſumptionis beatæ Mariæ virginis, & gallinas centum & viginti, ut prædictum eſt, infra feſtum omnium ſanctorum & purificationem beatæ Mariæ virginis, cum Abbas prædictus ipſas duxerit exigendas medio tempore ad nutum & mandatum ejuſdem omni excuſatione poſtpoſita perſolvam. Et dictum eſt etiam, quod ego dicta bona nec vendam, nec legabo, nec donabo, nec commutabo, nec infeudabo, nec in perpetuam emphyteuſim alicui dabo in toto vel in aliqua ſui parte, niſi hoc de prædictorum Abbatis & conventus vel ſuorum ſucceſſorum communi & expreſſa proceſſerit voluntate. Sed ea omnia cum ſuis attinentiis omnibus apud me univerſaliter, integraliter, & indiviſe permanebunt. Me vero ſublato de medio ſenior natu inter filios meos legitimos ſi quos generavero mihi ſuccedet in dictis bonis, ſub pacto & conditionibus memoratis, ac etiam inferius annotatis. Si vero filius meus me vivente deceſſerit, filius filii mei, ſiquem habuerit, legitimus mihi ſucceſſor apparebit. Et ſic ulterius hæc hereditaria ſucceſſio de filio legitimo ad filium legitimum a me deſcendentem in perpetuum perdurabit. Sed ſi aliquis ſucceſſorum meorum abſque filio legitimo mori contigerit, frater eidem defuncto ſenior & legitimus eadem linea procreatus dicta bona recipiet ſub conditionibus ſupra & infra ſcriptis, & ſic ulterius ſimiliter de filio ad filium,*

vel

vel ad filii filium, prout ſupertus eſt expreſſum, nec filiarum mearum aut ſucceſſorum meorum prædictorum aliqua in dictis bonis poterit ſuccedere vel ſibi juris quippiam vindicare. Adjectum eſt etiam, ſi ego vel aliquis ſucceſſorum meorum ſine filiis aut fratre ut dictum eſt deceſſerit, aut ſi ego vel quiſquam meorum filiorum heredum aut ſucceſſorum dictorum, ad quem ipſa bona devolvi contigerit, ſecundum formam prædictam ea vendiderimus, legaverimus, donaverimus, commutaverimus, infeudaverimus, aut aliquo modo a nobis alienaverimus, in toto vel in aliqua ſui parte, aut ſi pactum prædictum prædictis Abbati & Conventui vel eorum ſucceſſoribus non perſolverimus integraliter ſingulis annis in terminis prænotatis, extunc dicta bona cum omnibus ſuis attinentiis, & proventibus ad prædictos Abbatem & Conventum & eorum eccleſiam ipſo facto & jure ſine contradictionis obſtaculo libere devolventur, nec aliquid juris michi aut alicui heredum aut ſucceſſorum meorum prædictorum, qui tunc ſunt in poſſeſſione ipſorum bonorum ſeu ipſarum literarum retinebimus, ſed ſine contradictione aliqua eis reſtituemus ſic renuntiando ſiquid juris habuerimus in bonis prædictis. Super præmiſſis igitur omnibus firmiter & fideliter obſervandis prædictis Abbati & Conventui per manus Tutoris ſæpedicti fidejuſſores conſtitui, videlicet Dnm Theodoricum *Caſtellanum de Leyden, & Dnm* Simonem de Benthem *milites*, Johannem Perſyn *filium Domini Johannis Perſyn*, Johannem de Roſenberch, Albertum *filium Florentii, &* Gerardum Ever, *quemlibet eorum in ſolidum, ita videlicet ſi conditiones præmiſſas, ac infraſcriptas omnes & ſingulas, ego vel meus heres aut ſucceſſor legitimus non ſervaverimus, dicti fidejuſſores ad prædictorum Abbatis & Conventus vel ſuorum ſucceſſorum monitionem oppidum quod dicitur Haerlem intrabunt in ſuis expenſis ibidem manſuri & ibidem non receſſuri, niſi de prædictorum Abbatis & conventus communi fuerit voluntate, antequam de omnibus prænominatis damnis, impedimentis, & moleſtiis exinde illatis prædictis Abbati & Conventui vel eorum etiam ſucceſſoribus plenarie fuerit ſatisfactum. Cæterum dum aliquis fidejuſſorum prædictorum ipſis conſtitutorum vel conſtituendorum mori contigit, ego vel meus heres vel ſucceſſor legitimus alium fidejuſſorem habentem centum libras Hollandenſium denariorum in redditibus annuatim defuncto ſubſtituemus infra ſex ebdomadas a tempore mortis primi fidejuſſoris computandos, alioquin fidejuſſores ſuperſtites ad monitionem prædictorum Abbatis & Conventus vel ſuorum ſucceſſorum dictum opidum Haerlem intrabunt in ſuis expenſis ibidem manſuri, & inde non receſſuri donec defuncto fidejuſſori fidejuſſor idoneus fuerit ſubſtitutus. Conditum eſt etiam, quod omnes fidejuſſores prædictis Abbati & Conventui vel eorum ſucceſſoribus ſuper his impoſterum ſtatuendi inter Zipam & Moſam. erunt perſonaliter commorantes, & ſigilla habebunt propria & cognita quibus u-*

tantur communiter, per quæ convinci poterunt, quod ſint ſæpedictis Abbati & Conventui vel eorum ſucceſſoribus ad ſupradictos articulos omnes obligati. Præterea quandocunque me vel aliquem ex heredibus meis ſeu ſucceſſoribus mori contigerit, filius meus ſenior natu, vel proximus heres aut ſucceſſor meus, aliquis videlicet ad quem bona ipſa devoluta eſſe noſcuntur, eadem bona de manu Abbatis Egmundenſis, qui fuerit pro tempore recipiet & novos vel priſtinos de novo Abbati & Conventui ſæpedictis fidejuſſores conſtituet per literas ſuas patentes ſuo ſigillo, nec non fidejuſſorum, quos ſuper obſervatione prædictorum ipſe conſtituerit, ſigillis munitas, & infra ſex ebdomadas a tempore mortis anteceſſoris ejuſdem ſine protractione aliqua exhibebit. Alioquin fidejuſſores priores, quos anteceſſor defunctus eis conſtituit, ipſis erunt ad ſupradicta omnia obligati, & dictum oppidum Haerlem intrabunt ſuis expenſis, ibidem moraturi, & inde non receſſuri, donec novus ſucceſſor dicta bona de manu Abbatis Egmondenſis, qui erit pro tempore, receperit, & præſentem literam a me prædictis Abbati & Conventui traditam innovarit, & novos vel priſtinos de novo ipſis fidejuſſores conſtituerit, ſecundum formam quæ ſuperius de fidejuſſoribus eſt expreſſa. Et ad omnia & ſingula firmiter obſervanda ego Simon de Haerlem *ſæpedictus, per manum Tutoris mei prædicti quia minor annis me ipſum obligo, & etiam heredes & ſucceſſores meos prædictos prædictis Abbati & Conventui, nec non eorum ſucceſſoribus relinquo & volo eſſe obligatos, nos quoque fidejuſſores prædicti nos ſimiliter & unumquemque noſtrum in ſolidum ad prædicta omnia firmiter obſervanda obligamus fide ſuper hiis ſolemniter præſtita corporali. Ego inſuper de Abcoude* Swederus *miles tutor nominati* Simonis *per Comitem Hollandiæ deputatus me ipſum pro eodem Simone ad præfata omnia obligo pro dicto Si*mone *promittendo, quod cum ad annos diſcretionis venerit, & ſigillum proprium habuerit, quod idem ſe ipſum cum heredibus ſupradictis dictis Abbati & Conventui ſigillo proprio in præfatis omnibus obligabit. In cujus rei teſtimonium & perpetuam firmitatem ego* Swederus *miles prædictus pro eodem* Simone de Haerlem *quia Tutor ejus ſæpedictis Abbati & Conventui præſentem literam ſigillo meo & nos fidejuſſores prædicti ſigillis noſtris ex certa ſcientia contulimus roboratam. Datum ann. Domini* CIↃ. CC. XXXIX. *feria ſexta poſt nativitatem virginis glorioſæ.*

Allen den ghenen die deſen brief ſullen ſien ofte hooren leſen: Ic Simon van Haerlem *maecke kond allen luden dat ick my ende mynen nacomelingen, die erfgenaem weſen ſullen alſo van den goede, dat ick houde van den Godshuſe van Egmond verwilcoert hebbe ende verwilcoer mit deſen brieve al die pointen vaſt, ſtade, ende volcomelick te houden, die geſcreven ſtaen in enen lettre, die ick minen Heere den Abt, ende den gemenen Convent van Egmond overgegeven hebbe alſe*

alſe van den voergenoemden goeden, die mynen lieven Heere Heer Zweder *van Abcoude, alſe die doe myn borge was, mit ſynen ſegel Her* Simon *van* Benthem, Ian *van* Roſenberch, *ende* Gerrit de Ever, *daer Godt die ziel af hebben moet, Her Dirc Borchgrave van Leyden,* Ian Perſyn *Her Jan Perſyns ſoen, ende Aelbrecht Florens ſoen, alſe Borghen mit hoere ſegelen beſegelt hebben. Ende hebbe geloofft ende love voer my ende myn voorſeyde erſnaem die voorſeyde letteren mit al den pointen, die daer in ſtaen, wel ende volcomelyk te houden in allen manieren alſe die ſelve letteren houden. In oircunde ende in kenniſſe der waerheyt ſo heb ick deſen brief beſegelt mit mijnen ſegel. Gegeven in 't jaer ons Heeren* CIↃ.CCC.XXXIX. *op die Octave van onſer Vrouwen dach in September.*

occiſus eſt Florentius Comes Hollandiæ. &c. apud Cliermondt &c. Godefrid. Monach. apud Corbiam ad Ann. 1234. *Ipſo anno Comes Hollandiæ in torneamento ſuffocatur apud Corbiam in Ambianenſi diœceſi.* Apud Novimagium Albertus Abbas Stadenſis ad d. Ann. 1234. *Sed Comes Hollandiæ domum veniens in tornamento apud Novimagium eſt occiſus.* Diploma ineditum ejus habeo Ann. 1630. quo a Canonicis de Rode in feudum ait ſe accepiſſe terram de Scakerſlo, & aliud ejuſdem anni, quod donationem continet factam Nicolao Perſyn & Wilhelmo de Egmunda, & quod ita ſe habet: *Ego* Florentius *Comes Hollandiæ notum facio univerſis hoc ſcriptum intuentibus, quod omnem terram, quæ vocatur Weich, inter Odonthem & Sweene extra aggerem Putthem & Grothem, quæ ad me ſpectabat, dedi in proprietatem Nicolao Perſyn de Haerlem & Wilhelmo de Egmunda, æqua inter ipſos portione, ita ut quibuſcunque ipſi jam dictam terram dederint ad* dikandum, *ut vulgo dicitur, in proprietatem poſſideant, & jam nominatis fidelibus noſtris dedi in feodum juriſdictionem, quæ* Ambacht *dicitur, & decimam jam dictæ terræ tam majorem quam minorem Actum anno gratiæ* CIↃ.CC.XXX. 3. *Kal. Mart. apud Rhenum Catwyk feria* 2. *proxima poſt Dominicam miſericordia.* Error autem aut *ἀμνησία* quod idem rurſum Abbas ad Ann, 1238. *Wilhelmus frater Comitis Hollandiæ in tornamento interiit.* Wilhelmus Comes tum Romanorum Rex. Frater autem ejuſdem nominis Wilhelmo non fuit. Perperam etiam idem ad Ann. 1247. *Et feria quinta poſt Michaelis Wilhelmus frater Comitis Hollandiæ a quibuſdam epiſcopis & Comitibus in Nuſſia in Regem Romanorum eſt electus.* Filius fuit Comitis Wilhelmus non frater. Cap. XXXVI.

Carinam. Vox detorta aut formata a quadragena aut quarentena. Quadraginta dierum continuorum jejunium eſt, quibus non ſumebant niſi panem & aquam. Remiſſio ſeu indulgentia ab horum obſervatione vel a Summo Pontifice vel ab epiſcopo facta, ut hic verbi gra- Cap. XXXVII.

gratia. Charta apud Buchel. *ad Hed. in not. p.* 220. XL. *dies & unam carenam de injunctis ſibi peccatorum pœnitentiis miſericorditer relaxamus.* Ioan. de Ianua apud du Cange: *Carrena, & publica pœnitentia, & quadragena idem ſunt. Qui igitur iſtam primam facit, 40. diebus non intrat eccleſiam, & lanea veſte indutus, ab eſcis & potibus qui interdicti ſunt, a thoro, gladio, & equitatu illos ſupradictos dies abſtinet.* Vid. Brouwer. 2. *antiq. Fuldenſ.* 5. Inſignis certe abſtinentia. Sed non minor eorum, qui in veteri eccleſia horas diurnas nocturnaſque continuas jejunarunt XL. Valeſ. *ad Euſeb.* 5. *hiſt.* 24 Raro prorſus exemplo. Nam jejunium, quo vulgo uſi, triduanum tantum fuit. Gregor. Turonenſ. *de glor. confeſſ. cap.* 63. Fredeg. Scholaſt. *cap.* 11. Bed. *hiſt. lib.* 2. *cap.* 2. Aimoin. 1. *hiſt.* 25. Exemplo triduanæ Ninivitarum poenitentiæ. Alteſerr. *ad Gregor. Turonenſ.* 5. *hiſt.* 4.

Cap. XXXVIII. *infra clauſuras locorum ſeu grangiarum veſtrarum.* Grangia prædium, horreum. A granis quæ reponuntur ibi. Geſta Abbat. Autiſſiod. apud Labb. 1. *biblioth. p.* 591. *Ædificavit ibi grangiam lapideam miræ magnitudinis & fortitudinis, in qua jacent animalia, fœnaque & ſegetes reconduntur. Granchia* in codicillis Sueſſionenſis epiſcopi Ann. 1206. quam retulit inter probationes hiſtoriæ monaſterii S. Mariæ Sueſſionenſis Michael Germanus.

Cap. XXXIX. *in civitate Aquenſi.* Rebelli prius ſubacta, elucente inprimis eorum opera qui cruce ſignati. Abbas Stadenſis: *Anno Domini*, inquit, CIↃ. CC. XLIX. *Cruce ſignati Aquenſem civitatem longa obſidione obtinentes Wilhelmum coronaverunt, qui procedens ulterius Imperii bona, quæ poterat, occupavit.* Vid. Chron. Goudan. & Scriver. *in ej. vit.* Ioann. de Beka *hiſt. Ultraj. p.* 78.

Cap. XLII. *mitræ, aliorumque ornamentorum Pontificalium.* Et hæc ratio, ut opinor, cur primus Regalis Abbas Auctori & hic & ſupra *cap.* 32. Nam alioquin exemptum & Regalibus prædiis dotatum jam monaſterium Ann. 1138. Vid. *ſupr. cap.* 24.

Cap. XLIII. *dum nuper partes ſuperioris Alemanniæ.* Cur regreſſus ſiquis quærat, Albertus Abbas Stadenſis ad Ann. 1249. *Wilhelmus coronatus circa Rhenum aliquamdiu commorans, cum expenſas Regi congruas non haberet, in Hollandiam eſt regreſſus, & iterum poſtea ad partes Rheni rediit, & terras ſibi aliquas ſubjugavit.*

Et hæc de ſecunda ipſius Regis fortuna. Ad eam etiam referri poteſt periculum ingens, quod evaſit Rex ipſa nuptiarum nocte. Meminit Abbas Stadenſis ad Ann. 1251. *Anno Domini*, inquit, CIↃ. CC. LI. *Wilhelmus Rex duxit*

duxit filiam Ducis Ottonis de Brunſwich, & in ipſa nuptiarum nocte, ſcilicet converſionis ſancti Pauli, palatium, in quo quieverunt ſponſus & ſponſa, in Brunſwich juxta Leonem penitus exarſit ex luminis & ſtraminis incuria, corona Regis exuſta eſt, & multæ res pretioſæ. Duo ſartores, qui in conſuendis in quadam Camera ſedebant veſtibus ſunt exuſti. Rex & Regina vix evaſerunt, Regina tamen Regem, tanquam in domo eſſet notior, educente. Referri etiam ad eam poteſt victoria de Flandris, cujus itidem meminit Albertus Abbas Stadenſis ad Ann. 1253. *Comitiſſa*, inquit, *Flandriæ militiam navigio miſit Hollandiam contra Wilhelmum Regem. Sed Rex victoria potitus plurimos ex eis occidit, & innumeros captivavit, & multam inde pecuniam conquiſivit.* Non unum autem diſcrimen, quod feliciter Rex evaſit. Idem rurſum Abbas ad Ann. ſeq. *Anno Domini* CIↃ. CC. LIV. *inter Regem Wilhelmum & Colonienſem Archiepiſcopum in Nuſſia tanta controverſia ſurrexit, quod Colonienſis applicato igne valido ad domum, in qua erat Legatus cum Rege, voluit ambos incendio ſuffocare, & vix evaſerunt.*

Auctor Chronici Auguſtenſis apud Freherum ad Ann. 1251. *Wilhelmus Rex Romanorum de Comitiſſa Flandriæ glorioſe triumphat.*

cum idem Rex Friſones contra eum rebellantes &c. Idem Albertus Abbas: *Anno Domini* CIↃ. CC LVI. *Wilhelmus Romanorum Rex occiditur a Freſonibus Medemlek prope Hollandiam morantibus in loco incognito ab eiſdem ſepultus.* Perperam refert id ad annum præcedentem Guilielm. de Nangis apud Luc. d' Achery *to.* II. *Spicil. Wiliquinus qui & Guillermus Romanorum Rex a Friſonibus eſt interfectus.* Idem ad Ann. 1247. *Landegravius Rex Romanorum obiit, cui Wiliquinus, qui & Guillermus Comes Hollandiæ ſucceſſit.* Perperam etiam qui id factum quidem anno 1256. ſed initio ejus putant. Chronic. Auguſtenſ. ad Ann. 1256. *Wilhelmus Rex eodem menſe* (Januario) *in Friſia cum exercitu exiſtens a Freſonibus eſt occiſus. Qui cum ad quandam civitatem ejuſdem provinciæ veniſſet, fertur ibidem inveniſſe ſepulchrum opere mirifico conſtructum; & dum a civibus quæreret, cujus eſſet hoc ſepulchrum opere tam ſumptuoſo decoratum, dicebant quod nondum quiſquam ibi ſepultus eſſet, ſed antiqui patres illorum conſtruxerint illud præfatum, cognoſcentes, quod in eodem loco deberet Romanorum Regum aliquis tumulari. Devicta itaque & ſubjugata tota Freſia, cum jam victor ipſa terra exiret, a quibuſdam fugitivis ejus viam in arundineto latitantibus cuſpidibus occiditur, & in prædicto tumulo ab indigenis ſepelitur, anno regni nono.* Nono recte. Non nego. Sed non noni initio. Eo factum non potuit. Nam ex Archivis, quæ Hagæ Comitis, chartam habeo ab eo datam in caſtro apud Bertoldeshem Kalendis Auguſti eius anni indictione ſexta. Meminit cædis etiam Æneas Sylvius, qui poſt Pius Papa II. Anni autem non meminit. Locus interim inſignis, & dignus, qui addatur hic ex libro hiſt. Frideric.

Anno CIↃ. CC. XLVIII dicit Regni ſui primum in charta quæ ſtatim ſequitur.

III. Auſtriaci: *Inter hæc inquit, Wilhelmus Imperator, dum Friſonum contumaciam domare pergit, ab eis in prælio cæſus eſt.* Dignum dico id quod notetur, nam Wilhelmus Rex tantum vulgo non Wilhelmus Imperator ex doctrina Pontificia, quod Rex tantum non Imperator a Papa nondum adhuc coronatus. Unde & paſſim Henricus III. ſecundus non tertius, Henricus IV. non quartus, ſed tertius dictus, quod qui primus Henricus Auceps neglexerat ſuffragiis Principum contentus, & rebus geſtis glorioſior, coronam Pontificis. Sed hic veritas Æneæ Sylvio etiam excidit imprudenti. Papæ certe hic nullum jus. Ius eſt Principum non Papæ. Nihil Papa hic ad rem facit. Nec neceſſe eſt, ut benedicat. Nec neceſſe, ut confirmet. Suffragiis Principum creatus ſtatim verus eſt Imperator. Et ab eo ſtatim tempore fluunt anni Imperii. Alioquin deleantur ex albo Imperatorum & expungantur quotquot ſunt qui ante Carolum Magnum imperio potiti. Deleatur Leopoldus qui jam ſummæ rerum præeſt. Deleatur Rudolphus I. Deleantur plerique qui ei poſtea ſucceſſerunt. Nec hæc hujus aut illius duntaxat opinio eſt. Ipſe Henricus Sanctus, cui Henricus Auceps non a Papa coronatus, ſe ſecundum tamen vocat. Vid. Goldaſt. *Rational. ad to. 1. conſt. imp. p. 40. & ibid. p. 68.* Et quæſo quidni? Theodorico de Niem qui Secretarius olim Papæ & epiſcopus Verdenſis Henricus Auceps Imperator. Et ſic alibi eum vocat. Plures etiam qui ſic vocant. Contraria opinio hæretica. Et hæreticam etiam vocat Ludovicus Bavarus Imp. apud Goldaſt. *to. 1. conſt. imp p. 101. & ſeqq* De Henrico II. Paul. Langius monachus in Chron. Citizenſ. *Henricus iſte Primus appellatur ab hiſtoricis Italicis. Ipſe tamen ſemet Secundum aſſerit, ut ſyngrapha ſua, quæ Babenbergæ extat, clare indicat. Primus equidem Henricus fuit pater Ottonis Magni. Hic quia Romæ coronatus non fuit ab Italis non numeratur, & ita cum Conradis & Lothariis faciunt. Noſtrates autem hiſtoriographi Henricum memoratum Ottonis Magni patrem primum ponunt, quia in Germania ſtrenue & optime imperavit. Et ita de aliis. Plures equidem venirent rejiciendi, ſi ſolum Imperii corona inſigniti poni deberent, etiam fortiſſimi & laudatiſſimi Cæſares ſive Romanorum Reges, quod quam abſurdum foret & indignum nemo ſapiens perpendere nequit &c.* Æneam autem quod attinet quod excidit veritas imprudenti ex eo ni fallor patet, quod mox is quaſi ſui oblitus ne Regem quidem Romanorum, nedum Imperatorem vocandum cenſet eum, qui a Papa non conſecratus, ſed Regem Alamannorum tantum, defendens Papam hoc argumento, qui in actu ſolenni, cum coronandus Fridericus, qui III. ejus nominis, præpoſuerat Cardinales, duobus tantum exceptis, Regi Hungariæ Ladislao, Fridericum autem ipſum poſtpo-

ſuerat

ſuerat Cardinali, Franciſco Condulinatio Veneto, qui tum Vicecancellarius, Eugenii IV. nepoti: *Nam Friderico*, inquit, *is locus non ut Imperatori, ſed ut Regi Teutonicorum in Imperatorem electo datus eſt &c. Non enim Rex Romanorum eſt Aquiſgrani coronatus, ſed Alemannorum ſive Teutonicorum. Romani enim poſt exactum urbe Tarquinium regium nomen adeo deteſtati ſunt, ut nullus Cæſarum &c. ſe Regem appellare fuerit auſus &c. Romana igitur ſedes, minime in hoc errat, quod ante coronationem neque Imperatorem appellet, neque locum ei velut Imperatori tribuit.* Rurſum tamen mox fluctuat, & ut vulpes Æſopica dum placendi quærit viam, vitrum lambit, & ait ita: *In eo autem conſuetudini lapſa deſervit, quod Romanorum Regem Aquiſgrani coronatum appellat, quem Teutonicorum melius nominaret. Sed nulla de his rebus certa regula tradi poteſt. Nulla in rebus humanis ſoliditas. Conſuetudini omnia ſerviunt &c.* Quod porro ad Wilhelmum: tres edidit ejus chartas in favorem Trajectenſium omnes Ann. 1252. Boxhorn. *ad Velden.p.*163. Aliam habent Schotanus *in additam.ad hiſt.Friſ.* & Winſem *lib.* 6. *hiſt. fol.* 168. Ann. 1248. qua confirmat Friſiis privilegia a Carolo Magno conceſſa. Ineditas adhuc habeo chartam Ann. 1241. qua equitibus Teutonicis confert jus patronatus eccleſiarum in Valckenburch & Maſalant, chartam Ann. 1247. qua ait ſe vendidiſſe omnem terram ſuam apud Valckenburch parochianis ejuſdem loci, aliam Anni 1243. qua Richardi domicellæ, quam amitam ſuam vocat, terram Splintershove dictam pretio, quo a deceſſoribus ſuis olim pignori obligata, redimendi poteſtatem dat, ea lege, ut deinceps ſibi propriam eam habeat, aliam Ann. 1250. qua Florentii fratris meminit, & Abbati S. Trudonis in feudum Advocatiam dat eccleſiæ de Aelborch, aliam Ann. 1252. qua jus Dordracenſium & privilegia ipſorum auxit, duas alias ejuſdem anni, quæ compromiſſum ipſius continent in Abbatem S. Trudonis de decimis in Cudelſteert, Ovendrecht, Weſtſene &c. de quibus quæſtio ipſi Ultrajecti cum Capitulo S. Joannis, tres quæ concernunt Wilhelmum Dominum de Brederode, unam Ann. 1248. duas Ann. 1255. & 1256. ut & aliam Ann. 1253. qua Capitulo S. Mariæ Ultrajecti poteſtatem inſtituendi dat duos ſacerdotes in præbenda imperiali, item aliam quæ mox ſequitur. Ann. 1248.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quarto &c. obiit Dn. Lubbertus. Scribendum *tertio* non *quarto*, ſi tertio jam ſucceſſit, ut ait Auctor *ſeq. cap.* Nicolaus de Saſſenhem. Lubberti chartas ineditas, quæ ſuperſtites ex naufragio, habeo adhuc quatuor. Primam Ann. 1249. Alteram Ann. 1252. Tertiam Ann. 1253. Quartam Ann. 1262. E- Cap. XLIV.

tiam in ejus gratiam Wilhelmi Regis diploma. Quod ex tabulis Egmundenſibus ſimiliter conſervatum. Operæ pretium ut addam hic :

Ego Lubbertus *Dei permiſſione Abbas monaſterii Egmundenſis notum eſſe volo præſentibus & futuris omnibus ad quos pervenerit notitia literarum præſentium, quod communicato totius Capituli mei conſilio & conſenſu propter evidentem eccleſiæ noſtræ neceſſitatem, eo quod aggeres noſtros apud Hargle videlicet & Schage per violentiam tempeſtuoſi maris irruptos & dirutos lamentabiliter nos oportuit reparare, tertiam partem decimarum novalium, quæ Rotlandi vulgariter appellantur, a terminis eccleſiarum de Voerhout, de Noertghe, & de Saſnem ad nos pleno jure pertinentium, uſque ad medietatem ſylvæ, quæ* Allarts rot *dicitur, & a ſalſo mari uſque ad flumen dictum* Leythenmere, *excepta decima noſtra in Brouck apud Saſnem, quæ jam exculta ſunt aut in poſterum excolentur, mediante quadam ſumma pecuniæ contuli Theodorico filio Remboldi de Haerlem in feudo habendam, ita videlicet ſi idem Theodoricus filios habuerit vel filias de legitima uxore ſua Hadewigh, quam nunc habet, quicunque filiorum ſuorum major natu ſuperſtes fuerit, vel ſi filiorum ipſius de hac conjuge nullus ſupervixerit, quæcunque filiarum ſuarum de hac ſimiliter conjuge ſuperſtes fuerit, ſimili modo prædicta bona in feudo habebit. Sed ſi filius ſuus vel filia de conjuge ſua memorata, quicunque vel quæcunque major natu fuerit ſuperſtes, ad quem vel ad quam, ſicut prædictum eſt eadem bona in feudum habenda pervenerint, filios habuerit vel filias de legitimo thoro, filius ejus major natu tamen vel filia prædicta bona ſimpliciter in feudo habebit. Qui vel quæ ſi ſine filio obierit, ſæpedicta bona ad filios vel filias, ſi quos vel quas de priore legitima conjuge ſua habuerit, quemadmodum prædictum eſt, per omnia in feudo habenda convertentur. Si vero prædictus Theodoricus vel ſui legitimi ſucceſſores in prædictis bonis aliquam ſuſtinuerint moleſtiam vel injuriam ego meique ſucceſſores eum eoſque de hoc ſervabimus indempnes. Ut autem hoc ratum maneat & firmum in perpetuum præſens ſcriptum meo ſigillo, ſigillo quoque Conventus mei roboratum ipſi contuli ad hujus facti teſtimonium, ſi neceſſe fuerit præſentibus vel futuris exhibendum. Datum Ann. Domini* CIↃ. CC. XLIX. *in vigilia ſancti Petri ad vincula.*

Ego Lubbertus *Dei permiſſione Abbas Egmundenſis notum facio præſentibus & futuris omnibus ad quos pervenerit notitia literarum, quod occaſione debiti, quo* Alardo *filio Gretæ tenebar obligatus in ducentis videlicet libris per conſenſum Capituli mei vendidi* Arnoldo de Egmunda *fratri meo &* Weremboldo *ex Haghe pro centum libris omnem terram noſtram inter Wincmerſwethe, ubi juriſdictionis noſtræ terminus eſt, & Gotloſenhuſen infra aggerem & extra aggerem ſitam, præter eam quæ a nobis in feudo habetur, & exceptis ſcopulis ip-*

ſi

ſi terræ conterminus, excepto etiam ſi adhuc in poſterum terram aliquam adepti fuerimus ibidem. Ego itaque ſecundum quod debui terræ memoratæ proprietati renuncians prædicto Arnoldo *&* Weremboldo *contuli eam jure proprietario deinceps poſſidendam præſentium teſtimonio literarum. Quibus ad hujus facti evidens teſtimonium ſigillum meum, nec non ſigillum Capituli mei appendere curavi. Actum & datum apud Egmundam Ann. Dni* CIↃ.CC.LII. *in vigilia Domini Circumciſionis.*

Ego Lubbertus *Domini permiſſione Abbas Egmundenſis notum eſſe volo præſentibus & futuris omnibus præſentes literas inſpecturis, quod* Weremboldo *ex Haghe præſentium conſervatori in bonis ſuis, quæ a nobis in feodo habere dinoſcuntur ad tempus, exceptis illis, quæ emit erga Dominum* Theodoricum de Laen, *adhibito cuncto mei conſilio feci gratiam ſpiritualem in hunc videlicet modum. Si jam dictus* Weremboldus *ex contractu legitimo filium habuerit vel filias ſuperſtites, vel filios filii ſui poſt ipſum, eadem bona in feudum habebunt, ita ut ſemper in eiſdem bonis ſuccedat junior ſeniori. Quod ſi nec ille ad quem eadem bona per ſucceſſionem legitimam fuerint devoluta filium habuerit ſuperſtitem de legitimo thoro vel filiam, qui vel quæ in prædictis bonis ſibi legitime ſuccedat, ſimili modo conceſſi ſuis legitimis filiabus, verum tamen ipſa bona ad filios ipſius non poterunt pervenire, quamdiu de filiis vel filiabus filiorum ipſius de legitimo thoro aliquis fuerit ſuperſtes. Quod ut habeatur certum & permaneat firmum præſens ſcriptum ſigillo meo, nec non ſigillo Capituli mei communitum Weremboldo contuli memorato. Datum Ann. Domini* CIↃ.CC.LIII. *in die ſancti Andreæ apud Egmundam.*

Lubbertus *Domini permiſſione Abbas Egmundenſis univerſis præſentia viſuris Salutem & ſinceram in Domino karitatem. Præſenti ſcripto publice & ſimpliciter proteſtamur, quod nos devotionem* Arnoldi *de Egmunda militis fratris noſtri, quam circa nos & eccleſiam noſtram gerere comprobatur, grato proſequentes affectu, ut reddatur devotior ex devoto, per conſenſum noſtri Conventus ipſi* Arnoldo *ejuſque heredibus hoc concedimus ex gratia ſpeciali, quod ipſo* Arnoldo *viam univerſæ carnis ingreſſo ſenior filius ejuſdem legitimus, ſi filium legitimum habuerit, alioquin ſenior filia ejuſdem legitima ipſi ſuccedet libere in omnibus bonis, quæ a nobis & noſtro monaſterio Egmundenſi tenet in feodo. Et ſic ſucceſſio de herede in heredem, quamdiu de filiis aut filiabus ipſius legitimis de eorum quoque vel earum filiis vel filiabus legitimis aliquis vel aliqua ſuperſtes fuerit, perpetuo perdurabit. In cujus rei teſtimonium & perpetuam firmitatem præſens ſcriptum noſtro noſtrique Conventus ſigillo fecimus communiri. Datum anno Domini* CIↃ. CC. LXII. *in vigilia beati Jacobi.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Wilhelmus *Dei gratia Romanorum Rex & ſemper Auguſtus univerſis Chriſti & Imperii fidelibus gratiam ſuam & omne bonum. Noſtra regia Celſitudo provide ponderans in ſingulis noſtris fidelibus obſequioſa merita & affectum ad ipſorum promotionis ſubſidia ſe conſuevit liberaliter inclinare, ut tanto ſit ipſis animus ferventior obſequendi, quanto nobis liberalius honorati. Et ut fidelium noſtrorum indemnitati a nobis & a noſtris ſolertius caveatur, & ipſorum provideatur commodis & quieti, ad id eorum nos ſervitia & probitatis vita ſollicitant & inducunt. Sane cum Venerabilis vir* Lubbertus *Egmundenſis eccleſiæ Abbas dilectus & familiaris noſter pro Romana eccleſia, Imperii, & noſtris negotiis multo ſubdidit ſe labore, nec perſonæ diſcrimen fidei zelo ſuccenſus vitaverit, ac ſubierit grandia pro eccleſia ſancta & nobis onera expenſarum, volentes eccleſiam ſuam propter ipſum, & eum in ipſa quantum poſſumus honorare, ut inter nos & noſtros ſucceſſores, dictum Abbatem & ejus eccleſiam de cætero nulla ſuſcitetur materia quæſtionis a quovis, præmiſſo Abbati viginti menſuras ordei, quæ Hunt vulgariter appellantur, de decimis noſtris in Texele, tam bonis ſicut de ipſa decima poteſt tricari, & noſtris Nunciis vel Dominis terræ de prædictis decimis aſſignantur, ad menſuram de Haerlem contulimus annuatim eidem & monaſterio Egmundenſi perpetuo in feſto ſancti Remigii aſſignandas. Quas menſuras ordei univerſas Nuncii noſtri vel Domini terræ ad navem dicti Abbatis & eccleſiæ duci facient ſumptu noſtro vel Dominis terræ ad locum ubi eadem navis prædicta inſula poteſt commodius applicari, fraude & dolo ſublato in omnibus his præmiſſis. Si vero quod abſit per negligentiam Nunciorum noſtrorum ſeu Domini terræ dictum ordeum ſuo tempore ipſi Abbati & ejus eccleſiæ non fuerit perſolutum, ſex Nuncii Abbatis & eccleſiæ ad hoc deputati tam diu in noſtris vel Domini terræ manebunt expenſis, quouſque ipſum ordeum ſæpedictum plenarie perſolvatur. Idemque Abbas nomine ſuo & eccleſiæ præfatæ renunciavit præciſe medietati oppidi de Almere, ſicut cum Simone de Haerlem nobili viro Nuncii noſtri ſunt pacti theloneo ac denariis medii loci ejuſdem noſtris uſibus annue deputandis. Quorum redditus incipiemus percipere intrante Majo proxime nunc futuro. Adhæc ut idem Abbas, quem commendant acta magnifica, virtutes glorificant & merita, quibus ſtrenue Aquiſgrani negotia Imperii & noſtra feliciter & laudabiliter conſummavit, præmium laudabile conſequatur, terram in Norighe, quæ Abbatis campus dicitur, ad ipſam eccleſiam pertinentem ad opus ejuſdem & ejus eccleſiæ, quam detinuimus aliquot annos, modo libere reſignamus in privilegium ſpiritualis amoris, quem ad ipſum Abbatem & ſuam eccleſiam gerimus indefeſſe, in ſignum etiam devotionis inſigne omnes traditiones, libertates, & immunitates factas*

ctas & conceſſas a progenitoribus noſtris eccleſiæ memoratæ gratas habemus & ratas, ac omnia bona ipſius eccleſiæ cum villis, mancipiis, eccleſiis, decimis, poſſeſſionibus, pratis, paſcuis, nemoribus, aquarum diſcurſibus, quæ poſſidet in præſenti, aut in poſterum dante Domino juſtis modis poterit adipiſci, ſerenitate benigna liberaliter innovamus, & præmiſſa omnia cum favore Florentii Kariſſimi fratris noſtri ſub noſtra protectione ſyncera recepta auctoritate Regia patrocinante eccleſiæ perpetuo confirmamus. Nulli ergo ſucceſſorum noſtrorum in Comitatu Hollandiæ aut ex fidelibus Imperii hanc noſtræ conceſſionis, donationis, innovationis, protectionis, ſeu confirmationis paginam infringere, vel ei auſu temerario audeat contraire. Siquis autem hoc attemptare præſumpſerit indignationem noſtræ Regiæ Celſitudinis ſe noverit incurriſſe. Ut autem hæc omnia permaneant inconvulſa & illibata juxta voluntatem memorati fratris noſtri præſens ſcriptum fecimus ſigillo noſtro Regio communiri. Actum & datum in Curia noſtra magna Aquiſgrani anno gratiæ CIↃ. CC. XLVIII. *Regni noſtri anno primo, Nonis Novembr. Indictione ſexta.*

dedit villicationem de Rynegom. Id eſt, Præfecturam. Villicus idem quod Cap.
Prætor, idem quod Præfectus. *Villicus de Haerlem*, id eſt, Prætor de XLV.
Haerlem in charta Wilhelmi Regis Ann. CIↃ. CC. XLV. Iuvenal. *Sat.* 6. *Pegaſus attonitæ poſitus modo villicus urbi.* Charta Henrici V. apud Goldaſt. 1. *conſt.imp. p.* 54. *Ann.* 1110. *Comitatus, monetas, teloneum, mercatum, Advocatias, omnia jura Centurionum, id eſt, villicorum. Meyer* dicitur infra *cap.* 68. *Meyer a Major.* Major idem quod Præfectus, ut Major Rupellæ, Londini &c. *Meyery*, Præfectura, ut *Meyery van den Boſch.* Vid. *lib* 4. *de Nobilit. cap.* 2. Cæterum Nicolai aliam habeo adhuc chartam, quæ nec hactenus adhuc viſa: *Nicolaus Dei gratia Abbas Egmundenſis univerſis præſentia viſuris Salutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra, quod nos per conſenſum Conventus noſtri Emezam quondam filiam Rudolphi & Hildegardis, Fridericum & Gerardum dictæ Emezæ filios, Sophiam & Agnetem filias ejuſdem, miniſteriales eccleſiæ noſtræ ad petitionem Domini Hugonis de Riedwyk militis dilecti noſtri mediante quadam ſumma pecuniæ manumiſimus, & perpetuæ libertati donamus, niſi forte poſtmodum priſtinæ ſe ſubmittant conditioni. In cujus rei teſtimonium & munimen præſens ſcriptum ſigillorum noſtrorum fecimus appenſione communiri. Datum anno Domini* CIↃ. CC. LXVI. *in die beati Lucæ Evangeliſtæ.*

in parlamento quod habebat adverſus Gheje. Notum quid Parlamentum. Cap.
Idem quod Comitia, quod conſeſſus, quod diæta, quod mallus. De XLIX.
diæta Chron. Ottizenſ. ad Ann. 1252. *Habuit quidem eam ob rem plures convocationes ſive diætas regni & Principum.* Idem ad Ann. 1471, *in diæta*

regni

regni & inclyto Principum conventu &c. A *Parler* Parlamentum. *Parlamentum* colloquium. Colloquium ſcilicet de re quæ alicujus momenti. Io. de Ianua: *Colloquium , quod vulgo dicitur Parlamentum.* Idem dixi quod mallus. Caroli Magni Capitulare *lib. 7. cap. 96. Ad mallum venire non tardet unum circa aſtatem & alterum circa autumnum.* Unde & *mael* pro convivio, quod de re etiam maxima olim veteres Germani in convivio conſultarent. Tacit. *de morib. Germ. Sed & de reconciliandis invicem inimicis, & jungendis affinitatibus, & adſciſcendis Principibus, de pace denique & bello plerumque in conviviis conſultant.*

Infra cap. 69. ordinata fuit adhuc una alia dieta ad tractandum de arbitrio fiendo inter Abbatem Egmundenſem & Dominum ae Egmunda.

Anno Domini 1304. &c. *obiit Florentius Abbas.* Etiam hujus adhuc habeo ex ruina Egmundenſi ſuperſtites tres chartas, primam Ann. 1282. alteram Ann. 1292. & tertiam Ann. 1291. qua Gerardo van Velſen quædam in feudum dat:

Allen den ghenen die deſe letteren beſien of horen leſen, Ick Florens *Abt van Egmonde doe groeten alle die ghene, die deſe tegenwoordighe letteren ſien of hooren lesen, ende doe hem condt, dat Heer Florens van Rodenborch die tiende, die twiſke Ermſdorperlant legt, ende tuſſchen Heren Niclaes lande van Catſe, ende tuſken den Ryn ende Vrieſmacrlant, hout van den Godshuſe van Egmonde te leene, die Zuden oock gaet aen Widricxwere, alle tiende, coorntiende, ende ſmaltiende, en oft dat ſaecke ware dat Heer Florens ſtorve ſonder erſſoen, dat die tiende op ſine dochter Liſebethen quam, die hy wan by Heeren Willams dochter van Foreyſt, ende ſtorve die voorſeyde Lyſebeth ſonder erſſoen, dat die tiende weder op dat Godshuys van Egmont quam ſonder enich wedertale. In den jaer ons Heeren* CIↃ. CC. LXXXII. *op S. Gallen dach.*

Nos Florentius *Dei permiſſione Abbas, Prior, totuſque Conventus monaſterii beati Adalberti de Egmunda notum facimus univerſis tam præſentibus quam futuris pure & ſimpliciter proteſtando, quod nos ad inſtantiam* Gerardi *filii Domini Arnoldi bonæ memoriæ dicti de Egmunda militis, quendam campum, qui vulgariter Teutoniceque nuncupatur Wordt, jacentem verſus orientem de Winnemerſwoude extra aggerem, ſuper quo noſtri monaſterii prædicti exſtitit idem G. feudatalis, quitum clamavimus a jure feudali prædicto in perpetuum, ipſi G. dictum campum in proprietatem abſque ulla in poſterum reclamatione recognoſcendo. Ita quod ipſe G. eodem campo tanquam proprio libere & pacifice debeat gaudere præſentium noſtrarum teſtimonio literarum. Actum & datum Anno Domini* CIↃ. CC. XCII. *feria ſexta poſt Dominicam Lætare.*

Florens *van der genaden Goeds Abt des cloooſters ſinte Aelbrechts van Egmonde allen den ghenen die deſe letteren ſien ſullen ofte hooren leſen Saluit in onſen Heere. Ghi ſult dat weten, dat wi gegheven hebben in rechten lienwairde*

onſen

onſen lieven ende onſen ſonderlingen vrient Gheraerde van Velſen, *die deſe letteren hout den ouden coerntiende, ende den ſmallen tiende van Hillenghom, ende Halff Heeren Willems lien* Veren Steyncken *ſone, dat in der Wike leghet, ende al* Veren Liſen lant *van Zaenden, dat oock in der Wike leghet vrylikee ende ruſtelike van ons in rechten leenwairde, alſt voergeſeit is, te beſitten, ende hebben oec him dat mede gegheven, wair dat ſake dat die* Gheryd van Velſen *voerſz. ſonder erfſoen ſtorve, dair dat lien op comen ſoude, dat Godt ommer keren moet, ſo ſel dat voergeſchreven lien comen op ſine outſte dochter. In orconde dere lettere geveſticht mitter veſtinghe ons ſegels. Deſe lettere waren gegheven in ons Heren jare* CIↃ. CC. *ende* XCI. *in der vigilie der Apoſtelen ſinte Pieters ende ſinte Pauwels.*

in loco qui Paradiſum dicitur. Paradiſus templi atrium, quod deam- Cap. I.
bulatoriis & porticibus junctum, quale adhuc Ultrajecti ante templum Dominicum. Leo Oſtienſis *lib. 3. cap. 27. Fecit & atrium, quod nos Romana conſuetudine Paradiſum vocamus.* Anaſtaſ. in S. Paulo Papa: *Fecit autem in atrio ante turrem S. Mariæ ad Gradus oraculum &c.* Aula etiam alibi, cui ſua περιαύλια, ut ad Paulum Silentiarium notat Car. du Freſne *n. 23.* Etiam *Garſonoſtaſium*, quia ibi de plebe pueri, famuli item, & pediſſequi heros ſuos exſpectabant. Idem *ibid. n. 71.* Cœmeterii etiam uſum præſtitiſſe id nonnunquam ab eodem obſervatum *gloſſar. in Paradiſus.*

Johannes Comes Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ. Patre Iohanne, matre Adelheide Wilhelmi Regis ſorore natus (cujus chartam adhuc habeo Ann. 1283. *Aleydis quondam uxor D. Joannis de Avennis notum facio univerſis præſentia viſuris &c.*) fratrem habuit Guidonem epiſcopum Trajectenſem, quem Wilhelmus Ioannis filius patruum ſuum vocat in charta Ann. 1318.

Hic Comes habuit fratrem Guidonem. Non fratrem, ſed patruum. Gui- Cap. LIII.
lielm. de Nangis apud d'Achery *to. 11. Spicileg. ad Ann. 1303. in ſin. Guillermus Johannis Comitis Hannoniæ filius & Guido Trajectenſis epiſcopus ejuſdem Guillermi patruus contra Flandrenſes, qui magnam partem Gellandiæ* Zelandiæ.
occupaverant progredientes in prælio ſunt devicti. Fratrem habuit Johannem Dominum de Beaumont, quem rogat, ut ſigillum ſuum apponat chartæ Ann. 1316. qua vaſallum ſuum recognoſcit & Caſtellanum Zelandiæ Gerardum Dominum de Voirne, *Rogantes*, inquit, *fratrem noſtrum dilectum Johannem de Haynnonia Dominum de Beaumont, quatenus ſigillum ſuum una cum noſtro præſenti pagina apponi faciat &c. Et nos Johannes de Haynnonia Dominus de Beaumont prædictus ad rogatum Domini & Fratris noſtri Comi-*

tis antedicti &c. Guido ipſe diſerte eum vocat nepotem ſuum in charta Ann. 1309. qua excommunicationis ſententiam in Weſtfriſios pronuntiat, ſi fidem Comiti datam fallant.

Mariam, quam in uxorem accepit Gisbertus Dominus de Yſelſteyn. Rurſum error hic non ferendus. Non accepit Gisbertus ſed ejus filius Arnoldus, Arnoldus ſcilicet Arnoldi nepos, qui frater fuit Gisberti aut Giſelberti de Amſtel Florentii Comitis percuſſoris & conjurationis rei. Charta hactenus nondum viſa Ann. 1308. *Wi* Willam *Grave van Heynegouwen &c. maken condt &c. dat wi om bede eens Eerſamen Vaders ons liefs Heeren ende Oems Heeren Guys by der genaden Gods Biſſchop van Utrecht, ende om bede ende verſoeck goeder lude onſer vrienden Giſebrecht van Yſelſteyn ſulcke gratie gedaen hebben, dat wi hem verliet hebben ende gegheven hebben, ende geven van ons te houden te liene 't Huys te Yſelſteyn, ende al dat goet dat Haer Aernd van Amſtel ſyn vader van onſen Ouders Graven van Hollant wilen helt te leene, ende dat dien Giſebrecht van ſinen vader voerſz. anecomen is in ſulcker manieren, dat wi Aernoude ſinen ſone met dien Giſebrecht ſinen vader voornoemt die geſaemde hant van dien huſe ende van dien goede voerſz. verliet ende gegheven hebben van ons ende van onſe nacomelingen te houden in der vorme, die hier volget, dat waer dat ſake dat die Aernoud ſtorve voer Giſebrecht ſyn vader voerſz., dat die kinder die hi het ende gewonnen hadde bi Joncfrouwen Marien onſer nichten ſinen wive, dat ſi dat voerſz. Huys ende goet van ons ende onſen nacomelingen ſullen houden ten rechten liene &c. Gegheven toit Aken opten dertienden dach int jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. *ende acht.* Charta Ann. CIↃ. CCC. XVI. *Wi Guido bi der genaden Gods Biſſchop van Utrecht doen kondt allen etc. dat wi Marien onſe dochter Heeren Arnouts wyf van Yſelſteyn Ridders gegheven hebben ende gheven mit deſen brieve &c.*

quod ſub arbore ante lapideam domum. Sub dio olim jus dictum, cœlo libero & aperto, opaco tamen, ne officeret vel calor, vel Solis ardor. Sic ſub tiliis in cimiterio S. Joannis Ultrajecti, ut ex publico inſtrumento dixi *lib. de jur. glad. cap.* 40. *p.* 669. *dat 't vonniſſen geweſen by den Schepenen van Achtienhoven* (hæc ipſiſſima ejus verba) *de ghene die deſelve jegen geweſen wert altyt beroepen hebben voor den Prooſt van ſint Jans Leenmannen op ſint Jans Kerckhof t'Utrecht onder de linden, ende voor geen ander rechter, daer ſy tuygen gehengeniſſe af hebben.* Charta Ann. 1403. *Aelbrecht &c. Doen cont allen luyden, dat wy om menighen trouwen dienſt wille, die onſe getrouwe Stede van Muyden onſe Voervaderen ende ons tot vele tiden gedaen heeft, ende noch of God wil doen ſal, der ſelver onſer Stede voerſz.*

ge-

ghegeven hebben endegeven mit deſen brieve alſulcke punten van recht als hier nageſchreven ſtaet. Eerſt alle recht te houden buten huſe, opter ſtraten, of op die brugge, ende te beginnen voor middach &c. Nec ſub dio tantum judicia. Etiam ibi Comitia. Annales rer. a Pipino geſtar. ad Ann. 767. *Biturricam veniens conventum more Francorum in campo egit.* Annal. Bertinian. ad eund. Ann. *Ibi Synodum fecit cum omnibus Francis ſolito more in campo.* Etiam apud Romanos *l. 7. ff. de manum vind. l. pen. ff. de juſt. & j.* Tacit. *annal. 1. Tum primum comitia e campo ad patres tranſlata ſunt.* Acta SS. Coſmæ & Damiani: ταῦτα ἀποφηνάμενος δρομαῖος ὑπεξῆλθε τὸ στάδιον, *Quam ſententiam cum tuliſſet, feſtinans ſtadio exceſſit.* Paſſio S. Savini apud Baluz. 2. *miſcell. 3. Poſtera vero die juſſit ſibi Venuſtianus vir clariſſimus tribunal parari in medio foro.* Verum temporis progreſſu vel ob ſolis ardorem, vel ob vim tempeſtatis, aut pluviarum, aut frigoris, quæſita ad id loca, ad quæ & tutus acceſſus (nam recuſari poteſt locus, aut infeſtus, aut turpis *l. quid tamen §. pen. ff de recept. qu. arb. rec. c. ex parte ext. de appell. c. cum R. Canonicus x. de pot. & off. jud. del. c. accedens x. ut lite non conteſt. c. cum locum x. de ſponſal.*) & quæ tectis munita. Et primum quidem templa, templorum porticus, atria. S. Cæſar. *homil. 8. Quanti enim nunc in plateis vel in atriis Baſilicarum aut litibus aut negotiis vacant.* Deinde autem ne quid fieret in loci divino cultui deſtinati injuriam, domus exſtrui ad id juſſæ. Etſi ſtatim non ubique id tam exacte obſervatum. Caroli Magni Capitulare Anni DCCCIX. §. 25. *Ut loca ubi placita eſſe debent bene reſtaurata fiant, ſicut ore proprio diximus, quo in hyberno & in æſtate ad placita obſervanda uſus eſſe poſſit.* Ludovici Pii Ann. DCCCXIX. *Mallus tamen neque in atrio neque in eccleſia ejus habeatur &c. Volumus itaque ut domus à Comite in loco, ubi mallum tenere debet, conſtruatur, ut propter calorem ſolis & pluviam publica utilitas non remaneat.* Add. Car. Calv. Capit. *tit. 38. c. 7.* Abuſi eo non obſtante eccleſiis adhuc diu. Convivia in iis inſtituta. Inſtituta colloquia, Comitia, mercatus, nundinæ. De quo toties querelæ. Imo ibi & turpis quæſtus & meretricum coitio. Unde & prohibitio tam crebro olim repetita. Ex Actis Ultrajectinis Ann. 1403. *opten heyligen derthien avont: Voert gebiet de Raet den lichten wiven, dat ſi 's avonts ende ſnachts niet en gaen op enigen Kerchoven binnen der Stadt, ende onreynlicheyt daer driven, ende dede ymant daerenboven, die zoudmen rechtevoert in 't vleyſchuys leggen.* Add. Baluz. *ad Lup. Ferrar. p.* 516. Chapeavill. *hiſt. Leod. to. 3. in Gerard. Groesbec. cap.* 20. Olim autem cum ſub dio & in campo judicia ſignis locus ut agnoſci poſſet etiam debuit denotari. Unde & *mallus a mahl. Mahl* idem quod ſignum. Signum autem

Add. Socrat. de Oreſte Præfecto Alexandriæ 2. *hiſt.* 13.

Roger. Hoveden. *Prohibuit idem Abbas, nequis in eccleſiis vel atriis earum venderet & emeret quidquam, vel placitaret.*

Placitum alii a *placet* quod quicquid placuit ibi habet vim. Alii deducunt contra a Germanico *Plaets*, quod ruri vulgo & in campo. Reinec. ad Anonym. Poet ad Ann. 777

aut

aut lapis, aut arbor, aut tignum, aut crux etiam cum gladio. Vid. *ſupr. cap.* 30. S. Rembertus in *vit. S Anſcharii cap.* 16. *Quadam namque vice ipſe in quodam ſedebat placito ſcena in campo ad colloquium parata.* Charta Bertoldi Leucorum epiſcopi apud Perardum: *Acta ſunt hæc quando fuit placitum de Abbatia inter Dominum Bertoldum & Dominum Brunonem epiſcopos in Dodonis curia juxta quercus.* In Suecia fuit locus non longe ab Upſalia incluſus ſaxis duodecim. Gryphiand. *de Weichbild. Saxon. cap. 66. n.* 5. In Friſia Orientali prope Auricam Upſtalbomus. Locus dictus ſic ab arboribus olim admodum celebris. Ubb. Emm. *lib.* 2. *& lib.* 13. *rer. Friſ.* Unde & leges prodierunt, quæ a loco Upſtalbomicæ, & quas primus Sibrandus Siccama evulgavit cum notis. Judex porro ad id ſignum ſeu crux eſſet ſeu aliud quid, præſtabat juſjurandum, & quidem manu exſerta. Unde & ipſum judicium etiam dictum *ein Haudmahl.* Gloſſ. *ad Specul. Saxon. lib.* 1. *art.* 51. Gryphiand. *d. loc.*

Ante domum lapideam. Raræ ejuſmodi olim domus. Pleræque erant ligneæ. Stramentis aut cannis tectæ, ut dixi de eo latius *lib.* 4. *de Nobilit. cap. pen.*

Vid. *lib.* 2. *de Nobilit. cap.* 38.

tria judicia ſermone vulgato dicta gadinghen. Scripſiſſem *gedinghen* (nam *Dingh* idem quod judicium, unde & *dinghen*, *in recht dinghen*, *de ſaeck voldinghen &c.*) ſed poſtquam legi & inveni in inſtrumento tranſactionis, de qua agitur hic in textu, expreſſe etiam ſic ſcriptum, nihil prorſus mutavi. Inſtrumentum ſe habet ita.

Hem allen die deſen brief ſullen ſien of horen leſen. Ick Wauter van Egmonde *make cond ende kenlyck, dat ic van dien twye tuſſchen den Abt* Bartoud *van Egmonde aen die ene ſide ende my aen dander ſide alſe van den goede van Egmonde by rade mire vrienden mi hebbe gegeven in die hant Heren* Hugo *den Prior van Egmonde, Heren* Gerard van Heemskerck *ener Ridder*, Johanne van Perſyn *den oudſten*, Wouter van Wyc, *ende* Dideric van Rolland *hare ſeggen te volgen ende te houden. Die hoer ſeggen hebben geſeyt alſe hier nae geſchreven ſtaet. Ende in't eerſt is hoere ſeggen aldus. Datmen in den boeme voor dat ſteenhuys houden ſal drie gadinghe 's jaers. Voort waert dat ſake, dat daer enich man geſlagen worde binnen den dorpe, ſo ſouder Wouter ic die voergenoemt ben comen, ende vragen den Abt, wanneer dattet den Abt goet docht, datmenre over rechte, ende ſal den Abt bidden dat hy daer over ware. Ende waert dat ſake dat die Abt niet 't huys en ware, ſo ſoude ic den Prior aenſpreken, alſo hy myn te ſitten, ende dat recht van den dooden manne ſal weſen voor 't naeſte huys van den Dorpe voor die bregge. Ende voort ſo en ſal ic niet rechten over des Godshuys mannen, dan van dootſlagen ende van rechten.*

Voort waert dat ſaecke dat die Boden van den Hoeve miſdaden in den Dorpe, dat ſoude ic ofte mynen Bode den Abt ſeggen, dat hy dat verbeteren doe binnen alſulcken tyt, alſe redelick ende mogelick is. Ende dade den Abt des niet, ſo ſoude ic dat berechten. Voort van den Scoute ſo ſal ic drie man kieſen, ende van dien drien, ſo ſal de Abt enen kieſen Scoute te weſen, welc hy wil, ende elcken man recht te doen. Ende waert dat enich man quam die recht begeerde van des Godshuys mannen ofte van des Godshuys boden, ende die Abt ſeyde dat hys niet doen woude, noch en mochte, ſo ſoude icks doen. Ende waer dat ſake dat den Abt enich rechts braecke, of ſynen Bode in den Dorpe. of waer dat waer, daer ſoude ic hem comen te helpen, alſe ic ſculdich ben te doen tot ſynen rechte. Ende dit ſelve ſel my d' Abt weder doen, waer icks begeere tot myn recht. Ende dat hier geſchreven ſtaet, dat ſal dueren tot mynen leven ende niet langher. Op dat dit vaſte ende ſtade blive ende ongebroocken van my ſo heb ic myn ſegel gehanghen aen deſen brief. Gegheven ende gemaeckt tot Egmonde int jaer ons Heeren CIↃ. CCC. *ende* XII. *op ſinte Simons ende ſinte Iuden dach tweer Apoſtelen.*

Porro Abbas Bertholdus. Inſtrumenta quæ ipſum tangunt adhuc duo inedita:

Wy Bertoud van Oy *by der genaden Godts Abt van Egmonde doen kont allen luyden, die deſe letteren ſien ſullen of hooren leſen, dat wy verleent hebben* Machtelt *Dircx dochter van Rollant die* Rottiende, *die Dirc haer vader van ons helt in deſer manieren, dat deſe voerſeyde* Machtelt *erven ſal deſen tiende op haren witachtigen ſone, die outſte is, ende hadde ſy ghenen ſone, op hare outſte dochter, ende ſtorve die outſte dochter ſonder kint, ſo ſel deſe tiende comen op die ander dochter daer naeſt. Ende welck haer van Machtelde kinder voergenoemt deſen voerſeyde tiende leſt in die hant heeft, die ſelle erven op ſijnen witachtigen ſoon in rechter lienweer, ende anders niet. In oerconde deſe letteren beſegelt mit onſen ſegel. Ghegeven int jaer ons Heeren* CIↃ, CCC. XVII. *des anderen daegs na Pinxſterdach.*

Wy Gerrit van Heemskerck *Ridder,* Wouter van Egmont, Florens van Adecke, *ende* Wouter die Vrieſe *maken kondt ende kenlick allen luden, dat* Mechtelt Dircx *dochter van Rollant quam mit haren rechten mombaer* Simon van Teylingen *voor den Abt* Bertoud *van Egmont, ende hem opgaf den* Rottiende, *ende allen recht, dat ſi daer ane hadde, ende quytſcout alle die brieve, die ſy ende haer ouders tot deſer tyt toe daer af gehadt hebben, ende dat deſen voerſz. Abt* Bartoud *hoer weder verlient heeft deſen voergenoemden tiende in ſulcker manieren, alſe hare brief houdt, die deſe Abt* Bartoud *voorgenoemt haer daer op gegeven heeft. In oerconde deſe letteren beſegelt mit onſen ſe-*

gellen. Int jaer ons Heeren CIↃ. CCC. *ende* XVI I. *des anderen daegs na Pinxterdach.*

Cap. LIV. *uxor fuit Guida filia D. Giſberti de Yſelſteyn.* Non *Guida* ſed *Maria*, ut dixit *cap. prac.* Et aut ipſe egit hic oſcitanter aut ejuſdem librarius. Sic & paulo poſt infra; *Igitur poſt mortem Arnoldi Patris Giſberti de Yſelſteyn*, Codex Friſicus habet *fratris*. Verum neutrum admitti poteſt. Arnoldus Guidæ maritus fuit filius Giſberti. Supina hæc oſcitantia. Nec poteſt prorſus Auctor ab ea hic excuſari. Nam quid hoc eſt quod paulo poſt? *Hujus militis uxor fuit Guida filia Giſberti Domini de Yſelſteyn, mater vero ejus uxor ejuſdem Domini de Yſelſteyn etiam dicebatur Guida* &c. Guida filia Arnoldi non Giſberti de Yſelſteyn, mater vero non Guida ſed Maria fuit Guidonis filia, ut ex dictis jam patet.

Cap. LV. *& eligitur Hugo filius Menſonis.* Deceſſoris ſui Prior. Prior nulli ſecundus niſi ſoli Abbati. Et ſæpe ejuſdem ſucceſſor, ut hic Hugo ſucceſſit. In majoribus monaſteriis erat & Subprior, ut infra verbi gratia *cap. 71. Onder Prior*, ut in charta eſt apud Jac. le Roy *notit. Marchion. imp. cap.* 10. Fervebat tempore ejus adhuc quæſtio deceſſori jam mota. Quæſtio erat de feudo. Abbas rectum id aſſerebat, in quod alii non ſuccedunt quam maſculi ejus deſcendentes, qui primus fuit inveſtitus. Neoſtad. *de feud. Holland. ſucceſſ. cap.* 3. *n.* 1. *& ſeqq.* Boxel. *in not. ibid. & ad cap.* 2. *d.* 11. Grot. 2. *man.* 42. *§. ten derden.* Sand. *de feud. tit.* 3. *cap.* 1. §. 2. *fol.* 91. Pars adverſa id negabat ſed documentis deſtituta negabat ſimpliciter. Et ſic deterior ejus cauſa. Nam feudum cenſetur rectum ſi aliud nihil conſtet. Bronchorſt. *de feud. cap.* 10. *in fin.* Neoſtad. 4. *obſ. feud.* 8. *& de feud. Holl. ſucceſſ. cap.*4. *in fin.* Lectu digna eſt hiſtoria, quæ ex reliquiis Abbatiæ hæc eſt, quæ ſequitur:

Dit iſt haercomen van de thiende die Heer Willaems vrouwe van der Wateringhe zeyt dat ſy van den Godshuſe van Egmonde houden ſal te leen circa Ann. CIↃ. CCC. XXX.

Inden eerſten ſo helt Heer Dirc Boeckel *twe tienden Cole ende Boekelsdyc ende een van Bloemersdyc van den Godshuſe van Egmont in rechten lene. Doe Haer* Dirc Boekel *gebleven was quam ſyn wyf die Vrouwe van Rotterdam, ende begeerde die tiende t' omfaen. Doe ſeyde die Abt was, dat dat goet ledich aen dat Godshuys van Egmonde gecomen was, ende niet en was dan een recht leen. Die Vrouwe van Rotterdam ſeyde, dat hoer dochter goede hantfeſten hadde, dat dat goet op haer comen ſoude, maer ſy en toghede die hantfeſten niet. Doe ſeyde die Abt* Dirc Screvel, *dats redenen waer dat ſy die hantfeſten toghede, ſonde ſy t' goet onfaen. Doe badt die Vrouwe van Rotterdam*

dat

dat hy des verdregen woude, want die hantfeſten alſo verdonckert waren, datmenſe niet wel leſen noch beſien en mochte. Die Abt Dirc antwoerde, dat hys hoer niet en verdroeghe, hine ſoudſe ſien. Hier tuiſken daghe dinghede Haer Hughen Menſen ſoen, die doe Prior was, ende een Knaep hiet Florys, alſe datmen Heren Dircs Boekels dochter dat goet ſoude verleyen alſo langhe alſe ſy levede ende niet langher. Hier op worden brieven gemaeckt, die beſegelen ſouden Her Jan vander Wateringhe, Dirc vander Maed, ende Gillis van Cralingen, die des Godshuys mannen waren op die tyt. Hier toe wert gevoecht Heer Willam vander Speune, die monic tot Egmond was, dat hy dit bedryven ſoude. Ende die Vrouwe van Rotterdam ſoude hem mede bidden. Doe reed Haer Willaem ter Vrouwen van Rotterdam, ende vermaende hoer der voerwaerde, ende bat hoer dat ſy bidden ſoude Heeren Ian, Dirc, ende Gillis voerſz., dat ſy die brieve beſegelen wouden, alſo alſt geſeyt was. Doe antwoorde die Vrouwe van Rotterdam, ende ſeyde, dat ſy des niet doen en mochte, ende alſo bleeft ſtaen, alſo langhe alſe die Abt Dirc levede. Daerna wert Abt Heer Hugen Menſen ſoen. Ende Heer Simon van Teylinghe nam te wyve Heren Dircs Boeckels dochter, ende quam t' Egmonde tot den Abt Hughen in onſer Vrouwen Capelle, ende begeerde van ſyn wyfs wegen dat goet t' ontfaen. D' Abt Haghen ſeyde, dat hy 't hem geerne liet ontfaen, op dat hy ſulcke brieven geven woude, ende hem beſegelen, alſe van den Abt Dirc voormaels gemaect waren. Haer Symon antwoorde, dat hy des niet en dede, maer hy begeerde, datmen hem t' goet verlyen woude op ſynen ſone ende op ſynen dochtere te comen. Doe ſeyde de Abt ende t' Convent, dat ſy dat niet doen en mochten noch en wouden. Daer na doe Heer Simon doot bleef verſochte ſyn wyf die tiende, daer veel goede luden over waren, voor Heer Willaem van Rolland die doe Abt was, dies hy haer niet doen en woude. Daer na nam ſy Heer Gerrid van Harlaer te manne, die 't oock mede aen Heer Willem van Rolland verſochte. Doe antwoerde hem Heer Willaem ende ſeyde, dat hy 's niet doen en mochte. Doe ſoyde Heer Gerrid van Harlaer, dat elck man nam, dat hem beſcieten mochte. Daerna en verſocht ſy dat goet niet, alſo langhe alſe ſy levede, maer bleef daer in ſitten mit gewelt, waer of den Abt ende Convent dunckt, dat dit goet mit allen recht aen den Godshuyſe gecomen is. Ende bidden allen goeden luden, datſe hem daer toe helpen willen, dat ſy haer goet weder crygen, ende hem geen gewelt noch onrecht en geſchie.

Quæſtio etiam ejus tempore de prædiis Abbatiæ, quæ ſita in Papſwoude, an precariam deberent Comiti & militiam necne. Negabat quidem Abbas, ſed probationibus deſtitutus. Unde & paſſus repulſam:

Willem Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zelant &c. maken kondt

kondt &c. Want die Abt van Egmonde ons gene brieve noch getoecht en heeft, daer bi ons donket, dat die ghene die woonen op des Goedshuys lande van Egmont op die VIII. *hoeven in Papſwoude enighe vrihede ſculdich ſien te hebben wider dan ſi gehat hebben bi onſer ouder tiden, ſo es onſe wille, dat alle die luyden die wonen op die* VIII. *hoeve, iof land hebben op die* VIII. *hoeve, ende ghene welgebore lude en ſien in Papſwoude op des Godshuys lant van Egmont voerſz. gelden onſe bede ende onſe Heervaert mit onſen luden van den Hove van Delf, alſo als ſi hier voermaels gedaen hebben bi onſen ouder tiden tote dier tyt toe, dat die At van Egmont ons betoghet mit onſen brieven, of mit anders onſen ouders brieven, iof mit beteren betoghe dan wi noch geſien hebbem dat ſys van rechten niet ſculdich en ſyn te done. Gegheven tot ſinte Gheerdenberghe des Vridaghes voor alre Heyligen dach int jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. *en* XXXIII.

obiit Hugo Abbas qui dedit Conventui &c. Senex vita conceſſit & jam annos aliquot multum debilis, ut ex charta hac ſatis patet. Willem *Grave van Heynegouwen &c. maken condt allen luden, dat wi enen Religioſen man onſen goeden vrient Heren Hughe den Abt van Egmonde, omme dat hi out ende cranckes ſulcke gratie gedaen hebben, dat hi enen goeden beſceden Monnic Prieſter ende Monnic van ſinen Godshuſe mach geven moghe van ſinen weghen alle erve dat den Godshuſe voerſz. van rechte toebehoren mach ane te ſpreken* op die ſevene, *daer dat Godshuys van Egmonde recht toe hadde, ende alle ſaghen te ſeggen van lande ende van ſeventuych te doene, ende recht te pleghen ghelike dat dat die Abt ſelve doen ſoude, iof ſculdich ware te doene. Dit ſal geduren toit onſen wederſeggen. Gegheven te Haerlem op St. Niclaes dach, int jaer ons Heren* CIↃ. CCC. *negen ende dertich.*

Anno Domini CIↃ. CCC. XXVII. *&c. & eodem anno Wilhelmus Bonus Comes Hollandiæ &c. obiit.* Rurſum error inſignis hic. Nam non eo deceſſit, ſed novennio demum poſt. Chronicon Goudanum, Scriverius, Veldenaer aliique.

Laurent. octa. Id eſt, octava poſt Laurentii. Nam Laurentii dies incidit in IV. Idus Auguſti.

Cap. LVI. *Wilhelmus Comes Hollandiæ Trajectum cum magno exercitu.* Idem tamen non diu ante, poſtquam vita conceſſiſſet Joannes van Dieſt, Joanne ab Arkel poſtulato ſed a Papa nondum adhuc confirmato, conſtitutus ad biennium diœceſis Protector. Nec Protector duntaxat, ſed qui & tanquam Protector, ut vices ſuas tueretur, Poſtulatum ſubſtituit, ſimul etiam conceſſa ipſi Præfectura de Stoutenburch & Prætura Amisfurti, reſtitutis nigrorum millibus quater mille & octingentis, pro quibus hactenus obligatæ,

tæ, Arnoldo de Yſelſteyn. Willem *Grave van Heynegouwen &c. maken kondt &c. Want wi ghecoren ſien Voghet ende mombair des Geſtichts van Utrecht, omme oerbaer ende nutſcap, ruſt ende vrede ons, ons lants, ende des Geſtichts van Utrecht voirſz, ende dair wi in onſer Stede of geſet hebben onſen lieven neve den Heer van Arckel die mombairſcip ende voghedie te bedriven, ende te verwaren van onſer weghen, in welcker mombairſcip ende voghedien die Heer van Arkel voornoemt bi onſen bebiet ende bevele ſyns eygen gelts uytgeleyt heeſt ende gegheven Heeren Arnoude van Yſelſteyne vier duyſent acht hondert pont ſwarte, daer hi mede geloſt ende gequyt heeft van Heeren Airnoude voornoemt tot des Geſtichts behoeff dat huys tote Stoutenburch, dat Scout ambocht van Amerſvoirde met alles datter toebehoort, alſo alſt Heer Airnoud voornoemt onder hadde, des hi brieve hadde &c. Voir welcke vier duſent acht hondert pont ſwarte, &c. wi den Heer van Arkel voergenoemt geſet hebben ende ſetten op den huyſe tote Stoutenburch in den lande van Emelant, ende in den Scoutambocht van Amerſvoirde, in allen rechten ende vervallen daer binnen geleghen, die den Geſtichte toebehoren, ende in allen goede, dat Heer Airnd van Yſelſteyne onder hadde, ende hebben geloeft ende geloven voir ons ende voir ouſe nacomelingen den Heer van Arkel voernoemt, ende ſine erfnamen in deſen voirſz. goede te houden jegens alle die ghene, die hem an dien goede in enigen ſaken letten, ſcaden, of hinderen willen tot dieren tyt toe, dat den Heer van Arkel voernoemt, ende ſine erfnamen volcomelick geheel ende al voldaen is van deſen voirſz. vier duyſent acht hondert pont ſwarten, en van allen coſte dien hi gedaen heeft of doen ſal in des Geſtichts ſaken van Utrecht &c. Gegheven in den Haghe des Dinxendaghes na jairs dach int jaer* CIↃ. CCC. *veertich.* Willem *Grave van Heynegouwen &c. maken kont &c. dat wi van der Ecclesi van Utrecht, alſe van denghenen die Heeren* Joanne van Arkel *onſen neve gepoſtuleert hebben tot enen Biſcop t' Utrecht ontfangen hebben die Mombairſcap des Stichts van Utrecht tote tween jaren toe, ende hebben geloeft ende loven mit deſen jegenwoordigen brieve, dat wi die ecclesi, die Stadt, ende dat Geſticht van Utrecht houden ſullen in al hoiren rechte, ende dat wi als Mombair voirſz. geen oorloghe maken en ſullen &c. Gegheven op ſinte Jacobs dach des Apoſtels int jaer* CIↃ. CCC. XL. Tandem die expectata cum confirmatio acceſſiſſet, Arkelius ſumptu exhauſtus, nam Papa vacuos non exaudit, cum debiti inſuper magnitudinem, quo exhauſtam reperit diœceſin, ſecum animo agitaſſet, conſilii velut inops seceſſit in Gallias. Hed. *in ej. vit.* Nec interim dum is abſens Trajectenſes quieſcunt. Otii impatientes populabundi excurrunt. Nec manus abſtinent ab Hollandis. Et hinc bellum cum dioeceſi. Heda *ibid.*

Tandem pace facta in Friſia occiditur. Continuatio Chronici Guilielmi de Nangis apud d' Achery *to. 11. Spicil. ad Ann.* 1345. *Eodem anno* 1345. Guillermus *juvenis Comes de Hannonia ad Friſones cum magna multitudine Baronum & militum de partibus Hannoniæ debellandos navigio transfretavit volens eos ſubjugare totaliter & domare, ſed non ſicut crediderat actum fuit: Nam dum de navi deſcendiſſet ad eos nondum adhuc tota gente ſua transfretata, Friſones armatos quaſi in litore obvios habuit, qui contra ipſum & contra plures nobiles debellantes dictum Comitem Hannoniæ cum quampluribus militibus & aliis de gente ſua violenter occiderunt, quod videntes qui prædictum Comitem navigio ſequebantur feſtinanter ad propria, ſicut venerant, ſunt reverſi, dominum ſuum Comitem mortuum & alios in terra Friſonum in navibus dimittentes. Hic autem Comes ſicut fuerat in guerra pater ſuus contrarius Regi Franciæ pro Rege Angliæ, ita & ipſe, & tamen Rex Franciæ erat avunculus ſuus. Avunculus ſuus* recte. Regis ſoror enim ejus mater, mulier pia & devota, ut idem Auctor ad Ann. 1341. *Temporibus illis obiit Guillermus Comes Hannoniæ pater Reginæ Angliæ & pater uxoris Ludovici Ducis Bavariæ, qui Ludovicus pro Imperatore ſe gerebat. Hic Guillermus multum contrarius erat Regi & Regno Franciæ favens partem Regis Angliæ propter Reginam Angliæ filiam ſuam, & tamen habebat ſororem Regis Franciæ in uxorem, quæ ſancta domina erat & devota, ut apparuit; nam videns quod poſt mortem viri ſui mala inoleſcebant atque guerra, & quod filius ſuus juvenis Guillermus Comes Hannoniæ erat contra Regem Franciæ fratrem ſuum, ſicut fuerat pater ejus, dolens de hoc, nec valens apponere remedium, ut optabat, effecta eſt monialis in Abbatia de Fontenellis juxta Valentianas ordinis Ciſtercienſis.* Habebat patruum Joannem Dominum de Beaumont, & præter eam, quæ ſucceſſit ipſi, ſorores Reginam Franciæ, Comitiſſam Juliacenſem, & tertiam adhuc ſpuriam Iſabellam Hannoniam, cui libras Hollandicas quotannis dedit quinquaginta ad coemenda monilia.

Willem *Grave van Heynegouwen &c. Ontbieden u Gheryt Keynen ſone onſen Rentmeeſter van Noirtbollant ende van den lande van Woirden, iof ſo wi onſe Rentemeeſter aldaer na u weſen ſal, dat ghy onſe lieve Suſter Joncvrouwen* Iſenbeel *van Heynegouwen van onſer weghen alle jaer te Paſchen uytreyckei ende betaels vyftich pont Hollants, die wy heur op u bewyſt hebben heur kleynoot mede te copen, tot onſen goetduncken, ende daer af neemt jaerlix ene kenniſſe van heur onder yemends ſeghel voir ons mede te rekenen. Ghegheven in den Haghe des Sonnendachs na ſinte Pauwels dach in den winter int jaer xl.*

dedit Comitatum Hollandiæ Margaretæ uxori ſuæ. Haud immerito quis

quæ-

quærat hic, Uude ei jus dandi? & qui quod ſuum non erat dedit, quo id dederit fundamento? Ad quod verbo tantum dicam, fuiſſe olim, qui Hollandiam feudum rectum exiſtimabant, qui eam maſculis deficientibus, excluſis prorſus foeminis putabant ad Imperium ut ejus membrum devolvi. Verum perperam, ut puto, & ut plenius rem] excuſſi *lib. 1. de Nobil. cap.* 33. Nec Hollandia feudum rectum (proprii generis tantum feudum) nec maſculis deficientibus locus unquam commiſſo. Contraria enim exempla in Ada, in Jacoba, in Maria Burgundica. Et quod ad Margaretam, quod factum hactenus a Ludovico, facti tantum, non juris. Henriens Rebdorff ad Ann. 1347. *In cujus locum*, inquit, *ſucceſſit, prædicti ſoror tanquam proximior & ſenior inter ſorores, videlicet Reginam Angliæ & Comitiſſam vel Marchioniſſam Juliacenſem, juniores quam ea, nullum vero fratrem, propter quod ex conſuetudine patriæ terram Hollandiæ & terras alias ſicut frater obtinuit.* Digna etiam, quæ notentur verba Chronici vernaculi, cujus Auctor eſt Veldenaer: *Ende als die Keyſer Lodewyc die Graef Willems ſuſter te wive had vernam, dat die edel Prince Graef Willem van Hollant doot gebleven was op die Vrieſen, ende geen kinder after gelaten en had, ſo meende hi, dat die Greefſcip van Hollant aen den Roomſchen Ryck beſtorven was. Mer dat en mocht niet weſen, want ſi erſt altoes op dat naeſte lyf levende, aengeſien datter veel Greven ende oock Grevinnen van Hollant geſtorven ſyn ſonder kinder, ende is altoos geerſt op dat naeſte lyf ende die oudſte.* Scio viſus ignoraſſe id Albertus Auſtriacus Hollandiam putans tanquam feudum devolutam ad Imperium, cum Joannes I. ſine liberis conceſſiſſet in fata. Albert. Argentinenſ. ad Ann. 1298. Velden. *Chron. p.* 69. Io. a Leydis *lib.* 26. *cap.* 2. Sed is armis coactus cedere cum in Belgium deſcendiſſet perſuaſus vocibus adulantium. Vid. Hed. *in vit. Wilhelm. epiſcop.* Buchel *ad Hed. in vit. Theodoric. II. lit. g.* Comes, ut dixi alibi, ſi vaſallus Imperii, vaſallus liber, non ligius. Ad nihil prorſus obſtrictus. Nec ſubjectus tributo. Nec ad expeditionem, nec ad bellum coactus. Homagium tantum excipit Ludovicus Imp. Sed ne id quidem præſtitum, niſi ultro a nonnullis, & niſi certas ob cauſas:

Ludovicus Quartus *Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus univerſis & ſingulis præſentes literas inſpecturis gratiam ſuam & omne bonum. Ad univerſorum notitiam cupimus pervenire, quod nos propter grata & obſequioſa ſervitia, quæ ſpectabilis* Wilhelmus *Comes Haynoniæ, & Hollandiæ, & ſui prædeceſſores noſtris Anteceſſoribus Regibus & Imperatoribus Romanorum & Imperio exhibuerunt, & adhuc nobis & Imperio exhiberi ſperamus in futurum, omne jus quod iidem noſtri prædeceſſores in Comitatibus Hollandiæ &*

Dominio Friſiæ reclamaverunt, ſeu reclamare potuerunt, aut nos reclamare poſſemus, libere & abſolute de conſenſu & aſſenſu noſtrorum Principum quitamus, ac eidem ejuſque heredibus & ſucceſſoribus præſentibus duximus committendum, ſalvo tamen nobis & Imperio homagio debito pro eiſdem. Si autem proceſſus aliqui per noſtros Prædeceſſores facti extiterunt contra eundem Comitem aut ſuos Prædeceſſores pro jure prædicto ex certa ſcientia præſentibus irritamus. In cujus rei teſtimonium præſentes conſcribi & noſtra Bulla aurea ſignoque conſueto juſſimus communiri. Datum Spiræ quarto decimo die menſis Junii, anno Domini CIↃ. CCC. XXX. *Regni noſtri anno* XVI. *Imperii vero tertio.*

habens duos filios ex Imperatore ſcilicet Wilhelmum &c. Imo habens quinque Ludovicum, Ottonem, Wilhelmum, Stephanum, & Albertum. Ex quibus ſine liberis extincti ſunt tres, Ludovicus ſcilicet, Wilhelmus, & Otto. Andreas Presbyter Chron. Bavar. p. 87. *Hic Otto ſicut & duo e fratribus ſuis, ſcilicet Wilhelmus, qui tenuit Hollandiam, & fuit ex intoxicatione furibundus, & Ludovicus dictus Romanus, deceſſit ſine liberis.* Nec Wilhelmus primogenitus, ut Auctor Chronici Goudani, Scriverius, Veldenaer, aliique, ſed primogenitus Ludovicus, ut pater teſtatur ipſe Imperator Ludovicus in charta Ann. CIↃ. CCC. XLVI. Huic ergo non Wilhelmo debebatur ſucceſſio. Verum Ludovicus Marchio Brandenburgenſis & Luſatiæ dein factus, & ſic ſacri Imperii Archicamerarius, non Rex Cracoviæ, ut inepte Chronici Goudani Auctor, renuntians ſucceſſioni, dum in vivis adhuc pater, jus ſuum quod habebat Wilhelmo ceſſit univerſum. E re eſt, ut addatur hic charta, quam dixi:

Nos Ludovicus *Dei gratia Romanorum Imp. ſemper Auguſtus ad univerſorum notitiam cupimus pervenire, Nobis ſedentibus cum proceribus noſtris in opido noſtro Franckenford pro tribunali comparuit coram nobis Illuſtris* Ludovicus *Dux Bavariæ primogenitus noſter ex præclara* Margareta *Romanorum Imperatrice conthorale noſtra kariſſima procreatus libere & ſpontanee renuntians omnibus juribus & conſuetudinibus quæ vel quas habere poſſet aut poterit in futurum in Comitatibus Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominio Friſiæ, nec non hominibus eorundem ad opus illuſtris* Wilhelmi *Ducis Bavariæ fratris ſui ſecundogeniti noſtri, ſic quod poſt obitum prædictæ conthoralis noſtræ kariſſimæ, matris ſuæ ſuccedat eidem abſque ulla contradictione atque ſcrupulo in dictis Comitatibus, Dominiis, & hominibus ſupradictis. Et ſi prædictum* Wilhelmum *filium noſtrum abſque herede decedere contigerit, quod Deus avertat, tunc Albertus Bavariæ Dux inclytus tertiogenitus noſter eidem ſuccedet in Comitatibus, Dominiis, & hominibus ſæpedictis, & ſic de gradu in gradum ſubſequentem omnibus dubiis, quæſtionibus, & litibus procul ſemotis. Hæc etiam omnia & ſingu-*

ſingula ſupradicta Imperiali auctoritate confirmamus, approbamus, & ratificamus harum teſtimonio literarum. Hujus rei teſtes ſunt venerabilis Henricus Archiepiſcopus eccleſiæ Moguntinenſis, Princeps & Archicancellarius noſter, Spectabiles viri Gerlacus & Adolfus de Naſſau, Rudolfus de Voertheim, & Wilhelmus de Montfoirt Comites & ſtrenui viri, Thomas de Frontſperg, Conradns de Pfalheim, & Volkerus de Gundelfingen milites, fideles noſtri cum pluribus aliis fide dignis. In cujus rei teſtimonium præſentes literas conſcribi & Majeſtatis noſtræ ſigillo juſſimus conſignari. Datum Frankinford ſeptima die menſis Septembris Anno Domini CIↃ. CCC. XLVI. *Regni noſtri anno* XXXI. *Imperii vero decimo nono. Et nos Ludovicus Dux Bavariæ antedictus ad majoris roboris firmitatem promiſimus, & tenore præſentium promittimus omnia & ſingula ſuperius annotata inviolabiliter obſervare, præſentes etiam literas una cum Sereniſſimo Domino Dn. Ludovico Imperatore Genitore noſtro duximus roborandas, loco die, & annis prænotatis.*

Poſtquam pater deceſſit, rurſum quæſtio quidem mota, ſed valida manſit ceſſio & inter fratres tranſactum. Andr. Presbyt. Chron. *Bavar*, p. 182. *Defuncto Ludovico Imperatore filii ſui faciunt diviſionem terrarum anno Domini* 1349. *Dominica infra nativitatem S. Mariæ in Landsberg hoc modo; Ludovicus Marchio Brandenburgenſis natu ſenior Ludovicus dictus Romanus (eo quod Romæ ſit natus) & Dux Otto junior poſſederunt ſuperiorem Bavariam cum omnibus attinentiis, Dux vero Stephanus, Wilhelmus, & Albertus poſſederunt inferiorem Bavariam, Hollandiam, Selandiam, & Friſoniam, cum ſuis attinentiis.* Tantum autem abeſt, ut Wilhelmus primogenitus. Negat ipſe id diſerte & verbis expreſſis in charta Anni CIↃ. CCC. LVII. qua Præfecturam Zelandiæ & Dominium de Voirne in feudum promittit fratribus ſuis Ludovico & Ottoni ſed ſub certa conditione, *Noverint*, inquit, *univerſi tenorem præſentium inſpecturi, quod nos* Wilhelmus *Dei gratia Comes Palatinns Rheni & Bavariæ Dux, nec non Haynoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ Comes & Dominus Friſiæ propter bonum pacis & fraternam dilectionem cum illuſtri Primipe D. Lodovico Romano Marchione Brandenburgenſi & Luſatiæ ſacri Romani imperii Archicamerario, Comite Palatino Rheni & Duce Bavariæ fratre noſtro cariſſimo compoſitionem, & ordinationem fecimus per præſentes de cauſa, quæ jam diu inter nos & ipſum vertebatur ſuper juribus ipſius ratione primogenituræ ad ipſum pertinentibus terrarum Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ, & eorum appendiciis &c. Datum & actum apud Quercetum Anno Domini* CIↃ. CCC. LVII, *in craſtino converſionis beati Pauli Apoſtoli.*

partialitates quæ dicuntur Cabellaus. Factiones accurate & ipſarum Cap. LVIII.

originem deſcripſit qui eſt Auctor Arcadiæ Batavæ *p.* 198.

Anno Domini CIↃ. CCC. LVIII. *&c. Dux Wilhelmus frencticus effectus &c.* Imo & anno prædenti in cuſtodiam jam datus. Nam & eo Dux Albertus paulo poſtquam Wilhelmus diploma ediderat, cujus memini, ſuſcepit regimen Provinciarum, ſi diplomati huic fides:

Wy Hertoge Aelbrecht *by Godts genaden Palſgrave opten Ryn Hertoge in Beyeren doen condt &c. dat wy om kennelycken ſaken van ſieckheden ons liefs Broeders* Willams *van Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant &c. die Godt geſtarcken moet, ende om gemeen oerbaer, ruſt, ende profyt ſyns lants ende luden, ende om verſoeck, ende om beden wille ons liefs Broeders, onſer liever Suſter Vrouwe* Mechtelde *van Lancaſter, Gravinne van der ſelver landen, ende haers Raets in den ſelven landen van Hollant gecomen ſyn, ende hebben ons aengenomen ende aennemen Ruwaert, toeſienre, ende Beſchermer te weſen van alle ons liefs Broeders landen voerſz. te regieren, te bedryven, ende se beſchermen tegens enen ygelicken, by den goeden Steden van ſynen lande, ende by raede der geenre, die wy by den goeden Steden van ſynen lande voorſz daer toe nemen ſullen tot ſynre eeren, ende totter meeſter nutſchap ende oorbaer ſyns gemeen Lants, ende elcken man den armen als den rycken recht ende vonnis, reden, ende beſcheyt te doen op ſulcke goede coſtuymen ende rechten, als onſe lieve ouders voortyts s'lant geregeert ende beleet hebben, ende recht is in den landen, ende meenen des alinge by Ridderen ende Knapen, Steden, ende gemeene lant voornoempt te bliven met allen onſen vermogen. Voort geloven wy by Raede ons Raedts ende der goeder Steden voerſz ons liefs Broeders ſchult buyten ende binnen 's Lants te verleggen ende te betalen naer alle onſe vermogen, ſo dat die Cooplieden van ſynen lande met gantſchen veylicheden varen ende keeren mogen. Voort van alle twyfelicke ſaken ofte geſchillen die in den Lande weſen mogen van Heeren, van Steden, van eenige luden, ofte van goede, die geloven wy den Steden naer aller onſer macht in goeden punten ende ruſten te brengen ſonder parthye, als een recht middelaer, alſe een Ruwaert van den Lande. Ende alle deſe puncten ende voorwaerden voorſz. ſullen weſen behoudelycken onſen lieven Broeder Hertoge Willem voornoemt alle ſyn Heerlikheden, ende Vrouwe Machtelde van Lancaſter onſe lieve Suſter hairs Staets, ende haers rechts, Ridderen ende Knapen, Steden ende een ygelicken ſyns rechts, duerende alſo lange onſe lieve Broeder voerſz. in cranicken ſtaete is van ſynen lyve. Dit was gedaen binnen der Stede van Haerlem in tegenwoordicheyt ons liefs neve* Engelbrecht *Grave van der Marcke, ende onſen lieven ende getrouwen Godevaert Heer van Brunegem, Heer Evert Schencke Heer van Erpach, Heer Coenraet van Graetſe-*

latr

laer, Heer van Billeſteyn, ende Peter van Comeronwer van Macheſteyn. In kenniſſe hier van hebben wy Hertoge. Aelbrecht voornoemt ons ſegel doen hangen aen deſen tegenwoordigen brieve, opten negenden dach in Maerte, in 't jaer ons Heeren. CIƆ. CCC. LVII.

diſſidavit Dn. Abbatem. Id eſt, hoſtem declaravit, inimicitias, bellum indixit. Annal. Colmarienſ. *part. alt. p.* 44. *His ita geſtis Rex Bohemiæ maniſeſte Regem Rudolphum diſſidavit, congregavit exercitum magnum &c.* Geſta Innocentii III. apud Boſquetum: *Cum autem Viterbienſes nollent ad mandatum Romanorum ab impugnatione Viterclani ceſſare diſſidati ſunt a Romanis.* Diffidare eſt a *faida.* Faida bellum, inimicitia. Faida idem quod *Vede* vel ut alii ſcribunt *Vete.* Utrumque eſt a *feind*, unde & Belgicum *vyant.* Lex Longobard. *tit.* 7. §. 1. *Quæ inter liberos homines evenerint, per hunc tenorem, ſicut ſubter annexum eſt, componantur, ceſſante faida, id eſt, inimicitia. Vehdbrief* belli denunciatio. *Faidam*, inquit Rhenanus *lib.* 2. *rer. German. vocabant Franci ſimultatem apertam, qua unus aliquis uni vel pluribus bellum denuntiat. Ab hac Gallicani ſcribæ faidoſum appellant, qui faidam exercet.* Vid. *lib.* 4. *de Nobil. cap.* 34. & Baluz. *ad tom.* 1. *Capitul. p.* 1139.

ut homagiaretur a Rynlandenſibus. Paulo ante: *qui illuc tunc venerat, ut homagiaretur a Kynnemariis.* In ſingulis tetrarchiis, ut non dicam de civitatibus, inauguratio olim facta. Et exemplum hic evidens. Eſt & aliud inſigne, & dignum admodum quod notetur, quod ex feudali Codice Hagæ Comitis excerpſi, ut ſequitur: *Hertoghe Willem &c. quam in Henegouwen in Julio ontrent Sinte Margrieten dach in 't jaer ons Heeren* CIƆ. CCC. LVI. *inde wert ontfaen Grave te Henegouwen te Bergen in Henegouwen des Vridags op diviſio Apoſtolorum, dairmen jegens him quam in den grooten feeſten, ende dede ſinen eet opte marckt op ſinte Waldetrudis tombe, ende na noene reethy tot Songys, daer ſinte Vincentius reliquien ſyn, die ſinte Waldetrudis man was, ende dair dede hy ſyn eet, ende des Sonnendachs daerna wert hi ontſangen Grave van Henegouwen tot Valenchyn, ende dede daer ſyn eet, ende des Dinxdachs daerna quam myn Heere tot Kienoit, ende bleef daer tot des Dinxdachs toe, ende des Vridags op Magdalenen quam h. tot Mabeugen, daer men tegens him quam mit proceſſien, ende mitten heyligen, ende dede dair ſyn eet. Des Dinxdachs daer na, dat was die* XXVI. *dach van Julio voerſz, des anderen dages na Jacobi ende Chriſtophori, quam myn Heere tot Halle, daer hi ontfaen wiert, ende aldaer was die Hertoghe van Luxenburch ende van Brabant, ende ontfinc daer ſyn goet van myn Heere van Henegouwen, ende dede minen Heere manſcip. Ende dit ſyn de goede, daer bi*

In diæceſi etiam rari. Hortenſ. *lib.* 1. *hiſt.* Infra cap. 86 *Anno autem ſequenti &c. idem Maximilianus Dux venit in Hollandiam cum magno Comitatu Principum, miniſterialium ſuorum, & homagiatur in opidis & locis Hollandiæ ſecundum antiquam conſuetudinem.*

man-

manſcip of gedaen heeft. .... *Ende hier over waren vele van hare beyder manne als die Seneſchau van Henegouwen, die Heere van Cranendonc, de Heere van Renaes, ende andere veele Heeren. Ende des Woenſdachs daerna quam myn Heere tot Aeth, ende wert daer ontfangen, ende dede daer ſyn eet ende after eten reet hy tot Leſſines, ende wert dair ontfaen ende dede daer ſyn eet.*

tres ibices ſeu ciconias &c. pertinentes Johanni Weent monacho. Servorum inſtar ſunt monachi. Non licet quicquam eis habere proprium *can. non dicatis 12. qu. 1. cap. monachi cap. ſuper quodam ext. de ſtat. monach.* Imo in ultimo vitæ ſpiritu ſi cum peculio deprehendantur, in ſterquilinio ſepeliuntur, nec pro eis oblatio fit, *d. cap. monachi cap. cum ad monaſterium ext. de ſtat. monach.* Gregor. Magn. *lib.* 10. *epiſt.* 22. *Fratri & Coepiſcopo noſtro omnino dicere ſtude, ut peculiaritatem a quatuor aut quinque monaſterii monachis ſtudioſiſſime compeſcat, quia ſi illic peculiaritas a monachis habetur, nec concordia, nec caritas in congregatione eadem poterit permanere.* Io. Diacon. *de vit. S. Gregor. c.* 15. Sed deſciverat multum ἀσκητικῇ jam ab illo vetere inſtituto. Etiam Egmondæ, ut patet ſatis ex iis, quæ monachi ajunt infra *cap.* 71. ex iis item quæ *infr. cap.* 89. *in fin. & ſeqq.* Olim ſiquis moriens vel teruncium reliquiſſet in infernum projectus. Mutato rerum ſtatu cuique quod ſuum. Sua ſingulis poſſeſſio. Suum cuique quod proprium ipſi. Suum pomarium. Mox: *intraverunt pomarium Arnoldi de Driel monachi, & rapuerunt ex eo &c.* item: *& deſtruxerunt portam pomarii Arnoldi de Driel.* item: *rapuerunt ceraſa violenter ex pomario Domini Abbatis &c.* Alteſerr. 10. *aſcetic. cap.* 6.

unum optimum mutonem. Muto aries, vervex. Gallis *mouton.* Ioan. de Garlandia in Synonymis: *Et cum ſit mutus poterit bene muto vocari.*. Vid. du Cange *gloſſar. in Multo.*

Sacriſta Haemundenſi. Sacriſta, ſacrorum cuſtos, idem qui Theſaurarius, qui ſacra curat veſtimenta, altaris omnia ornamenta, donaria, vaſa eccleſiaſtica, thuribula, cruces, & quicquid cultus divini. Unde & *ſacriſtia*, locus, ubi hæc aſſervantur. Infr. *cap.* 62. *& ei per fratrem Everardum ordinis fratrum Prædicatorum &c. in ſacriſtia cathedralis eccleſiæ Colonienſis munus benedictionis impendi ſolemniter demandavit.*

Anno Domini CIↃ.CCC.LXXVII. *Wilhelmus Dux freneticus obiit.* Præter Iſabellam, quæ ſoror ipſius ſpuria, ejuſdem etiam nominis matertera ipſi fuit. Avunculos etiam habebat ſpurios. Joannem Aelman, Nicolaum quendam, & Joannem van den Poel. Charta Ann. 1346. *Margriete by der gratien Gods &c. maken kont allen luden, dat wi gegeven hebben, ende ge-*

geven mit deſen brieve Ian van Artois onſer liever Suſter Joncvrou Ilebel *van Heynegouwen Buttelier onſe dunen te verwaren &c.* Charta ejuſdem Anni: *Margriete &c. maken condt allen luden ende kenlick, dat wi gegeven hebben ende geven Heeren* Ian Aelman *onſen broeder den Baſtaert alle dat goet, dat Jan Bertoud &c.* Charta Ann. 1351. *Willem Hertoghe &c. maken condt &c. dat wi bevolen hebben ende bevelen Heeren* Ioanne van den Poel *onſen Baſtaert Oem tot ſinen live onſe Scoutambocht t' ſente Geerdenberghe &c.* Charta Ann. 1347. *Willem Hertoghe &c. maken kont allen luden, want onſe lieve Vrouwe ende moeder die Keyſerinne van Romen* Clais *onſen Baſtaert Oem ontſaen heeſt over haren Baſtaert broeder, ende hem geen goet noch renten gegheven en heeſt &c.*

Johannam Bohemiæ. Wenceſlao Regi nuptam, qui Albertum propterea chariſſimum vocat ſuum ſocerum in charta Anni 1384. qua poſtquam factus jam Imperator Regali cum ſceptro a ſe aſſerit inveſtitum. *Wenceſlaus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus & Boëmiæ Rex, notum facimus tenore præſentium univerſis, quod nobis in Regali ſolio ſub apparatu Romano Regio cum ſolemnitate conſueta in opido noſtro Yvodio die viceſima quarta menſis Septembris ſedentibus accedens noſtræ præſentiam Majeſtatis illuſtris* Albertus *Palatinus Rheni Dux, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, &c. Comes, Princeps & Socer noſter cariſſimus nobis humiliter ſupplicavit, quatenus ſibi omnia ſua & dictorum ſuorum Ducatus, Principatuum, & Comitatuum, & eorundem pertinentium Regalia ſeu feuda conferre ipſumque de eiſdem inveſtire gratioſius dignaremur &c.*

obiit Johannes de Hillegom. Inedita hujus charta qua renuntians commiſſo agri aliquot jugera in feudum rectum concedit: Cap. LXI.

Wy Johan de Grebber ende Ocker van Crimpen Leenmannen van Hollant oirconden, dat wy geſien, gehoort, ende geleſen hebben enen brieff gans, geheel, ongequeiſt, ſonder raſure ende wel beſegelt, ſpreeckende van woorde tot woorde, als hier na geſchreven is. Ian van Hillegom *by der genaden Godts Abt van Egmont maken cont ende kennelyck allen luyden, ſoo nu by doode wylen Heer* Wouter *van Heemſkerck Ridder, die ſterf ſonder witachtige kint, ende ſonder witachtige broeder ende ſuſter, als waer by dat ſyn leengoet als veertiendalve maden lants leggende in de groote weert by Haerlem aent Godshuys van Egmont beſtorff, ende* Wouter *van Bekeſteyn Schiltknape, als ſynde van den bloede van Heer Wouter voornoemt dit lant weder verſocht van gratie te ontfangen van den Abt voorſz. omme te leen te houden tot enen rechten leen, ende ſoo ons, ons mannen, ende een yder kennelyck is, dat de* Beeckeſteynen *gecomen ſyn van een jonger ſoon van den rechten huyſe ende geſlachte*

van

van Heemskerck, *die oock ons Godsbuys grooten dienſte gedaen heeft, ende noch meer begeert te doen, Soo iſt dat wy willende naevolgen onſe Vooroudets voetſtappen van gratie verleent hebben ende verleenen mits deſen tot enen rechten leen van ons ende van onſen Godsbuyſe van Egmont te leen te houden* Wouter van Bekeſteyn, *Schiltknape die veerthiendalve maden lants voerſz in deſer manieren, dat Bekeſteyn voernoemt dit voorſz goet erven mach op ſynen outſten ſoen die witachtich is, ende ſo voorts van ſoon tot ſoon, die van ſynen lyve gecomen ende witachtich ſyn, altoos nederwerts te gaen, ende anders niet. Ende ſo hier aengebreecke ſo ſal dit voerſz goet vry comen ende erven aen onſen Godsbuyſe van Egmont voorſz. Hier waren aen ende over Willem van Akendam ende Gerrit van der Burch des Godsbuys mannen van Egmont. In kenniſſe der waerheyt hebben wy deſen brieff daer of beſegelt met onſe ſegelen. Gegeven int' jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. *ende tachtich op onſer Vrouwendach annuntiatio. Ende om dat wy Jan die Grebber ende Oker van Crimpen, gehoort, geſien, ende geleſen hebben in alle manieren als voorſz ſtaet, ſo hebben wy dit* Vidimus *daer af beſegelt met onſe ſegelen hier beneden aengehangen int 't jaer ons Heeren* 1427. *op onſer lieve Vrouwen avont te Lichtmiſſe. Beſegelt met groene waſſe uythangende ſegelen in enckele francynen ſteerten. Leger ſtont: De copye is geleſen tegens den principalen brieve in francyn geſchreven, weſende geheel, gans, gave, ende ongeraſeert, ende bevonden accorderende den* 27. *January* 1615. *by my Michiel van Woerden Secretaris der Stadt Haerlem ende Notaris publyk, die deſe hebbe geteeckent &c.*

Cap. LXII. *cujus hereditatem Albertus de Scoerle tunc temporis Scultetus Egmundenſis.* In Gallia & Sylvæ Ducis, ſi ſine liberis moriantur, ſpuriis ſuccedit fiſcus, & ſuccedit ex aſſe. *Coſtuymen van 's Hertogenbos tit.* 18. *§.* 1. Choppin. *de comm. Gall. conſ. prac. part.* 2. *§.* 2. *n.* 3. Grivell. *deciſ.* 144. Bugnyon. *de leg. abr.* 1. *tit.* 18. Morn. *ad l.* 5. *ff. de in jus voc. & ad l.* 57. *ff. de uſufr.* Ranchin. *de ſucceſſ. ab inteſt. §.* 7. *n.* 19. *& §.* 16. *n.* 5. Alibi ut Ultrajecti, in Gelria, in Tranſiſulania, cognati excludunt fiſcum, & ſuccedunt ex aſſe. Statuta vetera Trajectenſia: *Ende voert ſo en ſal die Schout van der Heerlicheyt wegen geen goede noch erffeniſſe boeren van enigen perſonen, die baſtaert ſyn, alſo veer als ſy erfnamen hebben van der moeder wegen, die hoir erve mit recht beuren mogen.* Ex Actis Ordinum Trajectenſium *den* 29. *Januar.* 1538. *Item aengaende die Succeſſie van de Baſtaerden in der Stadt ende 't lant van Utrecht, waer op tuſſchen den Procureur Generael der Keyſerl. Maj. 't Utrecht eyſcher ende ettelycke Baſtaerden ſeker proces voor den Hove van Utrecht hangende is &c. Syn die Staten voornoemt eendrachtelyck overcomen, datmen in den eerſten by requeſte doen verſoec-*

ſoecken, ende begeeren ſal in den naem van de Staten voerſz om geconſerveert te mogen worden in hoer oude deuchdelycke poſſeſſie, gerechticheyt, ende gewoonten van de Stadt en den Lande van Utrecht, als den ſelven Staten by die Keyſerl. Maj. genoech toegeſeyt ende belooft is geweeſt. Ende dat den Procureur Generael voerſz van wegen Keyſerl. Maj. te doen onderrichten, ende bevolen voertaen niemant ter cauſe voerſz te moleſteren contrarie die oude gewoonten ende uſantien voerſz. Add. *Coſtuymen van Utrecht rubr.* 23. §. 28. *van Zutphen tit.* 31. §. 8. *van Deventer part.* 3. *cap.* 6. §. 1. *van Tiel part.* 1. *tit.* 8. §. 12. *van Overyſſel part.* 2. *cap.* 8. §. 2. *van d'Omlanden part.* 3. §. 66. *& ſeqq. van Veluwe tit.* 31. §. *ult.* In Hollandia patre mortuo, ubi obtinet jus Scabinicum, quamvis mater adhuc vivat, ſuccedit fiſcus ex aſſe. Grot. 2. *man.* 31. §. *Van de niet gewettigde.* Mater autem ſi jam obiit ſuccedit fiſcus cum cognatis & univerſa ſucceſſio in ſemiſſes dividitur. Mater nunquam ſuccedit. Grot. *ibid.* Et ſic alibi etiam paſſim Medioburgi, Curtraci, Sluſis, Brugis, Ooſtendæ. *Coſtuymen van Middelburgh p.* 57. *& ſeq. van Sluys tit.* 26. §. 1. *van Cortryck tit.* 15. §. 37. *van Oeſtende tit.* 14. §. 3. *van Bruggetit.* 9. §. 1. *Deelboek van den Lande van den Vryen* §. 71. Haud dubie ergo, cujus mentio hic, deſtitutus cognatis. Sed unde hinc Domino Egmundenſi aut Sculteto ejus jus? An quod omnis juriſdictio, ut ajebat, ipſius, & alta ſcilicet & baſſa? Vulgo enim ſic putaut, quod cui hæc juriſdictio, ei etiam per conſequens jus ſpuriis ſuccedendi. Charta Regis Hiſpaniarum Ann. 1626. apud Jac. le Roy *notit. Marchion. imp. lib.* 2. *cap.* 1. *Hebben vercocht ende vercopen mits deſen onſer voerſz goede Stadt van Antwerpen &c. de hooge, middele, ende leege Heerlicheden van onſe voerſz dorpen ende prochien van Brabant &c. metter vogelrye, viſſcherye, keuren, breucken, ende allen amenden, criminele ende civile, ſucceſſie ofte recht van Baſtaerden goeden &c.* Et hinc eſt quod cum infra Wilhelmus Dux inter partes ſuſcepiſſet arbitrium *cap.* 68. nequis ſcrupulus remaneret, curavit inſeri inſtrumento etiam verbis expreſſis: *Item Dominus Egmundenſis nunquam ſuccedet in hereditate Baſtardis, qui fuerunt proprii miniſteriales S. Adalberti, ſed monaſterium ſuccedet eis, quia ſunt proprii homines dicti monaſterii.*

Veren Diedwyns. Quæ *Mevrouwen* jam olim *Veren*, ut dixi *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 4. Sic infra in fin. *Veren Aeltruden lant.* Sic in charta Ann. 1269. Cap. LXIII. *Veren Liſen lant*; in charta Ann. 1326. *overmits Veren Aleyden dode die Hermans wyf was over die Vechte*; in charta Ann. 1321. *Ver Machtelde Vrouwe van Woudenberch*; in charta Ann. 1463. *Veren Wennen Hofſtede*; in charta Ann. 1291, *ende half Heren Willems lant Steynken ſone, dat in der Wike leghet,*

ghet, ende al Veren Liſen lant van Zaenden &c. in charta Ann. 1341. *Veren Johanne van der Eem Vrouwe van der Merwede*; in charta ejuſdem Anni, *Veren Iſenbel van Fonteynes Vrouwe van Brederode voerſz.*; in charta Ann. 1340. *op ſinen outſten witachtigen ſone, die bi laten ſoude bi Veren Beatricen van Valkenburch onſer liever nichten* &c. Exempla ſunt infinita. Add. *infra. cap.* 68.

ne aliquis poneret parvulos ſub Rectore ſcholaſtico Abbatis. Florebant tum literæ, florebant ſtudia ſapientiæ in cœnobiis inprimis. Et multi etiam tum monachi præcellentis doctrinæ. Brouwer. *antiq. Fuldenſ. p.* 39. *in fin.* Ad eos miſſi a parentibus adoleſcentes in ſtudia. Etiam illuſtres & qui olim admovendi ad ampliſſimas dignitates. A Carolo olim Magno promotus vix quiſquam qui ab iis non imbutus apud eos exercuiſſet ſe. Mader. *in præfat. ad Chron. mont. Seren.* Unde & ſcholæ quæ apud clerum, in monaſteriis, in eccleſiis, in palatiis epiſcoporum illuſtri olim fama. Et magna earum cura. Caroli Magni Capitula *lib.* 1. *cap.* 71. *Ut ſcholæ legentium puerorum fiant, pſalmos, notas cantus, computum, Grammaticam, per ſingula monaſteria vel epiſcopia diſcant.* Eadem *lib.* 5. *tit.* 95. *Dignum eſt, ut filios ſuos donent ad ſcholas, ſive ad monaſteria, ut fidem Catholicam recte diſcant, & orationem Dominicam, ut domi alios docere valeant.* Chronicon Hirſaugienſe apud Trithemium ad Ann. 890. *Erat his temporibus hæc conſuetudo celeberrima, ut ſchola monachorum in ſingulis pene cœnobiis haberentur, quibus non ſeculares homines, ſed monachi moribus & eruditione præficiebantur nominatiſſimi: qui non ſolum in divinis ſcripturis docti eſſent, verum etiam in Mathematica, Aſtronomia, Arithmetica, Geometrica, Poëſi, & ceteris omnibus literatura ſcientiis eruditiſſimi haberentur.* Cuſpinianus in Auſtria: *In cœnobiis optimæ artes docebantur: erudiebantur fratres in virtutibus & diſciplinis: vitam vivebant honeſtam & ſanctam &c.* Add. Meibom. *ad diplom. Taſſilon.* Miræ, *notit. eccleſ. Belg. cap.* 26. Mader. *d. præf.* Erant velut Academiæ ejuſmodi olim ſcholæ. Diſcebant, docebant, quamvis artem & diſciplinam tractabant ibi, evolvebant. Et nec otio unquam dediti aut aliud agerent aut nihil, quicquid temporis ſubſeci impendebant ſcriptioni. Unde & locus in monaſteriis, quem librariis, antiquariis, & amanuenſibus deſtinatam vocabant *Scriptorium.* Meminit Brouwerus *lib.* 1. *antiq. Fuldenſ. cap.* 11. Meminit Fuldæ huic loco inſcriptos verſus hujuſmodi:

Albert. Abbas Stadenſis ad Ann. 961. *Tunc & ſcholas eccleſiæ florentiſſimo ſtudio rexit Tiadhelmus &c.*

Hic ſedeant ſacra ſcribentes famina legis
Nec non ſanctorum dicta ſacrata patrum
Hic interſerere caveant ſua frivola verbis,
Frivola ne propter erret & ipſa manus.

Cæ-

Correctoſque ſibi quærant ſtudioſe libellos.
Tramite quo recto penna volantis eat.
Eſt labor egregius ſacros jam ſcribere libros
Nec mercede ſua ſcriptor & ipſe caret.

Epiſcopi autem & Abbates aut docebant per ſe ipſi, aut qui per ſe vel per alium doceret ſcholis præficiebant. Chronic. Citizenſe apud Piſtor. *p.* 763. de S. Adalberto: *Hic inſtructiſſimus omnium liberalium artium ſcientia &c. in diebus ſui ſacerdotii ſolerter commiſſo invigilabat gregi.* & mox: *Traduntur plures & ingenui procerum & regiæ ſtirpis filii ſub tanti Patris inſtitutionibus claram dominicæ ſervitutis militiam inchoaturi.* Sed raro per ſe ipſi. Scholaſticum præficiebant ſeu ſcholarum magiſtrum. Quæ tum dignitas in eccleſia, & dignitas non ſpernenda, *cap. cum dilecta x. de reſcript. cap. licet x. de tranſlat. cap. cum eccleſiaſtica x. de h. qu. ſi. a Pral. ſin. Capit. conſenſ. cap. veniens x. de regul.* Jo. Sarisberienſ. *epiſt.* 174. ad Pictavienſem epiſcopum: *Et ſi vos ipſi huic petitioni meæ vacare non poteſtis, precor attentius, ut magiſter ſcholarum eam cum omni diligentia & feſtinatione exequatur.* De Lietberto Scholaſtico poſt epiſcopo Cameracenſi Baldricus Noviomenſis Chronic. *Cameracenſ. lib.* 3. *cap.* 61. *Et ut amplius eum in ſcientia confirmaret, regendas ſcholas ſanctæ Mariæ matris eccleſiæ ei commiſit, qui honor propter laborem rarus nobilibus committitur, ſed quanto rarior tanto honorabilior comprobatur.* & mox: *Cognita vero epiſcopo Scholaſtici induſtria ſeparavit eum a puerorum doctrina.* Rector ei dicto audiens, & triviales magiſtri. Krantz. *lib.* 5. *metrop. cap.* 26. de Bennone ex ſcholaſtico Hildeſemenſi Oſnaburgenſi epiſcopo: *Docebant enim illa ætate Scholaſtici ſacras literas, & habebant, qui ſubdocerent in trivialibus.* Majoris eccleſiæ Trajectenſis Statuta. *De officio Scholaſtici: Item ipſe habet ſcholaribus eccleſiæ noſtræ de Rectore, qui eos in Grammatica, Logica, & Muſica inſtruat providere. Item ipſe habet ſcholaribus de antiphonario & graduali providere in ſcholis &c.* Alibi ſimul Rector. Et tum Rector ſcholaſticus, ut loco hoc expreſſe. Infra *cap.* 68. *Item Abbas qui pro tempore fuerit & nullus alius ponet Rectorem ſcholaſticorum, nam ſcholaſtici deſerviunt eccleſiæ &c.* Unus ſemper de clero. Laici non admiſſi. Apud clerum tum temporis literarum poſſeſſio. Soli docti crediti & eruditi. Laici contra indocti. Imo doctis oppoſiti. Chron. Altiſſiod. *p.* 72. *verſ. Ad ipſum veniunt ſeptem viri &c. Horum primus magiſter Bruno, alii quatuor literati, duo laici.* Auctor Chronici Rhytmici in Theodor. 111.

Unde & Belgica lingua *laica* in charta Ann. 1387. *a lgarium & luicalim* in charta Ann. 1411.

Nu ſyn VII. *Heeren te deſen*
Drie Aertsbiſſchoppen, IV. *leke Heeren.*

& mox:

Dit ſyn drie geleerde Heeren,
Die vier Leke wil ick u leeren

Aliæ etiam vix ſcholæ quam vel in ipſis eccleſiis vel per ambitum ipſarum in adjacenti officio. Ekkeard. *de caſib. monaſt. S. Gall. cap. 1. Traduntur poſt tempus Marcello ſchola clauſtri &c. & cap. 6. Erant diſciplinæ loci, ut ſemper, & tum ſevera, non modo in clauſtro, ſed & in ſcholis exterius.* Nec uſpiam primitus per Germaniam, nuſpiam alibi per Europam, niſi Romæ forſan aut Pariſiis, literarum gymnaſia. Magnæ molis opus cum magiſtratus Hamburgi vellet ſcholam erigere. Prenſandus paſſim clerus. Supplicandum eo nomine & Archiepiſcopo Bremenſi & Summo Pontifici. Nec ſola ad id tanti magiſtratus auctoritas. Vid. Lambec. *lib. 2. rer. Hamburg. n.* 435. Alteſerr. 2. *diſſ.* 7. Verum temporis progreſſu, cum ſanctitas monachalis eviteſceret nonnihil, paulatim juſſu Principum etiam alibi inſtitutæ, uni tamen ex clero, ut qui cenſus vulgo doctrina & literarum peritia, regimine earum dato. Alberti Ducis charta Harlemenſibus conceſſa Ann. 1389. *Voert ſo hebben wi gegeven die ſchoel binnen Haerlem, als dat onſe Stede mit onſen perſoenre aldaer, die nu is of namaels weſen ſal, enen clerc die ſchoel geven ſullen, daer hem duncket, dat onſe Stede voerſz mede bewaert is. Ende die ſal ſelve die ſchole regieren, ende altoos een halfjaer na wederſeggen ende niet langer, off dat ſake waer, dat hi dan daer toe niet nut en waer, datmen dan enen anderen clerc ſetten mochte, die daer nut toe waer.*

Cap. LXV. *cum bona Guidonis Comitis Bleſenſis.* Nepos hic Joannis de Beaumont fratris Wilhelmi tertii, defuncti, ut ſcribit Auctor, Ann. 1356. *lib.* 30. *Chron. Belg. cap.* 15.

Fecit ſuo Conventui jubileum ſuum. Annos jam quinquaginta monachachatum profeſſus ab Ordinis oneribus remiſſione impetrata celebrabat jubileum. *Jubileus*, inquit Iſidorus *lib.* 5. *cap.* 37. *interpretatur remiſſionis munus. Eſt enim Hebraicus & ſermo & numerus &c.* Nec aliter celebrabat quam ſolenni convivio. Chronic. Windeſem. *lib.* 2. *cap.* 46. *Poſt annum quinquageſimum in ordine jam peractum jubileum ſuum celebravit, ſummam miſſam in natali S. Martini epiſcopi cum miniſtris & ceroferariis ſolemniter decantando, & pro tanta perſeverantia ſua in ordine & ſanctitate continuatione fratribus in refectorio vinum & pitanciam a Priore noſtro Wilhelmo, brevi poſt tempore jubileum ſuum etiam ingreſſus, de gratia ſpeciali impetrando, & etiam poſt prandium ſpatiamenti in pomerium ad bona conferenda fratribus obtinendo. Tres autem ex omnibus tantum fratribus noſtris temporibus in Windeſem*

pro-

profeſſis annum quinquageſimum compleverunt &c. Quamvis autem cuncti religioſi Jubileum jam ingreſſi ex tunc uſque in finem vitæ ſuæ ab ordinis oneribus non immerito ſint exempti, dicti tamen fratres noſtri chorum & refectorium non minus quam antea frequentare ſolebant, donec diceret eis ſpiritus, ut a laboribus ſuis requieſcerent. Jubileus, poſſeſſio, qninquaginta annorum præſcriptio. Canones Hibern. *lib.* 35. *cap.* 8. *Obſervandæ ſunt leges Jubilæi, id eſt, anni quinquageſimi, ut non adfirmentur incerta tempore veterato.* Etiam homo grandævus. Flodoard. *lib.* 1. *hiſt. Remenſ. cap.* 17. *Quid ille Jubilæus (ita virum ſanctum propter ætatis prolixitatem vocitantes) facere vellet &c.*

obiit Dux Albertus. Princeps inſignis, ſed qui in iram interdum præceps. Qua & temere nimis motus, dum indulget ſuſpicioni. virum ſtrenuum in Hannonia Dominum de Adingen aut de Adichem ut perduellem necari juſſit. Cujus mox cum pœnituiſſet, metu majoris mali, quod cæſi fratres minati, eccleſiam Canonicorum, qui preces funderent pro defuncto, Hagæ inſtituit ſuo ſumptu. Meminit Continuator Guilielm. de Nangis apud d'Achery *to.* 11. *Spicileg.* Sed vocat Dominum de Angujen ad Ann. 1364. *Iſtis temporibus deletus eſt dominus Engebertus dominus de Angujen verſus Brebantiam apud Ducem Albertum, filium quondam Ludovici Ducis Bavariæ, qui olim uſurpaverat imperium contra voluntatem eccleſiæ, locum tenentem pro patre ſuo Comite Hannoniæ in illis partibus Hanonienſibus, quod dictus D. de Angujen nobilis Princeps & ſatis ſtrenuus miles conſpiraverat aliquas proditiones contra terram & Comitatum Hanoniæ, qua de cauſa dictus Dux Albertus cepit cum nocte in Bejazenſi juxta Valentianas ad tres leucas, & in caſtro ibidem capite truncatus eſt ſine judicio & ſine mora multa; qua de cauſa timuerunt multi in partibus illis, ne multa mala orirentur ſupra patriam illam in futurum, quia de magno genere & nobili erat ille Dominus memoratus in partibus remotis.* Cæterum Albertum non anno quo ait Auctor ſed ſequentis demum extremo defunctum ſcribit Andreas Presbyter *Chron. Bavar. p.* 93. & eſt locus notabilis. *Anno Domini* inquit, CIↃ. CCCC. *circa feſtum nativitatis Domini Albertus filius Ludovici Imperatoris Princeps pius & manſuetus eſt defunctus, & in Hollandia tumulatus. Hujus Alberti talis fuit titulus: Albertus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, Comes Hennegariæ, Hollandiæ, & Selandiæ, ac Dominus dominii Friſoniæ. Hic de uxore ſua Margareta filia Ludovici Ducis Poloniæ de Brigatres genuit filios, ſcilicet Wilhelmum, Albertum, & Johannem. Ex his fratribus Albertus tenuit Straubingam, terram inferioris Bavariæ, & primus obiit inter fratres ſine liberis, uxorem enim non duxit,*

&

& fuit vir proceræ ſtaturæ & benignitate præferendus: ſepultuſque eſt in medio chori monaſterii Carmelitarum in Straubing. Eidem Alberto in eodem Ducatu frater ſuus Johannes ſucceſſit, & quod idem Iohannes Leodienſis eccleſiæ erat electus ipſe jam dictum Ducatum per Vicedominum gubernavit. Habuit etiam præfatus Albertus filius Ludovici Imperatoris filias duas, quarum una fuit uxor Johannis Ducis Burgundiæ, alia vero nomine Johanna duxit in virum Albertum Ducem Auſtriæ, qui in obſidione oppidi in Snaym obiit, relinquens filium nomine Albertum: qui Albertus dominam Eliſabeth filiam Sigiſmundi Romanorum, Ungariæ, & Bohemiæ Regis duxit in uxorem. Stirps Alberti hic univerſa & neſcio an alibi rectius. Illud perperam, ni fallor, quod annum proroget annum obitus, ut & rurſum mox perperam Wilhelmi obitum Alberti filii ad Annum refert CIↃ. CCCC. IX. *Prædicto*, inquit, *Alberto filio Ludovici Imperatoris vita functo in Comitatibus Hennegoviæ, Hollandiæ, Wilhelmus filius ſuus ſucceſſit: qui Wilhelmus una filia nomine Jacoba ſuperſtite anno Domini* CIↃ.CCCC. IX. *deceſſit.*

Cap. LXVII. *propter diſcordias habitas cum Johanne Domino de Arkel.* Vulgo Domini de Arkel numerantur quatuordecim. Prænomen cunctis Joannes, duobus tantum exceptis. Ultimus, cujus mentio hic. Cujus filius Wilhelmus ipſo adhuc vivo, dum fortiter præliatur, Gorinchemi occubuit Ann. 1417. Vid. Kemps *beſchryv. van Gorcum.*

Add *l.1.l.7. & t. tit. ff. de inc ruin. naufr.*

de bonis per naufragium littori maris appropinquantibus. A Comitibus Hollandiæ, ut & alibi paſſim, bona naufragorum contra textum expreſſum in *l. 1. C. de naufrag.* olim fiſco aſſerta. Grot. 1. *man.* 41. §. *Wat belangt de geſtrande.* Alibi non tantum bona, verum homines etiam ipſi. Nec alia eorum ratio, quam quæ mancipii, aut adſcriptitii. Albert. Abbas Stadenſis ad Ann. 1112. *Hujus namque Friderici avia & mater de Anglia navigantes in Comitatu Stadenſi naufragium paſſæ ſunt, & ſecundum priſci juris rigorem tam homines quam res regiæ ditioni ſunt mancipati.* & mox: *Suggeſſit ergo Dux Frederico Bremenſi Archiepiſcopo, ut ipſe Comitem Fredericum eccleſiæ ſuæ mancipium evincere ſatageret. In Bremenſi quippe eccleſiæ Comitatu avia & mater ſua prætextu naufragii ſervituti ſunt addictæ.* Hollandis etiam miniſtri, *Zeevonders* olim dicti, qui ſiquod factum naufragium nuntiabant Quæſtori, aut bona alioquin etiam ipſi redigebant in fiſcum. Officii genus peculiare, quod in ſingulis provinciis, in ſingulis etiam territoriis ſubjectis Comiti, ut verbi gratia: *Hertoghe* Willem *&c. doen cont &c. dat wy bevolen hebben ende bevelen mit deſen openen brieve Yſebrant Boudyns ſoon onſe dunen tuſſchen de palen van Kennemerlant ende der Maſen ende onſen Zeevont tuſſchen den voorſz palen ende Gorinchem te verwaren ende te bedriven tot onſer*

ce-

eeren, ende ons loves, ende der Armen oirbaer, ende geven hem macht alle Zeedriſt twiſſen den voerſz. bedrive van onſen wegen ane te vanghen, ende te verwaren, ende wanneer dat hy van enigen Zeedriſt verneemt, dat ſal hy ſonder merren onſen Rentmeeſter van Noortbollant, die tiere tyd weſen ſal, aenbrengen, ende hier of ſal Yſebrant voerſz. jaerlicx van ons hebben, die hem onſe Rentmeeſter van Noorthollant van onſen wegen uytreycken ſal, achtien pont Hollants t'sjaers, een paer cleder, ende enen roc tot alſodanigen tyd, alsmen hier voormaels den Zeevonders *ende den* Deurwaerders *plach uyt te reyken &c. Gegheven in den Haghe des Dinxendaghes na ſinte Peters ende ſinte Pauwels dach in 't jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. LV. Margriete *&c. maken condt allen luden, dat wi gegeven hebben, geven, ende bevelen Huge van Groningen onſe zeedriſte te verwaren ende te houden tuſſchen die Maſe ende Zipe, daer af dat hi hebben ſal alſulc recht ende wedden, als daer toe behoort, ende anders lude daer voirtyts gehad hebben, ende ontbieden onſen Rentmeeſter van Kennemerlant, ende van Vrieſlant, die nu is of ter tyt weſen ſal, dat hi hem uytreyckt ende betaelt alle jare van onſen wegen alſulcke wedden ende recht als daer toe behoort, duerende tot onſen wederſeggen. Gegheven in die Haghe des Dinxendaghes voor Aſcenſions avont int jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. *ſes en veertich.* Nec mirum quod ad Comitem; & alii, qui uſurparunt id, ut partim patet hoc loco, partim apud Boxhornium *Chron. Zel. part. 2. cap. 33.* Fuerunt qui fiſco non tantum bona applicarent, ſed carceri homines etiam ipſos mанciparent confeſtim. Eadmer. *lib. 1. novor. pr. Navem undarum cumulus vehementer exagitat. Ejecta tandem cum omnibus quæ ferebat in Pontivum fluvium, qui Maja vocatur, a Domino terræ illius, pro ritu loci, captivitati addicitur, & homines in ea conſiſtentes diligentiori cuſtodiæ mancipantur.* Add. Bodin. *de republ. lib. 1. cap.* 10. Acta SS. Aprilis apud Bolland. *to. 3. p.* 397. Choppin. *de Doman. Franc. lib. 1. tit.* 15. Matth. de Afflict. *ad conſt. Neap. lib. 1. tit.* 59. Argent. *ad conſ. Brit. tit. de Droicts du Prince art.* 56. *§.* 45. Sed hujus rei atrocitas progreſſu temporis mitigata, & in eos, qui quid rapiunt ex naufragio facto a Chriſtianis, jactum fulmen Pontificium *cap. excommunicationi 3. extrav. de raptor.* Speciatim etiam vetuit, nequis naufragos Hamburgenſes vel quoſvis alios dum Hamburgum aut Hamburgo veniunt prædaretur, Guido quidam Cardinalis Legatus Pontificius anno Chriſti 1265. cujus integrum diploma extat apud Lambec. *lib. 2. rer. Hamburg. n.* 339. *& ſeqq.* Et hinc multum commendat Angliæ Regis legem Henrici II. qui graves ſtatuit in eos pœnas, qui vel bonis vel perſonis naufragorum moleſti aliquid inferunt iis damni, Guiliel. Neubrigenſis *lib. 3. hiſt.* Jactabat Daniæ Rex, ut Pontanus ait *diſ-*

cuſſ.

conſ. hiſt. lib. 2. cap. 55. Chriſtiernus II. vi ejuſdem humanitatis am[illegible] a ſe quotannis centum millia aureorum. Nec primus tamen qui e[illegible]. Hamburgo dederat id jam ante cum & dederat privilegii loco Abel Danorum Rex. *Abel*, inquit, *Dei gratia Danorum Slavorumque Rex & Dux Jutiæ omnibus hoc ſcriptum cernentibus in Domino ſalutem. Notum ſit præſentibus & futuris, quod civibus Hamburgenſibus hanc conceſſimus libertatem, ut ſi forte mediante aliquo infortunio apud quaſcunque Regni noſtri partes eos contigerit naufragari, res ſuas, quas ſuis laboribus & expenſis naufragio eripere poterunt, ſalvas & inconcuſſas habeant & liberas a cujuſlibet impetitione. Igitur ſub obtentu gratiæ noſtræ mandamus univerſis, diſtrictim præcipientes, ne hanc libertatem conceſſam dictis civibus præſumant infringere, ni ſi noſtram incurrere voluerint ultionem &c. Acta ſunt hæc Roſkildis anno* CIƆ CC. L. *tertio Idus Novemb.* Vid. Lambec. *lib.* 2. *rer. Hamburg. n.* 22[illegible] *& lib.* 2. *comm. de Biblioth. Cæſar. p.* 59. Apud Græcos cum jus civile in deſuetudinem abiiſſet propoſito edicto id reſtituit Andronicus Comnenus, ut Nicetas ait in ejus vita *lib.* 2. *cap.* 3. In Hollandia Boreali cum Carolus Audax id revocaſſet Ann. 1469. in Auſtrali etiam id reſtituit, ut & apud Zelandos, filia ejus Maria Ann. 1476. & eo quidem promptius, quod & Friſii id jam feciſſent. ut teſtis eſt Ubbo Emmius, & ex eo Gryphiander *tr. de inſul. cap.* 31. *n.* 113. *& ſeqq.* Quorum hæc in re æquitatem ſecutus deinceps Carolus V. edicto Ann. 1549. ſecuti Ordines Hollandiæ edicto Ann. 1574. reſtitui juſſis, quæ recepta, fiſco prorſus excluſo, naufrago repetenti hæc intra annum & diem. Heemskerck *Arcad. Batav. p.* 295. *& ſeq.* Grot. 2. *man.* 4. §. *Wat belangt de geſtrande.* Groenew. *ibid. & ad l.* 1. *C. de naufr.* urinatori & qui ſervant pro opera modico tantum præſtito. Grot. 3. *man.* 27. *in fin.* Vinn. *ad §. ult. Inſt. de Rer. diviſ. n.* 4. Idem a Trajectenſibus Civitatibus Hanſeaticis conceſſum Ann. 1452. *Item waert ſo dat enich ſchip broeckachtich worde in der zee of in verſchen wateren, ende dat diegene die dat goet gevisschet ende geberght hadde, ende ſo binnen onſer Stat gebiede brochte, ende bewiſen woude, dat goet ſalmen den voornoemden Coopluden wederleveren omme redelick arbeytsloon by overſlaen van den Rade, ſo verre die Coopman dat wach goet doen ſo voerſz. is mit ſynen mercke, of by goeder onderwyſinge, datter ſyn goet of ſyner vrende goet is in de voornoemde Henſe behoorende &c.* Hollandorum edictis dein latius adhuc cautum, ut ſive in mari ſive in littore ejuſmodi quid repertum cui cura harum rerum Quæſtori id indicetur, reſque ei cum deferatur intra horas duodecim, Nulli interim aut ſervandi aut detinendi eam jus. Si detineat cenſetur fur, & poteſt furti cum eo agi. Vid. edict.

dict. Ann. 1606. 4. Novemb. & aliud Ann. 1670. 25. April. Et quid æquius quam ut miſer, & cui alioquin ſubveniendum bonorum eleemoſynis id ſolatii reportet. Miſerabantur olim paſſim. Ipſi etiam qui evaſerant curabant caſum depingi, & picturam dependentem geſtabant e collo, ut ad dandum quid commiſeratio excitaret nonnihil.

Juvenal. *Sat.* 14. *naufragus aſſem*

Dum rogat & picta ſe tempeſtate tuetur.

Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 11. Reineſ. *ad Hoſmann. epiſt.* 4. Sic olim. Et quidni ergo poſterioribus etiam ſeculis ſævitia repreſſa, nec in alios uſurpata, quam qui ipſi uſurpabant? ut in veteri inſtrumento: *Ten ware of eenige goeden aengecomen waren toebehoorende eniger Heeren onderſaten, daermen den onderſaten van Hollant, Zeelant, ende Vrieſlant haer goeden off plach te nemen, als ſy verderfflyk worden, dien ſoude men oock deſgelycx doen aen d'ander ſyde, ende die houden ter tyt toe, ende alſo lange, dat die onderſaten van Hollant &c. van hoire voerſz ſchade weder gerecompenſeert ſouden werden &c.* Certe & eo nihil æquius *l. tit. ff. Qu. quiſque jur. in alt.*

ponet molendinum ad ventum. Magni id momenti & vulgo inter Regalia. Nec erigere licet molam citra Principis conſenſum, nec alio eam transferre. Et exemplum inſigne eſt. *Maria by der gratien Gods Hertoginne van Bourgondien &c. doen condt allen luyden, dat onſe getrouwe Raedt Cornelis van Dorp onſen lieven ende getrouwen den Grave van Grampre, ende van Bouchain, Heere van der Veere, onſen Stadhouder generael, ende onſen Rade van Hollant te kennen gegeven heeft, hoe dat ſyn ouders binnen hare Ambachtsheerlicheyt van Dorp een wintmolen ſtaende plagen te hebben, die in voirleden tyden in den oorloge afgebrant is, dair hy ende ſyne onderſaten groot gebreck af hebben, ende dat hy opten werff, daer die ſelve molen plach te ſtaen niet goetlix een ander wintmolen mach doen ſetten, overmits dat ontrent die ſtede ſo veel bomen ende huyſen geſet ende gemaect ſyn, datſe den wint aldaer beletten, en-* Cap. LXVIII.

Regalia interdum ſignificant inſignia imperii, globum, enſem, ſceptrum, coronam, de quibus Freherus in *Origin. Palatinis.* Eximia interdum quædam jura, quæ ei ſoli competunt, qui ſumma præditus majeſtate, cujuſmodi enumerantur in conſtitutione Friderici Imp. *lib. 5. feudor.* ub. Cujac. Latiſſime ſi ſumatur vox quævis jura Regia & fiſcalia ſub ſe continet. *Regalia S. Petri*, quæ Summo Pontifici Regum ac Imperatorum liberalitate conceſſa, ut in celebri epiſtola Friderici Barbaroſſæ ad Papam Adrianum. Fr. Florens *tr. 4 ad decretal. p* 223. *& ſeqq.* Temporalia epiſcopatus, & qui vacante epiſcopatu a Principe occupantur reditus ejuſdem annui, Regalia etiam paſſim. Rigordus ad Ann. 1029. *Rex eorum Regalia confiſcavit, ſed et ea tantum temporalia, quæ ab eo feodaliter tenebant, decimas & alia ſpiritualia eis in pace dimittens.* Pius Papa II. *lib.* 12. *comment. Regaliæ vocant Galli jus quoddam a Francorum regibus uſurpatum: vacantibus eccleſiis cathedralibus, redditus earum arripere, ac beneficia conferre, donec novus epiſcopus inveſtituram acceperit.* Fr. Florens *ibid. p.* 227.

de dat hy daeromme in weyninge is een ander wintmolen te doen maken, ende ſetten op een ander ſtede daer omtrent, 't welck buyten ſynen ambochte is, Ons daeromme biddende dat wy hem dat ſoude willen conſenteren, ende oirlof daer toe geven, Soo iſt dat wy terbede van onſen getrouwen Raedt Cornelis van Dorp voerſz. geneycht ſynde hem geconſenteert ende geoirloft hebben, conſenteren ende oerloven met deſen brieve voor ons ende voor onſe nacomelingen Graven of Gravinnen van Hollant een wintmolen te doen maken ende ſetten in den Ambacht van Scipluden ter plaetſe daer hem alregevoechlicſte ende oirbaerlicſte duncken ſal, om die by hem ende ſynen nakomelingen gebruyct ende beſeten te ſyn tot ſynen oirbaer, profyt, ende wille. In oirkonde &c. Datum IV. *dagben in Septembri Ann.* CIↃ. CCC. *ſeven ende 't ſeventich.* Si vetuſtius quis deſideret notabilem addam locum qui eſt apud Io. Buſchium *Chron. Windeſem lib.* I. *cap.* 17. *Cum monaſterium, inquit, noſtrum molendinum pro frumentis conterendis non haberet, novum molendinum ædificare tentabat. Quod audiens Dominus dictus de Voerſt plurimum reſtitit, dicens ventum in Zallandia ad ſe pertinere, & neminem ſine ejus conſenſu & voluntate molendinum debere conſtruere, unde factum eſt, ut res iſta ad Trajectenſem epiſcopum Dn. Florentium deferretur. Qui ut hoc audivit, vehementer indignatus reſpondit, neminem viventium in vento illo dominationis noſtræ jus aliquod competere novimus, niſi nobis duntaxat & eccleſiæ noſtræ Trajectenſi. Adſtatim ergo largam dedit licentiam in Windeſem Conventui pro ſe & ſuis ſucceſſoribus in litera patente ſigillata bonum molendinum in loco ſibi competenti licite ædificandi, & abſque alicujus contradictione eo libere utendi, & perpetuo poſſidendi ſub anno gratiæ* CIↃ. CCC. XCI. *die nono menſis Octobris.* Rebelles Mediolanenſes cum Fredericus Barbaroſſa in gratiam reciperet Regalia etiam inter cetera, quæ illicite uſurpaverant, dimitti ab iis juſſit. Radevic. *de geſt. Frid. Barbaroſſ. lib.* I. *cap.* 4. Quæ autem Regalia hæc Guntherus diſerte *lib.* 8. *verſ.* 570.

Ac primum Ligures ſuper hoc a Rege rogati
Vectigal, portus, cudendæ jura monetæ,
Cumque molendinis, telonea, flumina, pontes,
Id quoque quod fodrum vulgari nomine dicunt,
Et capitolitium certo ſub tempore cenſum,
Hæc Ligures ſacro tribuerunt omnia fiſco.

Idem Radevic. *lib.* 2. *de geſt. Frid. Barbaroſſ. cap.* 5. *Uno ore, uno aſſenſu in manum Principis regalia reddidere. Primique reſignantium Mediolanenſes extitere. Requiſitique de hoc ipſo jure quid eſſet adjudicaverunt Ducatus, Marchias, Comitatus, Conſulatus, monetas, telonia, fodrum, vectigalia, portus,*

tus, pedatica, molendina, piſcarias &c. Add. quæ dixi *lib. de jur. glad. cap. 6. p. 52.*

& omne foreſactum ſeu maleficium ibi tunc perpetratum æqualiter divident. Forfactum utrumque eſt & delictum & mulcta quæ delicto ſtatuta eſt. Chron. Becceníe ad Ann. 1124. apud d'Achery *ad Lanfranc. in not. Eccleſia Lexovienſis non perdet forisfacturas ſuas de violatoribus &c. de iis enim forisfacturam habebant monachi, videlicet de furto, vel de infractura ipſius eccleſiæ, vel cimiterii: nam de inceſto, vel adulterio, vel aliis ad epiſcopum pertinentibus, ipſe epiſcopus forifacturam habebit.* Add. *conſt. Sicul. lib. 1. cap. 18. §. 2.* Du Cange *gloſſ. in Forisfactum.*

præſentibus de Conſulatu. Id eſt, de Principis Conſulatu, Conſulatus, Conſilium, Conſul, Conſiliarius, ut ſynonyma hic uſurpantur. Sic *infr. cap. 69. Cum ergo Dux Wilhelmus propterea ad ſe vocaſſet Conſulatum Hollandiæ & Zelandiæ &c.* & mox: *& ceteri quaſi omnes de Conſulatu totius Hollandiæ & Zelandiæ,* & ſic alibi paſſim. Conſul idem quod Senator. Infra *cap. 73. per fidelem noſtrum Dominum de Santhes & alios noſtros Conſules &c.* Ibid. *venerunt ad Hagam Comitis in Cameram Conſulatus*, id eſt, Curiam, domum Senatoriam. Add. *infr. cap. 74. & 79. pr. & lib. 1. de Nobilit. cap. 16. ut & lib. 3. cap. 2.*

Philippo Burchgravio Leydenſi, Vicecomite Hollandiæ. Vicecomes qui locum aut qui vicem obtinet Comitis, Præſes, Gubernator, *Stadthouder*, ut vulgo. Sic infra *cap. 78. tempore regiminis Goſwini Vicecomitis Hollandiæ &c.* Add. *infr. cap. 79. in fin. 88. 90. & 91.* Alibi idem quod Marchio. Ordericus Vitalis *lib. 11. p. 837. & ad hoc peragendum Robertum de Bello-campo Vicecomitem Archarum ad S. Sidonii caſtrum repente deſtinavit.*

In anguſtiis & exulatione poſitus obiit. Paulo tamen ante obitum, poſtquam Johannes Bavarus vita jam conceſſiſſet, & eum & monaſterium recepit in protectionem, provinciarum regimine rurſum in ſe ſuſcepto, Johannes Brabantiæ Dux, & Wilhelmo de Egmunda, qui ei tum a conſiliis, & Hollandiæ ad tempus Rector, cura injuncta monaſterii, rerumque ad id pertinentium, & Abbatem & ceteros, qui jam pridem ex eo profugi, invitavit ad reditum. *Johan by der gratien Goids Hertoge van Lothryck, van Brabant, ende van Limburch, Marcgreve des heyligen Rycx, Greve van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende Heere van Vrieſlant doen cont allen luden, want dat Cloeſter ende Goedshuys van Egmonde van onſen voerſaten Graven to Hollant tot Goeds eeren ende ſelichey hore zielen eerbaerlic geſticht ende begaefſt is, ende om dat die geeſtelike perſonen totten ſelven Goedshuyſe behoerende alle hore goeden ende renten te bet ende te vre-* Cap. LXXI.

delicker behouden ende gebruken mogen, op dat ſy den dienſt Goeds aldaer bequaemliker ende mit mere vlyticheyt doen mogen, ſo hebben wy alle die geeſtelike perſonen voirſz alle hoire renten ende goeden, ſo waer dat die gelegen ſyn binnen den onſen mit allen horen huysgeſinne genomen in onſer hoede ende beſchermeniſſe. Ende want onſe heylige Vader die Paus den Cloeſter ende Goedshuſe voerſz. van enen Abt eerbaerlic verſien ende die geconfirmeert heeft, ende daerom vele van den Moniken van den ſelven Goedshuyſe by gecken rade uyt hoeren cloeſter getogen ende geruymt ſyn, om dat ſy niet ſtaen noch hem ſelven geven en willen tot onderdanicheyt van hoiren Abt voirſz ſo ſy van Goeds wegen ſculdich waren te weſen, ende ſo hem dat mit Roemſchen brieven ernſtelic bevolen is, ſo worden die Abt ende Goedshuys voerſz van die voerſz overhorige monniken, ende voirt van anderen diverſen perſonen dagelix belaſt ende beſwaert als wy verſtaen, dat ſy heur goeden ende renten ruſtelic ende vredelic hebben, houden, noch gebruken en mogen, mer die ſelve hoir goede hem dair by grotelic afgetogen, ende vervreemt worden, dat ons ymmer ſtaet te verboeden, Ende want ons tot veel tyden niet gebeuren en ſal ſelve in onſen lande van Hollant te weſen, ſo hebben wy daer om bevolen ende gemechticht bevelen ende mechtigen mit deſen brieve onſen lieven ende getrouwen Treſorier Heeren Willem van Egmont *alle des Abts ende Cloeſters ſaken mit ſommige van onſen Rade, die hy daerom by hem nemen ende trecken ſal van onſer wegen te berichten hem tegen enen ygeliken in ſynen rechten te houden ende te verantwoirden, alle des Abts ende Cloeſters voerſz goeden ende renten te beſcermen, hem behulpich ende byſtandich te weſen tot allen tyden als des noot weſen ſal ende bys van den Abt ende Convent voerſz. verſocht wort, ende wes onſe getrouwe Treſorier dan met onſen Rade, als voirſz is, daer in ordineren, ende totter Abdyen oirbaer voirt keren ſal, des ſullen wy hem ſtaen, ende willen dat van enen ygeliken van goeder weerde gehouden hebben. Datum ſub ſigillo,* Anno CIↃ. CCCC. XXIV. *ſecundum ſtylum Curiæ noſtræ.* Wilhelmus hic Joannis frater Dominus de Yſelſteyn. Vid. *ſupr. cap.* 61. Quod Hollandiæ olim Rector (Ruardus barbare) aut Protector abunde oſtendunt chartæ, quæ ex Archivo feudali:

Johan *&c. doen kont allen luden. Alſo als onſe lieve neve ende Heere Jacob van Gaesbeek, Heere van Apcoude, van Putte, ende van Strien, ende Heere* Willem *van Egmonde als* Ruwaerde *van onſer wegen gebeden ende allen Dyenaren bevolen hebben recht te doen over al in den lande van Hollant, zeder dat onſe lieve Oem Hertoge* Iohan *van Beyeren ſaliger gedachten aflyvich worde, So kennen wy dat ſy dat, in den name van ons ende by onſen bevele gedaen hebben, ende wes recht vorderinge by hoeren voerſz. gebode geſciet*

mo-

mogen weſen tot deſer tyt toe, die willen wy van goeder weerden gebonden hebben van enen ygeliken, gelyc of wy dat gebodt ſelve gedaen hadden, ende des te getuge ſo hebben wy onſen ſegel hier binnen op gedruckt. Gegeven in onſer Stede van Haerlem opten x. *dach in Frebruar.* Ann. XIVc XXIV. ſecundum curſum Curiæ Hollandiæ.

Iohan *&c. doen kont allen luyden. Alſo onſe getrouwe Raidt ende Bewairres van Hollant na dode ons liefs Oems Hertoge* Jans *van Beyeren ſaliger gedachten van onſer wegen bevalen, datmen ever al recht doen ſoude enen ygeliken van hogen ende van lagen, van ſchade ende van ſchulde &c. So geven wy enen ygelicken te kennen, dat dat van onſen beveel ende wille was, ende wes recht dat daer op gevordert is, dat willen wy dat van wairden ſy, ende ontbieden voirt allen onſen Dienaren, ende Rechteren over al in den onſen, dat ſy voertaen enen ygeliken recht doen van onſer wegen tot alre tyt als des te doen ſal weſen durende tot onſen wederſeggen. In oirconde deſen brieff ende onſe Signet hier op gedruct. Gegheven in onſer Stede van Haerlem opten* XI. *dach in Februar. int jaer ons Heeren* XIVc. XXIV. ſecundum curſum Curiæ noſtræ.

Iohan *&c. laten u. weten u. allen onſen Ampt'uden, Baeljuwen, Rentmeeſteren, Scouten, Tolnaren, ende andere Officieren, Rechteren, ende Dieneren over al in onſen lande van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieſlant, Alſo onſe lieve neve ende getrouwe* Iacob *van Gaesbeeck Heere t' Abcoude, te Putte, ende te Stryen, ende Heere* Willem *van Egmond alſe* Ruwaerde *onſer lande voerſz na dode ons liefs Oems Hertoge* Johans *van Beyeren ſeliger gedachten ſcreven ende bevalen mit horen brieven, t' welc ons optie tyt wael genoechde, datmen van onſer wegen over al recht doen ſoude ter tyt toe, dat wy ſelven in onſen landen voirſz gecomen waren &c. So iſt nu wy ſelve in onſen lande gecomen ende ontfangen ſyn wederſcyt hebben ende wederſeggen die brieve ende gebode voerſz, ende bevelen u allen voirſz, dat ghy voirtaen geen recht en doet, noch onſe dyenſten en pleget voir die tyt, dat ghy bevelinge van ons dair of hebt als doch recht ende behoirlyc is: ende ontbieden u dair op dat ghy een Sonnendaghe naeſtcomende by ons coemt in den Haghe ende ſyt, om uwe bevelinge van ons aldair t' ontfangen, als gewoonlic is, op dat ghy dan voirt van onſer wegen recht plegen moogt, ende onſe dienſten bantieren na goeder ouder coſtuymen, als gy ſculdich ſyt te doen, ende des niet en laet. In orconde &c. Gegheven* XIII. *daghen in Februar.* Ann. XIVc. XXXIV. ſecundum curſum Curiæ &c.

in captivitatem valde auſteram. Alia eſt libera, jucunda, *een henſche gevangeniſſe*, ut Buchelius notat ad Bekam in Herbert. epiſc. *Trajecti* Cap. LXII.

tranſ-

miſſus in captivitate jucundiſſima reſervatus eſt. Videatur etiam Auctor *Chron. Belg. lib. 17. cap.* 13.

Philippus Dux Burgundiæ tunc Comes Hollandiæ exiſtens. Burgundis, inquit Papa Pius II. *lib. 9. comment. ferunt originem fuiſſe Romanam: nobis incomperta res eſt: illud conſtat Burgundiones ex Germania in Galliam penetraſſe gentem non minus barbaram quam ferocem, & Romani inimicam imperii.* & mox. *Burgundorum campos Arar fluvius irrigat, qui a monte Jura exortus non longe a Lugduno in Rhodanum fluit. Inter Burgundos multi annumerantur populi. Hic Sequani ſunt, & Veſuntiones, & Lingones, & Cavillones, & Matiſcones, & Altiſſiodorenſes, atque horum Celtarumque fere omnium Principes Hedui &c.* Quod ad Philippum ſic ſe habet res: Joannes Galliarum rex ab Anglis captus in prælio & in Angliam tranſmiſſus non diu dein poſt confectus luctu deceſſit, quatuor filiis relictis, ex quibus Carolus qui natu maximus & qui Quintus ejus nominis in regnum patri ſucceſſit. Ducatum Andegavenſem accepit alter Ludovicus. Tertius Bituricenſem. Quartus Philippus Audax non ſortitus Principatum. Audax autem idcirco, quod poſtquam pater jam captus nec fugit de prælio, nec capi ſuſtinuit, verum animi robore & multa vi corporis pulſis qui aggreſſi ipſum in tutum tandem evaſit. Paternum bellum Carolus V. dein ſtrenue perſecutus victus primum mox victor magnis cladibus involvit Anglos, & exceptis aliquot caſtellis, quæ circa fines Britanniæ, ejecit rurſum Normannia. Defuncto tandem non ſine gloria Carolus ſextus ſucceſſit. Cujus regni initio Ludovicus Comes a Flandris pulſus ad ejus opem confugit. Ludovico unica tantum filia heres Flandriæ, Arteſiæ, Burgundiæ, Niverniæ, quam auxilia Regis pactus Regis patruo deſpondet Philippo Audaci. Rex Ducatum Burgundiæ lætus nuptiis concedit patruo. Bipartita enim Burgundia eſt. Parebat Regi tum Ducatus, Comitatus Imperio. Victis dein Flandris & mox pace cum iis inita cum Rex adverſus Britones exercitum comparaſſet, præter opinionem & derepente in maniam incidit. In alterum hominem mutatur. Stulta loquitur & reſpondet, & ſtultiora adhuc tentat. De curatore inter proceres, ne rueret regnum ſub inſano, ſtatim ingens contentio. Tres patrui erant Regi. Erat & frater Aurelianenſium Princeps, ſed & junior & inexpertus. Et is tamen cum pertinacius inſtaret ſe exiſtimans præferendum, *Quid tu*, inquit Philippus Audax, *an Regem vis regere, qui te ipſum neſcis regere.* Ille inſania juvenili & velut tactus contumelia Philippo colaphum incuſſit. Tulit Philippus, nec ultus quamdiu vixit. Ioannes filius non tulit, ſed cum ex aliis cauſis creviſſet odium adhuc fortius Aurelianenſem interfici juſſit e

Cu-

Curia cum paucis noctu domum redeuntem profugus mox ipſe in materprovincias. Et hujus Ioannis filius Philippus hic de quo ſermo, citra ullam rationem, ut quidem cenſet libri Auctor *van t' Begin, Voortgang, en Eynd van d' Erfgravelyke Bedieninge*, adeptus Boni cognomen. Circa conſanguineam certe, quam Hollandia ejectam pepulit, non magna uſus bonitate. Vid. Froſſard. *lib. 2. hiſt.*

per reſignationem Jacobæ Comitiſſæ. Joannes Burgundiæ Dux Margaretam duxerat Jacobæ amitam, Joannis filiam Margaretam Wilhelmus VI. Iacobæ pater. Froſſard. *d. loc.* Reſignatio autem de qua mentio, poſtquam bello Philippus victor, vi & minis extorta. Sigiſmundo Imperatori etiam tanti non viſa, ut qui ea non obſtante Hollandiam Zelandiamque ut per mortem Guilielmi devolutas ad Imperium a Philippo repetiit. Neganti bellum indixit. Verum fruſtra & nequicquam. Ferox admodum, quod Legato dedit, Philippi reſponſum. Redi, inquit, ad Cæſarem, & dic, quod mihi bellum cum Rege Galliarum, cujus oppidum Grancejum exercitu circumcinxi. Amicus ipſi eſt meus hoſtis. Ferat opem obſeſſis. Iter non longum eſt. Pugnandi copiam ibi facio. Si co[illegible] non placet. Ad ſexageſimum diem duellum mihi cum Gallo inſtat. Inibimus ſi non fallit me. Id poſtquam peractum diem ſtatuat Sigiſmundus. Pugnæ deſignet locum. Quocunque in loco bellum offert bellum accipio. Sic Pius Papa II. *lib. 9. comment.* De Iacoba autem addam, quod habet Andr. Presbyt. Chron. Bavar. p. 94. *Hæc Jacoba*, inquit, *primo duxit Delphinum de Francia; quo defuncto duxit Ducem de Brabantia. Iſto repudiato Adhumfrido Duci Gloceſtciæ fratri Henrici Regis Angliæ adhæſit. Hæc igitur Domina Jacoba defuncto patre ſuo Duce Wilhelmo tanquam filia volens bona patris ſui hereditario jure poſſidere, ſcripſit ſe ſ[illegible] prædictorum Comitatuum, ſcilicet Hennegoviæ, Hollandiæ. Contra Dux Johannes electus Leodienſium jam dictarum terrarum filium ſe ſcripſit &c.* Idem ad Ann. 1425. *Anno Domini* CIↃ. CCCC. XXV. *in die Epiphaniæ D. Johannes Dux Bavariæ inferioris, & Comes Hennegoviæ, Hollandiæ, & Selandiæ, ac dominus Domini Friſoniæ veneno, ut dicitur, a magiſtro Curiæ ſuæ infectus obiit ſine liberis in Hollandia in villa dicta Haga tumulatus. Quo defuncto domina Jacoba fratris ſui Wilhelmi felicis recordationis conabatur prædictas terras ſcilicet Hennegoviam, Hollandiam, iterum poſſidere. Sed prævalens Philippus Dux Burgundiæ Johannis (cujus ſupra in paſſagio contra Turcas eſt memoria facta) filius eaſdem terras jam tenet &c.*

miniſteria curruum in & ex Rynegom. Quæ miniſteria hæc ſiquis quærat, Cap. LXXIII.
verbo addam ex libro B. A. *fol.* 83. qui Hagæ Comitis in Archivis: *Anno 1415. hebben de Bueren van Egmont overgegeven ende bekent de-*

ſe navolgende dienſten de Abdye van Egmont ſchuldich te ſyn: In den eerſten den Abt ende ſyne Offiuiers als Rentmeeſter, Koeckenmeeſter, Memoriemeeſter te voeren daer ſy te doen hebben in des Cloeſters oirbaer binnen huere marcten. Item alle provande te halen metten voerſz. Dienaers, die voor den Abt ende ſyne Clauſtralen dienen, als wyn, weyt, bier, turff, ende hoy. Item alle deſmen behoeft ter timmeringe des Godshuys van Egmondt, als ſteen, calck, hout, ende dat daer toe dient te halen ende te voeren in den Cloeſter, ende niet weder daer uyt, ende want generalyck van den dienſt der Bueren queſtie was voor den Hertoch ende ſynen Raet, ſo is den Bueren bevolen deſe behoorende dienſten te doen, ende den Abt geſeyt, indien hy meende, dat ſy hem vorder dienſten ſculdich waren, dat hy hen ſoude met recht te dier oorſake doen aenſpreecken. Prædia autem quædam quæ expreſſe ad id obſtricta, ut oſtendit mox infra, *tunc ad Abbatem & Conventum Haemundenſem terræ ſuper quas ex antiquo prædicta miniſteria conſtituta fuerunt libere devolventur.* Sic in Gelria etiam prædia, quorum olim poſſeſſor cum vehiculis d[illegible] Duci cum venaretur adeſſe, vulgo *Wiltvorſter goederen.* Vid. *lib.* 4. *de Nobilit. cap.* 22.

cum aliis bonis dictis Landtwinningen. Landtwinningen erant prædia, in quæ redempta ab Abbate defuncti heres ſuccedebat, ſi tempore ipſius obitus habitaret Egmundæ. Si alibi ſolebant rurſum ad Abbatem devolvi. Infra *cap.* 75. *Quando poſſeſſor illius terræ moriebatur tunc ſui heredes habebant redimere terram illam ab Abbate pro valore quartæ partis illius terræ, & hoc ſi heredes habitarent tempore mortis in terra Haemundenſi. Et in caſu quo aliquis heredum habitaret extra terram Egmundenſem, tunc Abbas retinuit ſibi portionem illius extra habitantis, quia nemo poterat eis ſuccedere in hereditate niſi eſſet inhabitator villæ Egmundenſis.*

Alibi martyrum tumuli. Albert, Abbas Stadenſis ad Ann. 1077. *Velociter vadens Romam diu quæſitum Regem invenit inter memorias Martyrum diverſantem.*

ſcilicet arras competentes pro ſecundo denario meliores. Arrha idem [illegible] pignus hic. Arrhabo etiam alibi. Plaut. *Moſtell. act.* 3. *ſc.* 2. *n.* 115. *Sed arrhaboni has dedit quadraginta minas.* Terent. *Heautont. Ea relicta arrhabon[illegible] huic pro argento.* Alibi id quod datur in argumentum vel perfecti vel inchoati contractus, *pr. Inſt. de empt. vend. l.* 17. *C. de fid. inſtr. l.* [illegible]. *pr. ff. de contrah. empt.* Le Moyne *ad Polycarp. p.* 467. *& ſeqq.* E[illegible]n G[illegible] *penninck* vocat Grotius, *om dat het niet veel meer is*, inquit, *dan almoes wel gewoon is aen den Armen om Gods wil te geven*, 3. *man.* 14. §. *Buyten.*

in Memoriis annalibus. Memoriæ, annales, libelli ſunt, Codices continentes diem obitus defunctorum, vel fratrum, vel aliorum, qui ad precum communionem contracta ſocietate a Conventu adſciti. Quivis autem adſciti & paſſim clerici, laici. Sed inprimis qui donis, qui legatis in cœnobium

bium, in Conventum benefici. Pro his preces oblatæ, & non tantum quo defuncti, ſed & ſeptimus & tricеſimus ab obitu ipſorum dies ſacrificiis inprimis culti. Cauſam ſiquis quærat Carolus Magnus indicabit, aut quiſquis Auctor eſt libri de ritibus veteris eccleſiæ a Lazio olim editi: *Anniverſaria*, inquit, *dies*, *p.* 64. *ideo repetitur defunctis, quoniam neſcimus, qualiter eorum cauſa habeatur in alia vita.* Ritum refert Caſaubonus ad Athenæum *lib.* 6. *cap.* 14. ad gentilium inſtituta, quibus olim ſolemne meritis claros & illuſtres Saliari carmine decantare aut decantandos decernere. Sed concoquere id non poteſt Herib. Roſweydus. *Vellem*, inquit, *ne Patres ethnicorum magis rituum quam ſacræ legis gnaros obſervanteſque faceret. Meminiſſet ab eccleſiaſtico dictum cap.* 44. *Laudemus viros glorioſos & parentes noſtros in generatione ſua.* Sed quid ſi quæſo meminiſſet? An negat viros glorioſos, viros Dei laudandos? An ſanctam nobis debere eſſe ipſorum memoriam? An componendam nobis vitam ad ipſorum exemplum? Quod adorandi, colendi, quod ſacrificiis pro ipſis intercedendum apud Deum, ubi pictum aut ſcriptum? Jus Canonicum ſi adducas *c. pro obeuntibus c. anima & ſeqq.* 13. *qu.* 2. jus Canonicum non eſt tanti, nec verbo Dei ſubnixum. Imo potius contrarium. *Luc.* 16. *verſ.* 22. *& ſeq. &* 26. *Marc. ult. v.* 16. Ioann. 5. v. 25. Apocal. 14. v. 13. & 19. verſ. 10. Matth. Flacc. Illyr. *Catal. teſt. verit. p.* 1223. *& ſeq.* Petr. Martyr. *loc. comm. claſſ.* 3. *cap.* 9. *n.* 11. *& ſeqq.*

Chryſoſtomus alibi: *Nec putemus nobis, cum illuc venerimus, miſericordiam eſſe tribuendam, qui non egimus ut veniam mereamur accipere, etſi Abraham pro nobis roget, etſi Noe, etſi Job, etſi Daniel. Dum igitur eſt tempus in manibus plurimam nobis apud Deum fiduciam præparemus.* Theophylact. *ad* Matth. *cap.* 25. *Poſt vitam illam non eſt tempus pœnitendi & optandi. Proinde Dominus ait fatuis virginibus, neſcio vos &c.*

Rogationem. Supplicationem, proceſſionem ſolemnem ad rogandum divinum numen, ad miſericordiam impetrandam, ad peſtem avertendam, vim hoſtium, terræ motum. Letanias etiam vocant. Λιτὰς Iuſtinianus dixit *nov.* 123. *cap.* 52. *Litanias* Iulianus. Codinus λιτανείας *de offic. Conſtant. cap.* 15. Additio tertia ad Car. Magn. Capit. *cap.* 120. *Letaniæ Græco nomine appellantur, quæ Latine dicuntur Rogationes &c. Letaniæ vero, quæ indicuntur propter rogandum Deum & impetrandum in aliquo miſericordiam ejus.* Concil. Aurel. *can.* 29. *Rogationes, id eſt, Letanias.* Lexic. Græco-lat. Λιτὴ, ἡ λιτανεία, *litatio, ſupplicatio.* Chron. Caſinenſ. *lib.* 4. *cap.* 65. *Per omnes monaſterii eccleſias letanias faciant diſcalceatis pedibus*, & mox: *diſcalceatis pedibus flentes &c. atque ante ejus ſacratiſſimum corpus preces ad eum fundentes per omnia monaſterii altaria letanias decantare cœperunt*, item: *ſupplicatione letaniæ a fratribus explicita.* Add. Helmold. 1. *Chron.* 56. Gregor. Magn. 9. *epiſt.* 45. Gregor. Turonenſ. 4. *hiſt* 5. *&* 9. *hiſt.* 21. Boſquet *ad Innocent. Tert.* 1. *epiſt.* 30. Alteſerr. *ad Anaſtaſ. de vit. Pontific.* Δημοσίαν etiam πρόοδον idem dixit Iuſtinianus *nov.* 67. *cap.* 1. *Proceſſionis aditum* Gelaſius Pontifex *can.* 26. *& ſeq.* 16. *qu.* 7. *junct. can. presbyteros diſt.* 23. Εἴσ-

οδον dicunt Patres Concil. Laodicen. *can.* 56. *Proceſſionem* interpreta[illegible] Dionyſius Exiguus. *Proceſſionis gratiam* Gregorius primus *lib.* 12. *epiſt.* o. Non male autem *εἴσοδον*. Nam de eccleſia in eccleſiam aut aliunde ut de domo epiſcopi in eccleſiam olim facta. Et quia clero præeunte ibat populus cum clero alibi etiam dicitur *popularis conventus*, *populorum conve[illegible]*. Et ſic verba hæc etiam accipit Franciſc. Florens Ictus & vir egregie eruditus *diſſert. jur. Can. cap.* 4.

A. id. 1 iſr. cap. 78. & 82. *ante imaginem S. Crucis in eccleſia parochiali.* Egmundæ præter Conventualem eccleſia parochialis, quæ ſubjecta conventuali. In oſtio conventualis inter turrim utramque adhuc verſus hujuſmodi:

Janitor o cœli tibi pronum mente fideli
Intromitte gregem ſuperum placans tibi Regem.

& paulo inferius:

Hic Thidric orat opus hoc Petronilla decorat.

Cap. LXXVI. *in qualibet ebdomada videlicet omni feria quarta.* Mox: *& ſi aliqua feſt[illegible] ipſis feriis quartis caderent.* Singuli dies ſeptimanæ etiam feriæ olim dictæ non quod ſingulis feriati, ſed a Paſchatis ſeptimana, quæ vulgo [illegible] feriata & ab operis immunis. Unde & dicta a Græcis *σάββατον*. Ὀψὲ τῶν σαββάτων, id eſt, *tranſacta ſeptimana*, *ἐπιφωσκούσης εἰς μίαν σαββάτων.* *Matth. cap.* 28. *pr.* *τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων*, id eſt, *die Dominica*, quæ eſt prima ſeptimanæ, *Luc. cap.* 24. *pr.* *Joann. cap.* 20. *pr.* Gobelin. Perſon. Coſmodrom. *cap.* 4. *Prædicti ſeptem dies apud Judæos nominantur a Sabbato, ut prima Sabbati, ſecunda Sabbati &c. De aliis autem mos eccleſiaſticus obtinuit, quod dicimus feria ſecunda, feria tertia, & ſic de aliis, & dicuntur feriæ, ut dicit Iſidor. lib.* 5. *etymolog. a fando &c. Et ſic quilibet dies appellatur feria.* Caſaub. *ad Baron.* 16. *exerc.* 113.

Cap. LXXX. *obiit hic Wilhelmus de Mathenes Abbas.* Ejus charta adhuc inedita, quæ ſe habet ut ſequitur:

Willem *by der genaden Gods Abt van Egmont doen cont allen luyden, [illegible] Jan van Bekeſteyn ons Godsbuys man ſyn hantveſten ende brieven van ſin leengoet, dat hy van ons ende onſen Godsbuyſe te leen hout verloren heeft, [illegible] mits den oorloge ende twiſt die in den Lande van Hollant geweeſt ſyn, ſo hebben wy om ſonderlinge bede wille van vrienden van* Ian van Bekeſteyn *gr[illegible] gedaen om menigen trouwen dienſt, die hy onſen Godsbuyſe voorſz voortyts gedaen heeft, ende noch of Godt wil doen ſal, den ſelven Jan van Bekeſteyn weder gegeven een nieuwe hantveſte van ſynen leengoeden, die hy van onſen Godsbuyſe te leen hielt, ende noch te leen houdt, ende hebben hem die vervs ende verleent, verlyen ende verlenen mits deſen brieve veertbien d half m[illegible]*

de

de lants, die Jan van Bekeſteyn voorſz van ons ende onſen Godshuys voorts te leen houden ſal. ende gelegen ſyn in den ban van Leede in den Waert, ende belent hebben Adriaen van Foreeſt aen die Zuydtſyde, Belye Heynric Pentſen wedue met haer kinderen aen die Noortſyde, ſtreckende voor van den Sparen Ooſtwaerts aen den Leede, hem aengecomen by doode van Wouter van Bekeſteyn Schilknape ſynen vader ſal. ged. Welck leengoet voerſz na Jans doot voorſz comen ende erven ſal op ſynen outſten ſoen wittachtich gewonnen, ende voort van grade tot grade nederwaerts gaende, ende waert dat Jan van Bekeſteyn voorſz geen ſoon achter en liet, ſo ſoude dit voorſz leengoet gaen ende erven op ſyn outſte dochter, ende gaen ende comen gelyck voerſz ſtaet. Voorts waert dat Jan van Bekeſteyn voorſz geen wittachtich kinderen na hem achter en liet, ſo ſoude dit voorſz leengoet gaen ende erven op een achter ſuſters kint toe, dat van ſyn rechten ſwaertsſyde nederwaert gecomen waer, het ſy man ofte wyff, ende die jonger man te nemen dit voerſz leengoet altoos voor dat ouder wyff, daer ſy beyde even nae ſyn van bloede in der maechſchap. Ende waert dat hier yet aen gebrake, ſo ſoude dit voerſz goet vryelyck aen onſen Godshuyſe weder comen ſonder ymants wederſeggen. Hier waren aen ende over Jan van der Burch ende Gerrit Uyttenhage als mannen onſes Godshuys van Egmont. In kenniſſe der waerheyt hebben wy deſen brief beſegelt met onſen ſegel int jaer ons' Heren 1430. opten 3. dach van November.

Dominus Apoſtolicus Pius &c. decrevit in propria perſona &c. Res ita ſe habet. Capta a Turcis Conſtantinopoli, quod factum Ann. CIↃ. CCCC. LIII. zelo religionis impulſus bellum vovit adverſus Turcas Philippus Burgundiæ Dux, ſi vel Francus vel Anglus vel Princeps quiſquam Chriſtianus in id ſecum proficiſci vellet. Nemo autem cum offerret ſe Papa Pius II. qui præcipuus rei auctor & Turcarum hoſtis infenſiſſimus, cum orbis Principes Chriſtiani, ut præſens ſuaderet bellum, omnes Mantuam convocaſſet, pauci autem ſtitiſſent ſe, plerique vana cum ſpe per Oratores lactaſſent, ne voto ſe ſolutum Philippus exiſtimaret, ſe cum eo iturum Papa palam profeſſus eſt. *Sedet in animo noſtro*, inquit, *lib.* 7. *Comment. in fin. quanquam ſenili & ægroto corpore bellum contra Turcas pro fide Catholica ſuſcipere, & in expeditionem ipſam proficiſci, Burgundoque ut nos ſequatur edicere, qui Regis ac Pontificis locum tenemus, juramenti votique fidem requirere: nulla patebit excuſatio: Rege major & Imperatore bellum geret Chriſti vicarius: obnoxium voto Ducem non decebit domi manere. Si annuat deſiderio noſtro Philippus, non veniet ſine Comitatu magno & valido, nobilem Principem multi ſequentur: Regem Franciæ decem millia bellatorum mittere non pudebit, qui ſeptuaginta millia publice pollicitus eſt. De Germania,*

Cap. LXXXI.

de Anglia, de Hiſpania ſua ſponte non pauci aderunt. Hungari qui ſuam rem agunt deeſſe non poſſunt: nec Veneti, ubi tantos viderint apparatus, claſſem negabunt. Et hactenus quidem Pius. Idem *lib.* 12. eadem ſpe plenus. Sed dum totus in eo eſt, ut in Græciam tranſmittat, dum præparatis jam cunctis claſſem Venetam expectat, Anconæ morbo debilitatus & grandævus concedit vita. Jacob. Cardin. Papienſ. *lib.* 1. *comm.*

in quadam civitate Antonia. Scribendum *Ancona.* De morte Pii plenius idem quem dixi *d. lib.* 1. Add. Platin. & Onuphr. in ejus vita.

Cap. LXXXII. *præſentatus fuit ad eccleſiam ſuper mare.* Præſentatio eſt hujuſmodi: *Gerardus de Poelgeeſt Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Abbas monaſterii S. Adalberti Egmundenſis Romanæ eccleſiæ immediate ſubjecti Ordinis S. Benedicti Trajectenſis diœceſis notum facimus univerſis, quod eccleſiam circa mare in Egmunda, cujus collatio ſive præſentatio ad nos pleno jure dignoſcitur ad præſens pertinere per liberam reſignationem honorabilis viri Domini Gerardi Joannis Presbyteri dictæ diœceſis ultimi poſſeſſoris ejuſdem eccleſiæ vel alias quomodolibet vacantem circumſpecto viro Dn. Johanni Oedzeri pure & ſimpliciter propter Deum contulimus & conferimus per præſentes, eundem Dominum Johannem præfatum venerabili Domino Archidiacono Trajectenſi aut ejus vices in hac parte gerenti pro inſtitutione canonica obtinenda præſentando, ſupplicantes pro eo quatenus eundem cum ſolennitatibus debitis & conſuetis ad veram poſſeſſionem ejuſdem inſtituere dignetur & velit noſtrarum teſtimonio literarum ſigillo noſtro appendenti munitarum anno Domini* CIↃ. CCCC. LXV. *menſis Martii die ultima.*

genita Auſtriæ Duciſſa. Burgundiæ non Auſtriæ. Auſtriæ demum facta, poſtquam nuptias contraxit.

obiit Gerardus de Poelgeeſt. Duæ adhuc ejus chartæ: Altera oſtendit quod dixi, eccleſiam ſcilicet parochialem Conventuali ſubjectam. Altera quædam Abbas concedit in feudum:

Gerardus de Poelgeeſt *Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Abbas monaſterii S. Adalberti Hæcmundenſis Romanæ eccleſiæ immediate ſubjecti Ordinis S. Benedicti univerſis præſentia viſuris vel audituris notum facimus per præſentes, quod honorabiles & circumſpecti Domini Decanus & Capitulum eccleſiæ collegiatæ S. Catharinæ ante caſtrum Egmundenſe* op den Hoeff *per nos moniti deſuper & requiſiti, ut Sedi Apoſtolicæ ac ſententiis per eandem Sedem Apoſtolicam pro nobis & Conventu noſtro, & contra ipſos Decanum & Capitulum prætactos ſuper juribus eccleſiæ parochialis Hæcmundenſis latæ & promulgatæ obediant & pareant ut obedientiæ filii, hoc rite fecerunt & adimpleverunt, nec non omnibus juribus quæ ad eandem eccleſiam habere prætendebant ceſſerunt ex-*

preſſe

preſſe & renunciarunt, prout hoc latius in inſtrumentis publicis deſuper confectis continetur. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum duximus appendendum anno Domini CIↃ. CCCC. LXV. *menſis Martii die ultima. Subſcriptum erat: Concordat cum tranſumpto, quod proteſtor manu propria N. B.*

Gerrit van Poelgeeſt *by der genaden Gods Abt van Egmont doen cont allen luyden, dat wy verlyt hebben ende verlyen ende verlenen mit deſen onſen brieve Wouter van Bekeſteyn veertien dalf made lants gelegen in den ban van der Leede in de Waert. Welc lant belent hebben Adriaen van Foreeſt aen de Zuytſyde, Belie Herman Poutſen weduwe mit hare kinderen aen de Noortzyde, ſtreckende voorts van den Spaerne Ooſtwaerts aen der Leede, te leen te houden van ons ende van onſen Godshuyſe van Egmont na inhout ſyner hantveſten die hy daer af heeft, behoudelyc ons ende onſen Godshuyſe voerſz., ende een ygelyc ſyns rechts. Hier waren over ende aen onſe getrouwe leenmannen Jan uten Haech, Yſbrant van Spaerwoude, ende Ian Zoyerſſen. In kenniſſe der waerheyt hebben wy deſen brieff met onſen ſegel uythangende doen beſegelen int jaer ons Heeren 1463. opten 26. dach in April.*

doxale in choro ſatis ſumptuoſum. Frequentius *oxale.* Tabulatum tranſverſum ante introitum chori. Penſile interdum, interdum fixum. Etiam lapideum. Canonici cujuſdam Regularis Trajectenſis Annales qui inediti apud me: *Anno 1453. Pater Balduinus Gardyn Prior Regularium in Trajecto conſtruxit ante introitum chori tranſverſum penſile tabulatum, quod Toxale, ſive ſuperius atrium vocant, ſatis pulchrum & ſumptuoſum cum tribus altaribus portatilibus ſuperpoſitis &c.* Charta Ann. 1534. *in loco eminenti ante chorum prædictum oxali vulgariter dicto &c.* Annales domus Teutonicæ Trajectenſis inediti: *Heer Herman van Keppel die* XIX. *Lantcommandeur dede timmeren dat ſteen oxael over 't Choer ten Duytſchen huyſe t' Utrecht.*

acceptandi beneficia & Abbatias in Commendis, Dixi de Commendis ad Anonymum, quem edidi, *p.* 163. Qui habebat in Commendis, adminiſtrator tantum erat, cuſtos tantum, & procurator. Nam correctio, diſciplina Prioris, Præpoſiti, *cap. cum ad monaſterium §. Abbates ext. de ſtat. monach.* Chopp. *lib.* 1. *monaſt. tit.* 1. *n.* 2. Clericus, an laicus, qui adminiſtraret, non intererat. Vid. Luc. d'Achery *ad Guibert. in not. p.* 595. Et adminiſtratio temporalis primum, ut vacanti eccleſiæ alius interim quæreretur qui præeſſet idoneus *c. nemo x. de elect. in* 6. Poſt paulatim perpetua. *c. dudum* 52. *x. de elect. & el. pot.* Alteſerr. 2. *aſcetic.* 6. Et ſic puto accipiendum, quod Annal. Bertiniani ad Ann. 870. *Carolomannus etiam Caroli Regis filius & plurimorum monaſteriorum Pater reputatus &c. Abbatiis privatus &c.* Malum vetus, ut patet. Vetuſtius quam quod Krant- Cap. LXXXIII.

zius

zius ut primum refert in Germania *lib. 3. metrop. cap.* 37. & refert ad Giſlernm Merſburgenſem epiſcopum, qui tranſlatus favore & gratia Othonis tertii ad Magdeburgenſem metropolim retinuit tamen in Commendam Merſburgenſem epiſcopatum. *Et id*, inquit Krantzius, *ætas noſtra jam deſiit pro frequentia mirari, quod paſſim cernimus, alteram alteri eccleſiæ in una perſona accedere, ut habeat alteram in titulum, alteram in Commendam. Sed non potuere tum pro rei novitate placari homines.* Fr. Florens *ad decretal. tr.* 3. *p.* 276.

Cap. LXXXVI. *& propinavit eidem bovem.* Propinatio etiam poculi olim ſymbolum traditionis. Idem hinc *propinavit*, quod donavit, quod tradidit: *Propyn* idem quod donatio. *Propina*, ut barbare etiam infra *cap.* 92. *nec non expenſis propriæ confirmationis &c. & etiam penſione Du. Oedzeri de Cralingen, & aliis propinis hinc inde habitis in diverſis locis & perſonis.* Ex Actis Ordinum Trajectenſium Ann. 1539. *Ende die Geſchicten van de Stadt Utrecht verclaerden dat die Stadt Utrecht om hare Majeſt yt met alle eer ende triumphe willecom te heten ſeecker ordonnantie gemaeckt hadden &c. Ende aengaende die propyne ende gratuiteyt &c.* Charta apud Cambden. *in Britann. topogr. Indilate Eboracum divertit. & cornu quo bibere conſuevit, vino replevit, & coram altari Deo & beato Petro Apoſtolorum Principi omnes terras & reditus flexis genibus propinavit.* Ingulfus Abbas in *Chron. Croylandienſ. Conferebantur antea multa prædia nudo verbo abſque charta vel ſcripto, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera &c.*

Cap. LXXXVII. *Ludolphum de Campen.* David ipſe eum vocat Ludolphum van Veen in charta Ann. 1474. quam habes *lib. 2. de Nobilit. p.* 679. ut & in alia Ann. 1477. qua eum e conſilio & conſeſſu dimittit, & cum Theodorico uten Weert & aliis aliquot ad tempus, quo reſtitui interim poſſet quies, Ultrajecto proſcribit:

Wy David van Bourgoengen by der gratien Gods Biſſchop t' Utrecht maken kont allen luden, dat wy geloeſt hebben ende geloven mit deſen onſen brieve, onſer Eccleſie, Ridderſchap, onſer Stat van Utrecht, ende onſer Steden Amersfoert ende Renen te doen geſchien ende vervolgen alle punten ende artikelen navolgende. Int yerſte ſullen wy den Proeſt van Oudemunſter wederomme mit brieve oft inſtrumente woe dat beſte dienen ſal ontſlaen van ſyne obligatien die by ons gedaen heeft mit alle dat gene dat daer aen cleeft. Item voert ſullen wy quytſcelden die oervedighe borgen van hare vangniſſe op een gewoonlicke oervede. Item voert ſullen wy die ſake der kinderen van Nyevelt eynden alſe geboerlick weſen ſal. Item voert ſullen wy den Prieſter uyt Drenthe ontſlaen van der vangniſſe ende hem voert te rechte ſtellen daert behoert. Item voert van onſen Hof-

goeden

goeden ſullen wy onſe Regiſteren toenen, als wy binnen Utrecht comen, ende voirt dan dair inne doen by onſen Staten als recht ende geboirlike weſen ſal. Item ſo ſullen die gelden, die noch na ſtaen onbetaelt van den Marſchalck, blyven uytgeſceyt ſtaen ter tyt toe die mit recht verwonnen ſullen weſen. Item ſo ſullen wy doen betalen die vierendertich Beyerſche gulden vander ſcouwe, gelyck datter verſproken is. Item ſo ſullen die achte perſonen, te weten onſe lieve getrouwe Raide, Meiſter Ludolff van der Veen Doemdeken, Meiſter Johan Milith Proeſt tot Aernhem, Meiſter Dirc Utenweert Deken tot Oudemunſter, Meiſter Niclaes van Lavennis, Meiſter Johan Corvin ten Doem, Meiſter Anthonis Potage t' Oudemunſter voerſz onſer Kerken Canoniken, Gerrit van Ryn Scout onſer Stat van Utrecht, ende Meiſter Henrick van Aleman uyt onſer Stat van Utrecht bliven omme alles beſten wille ter tyt toe wy binnen Utrecht geweeſt ſullen hebben tot twee off driemael, ende hebbende overſien die gelegentheit der ſaken ende dunct ons dan mit onſen drien Staten dat oirberlyck is, dat ſy te rechte geſtelt ſullen worden oft incomen ſullen, dat ſal alſdan by ons ende onſen drien Staten als voerſz. is geſcien. Alle deſe punten ſonder argeliſt. Des tot oirconde hebben wy onſen ſegel beneden opt ſpatium s'brieſt doen drucken. Gegeven op onſen Slote te Duurſtede int jaer ons Heeren duſent vier hondert ſeven ende t'ſeventich opten achtentwintichſten dach in Julio.

Inefficax tamen charta, & infeſtis rurſum animis inter partes concurſum. Vid Hed. *hiſt. Ultraj. p.* 295.

ciphos plenos ſale & vino. In memoriam id mihi revocat Architriclini Regis Scotiæ olim dictum. Cum decreviſſent in Scotiam Legatos Ordines fœderati, inter quos & Brederodius, ad levandum Regis filium e baptiſmatis ſacri fonte, Legati pro refrigerio cum eſſent jam jam diſceſſuri, cereviſiæ Bremenſis, & optimæ quidem notæ *(dubbelt Bremer bier)* vaſa aliquot coemerunt. Quibus navi impoſitis feliciter & curſu proſpero appellunt ad littus Scoticum. Regius Architriclinus, qui ibi eos præſtolatus, adventum gratulatur, in hoſpitium deducit, feſſis vini Hiſpanici mox cyathum propinat. Abnuunt illi potum calorem nimium dictitantes, nam erat menſis Auguſtus. Tandem Architriclino de ſuo potu propinant. Ille autem cum guſtaſſet & exhauſiſſet cyathum exclamat: *Addatur pix & parum ſalis, & erit potus infernalis.* Cap. LXXXIX.

Et ſic utriuſque reyſa ea die fuit ſuſpenſa. Reyſa idem quod iter. Qui iter faciunt *Reyſarii.* Sed aucta verbi ſignificatio. *Reyſarii* Curiæ eccleſiaſticæ etiam Nuncii, Viatores, quibus certum aliquod territorium ad mandata exequenda ab epiſcopo aſſignatum. *Reyſa* idem quod territorium. Davidis Burgundi charta Ann. 1458. *David van Bourgongnen by der genaden Goids*

Biſſchop t'Utrecht maken condt allen luden, dat wy onſen Doirwaerder ende Dienre Geerloff die Mew overmits menighe trouwe dienſten, die hy ons dickwill gedaen heeſt, ende noch doen mach, gegheven hebben ende geven mits deſen onſen brieve ſyn leven lanck duyrende die Audientie onſes Hoves ende Conſiſtorien t'Utrecht, ende twe Reyſen *in onſe Conſiſtorien onſes Hoves voerſz, die ene geheten die* Reyſe van Emelant, *ende die ander geheten die* Reyſe des Lants van Vollenho *mit allen horen toebehoren, die the ſullen the mogen bedienen, regieren, ende verwaren by andere bequame daer toe weſende, als goede Dienre ſculdich ſyn te doen, te weten die audientie ende die Reyſe voerſz elcx als dat behoert &c. Gegheven int jaer ons Heeren* CIↃ. CCCC. *ende acht en vyftich, den vierſten dach in November.* Reyſarii etiam Portitores, Curſores, in ejuſdem Davidis de modo procedendi coram Curia eccleſiaſtica edicto hactenus nondum viſo.

Cap. XCII. *Per viam compromiſſi.* Viæ eligendi ſeu modi olim tres, Scrutinii, Compromiſſi, & Spiritus ſancti, Dixi ad Anonymum, quem edidi, in notis *p.* 119. *&* 127. Plenius Fr. Florens *ad decretal. tit. de elect. & el. pot. tr.* 4. *p.* 175. *& ſeqq.* Add. etiam *infr. cap.* 94. Ian. a Coſta *Summ. ad tit. de elect. & el. pot.* Gloſſar. vetus Græco-Lat. *ζήτησις, ſcrutinium, quæſtio.* Duplex etiam ſcrutinium ſimplex & per acceſſum. De quo latius Æneas Sylvius *lib.* 1. *comm. in fin.* ubi & plura de ritu, quo electus olim Papa. Sicui non ſufficiat, poteſt addi, quod Iacobus Cardinalis Papienſis habet *lib.* 1. *comm.*

præcipue confirmationem Dn. Jordani Abbatis. Id eſt, pecuniam aliunde ſumptam mutuo ſub uſuris ad eam Romæ obtinendam. Niſi nummis enim Papa expugnari non poteſt. Noti olim verſiculi:

Curia vult marcas burſas exhaurit & arcas &c.

Cap. XCIII. *accepta magna pecunia ſumma.* Centum millibus florenorum. Vid. ad Anonym. *in not. p.* 92. *& ſeq.*

ut mille calcaria aurea. Equitum ſeu militum calcaria olim aurea. Dein paſſim nobilium: Nam pauci milites, qui non nobiles. Quingenta eorum paria pendebant adhuc Ann. 1382. Curtraci in ſummo templo equeſtris ordinis viris detracta Ann. 1302. cæſis Francis & bello victis ad Groningam in Flandria. Pont. Heuter. *lib.* 2. *rer. Burgund. cap.* 14. Nec ulli hæc niſi militi. Et nec Comiti niſi militi. Senatus Ultrajectini acta ad Ann. 1444. *Item en zel niemant ſcut weſen ofte ſcut-covel draghen, dan die dagelix binnen Utrecht woont, geſondert die gulden ſporen ſpannen, oft hoire kinderen.* Hollandiæ Comes Ioannes I. paſſim abſque his depictus, quod nunquam miles, quoad vixit, ſed Domicellus tantum, ut ait Beka: *Anno,* inquit, *Domini* CIↃ. CC. XCIX. *Joannes Domicellus* IV. *Kal. Novembr. apud Harlem requievit in* De-

Domino &c. Hic Joannes ſolus inter omnes Hollandiæ Principes ſine liberis & abſque militari nomine defunctus eſt. Add. Velden. *Chron. p.* 63.

Finitis primis Conventus miſſam. Horæ in monaſteriis divino cultui de- Cap.
ſtinatæ vulgo erant ſeptem, Matutina, Prima, Tertia, Sexta, Nona, XCIV.
Veſpera, Completorium. Et hic *curſus Canonicus.* Car. du Freſne *gloſſ.*
in Hora. Alteſerr. 5. *aſcetic.* 2.

& honeſta familia ſed non nobili in Wormaria. Wormaria *de Wormer* pars Hollandiæ Borealis. De Menardo Martinus Dorpius ſcribens ad Eraſmum epiſt. philolog. apud Goldaſt. 68. *Editionum tuarum ſi aliquam D. Abbati Hecmundenſi patrono meo dicaveris, ſcio gratiſſimum illi futurum, & beneficium haud illiberaliter penſaturum. Quod ut facias te etiam atque etiam oro, Hollandus eſt, & Hollandiæ noſtra primas religionis, vir doctus quidem, ſed religioſior tamen, quam doctior, tametſi omnes doctos non mediocriter amet, ut qui ſibi, ſi uſu veniat, multis in rebus poſſit eſſe auxilio. Nomen ejus eſt Menardus Vir.* Inedita hæc ejus charta Ann. 1519. *Meynard Man by der genaden Gods Abt van Egmont doen cont allen luden, dat wy verlyt ende verleent hebben, verlyen ende verleenen mits deſen brieve Wouter van Bekeſteyn veertiendalf made lants gelegen in den banne van der Leede in de Weert, welck lant belent hebben Jan van Foreeſt aen de Zuytſyde, en Willem van Adrichem aen de Noortſyde, ſtreckende voorts van de Spaerne Oeſtwaerts aen der Leede, te leene te houden van ons ende onſen Godshuyſe van Egmont na inhout ſynre hantveſte, die hy daer af heeft, behoudelyck ons ende onſen Godshuyſe voerſz., ende een ygelyck ſyns rechts. Hier waren over ende aen als onſe getrouwe leenmannen Mr. Henrick Aelbertſſen van Tetroede ende Jan van Egmont. In kenniſſe der waerheyt hebben wy deſen brieff doen beſegelen met onſen ſegele hier beneden aengehangen. Aldus gedaen int jaer ons Heeren 1519. opten 16. dach in April.*

plus quam quinque millia peditum armigerorum. Armiger vox homonyma. Qui heri arma fert armiger, ſeu is ſervus ſeu liber ſit. Nobilis etiam armiger, qui nondum miles ſeu eques. Sed cave hic ſic accipias. Armiger etiam is qui toto corpore cataphractus. Imo & qui ad bellum neceſſariis inſtructus armis. Et ſic ſumitur ni fallor vox hic. Vid. *lib.* 4. *de Nobilit. cap.* 13. *cap.* 20. *& ſeq.*

Magiſter Adrianus de civitate Trajectenſi. Humili genere Trajectenſi. Patrem habuit ſcriniarium & ſcriniarii quondam famulum. Florentius Boyenſſen ei nomen. Vulgo *Floor Boyenſſen.* Patruelem Ioannem Boyenſſen, cui pater Antonius. Ioannes factus Canonicus majoris templi Trajectenſis Ann. 1523. non diu antequam Adrianus concederet in fata. Lovanii ſtuduit Adrianus. Ob animi ſui dotes, literarum & artium non vul-

garem peritiam, poſtquam Doctor Theologiæ, Decanus primum Lovanienſis & Caroli V. præceptor. Unde & Carolus in charta Ann. 1511. *Meeſter Adriaen Florentii Deken van Loeven ende Scoelmeeſter van ons Carel &c.* & in alia Ann. 1516. *Meyſter Adriaen van Utrecht, Docteur in Theologien, Deken van Loeven &c.* Mox ubi jam Cardinalis Papa etiam tandem factus incredibili Trajectenſium & ingenti lætitia. Ex Actis Ultrajectinis Ann. 1522. *Die Raet out ende nye heeft bevolen den Overſten out ende nye te congratuleren, eer te bewyſen ende triumphe te doen ter eeren ende liefden, dat Meyſter* Adriaen Floriſſen *geboren Borger t' Utrecht Cardinael des tytels der heyliger martelaren Johannis en Pauli, Biſſcop van Derthuyſen, nu Paus der heyliger Chriſten kerken van Romen geworden is.* Ex Actis ejuſdem anni *des Woenſdachs na ſunte Pauwels dach converſionis. Die Rait heeft gekent, dat die Backer brugs den hoochſten prys ſellen hebben van dat triumſelucke vuere ter eeren van onſen Heylichſten Vader Meyſter* Aryaen *van Utrecht nu nye gecoren Paus van Romen, Des ſellenſe hebben noch een vat byers. Ende desgelycks ſunt Jacobs brug, die Volrebrug, ſunte Geertrudenbrug, ende die Garebrug, ende ſellen oick elcx noch een vat biers hebben voer hoer excellenſte vneren in der triomſe voerſz.* Obiit Anno 1523. ipſo die qui dicitur exaltatio S. Crucis. Ex libro memoriarum eccleſiæ Trajectenſis: *Anno Domini 1523. ipſo die exaltationis S. Crucis obiit Sanctiſſimus Dn. noſter Adrianus de Trajecto Papa VI. Cujus memoria ſervabitur proximo die ante magnam memoriam nativitatis B. Mariæ virginis vel alio die convenientiori vel ante vel poſt. Inde miniſtrabuntur v. ſcudata antiqua ſecundum ſtatuta eccleſiæ Trajectenſis corporaliter præſentibus. Inde dabuntur ſociis quinque præſentiæ hoc eſt xx. ſſ. & celebrantibus v. ſſ. Campanatio, ut cum magna pulſet, quia erat Summus Pontifex 11. libr. x. ſol. Etiam Sacriſta pro ornamentis x. lib. Requieſcat in pace Amen.* De eo Surius ad Ann. 1522. *Hoc anno Pontificatum iniit Adrianus natione Batavus, Caroli in Hiſpaniis vices tum gerens, virtute ac fama Cardinalibus Romæ non facie notus. Is e tenuibus parentibus Ultrajecti natus Lovanii ſtudendo tantum profecerat, ut inter Theologos Lovanienſes facile deinceps primus haberetur: eaque de cauſa & quod ſingulari morum gravitate eſſet in præceptorem Caroli V. aſſumptus, ac in Hiſpaniam profectus, ibique epiſcopus & Cardinalis creatus, Caroliqne abſentis poſtea vices præclare admodum gerens in ſummum Pontificem magna Cardinalium conſenſione eſt ſublimatus retento priſtino nomine. Nam & antea Adrianus Florentii dicebatur.* Derthuſenſem epiſcopatum adeptus a Ferdinando Rege Hiſpaniarum, ut ſcribit Sleydanus *lib. 3. hiſt.* Ejus itinerarium, poſtquam Papa jam factus, auctore Blaſio Ortizio Canonico Tolerano, habes apud Baluzium

Jovius *lib. 18. hiſt. in fin. In ejus locum ſuffectus Hadrianus VI. mira certe & pudenda, ſi Italiæ decus reſpiceretur, Senatorum factioſorum ſuffragatione, quum feſtinatu*

lib.

lib. 3. miſcell. Vitam ſcripſit Iovius *to. 2. vitar. illuſtr.* Add. Boxhorn. *Chron. Zel. part. 2. cap. 45. p. 410.*

& anno quo ſupra menſis Februarii die XXIV. Non quo ſupra ſed ſequenti, ut ad eum Sleydanus *lib. 3. hiſt.* Thuanus *lib. 1. hiſt.* Jovius *lib. 22.* Alfonſ. d'Ulloa *de vit. Carol. V. lib. 2.* Miræ. *append. ad Sigebert.* Pont. Heuter. *lib. 9. rer. Auſtriac. cap. 2.* Hadr. Barland. *Chron. Brabant. cap. 181.*

Comitiis hominem apud Batavos extremi Oceani natum, & tum in Hiſpania agentem, virtutis nomine, cunctis Senatorii ordinis prætuliſſent.

Et hæc quidem hactenus. Tu Lector Benevole hæc in rem tuam verte. Iudica prout placet. Favorem autem ſi merear, rejectis Momis & Zoilis & hominum ineptorum perverſis judiciis, conatus noſtros, ſi ſint tanti, etiam adjuva, promove.

Nil moror aut plauſus, levis aut convitia vulgi,
  Pulchrum vel doctis vel placuiſſe piis.
Spe quoque majus erit mihi ſi contingat utrumque,
  Ut viſum judica, Candide Lector, Ave.

F I N I S.

INDEX RERUM VERBORUMQUE.

A.

Abbates alodiarii. 158
Abbatis electio. 133. & ſeqq.
Acephala monaſteria. 117
Ada de Egmont. 61
S. Adalbertus Archidiaconus Trajectenſis. 1. & ſeqq.
ejus mors & miracula 6. & ſeqq.
Adelheydis Comitiſſa Reynsburgi ſepulta. 41
Adolphus Dux Gelriæ. 117. & ſeqq.
Adrianus VI. Papa. 141. & ſeqq. 159. & ſeqq.
Advocatus eccleſiæ. 25
Advocati officium. ibid. & 195
quinam firmi olim dicti. ibid.
Aeltrudenlant. 44
Æneas Sylvius. 209. & ſeqq.
Albertus de Raephorſt. 110. & ſeq.
Albertus Dux Saxoniæ. 129. & ſeq.
Friſiæ Præfectus. 137
Albertus Dux & Comes Hollandiæ. 72
ejuſdem inauguratio. ibid.
ejus uxor, ejus liberi, ejus ſtirps univerſa. 76. 233. 239
ejus mors. 81. 239. & ſeq.
Aleydis de Poelgeeſt ejuſdem concubina. 77
Alfridus Anglorum Rex. 3
Ancona. 254
Andreas Venrode Protonotarius. 133
Andreas ſecundus Abbas Egmundenſis. 11
Anniverſarius dies. 251
Anſelinus Abbas. 21. & ſeq.
Archicapellanus. 169
Architriclini Regis Scotiæ olim dictum. 257
Arckel Dominium & quot vulgo ejuſdem. Domini. 240
Armiger quis. 259
Arnoldus Picck. 91
Arnoldus de Driel monachus. 72
Arnoldus Dux Gelriæ. 83. 96
a filio ſuo captus. 117. & ſeq.
libertati reſtitutus. ibid.
Arnulphus Comes. 12. 149
an filius Theodorici II. 180. 185
Artha, Arrhabo. 250
Aremerſwete ubi. 10
Arundulius Rex. 5. 171
Athalardus Abbas. 18. & ſeq.
Auctor Bataviæ illuſtratæ notatur. 193
Auctoritas quid. 190

B.

Balduinus epiſcopus Trajectenſis Theoderici VI. filius. 14
Bannus major & minor. 198. & ſeq.
Bennebroeck. 9
Bernardus de Poelgeeſt. 24
Bertholdus Abbas. 221. & ſeq.
Berwoldus primus firmus & hereditarius Advocatus Egmundenſis. 25
ejus genealogia. 26
donatio facta ei ab Abbate. 24
Boerzelaer vid. Gysbertus de Boetzelaer.
Braxium, Braxionarius, Braxare. 197
Brederodii unde & quæ eorum origo. 13
Bruno Abbas. 11
Brunwardus epiſcopus ſuffraganeus Trajectenſis. 34
Bulla quid & quotuplex. 172. & ſeq.
cur Papa utatur plumbea. 173
Burgundi unde. 248
Buttheil. 201

C.

Cabellaus factio. 229
Calcaria aurea. 258
Caninefates unde. 177
Cancellarii unde. 177
Cancellarii & Secretarii an inter ſe differant. ibid. & ſeq.

Ca-

Capella, Capellani. 169
Capellani Abbatis officium honorificum. 126
capella in Rynegom. 45
Capella in Winnem. 70
Carcer quotuplex. 147
Cardinalis de Cuſa viſitator Hollandiæ. 113
Carina quid. 207. & ſeq.
Carolus VIII. Franciæ rex. 135
Carolus Audax Dux Gelriæ. 118
  cæſus apud Nancejum. 121
Caroli Ducis Gelriæ expeditio in Hollandiam. 142
Caſenbroots ſpel. 132
Cathedraticum quid. 160. & ſeq.
Ceſſio eccleſiarum facta ab Abbate & Conventu Epternacenſi. 30
Ceurmede quid. 45. 201
Circada. 160
Clerici paſſim omnes olim docti exiſtimati. 137
Colles arenarii ad littus Hollandicum & quando primum eorum mentio. 150 & ſeq.
Commendæ, Commendatarii. 25
Comes, Conſul, Dux, Marchio, olim ſynonyma. 187
Comes de Hennenberch. 200
Comitia olim ubi. 219
Comitum inauguratio ubi facta & cujuſmodi. 231
Confraternitas contracta cum Egmundenſi cœnobio. 53
Conradus Trajectenſis epiſcopus a Theoderico V. devictus. 152
Conſul, Conſulatus. 245
Corona cleri, diadema. 195
Crucis olim cultus. 181. & ſeq.
Crucis fixio, σταυρῶσαι. 152

D.

Dalmatica. 184
Dani Danis adverſi. 171
David Burgundus epiſcopus Trajectenſis. 123
  Trajectenſes excommunicat. ibid.
Diæta. 215. & ſeq.
Dies anniverſarius, triceſimus, ſeptimus, ab obitu olim culti. 192. 251
Diffidare. 251
Diffidationis literæ. 71
Dingh idem quod judicium. 210
Dodo Advocatus monaſterii Egmundenſis. 25. & ſeq.
  deciſa quæſtio inter eum & monaſterium Egmundenſe.
Dode bant. 201
Doertogen ubi. 65
Donati quinam. 184
Dordraci antiquitas. 171
  ejuſdem quis conditor, & cujus olim is terræ tractus. 185
Dorſtadum nunc Wyck. 5
  quot eccleſiæ ibi olim. ibid.
Doxale. 118

E.

Eccleſiæ olim ligneæ. 181
Eccleſia eccleſiæ ſubjecta. 161
Eccleſiarum commercium. 30. 182. & ſeq.
Egbertus Northumbrorum epiſcopus.
  Archiepiſcopus Trevirenſis. 9. 11
Egmunda unde dicta. 4
  quando ejus Dominium Abbati ablatum. 79. & ſeq.
  quando evaſerit Comitatus. 163. & ſeq.
  Wilhelmus de Egmunda Hollandiæ olim Rector. 245
  Dynaſtæ Egmundani ubi olim ſepulti. 61
Egmundenſis cœnobii a vectigali immunitas. 81
  exemptionis privilegium. 26. & ſeqq.
  privilegium datum ab Arnoldo Archiepiſcopo Colonienſi. 18
  ab Innocentio Papa III. 36
  ab Innocentio Papa IV. 47
  reformatio monaſterii. 126 & ſeqq.
  ejuſdem obſidio. 120. & ſeqq.
Egmundæ præter conventualem eccleſia pa-

parochialis. 252
conventuali unita. 117
templi dedicatio. 28
Electio quomodo olim facta. 139. & ſeq. 258
Encauſtum. 175
Epiſcopi ſuffraganei. 192
Epiſcopi Trajectenſes an Colonienſi ſubjecti. 166. & ſeq.
Eques, miles, an naſcatur quis. 200
Equitum inſigne. 258
Eſeloer Rex. 171
Eſvar vidua. 4
Exemptio eccleſiarum. 158. & ſeqq.
Exemptio a quo facta. ibid. & ſeqq. 161 & ſeqq.
an gratis facta necne. ibid.
Exemptionis effectus. 175. & ſeqq.

F.

Faida quid. 231
Feria quid. 252
Ferton ſeu Verton quid. 163
Feudum an in dubio cenſeatur rectum necne. 221
Feudorum judices quinam. 197
Florentius I Hollandiæ Comes ſextus. 14
ſub umbra ſalicis occiſus. ibid. & 151
Gertrudis ejus uxor. ibid.
Florentius Craſſus Comes. 19. 191
Florentius Comes Theodorici VI. filius. 32
Antiochiæ ſepultus. 34
ejus iter ad terram ſanctam. 33. & ſeq.
Ada ejus uxor. ibid.
Florentius Comes Wilhelmi Regis pater 42
Florentius Comes occiſus a Gerardo van Velſen. 57
Florentius Præpoſitus majoris eccleſiæ Trajectenſis frater Comitis Wilhelmi I. 35
Fortrapa ubi. 180
Franco Abbas. 34. & ſeq.
Fredericus Barbaroſſa. 34
Friſia a Gelris vaſtata. 137. & ſeq.

G.

Garſonoſtaſium. 217.
Gedinghen. 120.
Gelri Friſiam invadunt. 137. & ſeq.
Georgius Saxoniæ Dux Friſiæ Præfectus. 137
a Groninganis rejectus. ibid.
Gerardi de Ockenbergh Abbatis fuga. 93
Geroldus epiſcopus & Vicarius Trajectenſis. 21
Gertrudis Hermanni Saxonis filia Florentii I. uxor. 151
Giſbertus de Boetzelaer monachus. 120. 125. & ſeq.
Godefridus Gibboſus. 15. 188
Grangia quid. 208
Groninga obſeſſa. 137
Guida Arnoldi filia de Yſelſteyn. 212
Guido epiſcopus Trajectenſis. 64. 217

H.

Hæcmunda.
Hagano Comes. 5. 174. & ſeq. 176 & ſeq.
Harbertus epiſcopus. 28
Henricus de Berch epiſcopus Cameracenſis. 30
Hermannus de Valckenaer. 71
S. Hiero eccleſiæ Paſtor Nordvicenſis. 5. 147
Hildegardis Theodorici ſecundi uxor. 9
ejus mors. 12
Hoba quid. 181
Hofviſch. 106
Hollandia an olim feudum. 80. & ſeq.
an feudum Imperii. ibid. 217. 249
an epiſcopi Trajectenſis. 186
Hollandiæ olim vox quando primum audita. 172. & ſeqq. 189
an Caroli Calvi in poteſtate. ibid. & 174. & ſeq.
primus ejus quis Comes. ibid.
Hollandiæ olim Comes an & Princeps imperii. 195. & ſeq.
Hugo Menſonis Abbas. 67. & ſeq. 224
Hugo de Aſſendelft Abbas. 70. 74
Hungerus epiſcopus. 5. 171. 12.

I.

Iacoba Bavara. 95. & ſeqq. 149
Ieſjunium olim quale. 208
Imperator ut coronetur a Papa an neceſſe. 209. & ſeq.
Innocentii Papæ tertii privilegium monaſterio Egmundenſi conceſſum. 36
Innocentii Papæ IV. privilegium eidem datum. 47. & ſeqq.
Inſtallatio, Inthronizatio. 161
Inthroniſticum quid. ibid.
Iodocus de Laleyng Vicecomes Hollandiæ. 124
Io. a Leydis Auctor hujus hiſtoriæ. 2
Ioannes Baſtardus Philippi Burgundi. 119. & ſeq.
Iohannes de Temporibus. 193
Iohannes Egmundenſis Vicecomes Hollandiæ. 132
Iohannes de Egmunda Arnoldi pater Ducis Gelriæ. 85. 96
ejus mors. 112
Iohannes de Weent monachus. 73. 75. 77. & idem Abbas. 77
Iohannes Bavarus Dux. 93. & ſeqq.
Iohannes Comes Florentii filius. 58
Iohannes Comes Hannonius Valeſcenis ſepultus. 61
Iohanna ſoror Wilhelmi & Reynoldi Ducum Gelriæ. 85
Isbrandus Abbas. 205
Iubileus. 238
Iudex quis in cauſa feudi. 197
idem an poſſit ſimul eſſe & Advocatus & judex, & judex & teſtis. ibid.
Ius catalli. 201
Ius municipale montis S. Gertrudis 199. & ſeq.
Ius olim ubi dictum. 118
an ſub dio, an in eccleſiis. ibid. & ſeq.

K.

Keno Margaritenſis epiſcopus Suffraganeus Trajectenſis.
Keurmede. 201
Kynhem, Kinnim, Kynnemaria. 6. 180
Kryt locus intra cimiterium monaſterii Egmundenſis. 114

L.

Lantwinninge quid. 90. 250
Leges Upſtalbomicæ. 210
Liberi quinam. 195
Lingua laica. 237
Litania, ſupplicatio. 151. & ſeq.
Lubbertus I. Abbas. 35. & ſeq.
Lubbertus II. Abbas. 46. 211. . & ſeq.
Vicecancellarius Wilhelmi Regis Romanorum. 49
ejuſdem mors. 68
Ludolphus de Hoern Canonicus S. Salvatoris, Doctor eximius. 119. & ſeq.
Ludovicus Comes de Loon. 34. & ſeq. 155
Lugduni in Batavis vetuſtas. 172
Lutgarda uxor Comitis Arnulphi. 144

M.

149
Mael idem quod convivium. 216
idem quod ſignum. 219 & ſeq.
Major, Meyerye. 215
Malhugo. 94. & ſeq.
Manſus quid. 7. 181
Margareta Imperatrix. 228. & ſeqq.
ejuſdem filii. ibid.
Maria filia Guidonis epiſcopi Trajectenſis. 219
Maria Burgunda. 254
Maximiliani Imperatoris natalis. 116
ejuſdem matrimonium cum Maria Burgunda. 122
Memoriæ. 250
Menardus Vir Abbas.
Mercatus, nundinæ, in eccleſiis. 219
Miles, eques, an naſcatur quis. 200
Militum inſigne. 218
Miniſterium eccleſiaſticum. 170
Miniſteria curruum. 249
Molendinum an poſſit erigi citra Principis conſenſum. 243. & ſeq.
Monachis nihil proprium. 232
Monaſteria an obſtricta ad ſervitium mili-

tare. 157. & ſeqq.
Montis S. Gertrudis jus municipale. 199. & ſeqq.
Muto idem quod vervex. 232

N.

Naufragorum bona. 240. & ſeqq.
Nicolaus de Adrichem Abbas. 1. 122
quando defunctus & qua occaſione. 125
Notarii, Cancellarii. 177. & ſeq.
Regionarii, Scriniarii. ibid.
Notariorum olim ſchola. 179

O.

Oedzerus de Cralingen. 134. & ſeqq.
Oſtulauus lapis. 147
Othildis Comitiſſa. 11. 147. 152
Oxale quid. 255

P.

Papſwoude. 123. & ſeq.
Paradiſus quid. 217
Parlamentum. 215. & ſeq.
Partus monſtroſus. 200
Petronilla Florentii Craſſi uxor. 19. & ſeqq. 153. 193.
Philippus Archidux Auſtriæ. 129. & ſeqq.
Philippi Burgundi majores, proſapia. 248
ad Sigiſmundum Imperatorem ejus ferox reſponſum. 249
votum ab eo factum. 253
ſententia inter Dominum & Abbatem de Egmont ab eo lata. 198
an juſta ex cauſa adeptus Boni cognomen. 249
Philippus de Waſſenaer Legatus Caroli Audacis. 118
Dux exercitus Caroli. 138
ab eo Friſia ſubacta. ibid.
Pipini olim quot. 167. & ſeq.
Pius Papa 11. 209. & ſeqq.
Pius Papa Turcarum hoſtis. 116. 253
expeditio ejus adverſus Turcas. ibid. & ſeq.
ejuſdem mors. ibid.
Placitum, Placitare. 198
Poculi propinatio olim ſymbolum traditionis.
Poculum charitatis. 256
Poteſtas Friſiorum. 194
Preces pro mortuis an ad rem quicquam faciant. 137
Prior, Subprior. 253
Proceſſiones, Letaniæ. 222
Profeſſio ab Abbatibus epiſcopis olim facta. 251
Propina, Propyn. 160 256.

Q.

Quarentena. 207. & ſeq.

R.

Raſum cleri caput. 195
Rector ſcholaſticus. 257
Regalia quid. 243
Regnerus Abbas. 13
Relevium quid. 161
Reyſa, Reyſarii. 257. & ſeq.
Robertus Friſo. 15. 186.
Rogationes, Litaniæ. 241
Roricus Normannorum Rex. 5. 171
Rynsburgenſis monaſterii exemptionis privilegium. 16. & ſeqq.
Rynsburgi antiquitas. 172

S.

Sacer bannus. 162
Scholæ olim in eccleſiis. 236. & ſeqq.
an & alibi olim nec ne. ibid. & 238
Scholarum Rector Egmundæ a quo conſtitutus. 79
Scrutinium quid & quotuplex. 258
Scultetus Egmundenſis Gisbertus de Huell. 111. & ſeq.
Secretarii & Cancellarii an inter ſe differant. 177. & ſeqq.
Secretum quid. ibid.
Sepultura an gratuita. 190
Sifridus frater Comitis Theodorici tertii. 111. 144.
Sigiſmundus Imp. 249
Simon de Adrichem Nicolai Abbatis pater. 121
Sluten opidum Friſiæ. 138

Spu-

AD

ANNALES

EGMUNDANOS

NOTÆ & OBSERVATIONES.

Spectatiſſimo, Ampliſſimo, & Conſultiſſimo

VIRO

D. PETRO VAN DAM,

Societatis Indiæ Orientalis Conſiliario Penſionario, rerum proſperos ſucceſſus, valetudinem, ſalutem, & quicquid ultra in votis, fauſta omnia & felicia.

Nobiliſſime, Ampliſſime, & Conſultiſſime Vir

Cui inſcriberem potiſſimum, quod commentatus ſum ad Annales, qui in lucem jam primum prodeunt, & res non dicam Egmundanas sed Hollandicas vel inprimis perfundunt non levi luce, anxie circumſpiciendum & operoſius non fuit. Vetus admodum amicitia, inſignis erga me affectus, ingens rerum experientia, & præclara tua eruditio, qua unus omnium optime de his quæ edidi judicabis, eo me perpulerunt, ut quicquid id tandem ſit lubens, vir Ampliſſime, offerrem tuæ Amplitudini. Operæ pretium ſi placuerit me conſecutum putabo, ſi inter tot curas, inter tot graves & laborioſas vigilias, quibus dies noctesque pro ſtatu Indiarum, pro ſtatu Societatis, cujus tam vaſtum per Orientem imperium, obſeſſus & impeditus es, ad hæc, quæ feſſum & fatigatum nonnihil forſan recreabunt, animi interdum cauſa & ſi ſuperſit quid nonnunquam temporis ſubſecivi, digneris advertere. Plura ut addam non neceſſe eſt. Vale Nobiliſſime & Ampliſſime Vir. Affatim Deus Amplitudini tuæ & perpetuum benedicat, ætati ætatem addat, & Illuſtri Societati, qua nil majus Sol aſpexit, imo patriæ & Reipublicæ ſalvum diu te præſtet. Vovet ſic, ſic optat (& faxit utinam ita Deus) qui virtutum tuarum cultor & admirator non e paucis, qui tuus totus & ex aſſe,

ANTON. MATTHÆUS.

Lugduni in Batavis
Propridie Kal. Januar.
Ann. CIↃ. DC. XCII.

AD

Spuriis quis ſuccedat. 234
an mater. an fiſcus. ibid. & ſeq.
Stadeuſes. Stadingi. 46. 203
Stallus quid. 161
Stephanus Abbas. 17. & ſeqq.
Stola quid. 183. & ſeqq.
Subſcriptio & ſubſignatio quemadmodum olim facta. 157. & ſeq.
Subtile. 184.
Suwardus epiſcopus & ſuffraganeus Trajectenſis. 24

T.

Theodoricus Comes I. 5. & ſeq.
ejus mors, ejus uxor. 8. 145
Theodorici II. ætas. 181
Theodoricus III. Comes. 12
Othildis ejus uxor. ibid. & 147
Siphridus ſeu Sicco ejus frater germanus. 13. 144
bellum ejus cum Adelboldo. 141
Theodorici mors. ibid.
Theodoricus V. & ejuſdem diploma. 15. & ſeqq.
ejuſdem mors. 18
ejuſdem progenies. ibid.
diploma examinatur. 189
Theodoricus VI. & ejus uxor Sophia. 24
donatio ab eo facta monaſterio Egmundenſi. 29
ejuſdem mors. 32
Theodoricus VII. Comes. 34
ejuſdem mors. ibid.
Theodoricus V. Vironenſis epiſcopus ſuffraganeus Trajectenſis. 50
Theodoricus Boſman Præpoſitus Egmundenſis. 128. & ſeqq.
Turres, Turrita. 170

V. W. Z.

Valkenaer vid. Hermannus van Valckenaer.
Veren, Mevrouwen. 235. & ſeq.
Vicecomes idem qui Provinciæ Gubernator. 245
Villicatio de Rynegom. 55
Vitæ ſpatium longiſſimum. 193. & ſeq.
Vlaerdingc olim urbs inclyta. 187
Ultrajectum a Wilhelmo Comite obſeſſum. ibid.
Upſtalbomus. 210
Waſſenaer vid. Philippus de Waſſenaer.
Wenceſlaus Imp. gener Ducis Alberti. 233
Wiboldus Abbas. 32
Wigbertus epiſcopus. 2
Wilhelmus Comes frater Theodorici VII. 34
idem Advocatus monaſterii Egmundenſis. 39
judex inter Abbatem & Wilhelmum de Egmunda. 37. & ſeqq.
ejuſdem mors. 41
Wilhelmus Rex Romanorum. 19
idem & Imperator. 209
ejuſdem epiſtola ad Abbatem Egmundenſem. 52
proſpera ejus & adverſa. ibid. 208. & ſeq.
a Friſiis occiſus. 49. 209
Wilhelmus Tertius Comes Hollandiæ. 64
Wilhelmus IV. Comes cæſus a Friſiis. 68
diœceſis Protector. 224
Wilhelmus Dux phreneticus. 70
Wilhelmus Comes VI. 81. & ſeqq.
de Domino Egmundenſi ejuſdem querelæ. 89
ejuſdem inter Dominum & Abbatem arbitrium. 86
privilegia monaſterii expreſſe confirmat. 83
Wilhelmus de Mathenes Abbas captivus in Roſendael. 197
Wilhelmus de Egmunda Gubernator Hollandiæ. 245. & ſeq.
S. Willebrordus. 2
Winnemerſweta ubi. 10
Wiltvorſter goederen. 250
Wonoboldus primus Abbas Egmundenſis. 9
Wulfit Sanctimonialis. 7. 146
Zeevonders. 240
Zuterdeshage. 180

FINIS.

A01 1470245

C 2